INCrEAsE
Intercultural Competences

Tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos ugdymo programa

INCrEAsE – Tarpkultūrinė kompetencija suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūre ir daugiakalbe auditorija

2019-1-RO01-KA204-063872

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

© INCrEAsE projekto partnerystė, 2021
https://increase.grant.umfiasi.ro/

Leidinio kūrėjai:

Soros International House (SIH), Lietuva:

Daiva Malinauskienė
Kristina Kudriašova

Universitatea de Medicina si Farmacie Grigore T.Popa (UMF), Rumunija:

Magdalena Iorga
Irina Croitoru
Iulia-Diana Muraru

Fundatia EuroEd (EuroEd), Rumunija:

Irina Gheorghiu
Carmen Antonita
Ioan Juncu

K MILIOS and SIA OE (DIAN), Graikija:

Panos Milios
Despoina Chalikaki
Lydia Tsigkakou

Iniciativas de Futuro para una Europa Social COOP. V. (IFESCOOP), Ispanija:

Fernando Benavente
Sergio Benavente

PIXEL – Associazione Culturale (Pixel), Italija:

Elisabetta Delle Donne
Antonio Giordano
Andrea Baldini

A&A Emphasys Interactive Solutions Ltd (EMPHASYS), Kipras:

Christina Yiangou
Effi Hadjiacovou
Chrystalla Thrasyvoulou

Kontaktai:

Universitatea de Medicina si Farmacie Grigore T.Popa (UMF) Iasi, Rumunija (projekto koordinatorius), www.umfiasi.ro

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Turinys

Įžanga....4
Tikslinė grupė....4
Programos tikslai ir uždaviniai....4
Aprašas....5
I. 1 modulis....6
1 skyrius. Sudedamosios TBK dalys....7
Kas yra kultūra ir tarpkultūrinė kompetencija?....7
Žinios kaip sudedamoji tapkultūrinio bendravimo kompetencijos dalis....13
Įgūdžiai kaip sudedamoji tapkultūrinio bendravimo kompetencijos dalis....16
Nuostatos kaip sudedamoji tapkultūrinio bendravimo kompetencijos dalis....18
2 skyrius. TBK aspektai....22
Kognityvinis TBK aspektas....22
Emocinis TBK aspektas....26
Elgesio TBK aspektas....28
3 skyrius. Tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo įrankiai....31
Tarpkultūrinės kompetencijos vertinimas: prielaidos ir įrankių rūšys....31
Tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo įrankiai....35
II. 2 modulis....40
1 skyrius. Praktiniai įvairių metodų taikymo pratimai....41
Anketos....41
Kritiniai incidentai....44
Kultūros asimiliatorius....50
Istorijų ratas....53
Bendravimo pratimai....56
2 skyrius. Suaugusiųjų švietėjų tarpkultūrinės kompetencijos atvejų analizės ir simuliacijos....64
Atvejo analizė ir simuliacijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Rumunijoje....66
Atvejo analizė ir simuliacija aukštojo mokslo institucijose Rumunijoje....72
Atvejo analizė ir simuliacijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Lietuvoje....84
Atvejo analizė ir simuliacijos formaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Graikijoje....90
Atvejo analizė ir simuliacijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Ispanijoje....96
Atvejo analizė ir simuliacijos formaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Italijoje....106
Atvejo analizė ir simuliacijos formaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Kipre....115

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

3 skyrius. Praktinis TBK taikymas konkrečiose šalyse 122

Praktinis TBK taikymas Rumunijoje 123

Praktinis TBK taikymas Lietuvoje 137

Praktinis TBK taikymas Graikijoje 153

Praktinis TBK taikymas Ispanijoje 165

Praktinis TBK taikymas Italijoje 177

Praktinis TBK taikymas Kipre 190

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Įžanga

Ši mokymo programa sukurta įgyvendinant projektą *INCrEAsE – Tarpkultūrinė kompetencija suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūre ir daugiakalbe auditorija*, iš dalies finansuojamą Europos Komisijos pagal programą „Erasmus+“, Strateginės partnerystės suaugusiųjų švietimui, Nr. 2019-1-RO01-KA204-063872.

INCrEAsE projekto tikslai giliai įsišaknijė dabartinėje Europos tikrovėje. Nors dėl daugiakultūrio Europos konteksto didėja poreikis ir susidomėjimas tarpkultūriniu bendravimu, dauguma suaugusiųjų švietimo srityje dirbančių specialistų šios srities kompetencijos neturi. *INCrEAsE* projektas siekia patenkinti šį poreikį, siūlydamas tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos ugdymo programą suaugusiųjų švietėjams.

Mokymo programos rengėjai siūlo novatorišką būdą skatinti andragogų tarpkultūrinę patirtį, suteikia išskirtines galimybes suaugusiųjų švietėjams susidurti su etnocentrine pasaulėžiūra ir pasvarstyti, kaip kultūra daro įtaką mokymui ir mokymuisi.

Tikslinė grupė

Pagrindinė tiesioginė tikslinė grupė ir šios mokymo programos naudos gavėjai yra suaugusiųjų švietėjai, dirbantys su daugiakultūre ir daugiakalbe auditorija. Ši mokymo programa skirta suteikti jiems kompetencijų, būtinų jautriai ir konstruktyviai spręsti tarpkultūrines problemas.

Netiesioginė tikslinė grupė yra daugiakultūriai ir daugiakalbiai besimokantieji, tarptautiniai studentai, migrantai ir pabėgėliai. Kuriant šią mokymo medžiagą, *INCrEAsE* projekto partnerių tikslas buvo padėti jiems įveikti stresą keliančius veiksnius, tokius kaip kalbos barjeras, kai kurie užsienio šalies kultūriniai aspektai, religinių institucijų trūkumas, įtempti santykiai su šeima ir socialinės paramos stoka.

Pageidautinas ilgalaikis šios mokymo programos ir visos *INCrEAsE* projekto veiklos poveikis yra formuoti teigiamą požiūrį į daugiakultūriškumą ir kultūrinę įvairovę visuomenėje, suaugusiųjų švietimo centruose / organizacijose, universitetuose, paslaugas teikiančiose įmonėse / institucijose / kompanijose, ligoninėse ir kitur.

Programos tikslai ir uždaviniai

Pagrindinis tikslas:

Pagrindinis šios mokymo programos tikslas yra sustiprinti suaugusiųjų švietėjų, dirbančių įvairiose formaliojo ir neformaliojo švietimo įstaigose, tarpkultūrinio bendravimo kompetenciją (TBK), siekiant padėti jiems įveikti iššūkius, kylančius kasdieniame darbe su daugiakultūre ir daugiakalbe auditorija.

Uždaviniai:

- Didinti suaugusiųjų švietėjų kultūrinio sąmoningumo lygį, gilinti supratimą apie kultūrų ir tarpasmeninį dialogą.
- Gilinti andragogų supratimą apie pasaulį ir jo kultūras.
- Išmokyti juos veiksmingai spręsti tolerancijos, sąžiningumo ir teisingumo klausimus švietimo srityje.
- Ugdyti suaugusiųjų švietėjų empatiją, gebėjimą reflektuoti ir atpažinti kultūrinius, socialinius bei ekonominius skirtumus, lemiančius įvairovę.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- Tobulinti suaugusiųjų švietėjų vadovavimo ir andragoginius įgūdžius, būtinus tinkamai reaguoti į įvairovę mokymo procese.
- Išmokyti juos įtraukti skirtingomis kalbomis kalbančius besimokančiuosius iš skirtingų kultūrų.

Aprašas

INCrEAsE suaugusiųjų švietėjų mokymo programą sudaro du moduliai:

1 modulis:	TBK pagrindai: sudedamosios dalys, aspektai ir vertinimo įrankiai	20 valandų
	1 skyrius. Sudedamosios TBK dalys	7 valandos
	2 skyrius. TBK aspektai	7 valandos
	3 skyrius. Vertinimo įrankiai	6 valandos
2 modulis:	Praktinis TBK taikymas: praktiniai pratimai, simuliacijos ir atvejų analizė	40 valandų
	1 skyrius. Praktiniai pratimai naudojant įvairius metodus	15 valandų
	2 skyrius. Suaugusiųjų švietėjų tarpkultūrinės kompetencijos atvejų analizės	15 valandų
	3 skyrius. Praktinis TBK taikymas konkrečiose šalyse	10 valandų kiekvienai šaliai

Pirmame modulyje supažindinama su tarpkultūrinės kompetencijos teorija, pagrindinėmis sąvokomis ir idėjomis. Trijuose šio modulio skyriuose besimokantiesiems pristatomi tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos elementai, aspektai ir vertinimo priemonės. Šiam moduliui skirta 20 valandų.

Antrame modulyje yra įvairių praktinių tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos ugdymo užduočių, simuliacijų ir naudingų atvejo analizių. Pirmiems dviems skyriams skirta 30 valandų, dar 10 valandų skiriama trečiajam skyriui ir praktiniam tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos (TBK) taikymui konkrečiose šalyse: Rumunijoje, Lietuvoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje ir Kipre, atsižvelgiant į šalių kalbinius ir kultūrinius aspektus, taip pat į kasdienio gyvenimo poreikius ir švietimo sistemos perspektyvas.

Kiekvieno skyriaus ir modulio pabaigoje pateikiamos užduotys ir klausimai.

Pastaba: ši mokymo programa, jos sudedamosios dalys, temos ir kiekvienos jų trukmė yra tik rekomenduojamos. Čia siūloma medžiaga, nuorodos tolesniam mokymuisi ir metodai neturėtų būti priimami ar vartojami pažodžiui. Juos reikėtų pritaikyti atsižvelgiant į kiekvieno suaugusiųjų švietėjo tikslinę grupę ir jos poreikius.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

I. 1 modulis

1 modulis (teorinis) – šis modulis apima įgūdžius ir žinias apie daugiakultūrę aplinką ir požiūrį į ją, t. y. supratimą, bendravimą, atvirumą, smalsumą ir norą mokytis vieniems iš kitų.

– sudedamosios TBK dalys: žinios, įgūdžiai ir požiūris;

– TBK aspektai: pažintinis, emocinis, elgesio;

– tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo įrankiai.

	Aprašas
Modulio tikslai	Baigę šį modulį besimokantieji: • pažins skirtingas kultūras ir susipažins su tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos apibrėžtimis; • mokės apibūdinti TBK elementus ir aspektai; • gerai supras TBK vertinimo sunkumus, skirtingus vertinimo tipus ir turimas vertinimo priemones.
Trukmė	20 valandų
Struktūra	
1 skyrius. Sudedamosios TBK dalys	1 tema: Kas yra kultūra ir tarpkultūrinė kompetencija? 2 tema: Žinios kaip sudedamoji TBK dalis 3 tema: Įgūdžiai kaip sudedamoji TBK dalis 4 tema: Požiūris kaip sudedamoji TBK dalis
2 skyrius. TBK aspektai	1 tema: TBK pažintinis aspektas 2 tema: TBK emocinis aspektas 3 tema: TBK elgesio aspektas
3 skyrius. Vertinimo įrankiai	1 tema: Tarpkultūrinių kompetencijų vertinimas: reikšmė ir įrankių rūšys 2 tema: Konkretūs tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo įrankiai

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1 skyrius. Sudedamosios TBK dalys

Rekomenduojama trukmė: 7 valandos

Aprašas: šiame skyriuje besimokantieji supažindinami su kultūros ir tarpkultūrinės kompetencijos sąvokomis. Pristatomos sudedamosios tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos (TBK) dalys: žinios, įgūdžiai ir požiūris. Šie elementai smulkinami ir nagrinėjami atskirose poskyriuose, kuriuos papildo supratimo ir apmąstymo užduotys. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo kontinuumas parodo, kad ši kompetencija įgijama pamažu.

Metodai: kiekvienai temai rekomenduojama naudoti įvairius metodus ir priemones. Pradėkite nuo apšilimui skirtos užduoties (citatos ar klausimai diskusijai), padėsiančios pristatyti temos kontekstą ir patikrinti jau turimas besimokančiųjų žinias apie tą konkrečią temą. Pagrindinis turinys pateikiamas tekstu, diagramomis ir iliustracijomis. Rekomenduojame klausimus pagrindinio turinio dalių supratimui įtvirtinti ir refleksijai. Toliau pateikiami ir klausimai diskusijai. Kiekvienos temos pabaigoje yra nuorodų į papildomą medžiagą, šaltinius, vaizdo įrašus. Jie galėtų būti naudojami atsižvelgiant į suaugusiųjų švietėjų poreikius. Pateikti ištekliai yra tik rekomendacija. Andragogai raginami papildyti šią medžiagą savais šaltiniais ir papildoma informacija.

Skyriaus pabaigoje besimokantieji gali atsakyti į įsivertinimui skirtus klausimus, kad apmąstytų pažangą ir geriau suprastų dalyko medžiagą.

Kas yra kultūra ir tarpkultūrinė kompetencija?

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas apie kultūrą ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Kiekvienas žmogus yra toks pat kaip visi kiti žmonės, kai kurie kiti žmonės ir niekas kitas“ — Clyde Kluckhon

„Tauta, nežinanti savo istorijos, kilmės ir kultūros, yra kaip medis be šaknų“ — Marcus Garvey

„Turite išlaikyti kaitos kultūrą ir likti ištikimi savo vertybėms“ — Jeff Weiner

„Skirtumai veikia kaip smalsumo verpalai, besivejantys tol, kol pateksime į kitą pusę“ — Ciore Taylor

„Mes nematome dalykų tokių, kokie jie yra, matome juos tokius, kokie esame patys“ — autorius nežinomas

„Nepažįstamasis mato tik tai, ką žino“ — afrikiečių patarlė

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Daugiau citatų rasite čia

▣ Mokomės

Tarpkultūrinis bendravimas

Tarpkultūrinis bendravimas yra labai svarbus pripažįstant pasaulio kultūrų įvairovę, todėl tarpkultūrinio bendravimo kompetencija tapo prioritetu. Tarptautinis užimtumas, migracija, urbanizacija, studijų mainų programos ir kelionės skatina nuolatinį žmonių iš skirtingų kultūrų bendravimą.
Gebėjimas pagrįstai ir prasmingai iššifruoti kitas kultūras priklauso nuo įtraukios ir pliuralistinės mąstysenos bei savos kultūros pažinimo.
Mokymasis iš įvairių epistemologijos, etikos, estetikos ir pasaulėžiūros idėjų praplės kultūrinį akiratį ir praturtins intelektinius bei dvasinius išteklius, objektyviai suvokiant stipriąsias ir silpnąsias vietas.

Daugiau informacijos:

- *View of A 21st Century Imperative: integrating intercultural competence in Tuning | Tuning Journal for Higher Education*
- *Communication Between Cultures, 8th ed. (utalenta.com)*
- *Intercultural competences: conceptual and operational framework; 2013 (gvsu.edu)*

Pagalvokite ir padiskutuokite: Kodėl tarpkultūrinio bendravimo kompetencija svarbi jums?

Kas yra kultūra?

Kadangi visas bendravimas vyksta kultūroje, pagrindinė tarpkultūrinio bendravimo kliūtis yra kultūriniai skirtumai. Skirtingos kultūros turi skirtingas kalbas, įsitikinimus, elgesį ir požiūrį į tokius dalykus kaip laikas (kiek svarbu punktualumas), kontekstas, tradicijos, socialinis atstumas, neverbaliniai ženklai ir pan. Svarbiausias sėkmingos tarpkultūrinės komunikacijos veiksnys, pasak darbdavių ir verslininkų, yra kalba. Manoma, kad kalba ir kultūra neatsiejamos viena nuo kitos. Akademinėje bendruomenėje daug diskutuojama, ar kultūra formuoja kalbą, ar kalba formuoja kultūrą. Veiksmingų tarpkultūrinių mainų paslaptis – būti atviriems, reaguoti į naujas kultūrines žinias, vengti išankstinių nusistatymų ir vertybinių skirtumų.

Daugiau informacijos:

- *What Is Culture? Definition, Meaning and Examples | Live Science*

Pagalvokite ir padiskutuokite: Kaip jūsų šalies kalba formavo kultūrą?

Numatykite: Kaip būtų galima suskirstyti kultūras?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Skirtingos kultūros ir bendravimo stiliai

Nesusikalbėjimas yra viena pagrindinių konfliktų tarp tautų, regionų ar net šeimoje priežasčių. Čia pateikti skirtingų bendravimo stilių paaiškinimai padės suprasti, kaip kyla bendravimo problemų. Žemiau rasite pagrindinius verbalinės komunikacijos stilius, kurie buvo nustatyti tarpkultūrinės komunikacijos studijose:

- tiesioginis / netiesioginis
- išsamus / glaustas
- asmeninis / kontekstinis
- instrumentinis / emocinis

Šie stiliai egzistuoja visose kultūrose, o skirtingų stilių vartojimas priklauso nuo situacijos ir konteksto. Kultūriniu požiūriu vienas stilius tam tikroje situacijoje gali būti laikomas tinkamesniu nei kitas.

Tiesioginis / netiesioginis bendravimo stiliai

Tiesioginėje komunikacijoje tiek kalbėtojas, tiek klausytojas tikisi aiškios (tiesioginės) verbalinės ketinimų, norų, vilčių ir kt. raiškos (pvz., „aš esu alkanas“, „aš tave myliu“). **Netiesioginėje** komunikacijoje kalbėtojas mintis reiškia netiesiogiai, užuominomis, vartoja diskurso žymeklius (pvz., „turbūt“, „gal“). Tikimasi, kad klausytojas pastebės neverbalinę komunikaciją, perskaitys užuominas kontekste tam, kad suprastų tikrąją prasmę.

Pagalvokite ir padiskutuokite: Ar jūsų kultūroje žmonės bendrauja tiesiogiai ar netiesiogiai?

Išsamus / tikslus / glaustas bendravimo stiliai

Kalbėjimo kiekis ir ekspresyvumo mastas yra išsamaus, tikslaus ir glausto bendravimo kriterijai. Vidurio Rytų kultūrose kasdieniams pokalbiams būdingas gausus šnekėjimas ir turtinga kalba. Įprasta vartoti metaforas, idiomas, patarles.

Tiksli komunikacija labiausiai būdinga Šiaurės Amerikos ir Šiaurės Europos kultūroms. Pranešimui perduoti nereikia nei daugiau, nei mažiau informacijos – kalbėtojas vartoja tuos žodžius, kurie tiksliai išreiškia jo ketinimą. Nereikia jokių papildomų žodžių ar perfrazavimų. Tačiau egzistuoja kontekstiniai ir individualūs skirtumai.

Glaustoje komunikacijoje tai, kas pasakyta, laikoma tik dalimi viso pranešimo. Daug informacijos perduoda tyla, netiesioginės formos, labai santūrūs pasakymai ir pauzės. Šis komunikacijos stilius būdingas japonų kultūrai.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalvokite ir padiskutuokite: Kuris iš šių bendravimo stilių naudojamas jūsų kultūroje?

Asmeninis / kontekstinis bendravimo stiliai

Asmeninė komunikacija yra neformali, pabrėžianti asmenį ir lygiavertiškus santykius. Orientaciją į individą išryškina asmeninio įvardžio *aš* vartosena. **Kontekstinė** komunikacija orientuota į statusą ir vaidmenis. Dažnai pabrėžiamas formalus bendravimas ir galios skirtumai tarp pašnekovų. Asmeniniai įvardžiai nevartojami dažnai; ne visa informacija turi būti aiškiai pasakyta.

Japonų, kinų ir indų kultūrose socialiniai vaidmenys lemia kalbėjimo stilių. Priimant sprendimą, kokia raiška turi būti vartojama, atsižvelgiama į skirtingą pašnekovų statusą. Kultūros, kurios naudoja asmeninį stilių, yra mažiau formalios, susitelkia į individą ir nepaiso statuso skirtumų.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Bendravimo stilius jūsų kultūroje yra labiau asmeninis ar kontekstinis?

Instrumentinis / emocinis bendravimo stiliai

Viena vertus, instrumentinį ir emocinį bendravimo stilių galima susieti su individualizmu ir kolektyvizmu, kita vertus, su plačiu ir siauru komunikaciniu kontekstu. **Instrumentinis** bendravimo stilius orientuotas į užduotį ir kalbėtoją; **emocinis** – į procesą ir klausytoją. Kalbine prasme tai reiškia eksplicitiškumą (intrumentinis stilius) arba implicitiškumas (emocinis stilius). Instrumentinis stilius po truputį įsigali tarptautinio verslo ir kitų profesijų kontekstuose, ypač Vakarų pasaulyje.

Daugiau informacijos:

- *Intercultural Communication Styles (uiowa.edu)*
- *Differences in communication styles between cultures - GRIN*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar jūsų kultūros bendravimo stilius artimas instrumentiniam?

Sudedamosios TBK dalys

Tarpkultūrinio bendravimo kompetencija yra savybių, lemiančių sėkmingą tarpkultūrinį bendravimą, turėjimas. Tai galima apibūdinti trimis pagrindiniais požymiais: žiniomis, įgūdžiais ir nuostatomis.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Žinios. Kalbėdami apie kultūrą, kuri apibrėžiama kaip žmonių grupės įsitikinimai, vertybės ir normos, darančios įtaką bendravimui, galime apsvarstyti ir daugiau kategorijų. Pavyzdžiui, sociolingvistinį suvokimą, kultūrinę savimonę, žinias apie konkrečią kultūrą ir išsamias kultūrines žinias.

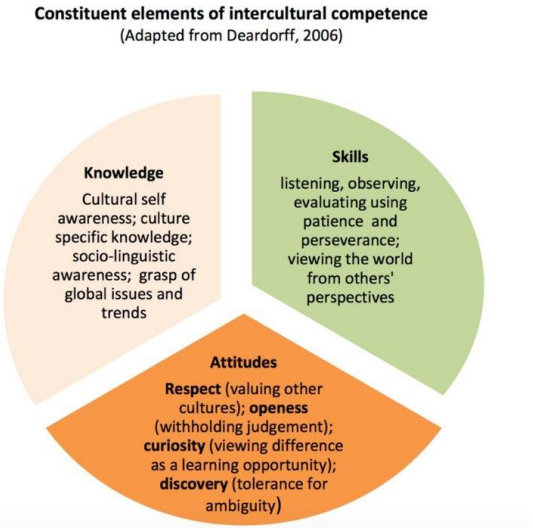

Įgūdžiai. Klausymasis, stebėjimas, analizavimas, vertinimas, aiškinimas ir siejimas yra pagrindiniai gebėjimai, pasitelkiami apdorojant naujai įgytas žinias. Kritiška savirefleksija taip pat būtina tarpkultūrinei kompetencijai ugdyti.

Nuostatos. Pagarba, atvirumas ir smalsumas yra pagrindinės nuostatos, reikalingos efektyviam tarpkultūriniam bendravimui. Aktyvus klausymasis, dėmesys kitiems ir parodymas, kad jie gerbiami ir palaikomi, yra labai svarbūs kuriant ilgalaikius santykius su žmonėmis, kurie turi kitokią nuomonę ir vadovaujasi kitokiomis vertybėmis. Galimybė išeiti už komforto zonos ribų vadinama atvirumu ir smalsumu.

Vidiniai rezultatai. Įgijus tinkamų žinių, įgūdžių ir nuostatų, bus pasiekti vidiniai rezultatai, tokie kaip empatija, lankstumas ir prisitaikymas, todėl žmogus galės reaguoti į kitą asmenį, atsižvelgdamas į jo lūkesčius. Bendravimo efektyvumas priklausys nuo įgytų įgūdžių ir žinių.

Išoriniai rezultatai. Nuostatos, žinios ir įgūdžiai bei vidiniai rezultatai paskatins efektyvų tarpkultūrinį bendravimą.

Daugiau informacijos:

- *Theoretical Framework — Spaces for Intercultural Learning (intercultproject.com)*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar kuri nors TBK sudedamoji dalis svarbesnė nei kitos?

Kurią dalį įvaldyti sunkiausia?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Tarpkultūrinės mąstysenos augimo kontinuumas

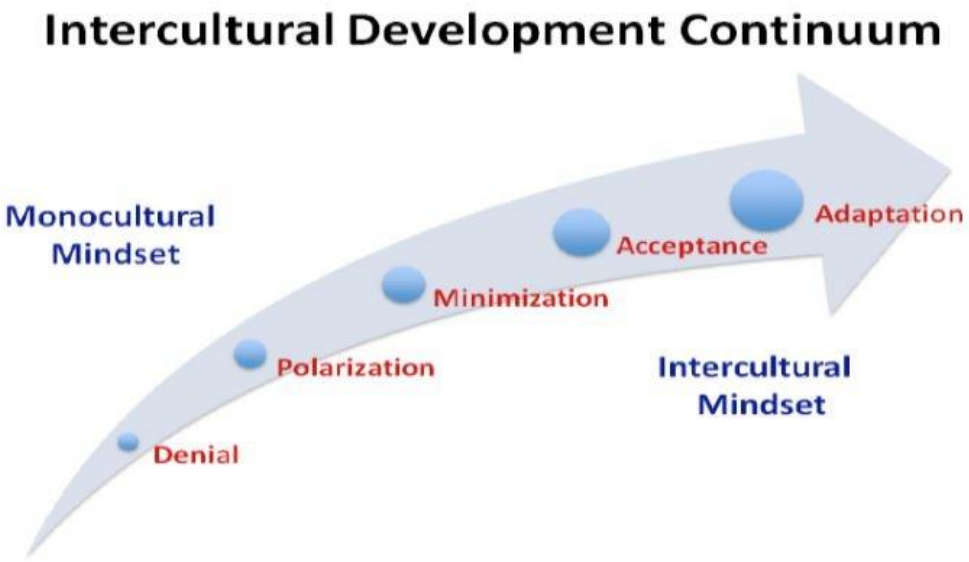

Šaltinis: Intercultural Development Inventory (2019)

Daugiau informacijos:

- *The Intercultural Development Continuum (IDC™) | Intercultural Development Inventory | IDI, LLC (idiinventory.com)*

Apibūdinkite kiekvieną tarpkultūrinės mąstysenos augimo etapą ir jo ypatybes.

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kaip apibrėžtumėte tarpkultūrinę kompetenciją?
2. Kas yra kultūra?
3. Kaip atskirti skirtingus bendravimo stilius?
4. Kokios yra TBK sudedamosios dalys ir ką jos reiškia?
5. Kokius etapus žmogus pereina ugdydamas savo tarpkultūrinę kompetenciją, t. y. pereidamas nuo monokultūrinės į tarpkultūrinę mąstyseną?

▣ Pagalvokite

- Pagalvokite apie savo patirtį ugdant tarpkultūrinio bendravimo kompetenciją. Kada pirmą kartą supratote, kad to reikia?
- Ar kada nors patyrėte tarpkultūrinės mąstysenos augimo etapus? Apibūdinkite, kas tai buvo, ir ko reikėjo norint lavinti TBK įgūdžius.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *View of A 21st Century Imperative: integrating intercultural competence in Tuning | Tuning Journal for Higher Education*
- *Communication Between Cultures, 8th ed. (utalenta.com)*
- *Intercultural competences: conceptual and operational framework; 2013 (gvsu.edu)*
- *What Is Culture? Definition, Meaning and Examples | Live Science*
- *Intercultural Communication Styles (uiowa.edu)*
- *Differences in communication styles between cultures - GRIN*
- *Theoretical Framework — Spaces for Intercultural Learning (intercultproject.com)*
- *The Intercultural Development Continuum (IDC™) | Intercultural Development Inventory | IDI, LLC (idiinventory.com)*

Vaizdo įrašai:

- *Intercultural Communication - YouTube*
- *Cross cultural communication | Pellegrino Riccardi | TEDxBergen - YouTube*
- *Intercultural Communication - Jandt (7) - What are the Dimensions of Culture? - YouTube*

Žinios kaip sudedamoji tapkultūrinio bendravimo kompetencijos dalis

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas apie žinias ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Žmogus, kuris užduoda klausimą, yra kvailas minutę, o žmogus, kuris neklausia, yra kvailas visą gyvenimą“ – Confucius

„Žinoti, kad žinome, ką žinome, ir žinoti, kad nežinome to, ko nežinome, yra tikrasis žinojimas“ — Nicolaus Copernicus

▣ Mokomės

Žinojimo elementai

Ankstesniame poskyryje apžvelgėme, kas yra tarpkultūrinė kompetencija ir kokios yra jos sudedamosios dalys – žinios, įgūdžiai ir nuostatos. Deardorff teigia, kad TBK yra gebėjimas „ugdyti tikslines žinias, įgūdžius ir nuostatas, dėl kurių elgesys ir bendravimas tampa veiksmingi ir tinkami tarpkultūrinei sąveikai“ (Deardorff, 2006). Šiame poskyryje sutelksime dėmesį į žinias kaip vieną TBK dalių.

Žinios susideda iš keturių elementų:

1. **Kultūrinė savimonė**: kaip mūsų kultūra veikia mūsų pačių tapatybę ir pasaulėvaizdį.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

2. **Žinios apie kitas kultūras**: kiek žinome apie kitas kultūras, t. y., istoriją, vertybes, politiką, bendravimo stilių.
3. **Sociolingvistinis suvokimas**: vietinės kalbos mokėjimas, verbalinis ir neverbalinis bendravimas, savo kalbėjimo pritaikymas, kad mus suprastų žmonės iš kitų šalių.
4. **Pasaulinių problemų ir tendencijų suvokimas:** mūsų globalizacijos jausmas, jo pasekmės ir gebėjimas susieti vietos problemas su pasaulinėmis tendencijomis.

Pagalvokite ir padiskutuokite: Ar galite šiuos keturis elementus paaiškinti savais žodžiais?

Norint ugdyti tarpkultūrinio bendravimo kompetenciją, pirmiausia reikia pažinti save ir suprasti savo kultūrinę tapatybę. Kultūrinė savimonė yra gebėjimas suprasti, kaip kultūra veikia elgesį, tapatybę ir požiūrį. Tik per savimonę žmonės gali mokytis suprasti pasaulį iš kitų kultūrinių perspektyvų ar kitų pasaulėžiūrų. Kultūrinės žinios yra gilus kitų kultūrinių bendruomenių idėjų, papročių ir socialinio elgesio supratimas. Socialinis-kalbinis suvokimas ypač svarbus, nes žinodami, kokia verbalinė ar neverbalinė komunikacija priimtina vietos bendruomenėje, žmonės gali bendrauti efektyviau. Galiausiai, pasaulinių problemų ir tendencijų suvokimas gali paaiškinti kitokį elgesį ir papročius, jeigu siesime ir lyginsime mums įprastą elgesį su pasaulinėmis jėgomis.

Daugiau informacijos:

- *Deardorff, D. K. (2006), The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States, Journal of Studies in International Education 10:241-266 ibid*

Žinių įgijimas – mokymasis individualiai ir bendradarbiaujant

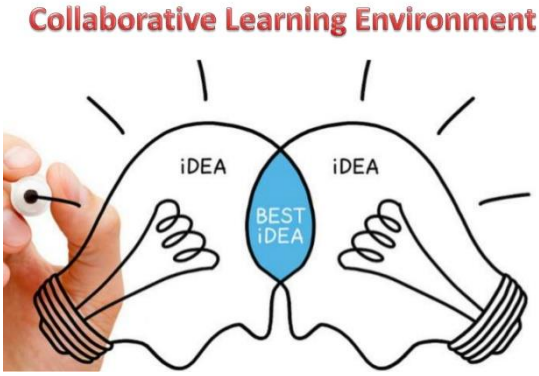

Šaltinis: https://www.slideshare.net/rneedham91/collaborative-learning-objectives

Mokymosi procesą dažnai galima supaprastinti, kad būtų galima stebėti asmens pažangą. Tačiau tarpkultūriniame mokyme, kuriant socialinės transformacijos koncepcijas, mokymasis bendradarbiaujant yra svarbesnis. Kai vienam žmogui gali trūkti žinių ar įgūdžių, kitas užpildo spragą ir palengvina bendradarbiavimą. Mokymasis kartu yra procesas arba edukacinis požiūris, kai darbas grupėse naudojamas mokymuisi gerinti.

Taigi, kalbėdami apie tarpkultūrinį mokymąsi, galime sakyti, kad tai yra mokymosi bendradarbiaujant pavyzdys, kai dalyviai atstovauja skirtingoms kultūroms. Dalydamiesi žiniomis, idėjomis, patirtimi, besimokantieji gali sukurti naujų idėjų, kurios yra daugiau nei individualių minčių visuma.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalvokite ir padiskutuokite: Ar kada nors patyrėte mokymosi bendradarbiaujant naudą?

Žinių įgijimas – nuo monologinio iki triloginio mokymosi

Vienas triloginio mokymosi metodo kūrėjų, Kajus Hakkarainenas, išskiria tris metaforas, apibūdinančias įvairius mokymosi metodus. (Hakkarainen & Paavola 2009).

– **Monologinis požiūris arba žinių įgijimo metafora**.
Žiniomis dalijamasi vienu būdu – iš mokytojo besimokančiajam; vyksta besimokančiojo galvoje. Tarpkultūrinio mokymosi metu įgytos žinios gali būti apie skirtingų kultūrų įsitikinimus, vertybes, papročius ir normas.

Šaltinis: http://www.intercultproject.com/theoretical-framework

– **Dialoginis požiūris arba dalyvavimo metafora**.
Remiantis šiuo požiūriu, dalijimasis žiniomis yra abipusis procesas, vykstantis tarp mokytojo ir besimokančiojo. Abu mokosi vienas iš kito. Šio požiūrio pavyzdys galėtų būti santykių ir tinklų kūrimas, užmezgant pagarbų dialogą įvairiose kultūrinėse aplinkose.

Šaltinis: http://www.intercultproject.com/theoretical-framework

– **Triloginis požiūris arba žinių kūrimo metafora**.
Šis požiūris į mokymąsi yra aukščiau minėtųjų derinys su trečiu elementu. Mokymasis vyksta atskirų dalyvių galvose (monologinis požiūris), tarp dalyvių, kaip žinių bendruomenės narių, kai jie dalijasi patirtimi ir idėjomis (dialoginis požiūris), ir galiausiai besidalydami jie bendradarbiauja kurdami naujas koncepcijas ar naujas žinias, padedančias įveikti socialinius ir pasaulinius iššūkius.

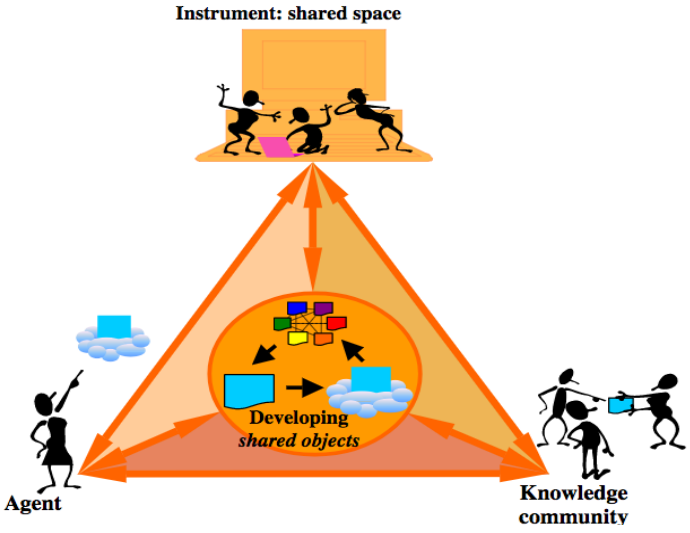

Šaltinis: http://www.intercultproject.com/theoretical-framework

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Daugiau informacijos:

- *Hakkarainen, Kai & Paavola, Sami. (2009). TOWARD TRIALOGICAL APPROACH ON LEARNING.*
- *Theoretical Framework — Spaces for Intercultural Learning (intercultproject.com)*

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokie yra žinių elementai?
2. Kuo triloginis mokymasis panašus į mokymąsi bendradarbiaujant?
3. Kuo panašūs ir kuo skiriasi Hakkarainen sukurti TBK sistemos elementai ir Deardorff komponentai?

▣ Pagalvokite

- Kuris mokymosi metodas geriausias, siekiant įgyti žinių apie kitas kultūras?
- Kokia buvo jūsų patirtis naudojant aukščiau minėtus žinių įgijimo būdus?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *Deardorff, D. K. (2006) , The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States, Journal of Studies in International Education 10:241-266 ibid*
- *Hakkarainen, Kai & Paavola, Sami. (2009). TOWARD TRIALOGICAL APPROACH ON LEARNING.*
- *Theoretical Framework — Spaces for Intercultural Learning (intercultproject.com)*
- *HUANG Yunlong (2014). Cross-Cultural Communication, 10(1), 97-101*
- *Kim, Y. Y. (2001). Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation. SAGE Publications, Inc.*

Vaizdo įrašai:

- *Let's talk about Understanding other Cultures - YouTube*
- *Learn a new culture | Julien S. Bourrelle | TEDxArendal - YouTube*

Įgūdžiai kaip sudedamoji tapkultūrinio bendravimo kompetencijos dalis

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas apie įgūdžius ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Visko yra išmokstama.“ — Brian Tracy

„Įgūdžiai, o ne teorijos daro tave turtingą.“ — Robert Kiyosaki

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Mokomės

Įgūdžių elementai

Kokių įgūdžių mums reikia, kad taptume kompetentingesni? Remiantis Deardorff (2006), reikia šių:

1. **Klausyti, stebėti, vertinti:** pasitelkus kantrybę ir atkaklumą, siekti sumažinti etnocentrizmą, ieškoti kultūrinių užuominų ir prasmės.
2. **Analizuoti, interpretuoti ir sieti**: ieškoti sąsajų, priežasčių ir ryšio, naudojant lyginamosios analizės metodus.
3. **Mąstyti kritiškai:** žiūrėti ir aiškinti pasaulį iš kitų kultūrų perspektyvos ir atpažinti savo pasaulėvaizdį.

Kaip rašė Deardroff (2006) tyrimo išvadose, „Vienas stebėtinas šio tyrimo rezultatas buvo konkretūs įgūdžiai, susiformavę konsensuso būdu, įskaitant įgūdžius analizuoti, interpretuoti, susieti, klausytis ir stebėti. Atsirado pažinimo įgūdžių, lyginamojo mąstymo įgūdžių ir pažinimo lankstumas. Tai rodo proceso svarbą įgyjant tarpkultūrinę kompetenciją ir dėmesį, kurį reikia skirti ugdymui."

Daugiau informacijos:

- *Deardorff, D. K. (2006), The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States, Journal of Studies in International Education 10:241-266 ibid*

Pagalvokite ir padiskutuokite: Ar yra svarbesnis įgūdžių elementas? Jei taip, koks?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokie yra įgūdžių elementai?
2. Kokias elgesio kategorijas išskiria Deardroff?

▣ Pagalvokite

- Kokie Jūsų TBK įgūdžiai yra labiausiai išlavinti? Kaip juos išsiugdėte?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *Deardorff, D. K. (2006), The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States, Journal of Studies in International Education 10:241-266 ibid*
- *HUANG Yunlong (2014). Cross-Cultural Communication, 10(1), 97-101*
- *Kim, Y. Y. (2001). Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation. SAGE Publications, Inc.*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Nuostatos kaip sudedamoji tapkultūrinio bendravimo kompetencijos dalis

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas apie nuostatas ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Jūsų požiūris, o ne gabumai lems jūsų aukštumas.“ — Zig Ziglar

„Mūsų nuostatos imantis sunkios užduoties labiau nei kas kitas turės įtakos sėkmingam rezultatui.“ — William James

▣ Mokomės

Nuostatų elementai

Nuostatos yra tai, ką žmogus jaučia ar galvoja apie ką nors. Tai taip pat yra būdas, kaip žmogus tvarkosi su problemomis emociškai. Nuostatos dažnai atsispindi elgsenoje. Gali prireikti daug laiko ir pastangų žmogaus požiūriui ugdyti, ypač jei norima pakeisti jau susiformavusias nuostatas. Be to, sunku išmatuoti žmonių jausmus ir suvokimą, taip pat sunku įvertinti nuostatų pasikeitimą, įvykusį mokymo procese.

Deardorff (2006) skiria šiuos nuostatų elementus:

1. **Pagarba:** vertinama kultūrų įvairovė, mąstoma lyginant ir nepažeidžiant kultūrinių skirtumų.
2. **Atvirumas:** nekritikuojamos kitos kultūros, nerenkami kultūrinių skirtumų „įrodymai“, atvirai pripažįstama, kad galima klysti.
3. **Smalsumas:** ieškoma tarpkultūrinės sąveikos, į skirtumus žiūrima kaip į mokymosi galimybę, pripažįstamas savo žinių ribotumas.
4. **Atradimas**: toleruojamos dviprasmybės, jos vertinamos kaip teigiama patirtis, norima išeiti už savo komforto zonos ribų.

Daugiau informacijos:

- *Deardorff, D. K. (2006) , The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States, Journal of Studies in International Education 10:241-266 ibid*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kaip būtų galima įvertinti asmens požiūrį į kitas kultūras?

TBK nuostatos ir apibendrinimas

Pažvelkime į Deardorff (2004) tarpkultūrinės kompetencijos piramidės modelį:

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

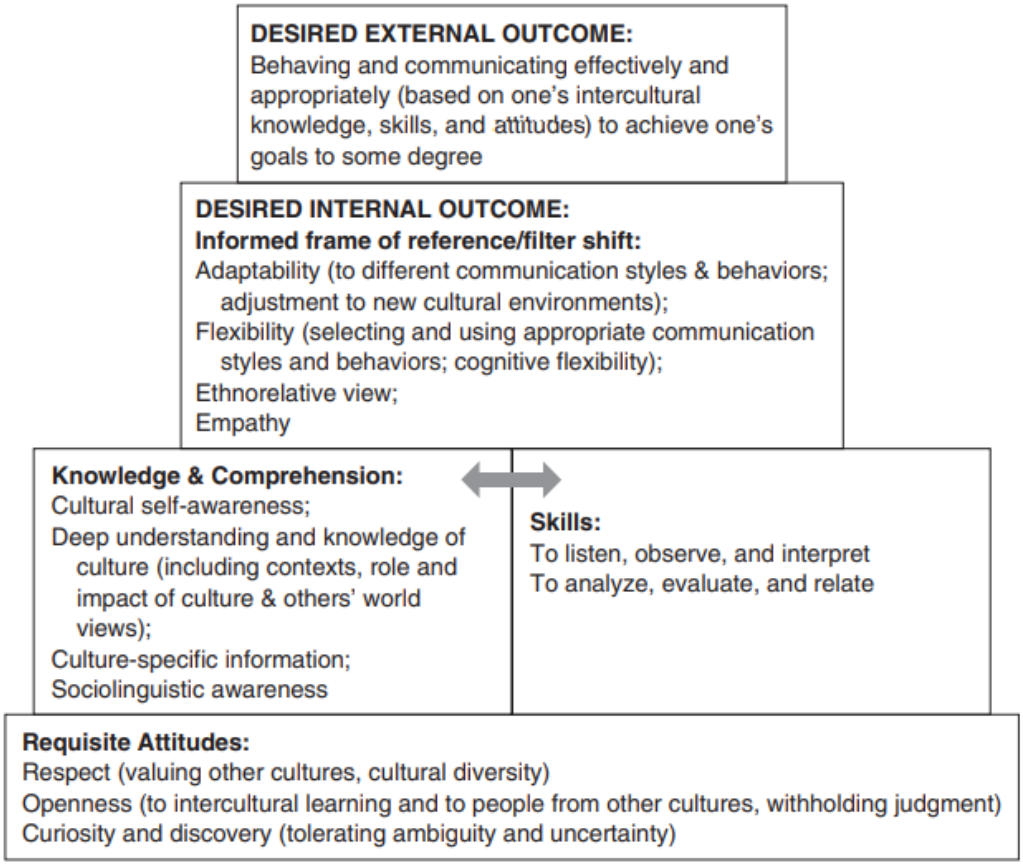

Kaip matome šioje piramidėje, nuostatos yra pagrindinis atspirties taškas įgyjant tarpkultūrinę kompetenciją. Jos taip pat vadinamos „afektiniu filtru“ (Krashen, 1986). Lynchas ir Hansonas (1998) pabrėžė nuostatų vaidmenį:

„Kai visos knygos bus perskaitytos, o įgūdžiai įgyti, kiekvieno mūsų elgsena skirsis. Skirsis tuo, ką atsinešėme į mokymąsi, o ne tuo, ko išmokome.“

Okayama, Furuto, and Edmondsonas (2001) prisidėjo prie esminės nuostatų svarbos pažymėdami, kad:

„kas yra svarbiausia. . . išlaikyti kultūriškai kompetentingą požiūrį, nes naujų žinių ir įgūdžių įgyjame kurdami naujus santykius. Sąmoningumas, visų kultūrų vertinimas ir noras keistis yra pagrindinės nuostatos, palaikančios viską, ko galima išmokyti ar išmokti.“

Daugiau informacijos:

- Deardorff, D. K. (2004). The identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of international education at institutions of higher education in the United States. Nepublikuota daktaro disertacija, North Carolina State University, Raleigh.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- Lynch, E. W., & Hanson, M. J. (1998). Developing cross-cultural competence: A guide for working with children and families. Pacific Grove, CA: Brookes/Cole.
- Okayama, C. M., Furuto, S. B., & Edmondson, J. (2001). Components of cultural competence: Attitudes, knowledge, and skills. In R. Fong & S. B. Furuto (Eds.), Culturally competent practice: Skills, interventions, and evaluations (pp. 89-100). Boston: Allyn & Bacon.
- Krashen, S. D. (1986). Principles and practice in second language acquisition. Oxford: Pergamon Press.

Pagalvokite ir padiskutuokite: Ar sutinkate, kad nuostatos yra pagrindinė TBK sudedamoji dalis?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokie yra nuostatų elementai?
2. Kaip Deardroff apibūdina nuostatas?

▣ Pagalvokite

- Kaip interpretuojate Deardorff tarpkultūrinės kompetencijos piramidės modelį?
- Kokia buvo jūsų patirtis ugdant tarpkultūrinę kompetenciją?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *Deardorff, D. K. (2006), The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States, Journal of Studies in International Education 10:241-266 ibid*
- *Deardorff, D. K. (2004). The identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of international education at institutions of higher education in the United States. Unpublished dissertation, North Carolina State University, Raleigh.*
- *Lynch, E. W., & Hanson, M. J. (1998). Developing cross-cultural competence: A guide for working with children and families. Pacific Grove, CA: Brookes/Cole.*
- *Okayama, C. M., Furuto, S. B., & Edmondson, J. (2001). Components of cultural competence: Attitudes, knowledge, and skills. In R. Fong & S. B. Furuto (Eds.), Culturally competent practice: Skills, interventions, and evaluations (pp. 89-100). Boston: Allyn & Bacon.*
- *Barrett, M.; Byram, M.; Lázár, I.; Mompoint-Gaillard, P. and Philippou, S., 2014, Developing intercultural competence through education. Council of Europe, http://www.academia.edu/3150166/Developing_Intercultural_Competence_through_Education*
- *World Council on Intercultural and Global Competence, 2020, https://iccglobal.org/resources/resources/*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- *Council of Europe, 2018, Reference Framework of Competences for Democratic Culture, https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture*
- *Catteeuw, P., 2012, The Framework of reference for intercultural competence, https://www.academia.edu/11081471/A_Framework_of_Reference_for_Intercultural_Competence_A_21st_century_Flemish_Experiment_in_Capacity_Building_in_Formal_Education*
- *Krashen, S. D. (1986). Principles and practice in second language acquisition. Oxford: Pergamon Press.*

Vaizdo įrašai:

- *Other Cultures Open New Eyes | Jean Vanhoegaerden | TEDxHultAshridge - YouTube*

▣ Klausimai įsivertinti

1. Kokius tris dalykus išmokote šiame skyriuje?
2. Ką darėte, kai buvo sunku suprasti naują koncepciją?
3. Kas jums buvo lengva šiame skyriuje?
4. Kas jums buvo sunkiausia mokantis šio skyriaus medžiagą?
5. Kokį vieną dalyką padarėte tikrai gerai mokydamiesi šio skyriaus medžiagą?
6. Ką reikia tobulinti? Kaip tai darysite?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

2 skyrius. TBK aspektai

Rekomenduojama trukmė: 7 valandos

Aprašas: šiame skyriuje pristatomi TBK aspektai: pažinimo, emocinis ir elgesio. Čia jie ne tik išsamiai aprašomi, bet ir suteikiamos galimybės mokytojams ir besimokantiems palyginti ir sugretinti juos su ankstesniame skyriuje aprašytais TBK elementais.

Metodai: kiekvienai temai rekomenduojama naudoti įvairius metodus ir priemones. Pradėkite nuo apšilimui skirtos užduoties (citatos ar klausimai diskusijai), padėsiančios pristatyti temos kontekstą ir patikrinti jau turimas besimokančiųjų žinias apie tą konkrečią temą. Pagrindinis turinys pateikiamas tekstu, diagramomis ir iliustracijomis. Rekomenduojame klausimus pagrindinio turinio dalių supratimui įtvirtinti ir refleksijai. Toliau pateikiami ir klausimai diskusijai. Kiekvienos temos pabaigoje yra nuorodų į papildomą medžiagą, šaltinius, vaizdo įrašus. Jie galėtų būti naudojami atsižvelgiant į suaugusiųjų švietėjų poreikius. Pateikti ištekliai yra tik rekomendacija. Andragogai raginami papildyti šią medžiagą savais šaltiniais ir papildoma informacija.

Skyriaus pabaigoje besimokantieji gali atsakyti į įsivertinimui skirtus klausimus, kad apmąstytų pažangą ir geriau suprastų dalyko medžiagą.

Kognityvinis TBK aspektas

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas apie pažinimą ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Pažinimas keičia žinantįjį taip, kad jis harmoningai prisitaikytų prie įgytų žinių.“ — Ludwik Fleck

„Emocijos nėra pažinimo įrankiai. Jos nepasako nieko apie tikrovės prigimtį.“ — Ayn Rand

▣ Mokomės

TBK aspektai

Pirmame skyriuje tarpkultūrinio bendravimo kompetenciją apibrėžėme kaip tris požymius: žinias, įgūdžius ir nuostatas. Pasak Cheno ir Starostos (1999), tarpkultūrinio bendravimo kompetencija yra „gebėjimas efektyviai ir tinkamai bendrauti, derantis dėl vienas kito kultūrinės tapatybės ar tapatybės kultūriškai įvairioje aplinkoje“. Jie išvardija tris pagrindinius tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos komponentus: **tarpkultūrinis jautrumas** (emocinis procesas), **tarpkultūrinis sąmoningumas** (pažinimo procesas) ir **tarpkultūrinis išmanymas** (elgesio procesas), apibrėžiami kaip verbaliniai ir neverbaliniai įgūdžiai, reikalingi veiksmingam tarpkultūriniam bendravimui. Kim ir Rubenas (1992) pasisako už „tarpkultūrinės transformacijos“ sąvoką, kurią jie apibrėžia kaip „individų kaitos procesą, einantį už savos kultūros **pažinimo, emocijų** ir **elgesio** ribų“.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Daugiau informacijos:

- *Crossing the Cultural Boundaries: Developing Intercultural Competence of Prospective Teachers of English (ijsrp.org)*
- Chen, G.M., & Starosta, W.J. (1999). A review of the concept of intercultural awareness. Human Communication, 2, 27-54.

Kim sudaryta tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos sistema

Yun Kim, tarpkultūrinės komunikacijos ekspertė, pristatė naują teorinę tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos sistemą, apimančią antropologijos, socialinės psichologijos, kalbotyros ir sociologijos sritis. Pagal jos sukurtą struktūrą, tarpkultūrinio bendravimo kompetencija susideda iš trijų elementų: pažinimo, emocijų ir elgesio.

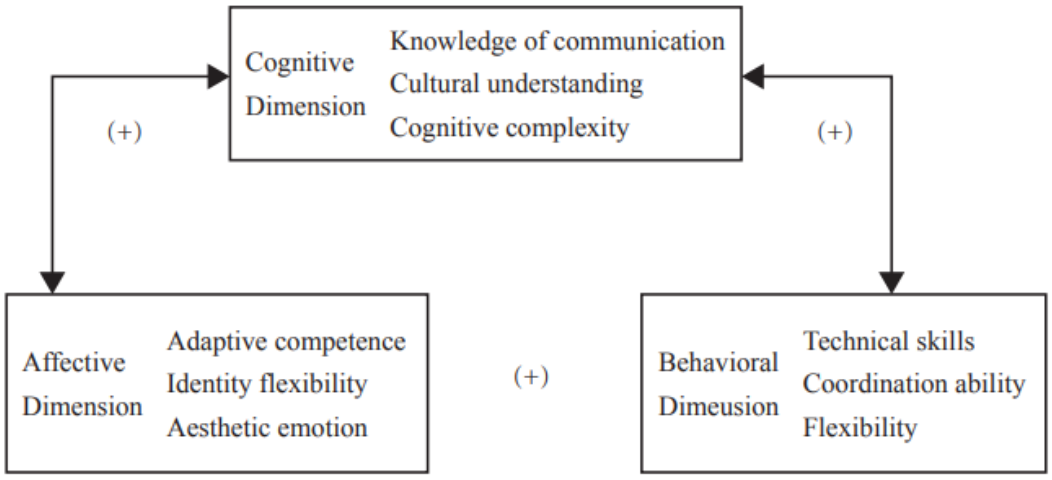

Šaltinis: https://core.ac.uk/download/pdf/236298619.pdf

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kuo ši sistema skiriasi nuo anksčiau apibrėžtų TBK sudedamųjų daliū: žinių, įgūdžių ir nuostatų?

Kas yra pažinimas?

Pažinimo aspektas Kim sistemoje yra konkrečios kultūros ir kalbos žinios. Kalbos žinios apima ne tik lingvistinius dalykus (fonetiką, sintaksę ir leksiką), bet ir kasdienį pragmatinį kalbos vartojimą. Kalbos žinias sudaro kalbinis komponentas (gramatinės formos), sociolingvistinis komponentas (tinkamas stilius įvairioms situacijoms) ir

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

pragmatinis komponentas (pragmatikos taisyklės). Kultūros pažinimas yra konkrečios kultūros istorijos, papročių, įsitikinimų ir vertybių pažinimas bei supratimas.

Kognityvinis aspektas reiškia tarpkultūrinį sąmoningumą arba kito asmens kultūros normų supratimą. Tai būdas sužinoti apie kitos kultūros žmonių mąstyseną, paremtą idealais ir vertybėmis (Chen, 2014). Kultūros žinios, kritinis kultūrinis supratimas, kultūrinė integracija ir tarpkultūrinė perspektyva yra keturi pagrindiniai tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos kognityviniai gebėjimai, padedantys puoselėti tarpkultūriškumą tarpkultūrinėje sąveikoje.

Kultūrinės žinios apima savo ir kitų kultūrų pažinimą. Savo kultūros pažinimas padeda susikurti kontekstą, iš kurio galime matyti savo elgesį ir užmegzti pokalbį su kitais. TBK remiasi mūsų pačių kultūrine patirtimi, kad geriau suprastume kitas kultūras. Kalba, vertybės ir kito žmogaus kultūros istorija yra svarbūs šio kultūrinio mokymosi proceso aspektai. Kultūrinių vertybių ir papročių pažinimas padeda suprasti kitų individų elgsenos modelius, veikimo būdą ir tikslus. Kalbos mokėjimas suteikia gyvybiškai svarbių priemonių bendrauti su kitais, kad sukurtume tarpasmeninius santykius. Kitų kultūrų istorinių žinių įgijimas yra svarbus tarpkultūriškumo vystymuisi (Fantini, 1995). Visa tai padeda mums iššifruoti daug kultūriniuose simboliuose slypinčios subtilios informacijos ir skatina tarpusavio supratimą. Verta pažymėti, kad kultūrinės žinios įprastai yra reliatyvios, todėl jas reikia įgyti iš kelių šaltinių.

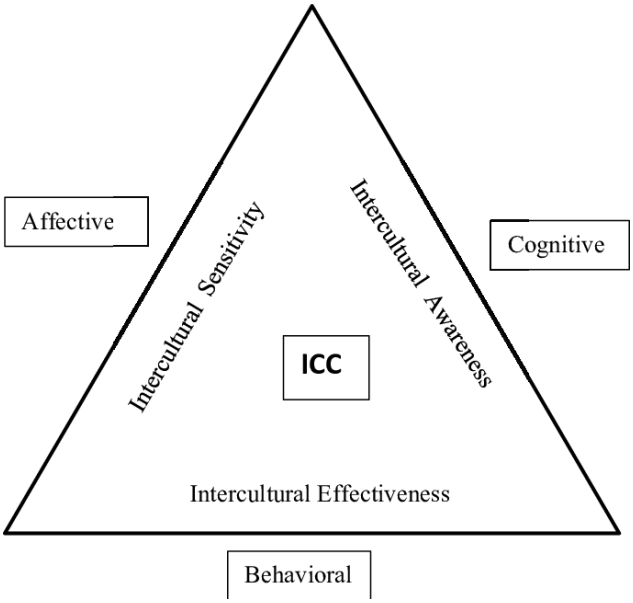

Šaltinis: https://www.researchgate.net/figure/A-model-of-intercultural-communication-competence_fig1_339321316

Kritinis kultūrinis sąmoningumas suteikia galimybę apmąstyti savo ir kitų kultūras, jis neleidžia mums priimti kultūrinių skirtumų neatmetant neigiamų aspektų ir leidžia būti labiau įžvalgiems bendraujant. Todėl kritinis kultūrinis sąmoningumas vaidina svarbų vaidmenį plėtojant sveikus tarpkultūrinius santykius, atverdamas patrauklesnes tarpkultūrinės erdvės galimybes, skatinančias sąveikaujančių šalių tarpusavio prisitaikymą ir tarpkultūrinę transformaciją.

Kultūrinė integracija yra bendras rezultatas, sukurtas abipusio mokymosi ir abipusės kritikos metu. Tai leidžia bendrauti su kitų kultūrų žmonėmis ir tuo pat metu išlaikyti savo kultūrinį vientisumą. Tokiu būdu žmonės gali išlaikyti savo požiūrio tašką ir pamatyti kitas perspektyvas (Berry, 2005).

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar sakytumėte, kad TBK pažinimo aspektą įvaldyti lengviausia? Kodėl? Kodėl ne?

Daugiau informacijos:

- *HUANG Yunlong (2014). Cross-Cultural Communication, 10(1), 97-101*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- *Kim, Y. Y. (2001). Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation. SAGE Publications, Inc.*
- *Fantini, A. E. (1995). Language, culture and world view: Exploring the nexus. International Journal of Intercultural Relations, 19, 143-153.*
- *Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. International Journal of Intercultural Relations, 29(6), 697–712.*

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokie yra Kim sistemos pažintinio aspekto ir Deardorff žinių elemento panašumai ir skirtumai?
2. Kaip apibūdintumėte kognityvinį TBK aspektą?

▣ Pagalvokite

- Kiek svarbus kognityvinis aspektas įgyjant tarpkultūrinio bendravimo kompetenciją? Kokios būtų pasekmės, jei kas nors nekreiptų dėmesio į šį aspektą?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *Crossing the Cultural Boundaries: Developing Intercultural Competence of Prospective Teachers of English (ijsrp.org)*
- *Chen, G.M., & Starosta, W.J. (1999). A review of the concept of intercultural awareness. Human Communication, 2, 27-54.*
- *HUANG Yunlong (2014). Cross-Cultural Communication, 10(1), 97-101*
- *Kim, Y. Y. (2001). Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation. SAGE Publications, Inc.*
- *Fantini, A. E. (1995). Language, culture and world view: Exploring the nexus. International Journal of Intercultural Relations, 19, 143-153.*
- *Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. International Journal of Intercultural Relations, 29(6), 697–712.*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Emocinis TBK aspektas

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas apie empatiją ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Empatija yra matyti kito akimis, klausytis kito ausimis ir jausti kito širdimi.“ — Alfred Adler

„Didesnis gėris pasiekiamas ne tik pasakius žmonėms, ką jie turi žinoti, bet ir pripildant juos empatija bei meile.“ – Abigail Disney

▣ Mokomės

Emocinis Kim modelio aspektas

Pasak Kim (2001), jos sistemos emocinė dimensija reiškia tarpkultūrinio bendravimo motyvaciją ir požiūrį, taip pat rodo pasirengimą priimti tarpkultūrinius iššūkius. Emocinė kompetencija skatina tarpkultūrinį prisitaikymą, kurdama motyvaciją ir emocinį gebėjimą įveikti įvairius tarpkultūrinės sąveikos iššūkius. Tai susiję su tuo, kaip komunikantai valdo savo emocijas, kad palengvintų tarpkultūrinį bendravimą. Emocinis aspektas apima gebėjimą prisitaikyti, tapatybės lankstumą ir estetinę emociją. Empatija yra žmogaus gebėjimas mąstyti ir jaustis taip pat kaip kitas žmogus. Tačiau estetinės emocijos yra gilesnės už gebėjimą įsijausti.

Kas yra emocinis aspektas?

Tai varomoji jėga, skatinanti žmones įgyti žinių ir įgūdžių, siekiant harmoningų santykių su asmenimis iš kitų kultūrų (Chen, 2005). Norint pasiekti tarpkultūrinę harmoniją, reikalingi keturi emociniai komponentai: **atvirumas, savivoka, empatija** ir **abipusis vertinimas**.

Gebėjimui bendrauti su kitais reikia atviro požiūrio į kultūrinius skirtumus. Žmonės, kurie yra atviri, nori įgyti naujų perspektyvų, puikiai supranta pasaulį, priima realybės įvairovę ir nori išplėsti idėjų spektrą. Jie turi potencialo peržengti egocentrizmą ir etnocentrizmą, sudarydami galimybę kurti tarpkultūriškumo erdvę harmoningam bendravimui su kitų kultūrų žmonėmis (Hermans, 2001).

Anot Brewerio (1991), žmonės performuluoja savęs suvokimą, kad sukurtų labiau įtraukiančia tapatybę. Peržengdami asmeninę ribą užmegzti santykius su kitų kultūrų žmonėmis, jie iš naujo formuoja savivoką, kad sukurtų įtraukesnę tapatybę. Remiantis tyrimais, žmonės, turintys santykinę savęs sampratą, mano, kad abipusis rūpinimasis ir abipusė sąveika yra raktas į žmogaus išlikimą ir TBK augimą, todėl jie geba geriau prisitaikyti, pagerinti tarpusavio supratimą ir pasiekti tarpkultūrinę harmoniją.

Tarpkultūriškai kompetentingi žmonės turi ugdyti empatiją, kad sukurtų bendrą prasmę ir skatintų tarpusavio supratimą. Empatija, kaip emocinis tarpkultūrinės kompetencijos aspektas, jau seniai pripažinta pagrindine tarpkultūrinio jautrumo dalimi (Chen & Starosta, 2000). Tai būdas įsijausti į kito žmogaus situaciją, kai galvojame taip pat ir jaučiamės taip pat kaip kitas. Empatiški žmonės nėra tokie savanaudiški, jie labiau rūpinasi kitais. Jie gali ugdyti teigiamas emocijas ar jausmus, skatinančius suprasti, svarstyti, vertinti ir net priimti kultūrinius skirtumus.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Žmonės turi ir toliau puoselėti abipusį vertinimą, kad sukurtų darnius tarpkultūrinius santykius. Tarpkultūriniai partneriai turi suprasti šių dviejų grupių papildomumo ir koreliatyvumo vertę, parodyti abipusį dėkingumą. Papildomumo ir koreliacijos esmė atsispindi tada, kai vienas kitą traktuojame kaip garbingą kompanioną, norime atrasti kitų kultūrų lobį ir grožį ir mėgaujamės interaktyviu procesu su kolegomis. Žmonės gali emociškai patvirtinti abiejų šalių kultūrinį tapatumą tik ugdydami abipusį vertinimą, kuris pašalina selektyvų šališkumą kitos grupės atžvilgiu ir sukuria draugišką aplinką, kurioje kultūriškai skirtingi žmonės turi daugiau galimybių mokytis vieni iš kitų ir įgalinti save siekti tarpkultūrinės harmonijos.

Daugiau informacijos:

- *HUANG Yunlong (2014). Cross-Cultural Communication, 10(1), 97-101*
- *Kim, Y. Y. (2001). Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation. SAGE Publications, Inc.*
- *Chen. G. M. (2005). A model of global communication competence. China Media Research, 1, 3-11.*
- *Hermans, H. J. M. (2001). The dialogical self: Toward a theory of personal and cultural positioning. Culture & Psychology, 7, 243-281.*
- *Brewer, M. (1991). The social self: On being the same and different at the same time. Personality and Social Psychology Bulletin, 17, 475-482.*
- Chen, G.M., & Starosta, W.J. (1999). A review of the concept of intercultural awareness. Human Communication, 2, 27-54.

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokie panašumai ir skirtumai tarp Kim sistemos emocinio aspekto ir Deardorff nuostatų elemento?
2. Kaip apibūdintumėte emocinį TBK aspektą?

▣ Pagalvokite

- Kiek svarbus yra emocinis aspektas įgyjant TBK? Kokios būtų pasekmės, jei kas nors nekreiptų dėmesio į šį aspektą?
- Ar esate patyrę savęs suvokimo pasikeitimą tobulindami tarpkultūnio bendravimo kompetenciją?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *HUANG Yunlong (2014). Cross-Cultural Communication, 10(1), 97-101*
- *Kim, Y. Y. (2001). Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation. SAGE Publications, Inc.*
- *Hermans, H. J. M. (2001). The dialogical self: Toward a theory of personal and cultural positioning. Culture & Psychology, 7, 243-281.*
- *Brewer, M. (1991). The social self: On being the same and different at the same time. Personality and Social Psychology Bulletin, 17, 475-482.*
- *Chen, G.M., & Starosta, W.J. (1999). A review of the concept of intercultural awareness. Human Communication, 2, 27-54.*

Vaizdo įrašai:

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- *Principles for Success "Be Radically Open-Minded" | Episode 7 - YouTube*
- *Are You Open Minded? Three Ways to Break Thinking Patterns | Paul Sloane | TEDxUniversityofBrighton - YouTube*

Elgesio TBK aspektas

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas apie elgseną ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Praktikuodami švelniai ir palaipsniui galime susikaupti ir išmokti visapusiškiau susitvarkyti su tuo, ką darome." — **Jack Kornfield**

„Žinios neturi jokios vertės, nebent jas pritaikysite praktikoje." — **Anton Chekhov**

▣ Mokomės

Kim modelio elgesio aspektas

Kaip matėme ankstesnėje temoje apie TBK žinių komponentą, Kim sukūrė TBK sistemą panašią į Deardorff. Pastarosios sistemoje įgūdžių komponentas šiek tiek panašus į Kim elgesio aspektą.

Pasak Kim (2001), elgesio aspektas glaudžiai susijęs su pažinimo ir emociniu aspektais. Elgesio aspektas reiškia tarpkultūrinio bendravimo veiksmą, įskaitant gebėjimus būti išradingiems ir lankstiems, siekiant pažintinio ir emocinio aspekto. Elgesys grindžiamas pažinimu ir emocijomis. Kim šiuos įgūdžius skirsto į tris tipus: techniniai įgūdžiai (įskaitant kalbos ir darbo įgūdžius), koordinavimo gebėjimas ir lankstumas.

Daugiau informacijos:

- *HUANG Yunlong (2014). Cross-Cultural Communication, 10(1), 97-101*
- *Kim, Y. Y. (2001). Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation. SAGE Publications, Inc.*

Kas yra elgesio aspektas?

TBK elgesio aspektas yra praktiniai tarpkultūrinio bendravimo įgūdžiai. Tai asmens gebėjimas pritaikyti žinias praktikoje, kad pasiektų tarpkultūrinį efektyvumą. Kad būtų pasiektas harmoningas tarpkultūriškumo diktuojamas santykis, reikalingi keturi pagrindiniai tarpkultūrinio efektyvumo elementai: **sąveikos įgūdžiai**, **tapatybės derybos**, **santykio kūrimas** ir **kūrybinė įtampa**.

Gebėjimas efektyviai ir tinkamai bendrauti tarpkultūrinėje sąveikoje vadinamas sąveikos įgūdžiu. Juo sprendžiamos kalbos, žinios perdavimo ir sąveikos valdymo problemos. Kadangi tarpkultūriškumo kūrimas grindžiamas lygybe, abipuse pagarba ir dalijimusi, kiekviena kultūrų sąveikoje vartojama kalba turėtų turėti vienodas galimybes būti pasirinkta kaip *lingua franca*, o tai reiškia, kad turėtų būti skatinama dvikalbystė ir daugiakalbystė. Bendraudami su skirtingų kultūrų žmonėmis, gimtakalbiai turi išmokti prisitaikyti prie nestandartinių kalbinių formų, kurios dažnai atsiranda tarpkultūrinėje sąveikoje, pavyzdžiui, tarpukalbės, pidžino

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ir kt., kad pasiektų tarpkultūrinį supratimą. Tarpkultūrinės sąveikos, tiek verbalinės, tiek neverbalinės, kiekiui ir kokybei įtakos turi žinios perdavimo įgūdžiai. Tai apima ne tik prasmingą kalbos apdorojimą ir pateikimą, bet ir pragmatinę bei sociolingvistinę kompetenciją. Neverbalinis žinios perdavimo įgūdžio aspektas dažnai reguliuoja sąveikos ritmą ir atspindi bendraujančiųjų santykio pobūdį. Todėl gebėjimas teisingai perskaityti neverbalines užuominas yra būtina tarpkultūrinės kompetencijos sąlyga (Chen ir Starosta, 1996). Be to, kaip žinios perdavimo įgūdžių tipas, sąveikos valdymas reikalauja gebėjimo tinkamai pradėti, kontroliuoti ir baigti pokalbį. Taigi sąveikos valdymas sukuria patogią aplinką, kurioje dalyviai gali dinamiškai ir konstruktyviai kalbėti apie bendrus interesus.

Asmenys siekia nustatyti, keisti ar kvestionuoti savo ir kitų tapatybes pasitelkdami derybų dėl tapatybės mechanizmą. Kuriant abipusį santykį ir siekiant puoselėti tarpkultūrinę harmoniją, labai svarbu, kad dalyviai apibrėžtų vienas kito vaidmenį sąveikoje ir išsiderėtų abipusiai tinkamą tapatybę. Gebėjimas patvirtinti kito ir savo tapatybę, t. y. išlaikyti pusiausvyrą tarp įtraukties ir atskirties, tampa esminiu tarpkultūriškumo aspektu.

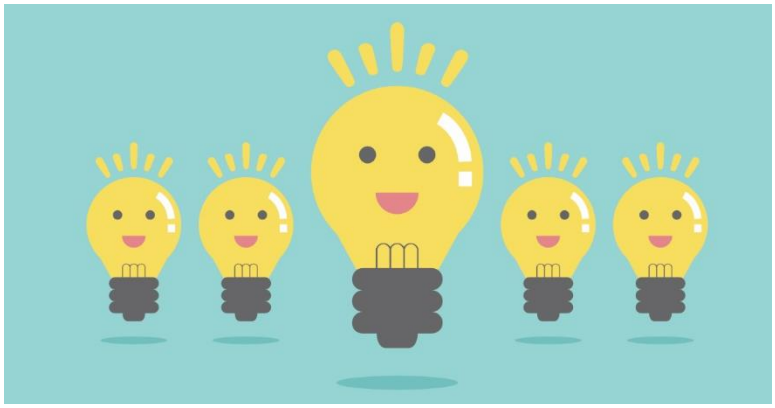

Šaltinis: https://beaconschoolsupport.co.uk/newsletters/what-you-absolutely-need-to-know-about-behaviour-intervention-groups

Santykio kūrimas arba harmoningo ir sklandaus santykio tarp individų mezgimo procesas yra labai svarbus kuriant tarpkultūrinius santykius, kuriems dažnai būdinga trintis ir konfliktai. Santykio kūrimo pagrindas yra vienas kito įvaizdžio saugojimas, abipusių lūkesčių suderinimas ir dalijimasis. Siekiant sukurti teigiamą tarpkultūrinį santykį, reikia išlaikyti, išsaugoti ir tobulinti savo ir kitų įvaizdį. Įvaizdžio saugojimas, kaip esminis žmogaus poreikis, yra ritualinis socialinės sąveikos pagrindas, todėl turėtume suderinti savo elgesį su kitų lūkesčiais. Būtent abipusės sąveikos sąlyga prisideda prie darnios tarpkultūrinės partnerystės. Sąveikaujantys asmenys, pasak Burgoono (1993), turi sukurti sąveikos modelį, pasitelkti žinias apie kultūrą, kad galėtų atsižvelgti ir paaiškinti vienas kito elgesį, išvengti lūkesčių pažeidimų ir elgtis taip, kad atspindėtų abipusius lūkesčius, lemiančius bendrumą.

Be to, norint plėtoti darnius tarpkultūrinius santykius, be santykių stiprinimo reikia išlaikyti ir kūrybinę įtampą. Žmonės, patiriantys kūrybinę įtampą, labiau linkę priimti konkuruojančias koncepcijas, todėl jie yra labiau pasirengę ginti savo poziciją ir įsitraukti į diskusijas su kitais. Nors prieštaringos idėjos, kylančios iš kūrybinės įtampos, gali sukurti dilemą, jos taip pat gali padėti sąveikos dalyviams atpažinti dabartinio jų veikimo būdo neveiksmingumą ir paskatinti sugalvoti naują.

Daugiau informacijos:

- *Chen, G.M., & Starosta, W.J. (1999). A review of the concept of intercultural awareness. Human Communication, 2, 27-54.*
- *Burgoon, J. K. (1993). Interpersonal expectations, expectancy violations, and emotional communication. Journal of Language and Social Psychology, 13, 30-48.*

▣ Atsakykite į klausimus

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. Kokie yra Kim sistemos elgsenos aspekto ir Deardorff įgūdžių elemento panašumai ir skirtumai?
2. Kaip apibūdintumėte TBK elgesio aspektą?

▣ Pagalvokite

- Kiek svarbus elgsenos aspektas įgyjant TBK? Kokios būtų pasekmės, jei kas nors nekreiptų dėmesio į šį aspektą?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *HUANG Yunlong (2014). Cross-Cultural Communication, 10(1), 97-101*
- *Kim, Y. Y. (2001). Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation. SAGE Publications, Inc.*
- *Chen, G.M., & Starosta, W.J. (1999). A review of the concept of intercultural awareness. Human Communication, 2, 27-54.*
- *Burgoon, J. K. (1993). Interpersonal expectations, expectancy violations, and emotional communication. Journal of Language and Social Psychology, 13, 30-48.*

Vaizdo įrašai:

- *Cultural intelligence -- a new way to think about global effectiveness | Jeff Thomas | TEDxSpokane - YouTube*

▣ Klausimai įsivertinti

1. Kokius tris dalykus išmokote šiame skyriuje?
2. Ką darėte, kai buvo sunku suprasti naują koncepciją?
3. Kas jums buvo lengva šiame skyriuje?
4. Kas jums buvo sunkiausia mokantis šio skyriaus medžiagą?
5. Kokį vieną dalyką padarėte tikrai gerai mokydamiesi šio skyriaus medžiagą?
6. Ką reikia tobulinti? Kaip tai darysite?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

3 skyrius. Tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo įrankiai

Rekomenduojama trukmė: 6 valandos

Aprašas: šiame skyriuje besimokantieji supažindinami su tarpkultūrinės kompetencijos vertinimu ir jo teorijomis, vėliau – vertinimo įrankių rūšimis ir, galiausia, pristatomi keli įrankiai tarpkultūrinei kompetencijai vertinti.

Metodai: kiekvienai temai rekomenduojama naudoti įvairius metodus ir priemones. Pradėkite nuo apšilimui skirtos užduoties (citatos ar klausimai diskusijai), padėsiančios pristatyti temos kontekstą ir patikrinti jau turimas besimokančiųjų žinias apie tą konkrečią temą. Pagrindinis turinys pateikiamas tekstu, diagramomis ir iliustracijomis. Rekomenduojame klausimus pagrindinio turinio dalių supratimui įtvirtinti ir refleksijai. Toliau pateikiami ir klausimai diskusijai. Kiekvienos temos pabaigoje yra nuorodų į papildomą medžiagą, šaltinius, vaizdo įrašus. Jie galėtų būti naudojami atsižvelgiant į suaugusiųjų švietėjų poreikius. Pateikti ištekliai yra tik rekomendacija. Andragogai raginami papildyti šią medžiagą savais šaltiniais ir papildoma informacija.

Skyriaus pabaigoje besimokantieji gali atsakyti į įsivertinimui skirtus klausimus, kad apmąstytų pažangą ir geriau suprastų dalyko medžiagą.

Tarpkultūrinės kompetencijos vertinimas: prielaidos ir įrankių rūšys

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas apie kultūrą ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Norėdami įvertinti žmonių minčių kokybę, neklausykite jų žodžių, stebėkite veiksmus.“ — Amit Kalantri

„Be tinkamo savęs vertinimo nesėkmė yra neišvengiama.“ — John Wooden

▣ Mokomės

Tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo prielaidos

Nė vienas mokymo kursas nėra baigtas be galimybės įvertinti besimokančiųjų įgytas žinias ir įgūdžius bei pasiektus mokymo(si) rezultatus. Tarpkultūrinė kompetencija niekuo nesiskiria. Tačiau vertinimas turi atspindėti sudėtingą šios kompetencijos ugdymo procesą. Anot Deardorff, vertinant tarpkultūrinę kompetenciją, reikia pasitelkti daugialypį požiūrį, nes nėra vienos priemonės, kuri tinkamai įvertintų tarpkultūrinį mokymąsi.

Deardorff pateikia penkias svarbias pasekmes vertinant tarpkultūrinę kompetenciją:

1. Tarpkultūrinė kompetencija turi būti apibrėžta. Norint ką nors įvertinti, pirmiausia reikia tą dalyką apibrėžti, t. y. išsiaiškinti, kas vertinama. Apskritai, tarpkultūrinė kompetencija yra susijusi su elgesiu ir bendravimu, kuris yra **veiksmingas** ir **tinkamas** tarpkultūriniame kontekste. Be to, tarpkultūrinės kompetencijos apibrėžtys skiriasi, todėl reikia klausti ne tik to, kas vertinama, bet ir pagal ką.
2. Remiantis tyrimais, tarpkultūrinė kompetencija gali būti įvertinta, tačiau tarp daugiau nei 100 esamų įrankių dauguma yra skirti įsivertinimui. Tai reiškia, kad matuojama tik iš dalies. Trūkstama dalis dažnai

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

yra elgesio ir bendravimo **tinkamumas**, kurį galima išmatuoti tik per kitų žmonių perspektyvą. Tai gali padaryti kiti žmonės, kurie atsakytų į klausimus po realios situacijos stebėjimo.

3. Kitas tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo trūkumas yra tas, kad užuot sutelkę dėmesį į **procesą**, kuris apima tai, kaip žmogus prieina prie kitų, mąsto tarpkultūriškai, jie sutelkia dėmesį į **rezultatus**, be to, remiasi tik netiesioginiais įrodymais, dažniausiai apklausos rezultatais, kuriuose pateikiamas nepilnas žmogaus tarpkultūrinės kompetencijos raidos vaizdas. Bet koks geras vertinimo instrumentas turėtų įvertinti ne tik tiesioginius tarpkultūrinio mokymosi įrodymus, bet ir būti sukurtas atsižvelgiant į konkrečius mokymosi tikslus.
4. Todėl vertinant tarpkultūrinę kompetenciją turėtų būti taikomas daug metodų apimantis ir daugialypis požiūris, daugiausia dėmesio skiriant šios kompetencijos ugdymo procesui, o ne galutiniam rezultatui.
5. Pasak Deardorff, nepaprastai svarbu nustatyti, ar besimokantieji gali **mąstyti ir veikti tarpkultūriškai**. Kaip matėme pirmuosiuose dviejuose skyriuose, tarpkultūrinė kompetencija apima daug daugiau nei tik kultūrines žinias ir faktus, todėl tarpkultūrinės kompetencijos vertinimas turėtų apimti ne tik žodines priemones. Tai reiškia, kad sėkmingos sąveikos įrodymai turėtų būti laikomi pagrindine vertinimo dalimi.

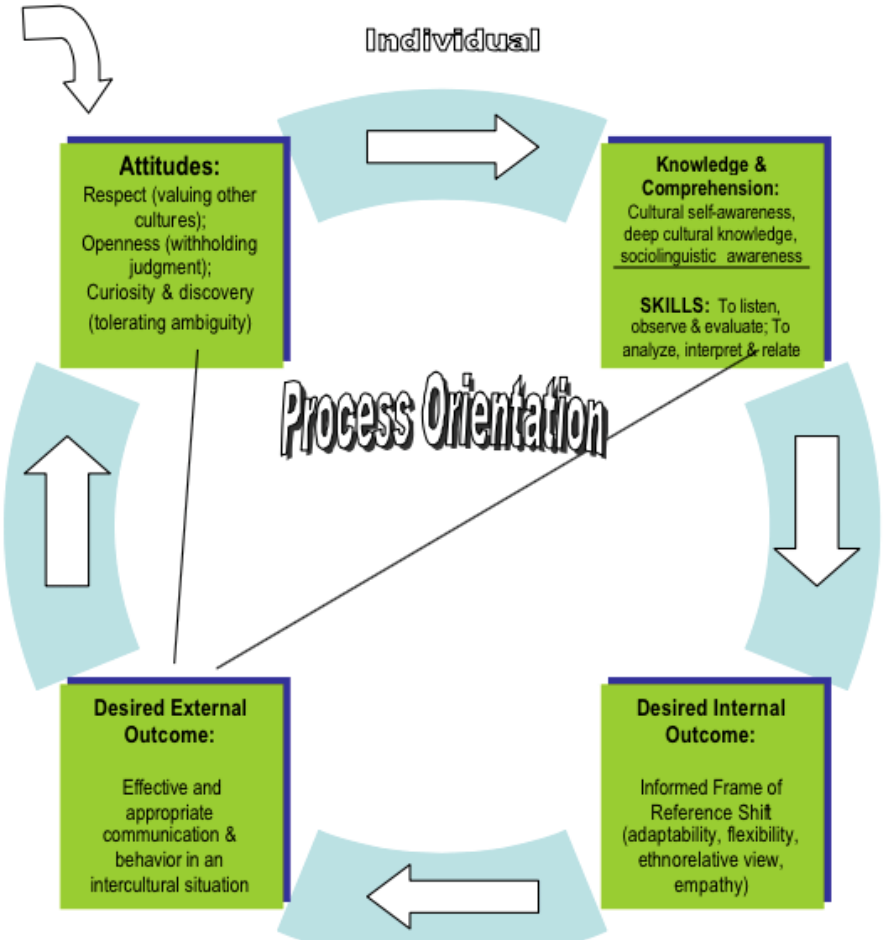

D. K. Deardorff (2006)

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Daugiau informacijos:

- *How to Assess Intercultural Competence. Darla K. Deardorff (8 chapter) Research Methods in Intercultural Communication – A Practical Guide.*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kodėl tarpkultūrinės kompetencijos vertinimas turėtų prasidėti nuo požiūrio, kaip matyti aukščiau pateiktoje diagramoje?

Tarpkultūrinių kompetencijų vertinimo įrankių kategorijos

Pažvelkime į skirtingas tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo įrankių kategorijas. Kiekviena šių tipų pora rodo skirtingą skirstymo į kategorijas būdą, ir kiekvienas tipas turi kitokią paskirtį.

- *Formuojamasis vertinimas* apima įvairius mokytojų pasitelkiamus metodus, kad įvertintų besimokančiuosius: supratimą, mokymosi poreikius ir akademinę pažangą per pamoką, išėjus mokymosi medžiagos skyrių ar baigus kursą. Surinkta informacija naudojama mokinių mokymuisi gerinti.
- *Apibendrinamasis vertinimas* tai kurso ar programos pabaigoje gauti vertinimo duomenys, kurie dažnai naudojami siekiant parodyti, kas buvo išmokta – mokymosi rezultatai. Apibendrinamajam vertinimui dažnai naudojamas galutinis įvertinimas arba pristatymas. Dažnai nėra galimybės suteikti studentams tiesioginio grįžtamojo ryšio.

- *Kiekybinis vertinimas* yra toks, kuriam galima priskirti skaitinę reikšmę. Dažnai manoma, kad tai suteikia tam tikrų įžvalgų apie vertinimo konteksto apimtį.
- *Kokybinis vertinimas* apima žodinius arba rašytinius aprašymus. Kokybiniai duomenys dažnai suteikia išsamesnių įžvalgų apie vertinimo kontekstą.

- *Tiesioginis vertinimas* reiškia faktinius įrodymus to, ko mokiniai išmoko. Ši informacija paprastai renkama vertinant mokinių darbą ir mokymosi patirtį viso kurso metu. Vertinimui gali būti naudojami rašto darbai, testai, projektai ir stebėjimas. Tiesioginis vertinimas dažniausiai yra kokybinis.
- *Netiesioginis vertinimas* reiškia, kaip mokiniai suvokia savo mokymąsi. Ko, jų manymu, išmoko per pamoką, dalyvaudami kursuose? Įsivertinimo anketos, interviu ir grupės diskusija yra įprasti būdai gauti netiesioginį įvertinimą. Netiesioginiai mokymosi pažangos įrodymai gali būti kiekybiniai arba kokybiniai.

Svarbu suprasti ir atsižvelgti į vertinimo įrankių patikimumą ir pagrįstumą. Tai gali turėti įtakos vertinimo rezultatų kokybei.

- *Patikimumas* yra susijęs su nuoseklumu, o tai reiškia, kad vertinimo įrankis turi duoti panašius rezultatus kiekvieną kartą jį naudojant, kad būtų vadinamas patikimu vertinimo įrankiu.
- *Pagrįstumas*. Vertinimo įrankis turi tiksliai matuoti tai, ką teigia matuojantis, ir atitikti numatytą vertinimo rezultatų panaudojimą, kad būtų galima jį vadinti pagrįstu vertinimo įrankiu.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokie yra kiekvieno vertinimo tipo privalumai ir trūkumai?

Daugiau informacijos:

- *How to Assess Intercultural Competence. Darla K. Deardorff (8 chapter) Research Methods in Intercultural Communication – A Practical Guide.*
- *The 6 Types of Assessment [+ How to Use Them] | Prodigy Education (prodigygame.com)*
- *Assessing Intercultural Competence in Higher Education: Existing Research and Future Directions - Griffith - 2016 - ETS Research Report Series - Wiley Online Library*
- *Tools for Assessing Intercultural and Global Competence | CRLT (umich.edu)*

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokius svarbiausius dalykus reikia atsiminti vertinant tarpkultūrinę kompetenciją ir renkantis vertinimo įrankį?
2. Kaip Deardorff siūlo vertinti tarpkultūrinę kompetenciją (remiantis diagrama)?
3. Kodėl svarbu, kad pasirinktas vertinimo įrankis būtų patikimas ir pagrįstas?

▣ Pagalvokite

- Pagalvokite apie savo patirtį, kai vertinote arba buvote vertinami mokymosi kontekste. Kuo skiriasi tarpkultūrinės kompetencijos vertinimas?
- Ar kada nors teko atlikti tarpkultūrinės kompetencijos vertinimą? Aprašykite savo patirtį: kokį vertinimo įrankį pasirinkote ir kodėl? Kaip manote, kiek jis buvo tikslus?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *How to Assess Intercultural Competence. Darla K. Deardorff (8 chapter) Research Methods in Intercultural Communication – A Practical Guide.*
- *The 6 Types of Assessment [+ How to Use Them] | Prodigy Education (prodigygame.com)*
- *Assessing Intercultural Competence in Higher Education: Existing Research and Future Directions - Griffith - 2016 - ETS Research Report Series - Wiley Online Library*
- *Tools for Assessing Intercultural and Global Competence | CRLT (umich.edu)*

Vaizdo įrašai:

- *Assessing Intercultural Competence - YouTube*
- *Developing and Assessing Intercultural Competence - YouTube*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo įrankiai

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas apie kultūrą ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Kai keliaujate į užsienį, vietiniai mato jus kaip užsienietį, o kai grįžtate, vietinius matote kaip užsieniečius.“ — Robert Black

„Tik juokingi kitų žmonių įsitikinimai ar papročiai mums atrodo juokingi.“— Mokokoma Mokhonoana

▣ Mokomės

Tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo tikslas – suprasti, kokiame lygyje žmogus yra tam tikru momentu ir kokios jo žinios bei gebėjimai. Pateikiame dešimties galimų įrankių, sukurtų šiai kompetencijai vertinti, apžvalgą.

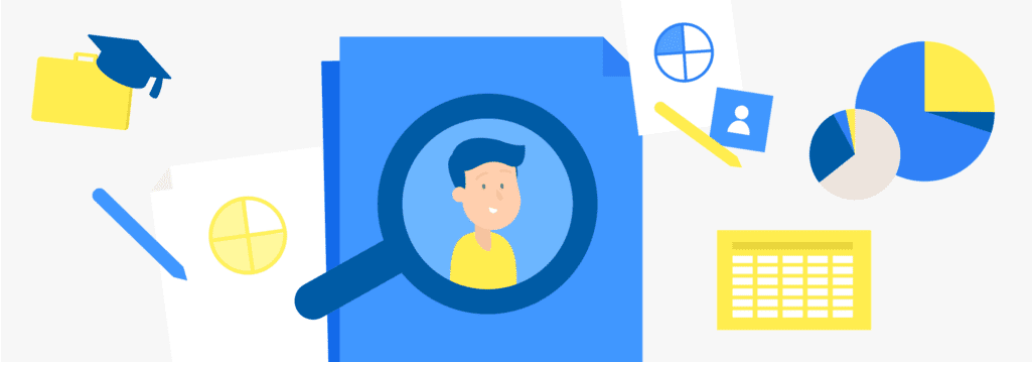

Šaltinis: https://www.ag5.com/4-popular-employee-self-assessment-tools/

Tarpkultūrinės plėtros inventorius

Tarpkultūrinės plėtros inventorius matuoja asmens požiūrį į kultūrinius skirtumus. Jis buvo sukurtas naudojant tarpkultūrinio jautrumo raidos modelį kaip teorinį pamatą. Šis modelis sukurtas siekiant sužinoti, kaip žmonės interpretuoja kultūrinius skirtumus. Jis seka žmogaus požiūrio į kitą kultūrą raidą šešiais etapais: trimis etnocentriniais (neigimo, gynybos, minimizavimo) ir trimis etnologiniais (priėmimo, prisitaikymo, integracijos) etapais. Kai žmogaus kultūra suvokiama kaip esminė tikrovės dalis, naudojama etnocentrinė orientacija. Tačiau kai žmogaus kultūra patiriama kitų kultūrų kontekste, pasitelkiama etnologinė orientacija. Kultūrinių skirtumų aiškinimas gali tapti aktyvia pasaulėžiūros dalimi, dėl kurios pagerėtų savo ir kitų kultūrų supratimas, sustiprėtų tarpkultūrinė kompetencija. Ankstesniuose tyrimuose tarpkultūrinės plėtros inventorius buvo naudojamas tarpkultūrinei kompetencijai ir jautrumui vertinti įvairiose srityse, įskaitant švietimo įstaigas, studijų užsienyje programas, sveikatos priežiūros institucijas, verslo įmones ir įvairias valdžios institucijas.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Daugiakultūrės asmenybės klausimynas

Kitas tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo įrankis yra daugiakultūrės asmenybės klausimynas. Jis buvo sukurtas siekiant įvertinti daugiakultūrį efektyvumą, nekreipiant dėmesio į bendravimo įgūdžius. Buvo nustatyti septyni aspektai svarbūs tarptautinių stažuotojų veiklai. Vėliau buvo peržiūrėta ir išleista 78 elementų ir penkių aspektų skalė, apimanti kultūrinę empatiją, atvirumą, socialinę iniciatyvą, emocinį stabilumą ir universalumą.

Arasaratnamo tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos vertinimo instrumentas

Arasaratnamas sukūrė šį instrumentą remdamasis kognityvinių, emocinių ir elgesio dimensijų, apimančių bendravimo kompetenciją, idėja. Taip pat buvo bandoma sukurti instrumentą, kuris gerai veiktų kultūriškai įvairiose grupėse. Empatija, motyvacija, požiūris į kitas kultūras ir sąveika buvo nustatyti kaip esminiai tarpkultūrinės komunikacijos kompetencijos elementai. Daugiakultūrės asmenybės klausimynas buvo pakeistas, siekiant patikrinti kultūrinę empatiją Arasaratnamo tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos instrumente. Dalyvių patirtį lėmė tai, ar jie studijavo ar gyveno užsienyje ilgiau nei tris mėnesius, turėjo formalius tarpkultūrinio bendravimo mokymus ir artimų draugų iš kitų kultūrų. Arasaratnamas pastebėjo ryšį tarp įsitraukimo į sąveiką ir kultūrinės empatijos, taip pat tarp įsitraukimo į sąveiką ir požiūrio į kitas kultūras. Tyrimas atskleidė ryšį tarp kultūrinės empatijos ir požiūrio į kitas kultūras, taip pat ryšį tarp požiūrio į kitas kultūras ir patirties bei motyvacijos, TBK ir įsitraukimo į sąveiką, TBK ir motyvacijos bei TBK ir empatijos.

Tarpkultūrinio prisitaikymo potencialo skalė

Tarpkultūrinio prisitaikymo potencialo skalė tai įrankis, kuriuo vertinamas žmogaus gebėjimas prisitaikyti prie svetimos kultūros. Emocijų valdymas, universalumas, atvirumas ir kritinis mąstymas yra keturios kategorijos, kurių reikia tarpkultūriniam prisitaikymui.

Bendravimo akultūracija, neapibrėžtumo valdymas ir kultūrinis mokymasis gali būti naudojami tarpkultūriniam prisitaikymui įvertinti. Tiesą sakant, tikrasis žmonių prisitaikymas gali turėti ir teigiamų, ir neigiamų pasekmių. Kita vertus, individų prisitaikymas reiškia jų gebėjimą susidoroti su gyvenimo iššūkiais gyvenant kitoje kultūroje. Asmeninės savybės taip pat turi įtakos gebėjimui prisitaikyti.

Tarpkultūrinio prisitaikymo aprašas

Tarpkultūrinio prisitaikymo aprašu vertinamas asmens pasirengimas bendrauti su žmonėmis iš kitų kultūrų ir gebėjimas prisitaikyti prie kitų kultūrų. Aprašas padeda suprasti požymius, gerinančius tarpkultūrinį efektyvumą. Aprašą sudaro keturios kategorijos: emocinis atsparumas, suvokimo aštrumas, lankstumas ir atvirumas bei asmeninė autonomija. Šis vertinimo įrankis buvo naudotas skatinti kultūrinį supratimą klasėje, kasdieniame gyvenime, mokinių reikaluose ir mokyklos bendruomenėse, pramonės įmonėse ir kitur.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Kultūrinio šoko aprašas

Kultūrinio šoko aprašas yra skalė, pagal kurią vertinamas tarpkultūrinis jautrumas matuojant tam tikras žmogaus savybes. Žmonės vis dažniau susiduria su įvairiomis kultūrinio šoko formomis nepažįstamoje kultūrinėje aplinkoje, nes bendruomenės tampa daugiakultūriškesnės. Kultūrinį šoką sukelia daugybė veiksnių, įskaitant ankstesnį kontaktą su kitomis kultūromis ir tarpkultūrinį prisitaikymą, skirtumo tarp savo ir priimančiosios kultūros laipsnį, pasirengimo lygį, socialinės paramos tinklus ir individualias psichines savybes. Kultūrinio šoko aprašas yra įsivertinimui skirtas įrankis, numatantis, kaip sunku bus susidoroti su kultūriniu šoku. Vertinama asmenų sąveika su žmonėmis iš kitų šalių, įskaitant kalbinius įgūdžius, atvirumą naujoms idėjoms ir vertybėms bei su kultūra susijusias žinias.

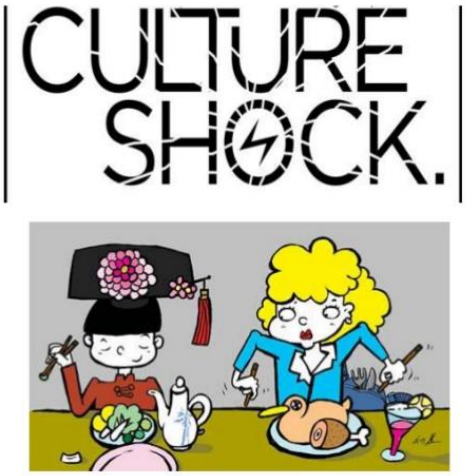

Šaltinis: https://www.slideshare.net/KatieEnglishTutoring/mega-goals-culture-shock

Tarpkultūrinio jautrumo aprašas

Tarpkultūrinio jautrumo aprašas yra svarbus tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo elementas. Tarpkultūrinis jautrumas reiškia asmens gebėjimą reaguoti, suprasti ir atsižvelgti į kultūrinius skirtumus. Svarbu tai, kad didesnis kultūrinis jautrumas yra susijęs su didesne tikimybe ugdyti tarpkultūrinę kompetenciją. Šis aprašas yra vertinga priemonė, leidžianti tirti žmonių supratimą apie elgesį: bendravimą su žmonėmis, kurie orientuoti į individualistinę, o ne kolektyvistinę mąstyseną, atvirumą kultūriniams skirtumams tarpkultūrinėje sąveikoje ir lankstumą priimant nepažįstamus veikimo būdus, atspindinčius kitų žmonių kultūras ir normas.

Tarpkultūrinio jautrumo aprašu vertinamas asmens gebėjimas sėkmingai keisti savo veiksmus kultūriškai priimtinu būdu pereinant iš vienos kultūros į kitą. Tai reiškia, kad kuo individas yra kultūriškai jautresnis, tuo didesnė tikimybė, kad jis sugebės keisti savo elgesį kitoje kultūroje.

Trumpai apie kelis kitus įrankius:

- ***Tarpkultūrinės kompetencijos profiliuotojas***: daugiafunkcis instrumentas, vertinantis asmens kvalifikaciją atlikti užduotis užsienyje. Juo siekiama apibūdinti ir išmatuoti mąstymo būdus, jautrumą, intelektinius gebėjimus, kurie gali padėti tam tikru būdu formuoti tarpkultūrinę kompetenciją.
- ***Tarpkultūrinio pasirengimo patikra***: įvertina asmens gebėjimą užmegzti ir palaikyti veiksmingus darbo santykius su žmonėmis iš įvairių kultūrų. Vertinami šie šeši aspektai: tarpkultūrinis jautrumas, tarpkultūrinis bendravimas, tarpkultūrinių santykių kūrimas, konfliktų valdymas, lyderystė ir tolerancija neapibrėžtumui.
- ***Tarpkultūrinės kompetencijos klausimynas***: apima keturias tarpkultūrinės kompetencijos kategorijas: tarpasmeninio bendravimo įgūdžius, darbą komandoje, tarpkultūrinį neapibrėžtumą, tarpkultūrinę empatiją.

Daugiau informacijos:

- *Intercultural Competence Assessment: What Are Its Key Dimensions Across Assessment Tools? (gvsu.edu)*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- *The Intercultural Development Inventory® (IDI®) | Intercultural Development Inventory | IDI, LLC (idiinventory.com)*
- *"Exploring and Assessing Intercultural Competence" by Alvino Fantini and Aqeel Tirmizi (sit.edu)*
- *CCAI: Cross-Cultural Adaptability Inventory (ccaiassess.com)*
- *Tools for Assessing Intercultural and Global Competence | CRLT (umich.edu)*

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kuo skiriasi minėti vertinimo įrankiai ir ką kiekvienas jų matuoja?
2. Kokie veiksniai matuojami norint numatyti kultūrinį šoką?
3. Kas yra tarpkultūrinis jautrumas?

▣ Pagalvokite

- Ar kada nors naudojote šiuos ar kitus tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo įrankius? Ar manote, kad rezultatai atspindėjo tikrąją situaciją? Kokie buvo tų instrumentų privalumai ir trūkumai?
- Ar teikiate pirmenybę kuriam nors iš aprašytų vertinimo įrankių? Jei taip, kodėl?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *Intercultural Competence Assessment: What Are Its Key Dimensions Across Assessment Tools? (gvsu.edu)*
- *The Intercultural Development Inventory® (IDI®) | Intercultural Development Inventory | IDI, LLC (idiinventory.com)*
- *"Exploring and Assessing Intercultural Competence" by Alvino Fantini and Aqeel Tirmizi (sit.edu)*
- *CCAI: Cross-Cultural Adaptability Inventory (ccaiassess.com)*
- *Tools for Assessing Intercultural and Global Competence | CRLT (umich.edu)*

Vaizdo įrašai:

- *Why we need to embrace culture shock | Kristofer Gilmour | TEDxTownsville - YouTube*
- *Developmental Model of Intercultural Sensitivity - YouTube*
- *Intercultural Sensitivity - YouTube*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Klausimai įsivertinti

1. Kokius tris dalykus išmokote šiame skyriuje?
2. Ką darėte, kai buvo sunku suprasti naują koncepciją?
3. Kas jums buvo lengva šiame skyriuje?
4. Kas jums buvo sunkiausia mokantis šio skyriaus medžiagą?
5. Kokį vieną dalyką padarėte tikrai gerai mokydamiesi šio skyriaus medžiagą?
6. Ką reikia tobulinti? Kaip tai darysite?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

II. 2 modulis

2 modulis (praktinis TBK taikymas) – šis modulis apima praktinį įvairių metodų (įskaitant anketas, kritinių incidentų analizę, kultūros asimiliatorius, bendravimo pratimus, simuliacijas ir kt.) taikymą, suaugusiųjų švietėjų tarpkultūrinės kompetencijos atvejų analizę ir simuliacijas bei praktinį TBK pritaikymą konkrečiose Europos šalyse.

- Praktinis įvairių metodų taikymas.
- Suaugusiųjų švietėjų tarpkultūrinės kompetencijos atvejų analizė ir simuliacijos.
- Praktinis TBK taikymas Rumunijoje, Lietuvoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje ir Kipre.

	Aprašas
Modulio mokymosi tikslai	Šio modulio pabaigoje besimokantieji: • išmanys praktinį įvairių metodų taikymą; • žinos apie tarpkultūrinių kompetencijų ugdymą konkrečiose Europos šalyse; • gebės efektyviau ir jautriau bendrauti su kitų kultūrų atstovais.
Trukmė	40 valandų
Struktūra	
1 skyrius. Praktiniai įvairių metodų taikymo pratimai	1 tema: Anketos 2 tema: Kritinių incidentų analizė 3 tema: Kultūros asimiliatoriai 4 tema: Istorijų ratas 5 tema: Bendravimo pratimai
2 skyrius. Suaugusiųjų švietėjų tarpkultūrinės kompetencijos atvejų analizė ir simuliacijos	1 tema: Atvejo analizė ir simuliacijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Rumunijoje 2 tema: Atvejo analizė ir simuliacijos aukštojo mokslo institucijose Rumunijoje 3 tema: Atvejo analizė ir simuliacijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Lietuvoje 4 tema: Atvejo analizė ir simuliacijos formaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Graikijoje 5 tema: Atvejo analizė ir simuliacijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Ispanijoje 6 tema: Atvejo analizė ir simuliacijos formaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Italijoje 7 tema: Atvejo analizė ir simuliacijos formaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Kipre
3 skyrius. Praktinis TBK taikymas konkrečiose šalyse	1 tema: Praktinis TBK taikymas Rumunijoje 2 tema: Praktinis TBK taikymas Lietuvoje 3 tema: Praktinis TBK taikymas Graikijoje 4 tema: Praktinis TBK taikymas Ispanijoje 5 tema: Praktinis TBK taikymas Italijoje 6 tema: Praktinis TBK taikymas Kipre

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1 skyrius. Praktiniai įvairių metodų taikymo pratimai

Rekomenduojama trukmė: 15 valandų

Aprašas: šiame skyriuje besimokantieji supažindinami su keliais tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo ir tobulinimo metodais. Kiekvienas metodas, pavyzdžiui, klausimynai, kritinių incidentų analizė, kultūriniai asimiliatoriai, bendravimo pratimai ir istorijų ratas, nagrinėjami atskirai. Kiekvienos temos pabaigoje yra supratimo ir refleksijos veiklos.

Metodai: kiekvienai temai rekomenduojama naudoti įvairius metodus ir priemones. Pradėkite nuo apšilimui skirtos užduoties (citatos ar klausimai diskusijai), padėsiančios pristatyti temos kontekstą ir patikrinti jau turimas besimokančiųjų žinias apie tą konkrečią temą. Pagrindinis turinys pateikiamas tekstu, diagramomis ir iliustracijomis. Rekomenduojame klausimus pagrindinio turinio dalių supratimui įtvirtinti ir refleksijai. Toliau pateikiami ir klausimai diskusijai. Kiekvienos temos pabaigoje yra nuorodų į papildomą medžiagą, šaltinius, vaizdo įrašus. Jie galėtų būti naudojami atsižvelgiant į suaugusiųjų švietėjų poreikius. Pateikti ištekliai yra tik rekomendacija. Andragogai raginami papildyti šią medžiagą savais šaltiniais ir papildoma informacija.

Skyriaus pabaigoje besimokantieji gali atsakyti į įsivertinimui skirtus klausimus, kad apmąstytų pažangą ir geriau suprastų dalyko medžiagą.

Anketos

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Anketa yra paprastas pirmas žingsnis siekiant labiau suvokti save“ — Nick Morgan

„Žmogus vertinamas kaip aukščiausias gyvūnas, bent jau tarp visų gyvūnų, kurie grąžino anketą“ — Robert Breault

„Gebėjimas klausti yra visos žmonijos pažangos pagrindas.“ — Indra Gandhi

▣ Mokomės

Šaltinis: https://www.questionpro.com/blog/what-is-a-questionnaire

Erasmus+ Programme of the European Union
production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Anketa tai – tyrimo instrumentas, skirtas duomenims rinkti. Tai standartizuotų klausimų rinkinys, atitinkantis nustatytą schemą ir orientuotas į tyrėjams rūpimų problemų analizę, matavimą ir vertinimą. Anketomis įprastai tiriamos didelės žmonių grupės, kurių kitaip nebūtų galima pasiekti.

Labai svarbu, kaip tyrėjas kuria sistemą: formuluotės neturi pasiūlyti atsakymo. Be to, klausimai turi būti sukonstruoti taip, kad būtų suprantami, kad į juos galėtų atsakyti daug žmonių, nesvarbu, kokio amžiaus, išsilavinimo ar socialinės padėties. Klausimų formulavimo būdas priklauso nuo tikslinės grupės, kuriai skirtas klausimynas, ir nuo respondentų įvairovės.

Atsakymuose turi būti pateikti atsakymų variantai, kurie bus naudingi tyrėjams aiškiai nustatyti tam tikras problemas. Jie gali turėti uždarus (taip / ne) arba atvirus variantus (respondento atsakymas yra išsamus su komentarais ar nuomone). Taip pat gali būti naudojami Likerto skalės atsakymai, leidžiantys tyrėjui nustatyti tam tikro elgesio / bruožų / įpročių didėjimą arba mažėjimą.

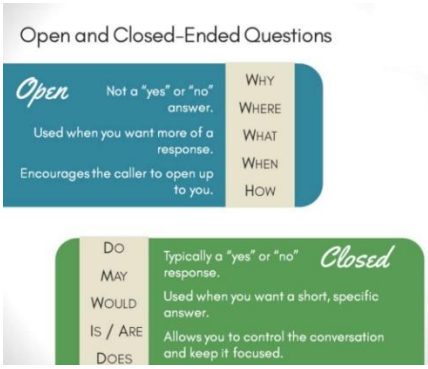

Šaltinis: https://www.hospitalitynet.org/opinion/4082843.html

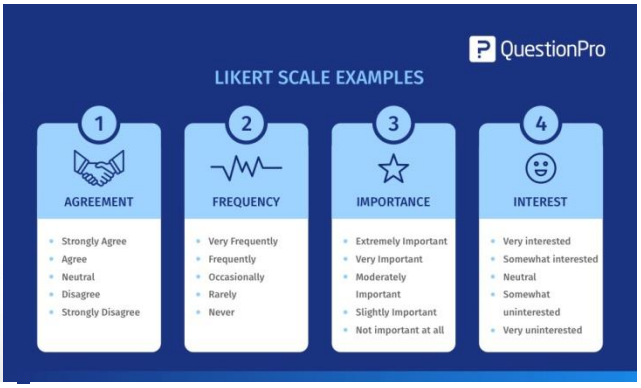

Šaltinis: https://www.questionpro.com/blog/what-is-likert-scale

Anketos konstravimas pagrįstas moksliniais tyrimais, ji rengiama moksliškai, o ne atsitiktinai. Klausimyno sudarymas priklauso nuo to, kaip bus renkami duomenys.

Kai kurias anketas sudaro mokslininkai / profesoriai / akademinis personalas, ir jos gali būti naudojamos kitomis aplinkybėmis (tiriant kitas šalis ar gyventojų grupes). Tačiau prieš tai anketą reikia patikslinti, kad tiktų atitinkamai populiacijai (pavyzdžiui, jei klausimynu siekiama įvertinti migrantų pasitenkinimą maistu priimančioje šalyje, tada pasirinkti maisto produktai turi atitikti priimančiosios šalies situaciją, todėl naudodami kitur rengtą anketą savo šalyje turime pakeisti pavyzdžius mūsų šaliai būdingais patiekalais). Taigi, prieš naudodami klausimyną, pirmiausia turime įsitikinti, ar priemonė pritaikyta tikslinei populiacijai / situacijai.

Tyrėjai turi laikytis anksčiau minėtų taisyklių, kad gautų patikimus rezultatus, kuriuos būtų galima naudoti atliekant tyrimą.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kas yra anketa? Kokios yra pagrindinės jos rengimo taisyklės?

Ar kada nors rengėte anketą tarpkultūriniais klausimais? Jei taip, pasidalinkite savo patirtimi su kitais.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Numatykite:

Į kokius tarpkultūrinės kompetencijos aspektus turime atsižvelgti vertindami mokinių tarpkultūrinę kompetenciją?

Vertindami besimokančiųjų tarpkultūrinę kompetenciją, turime atsižvelgti į šiuos aspektus (Fantini, 2007):

a) tarpkultūrinės žinios;

b) tarpkultūrinės nuostatos;

c) tarpkultūriniai įgūdžiai;

d) tarpkultūrinis sąmoningumas.

Numatykite:

Su kokiomis problemomis gali būti susiję klausimai tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo anketoje?

Siekdami sudaryti klausimyną, kuriuo bus vertinama tarpkultūrinė kompetencija, tyrėjai gali formuluoti ir įtraukti klausimus, susijusius su tokiomis problemomis kaip:

- politika, užtikrinanti visų žmonių teises, nepaisant jų kilmės;
- tvirtesnis ryšys su skirtingų kultūrų asmenimis ir jų grupėmis;
- tolerancija tarp skirtingų kultūrų individų ir grupių, turinčių skirtingus įsitikinimus;
- žmonės skatinami vertinti ir patirti įvairius veikimo būdus;
- įvairių kultūrinių praktikų ir įsitikinimų žmonės skatinami dirbti kartu;
- bet kokių formų diskriminacijos ir išankstinių nusistatymų panaikinimas;
- tarpkultūrinės kompetencijos mokymas ir modeliavimas;
- profesinio tobulinimosi kursų, ugdančių tarpkultūrinę kompetenciją, skatinimas;
- įtraukianti aplinka kiekvienam (suprasti žmones iš skirtingų kultūrų);
- grupiniai susitikimai ir renginiai, kuriuose dalyvauja žmonės iš skirtingų kultūrų;
- šventės ir renginiai, kuriuose dalyvauja įvairių kultūrų žmonės.

▣ Mokomės

Anketos, kuriomis vertinama tarpkultūrinė kompetencija, yra būtinos, nes kultūra veikia viską (net balso tonas gali būti kultūriškai suformuotas). Anketos suteikia ugdytojams svarbios informacijos ne tik apie besimokančiųjų TBK, bet ir apie organizuojamų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo kursų efektyvumą. Juose besimokantieji:

Sužino apie savo kultūrinius nustatymus (naudinga suprasti kultūrinius skirtumus įvairiuose kontekstuose).
Žiūri ir klauso tarpkultūrinėmis akimis ir ausimis (pastebi skirtumus ir vertina įvairias perspektyvas).
Sužino, kad klaidinga interpretacija yra nesusipratimas.
Supranta kultūrines vertybes (kuriančias ramią / įtraukiančią darbo aplinką, kurioje problemos nesunkiai sprendžiamos).

Pagalvokite ir padiskutuokite: Kokių dar privalumų galite pridėti? Pasidalykite savo mintimis su kitais.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Galite naudoti popierines arba elektronines anketas. Čia yra sąrašas 20 geriausių internetinių anketų mokytojams

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kaip pasakytumėte, kas yra anketa?
2. Kokie anketų privalumai?

▣ Pagalvokite

- Ar kada nors rengėte anketą tarpkultūriniais klausimais? Pasidalykie savo patirtimi su kitais.
- Ar rekomenduotumėte savo mokiniams užpildyti klausimyną apie TBK? Popierinį ar elektroninį? Kodėl?
- Ar rekomenduotumėte savo kolegoms užpildyti anketą apie TBK? Kodėl?
- Kam teiktumėte pirmenybę – popierinei ar elektroninei anketai? Kodėl?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *How to avoid cross-cultural misunderstandings in VET*
- *Assessing Intercultural Communicative Competence*
- *Test your intercultural competence*
- *Top 20 Online Quiz Makers For Teachers and Educators*

Vaizdo įrašai:

- *KyLeads, Questionnaires, types, definition, examples, and how to design your own*

Kritiniai incidentai

▣ Apšilimas

Perskaitykite šias citatas ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Esu mandagus ir tikiuosi, kad kiti bus mandagūs.“

„Asmuo, kuris mokosi kalbos nesimokydamas kultūros, rizikuoja tapti laisvai kalbančiu kvailiu.“ – Bennett, Bennett & Allen, 2003

„Žmonės atleidžia jums už gramatikos klaidas, tačiau jūsų kultūrinės klaidos gali sukelti problemų.“

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Mokomės

Kritiniai incidentai ir kultūriniai skirtumai

Kritinius incidentus tarpkultūriniame kontekste kelia kultūriniai skirtumai, kai bent vienas iš komunikantų jaučiasi nemaloniai. Kultūriniai skirtumai apima „integruotą ir palaikomą socialiai įgytų vertybių, įsitikinimų ir elgesio taisyklių sistemą, kuri daro įtaką tam, koks elgesys konkrečioje visuomenės grupėje yra priimtinas. Tai skiria vieną socialinę grupę nuo kitos.“ [Adler, 1997]. Gyvendami įvairialypiame pasaulyje turime suvokti, kad normalu, jog egzistuoja kultūriniai skirtumai ir panašumai, todėl neturėtume vertinti žmonių ar įvardinti šių skirtumų kaip „teisingų ar neteisingų“. Kritiniai incidentai kyla dėl to, kad trūksta supratimo ir žinių apie kultūrinius skirtumus.

Šaltinis: https://absoluteinternship.com/blog/east-vs-west-5-cultural-differences-international-student-should-know

Daugiau informacijos:

- *Empathy – Accept Others For Who They Are*
- *Understanding a different culture*
- *Adler, N. J. (1997).* International dimensions of organizational behavior *(3rd ed.). Cincinnati, OH: Shout-Western College Publishing.*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar kada nors patyrėte situacijų, kurios jums buvo nepažįstamos dėl kultūrinių skirtumų? Pasidalykite patirtimi su kitais.

Kaip galite didinti supratimą apie kultūrinius skirtumus ir suprasti kultūras?

Peržiūrėkite šaltinius, pateiktus nuorodų laukelyje, ir pasidalykite savo išvadomis su kitais.

Kokie yra kritiniai tarpkultūrinio bendravimo incidentai?

Kritiniai incidentai tarpkultūrinio mokymo kontekste yra trumpi situacijų, kai nesusipratimas, problema ar konfliktas kyla dėl komunikantų kultūrinių skirtumų arba tarpkultūrinio prisitaikymo ir bendravimo problemos, aprašymai.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

„Daugumą svarbių dalykų apie gyvenimą išmokau tada, kai supratau, kaip žmonės iš kitos kultūros žiūri į kai kuriuos dalykus.“ – Edgar H. Schein

„Kultūriniai skirtumai neturėtų skirti mus vieną nuo kito, kultūrinė įvairovė teikia kolektyvinės jėgos, kuri gali būti naudinga visai žmonijai.“ – Robert Alan.

Kritiniai incidentai yra trumpi dialogai ir scenarijai, išryškinantys nepažįstamą ar sudėtingą tarpkultūrinio bendravimo aspektą. Metodą pristatė amerikiečių psichologas Harry‘is C. Triandas 1960 m. Priemonė skirta besimokantiesiems ir skatina juos analizuoti savo požiūrį bei elgesį, kurie gali būti labai svarbūs bendraujant su kitų kultūrų asmenimis. Per kritinių incidentų pratybas vadovaujamasi patirtinio mokymosi metodika ir prielaidomis.

Apibūdinama situacija, kas atsitiko, o kartais ir dalyvaujančių žmonių jausmai bei reakcijos, nepateikiant jokios aiškios informacijos apie kultūrinius skirtumus tarp situacijoje esančių žmonių. Pratybų dalyviams nesuteikiama galimybė rinktis iš interpretacijų, jie privalo pateikti savo interpretaciją ir sprendimą bei juos paaiškinti ir apginti. Mokiniai naudojasi savo patirtimi ir ištekliais, kad interpretuotų ir apmąstytų kritinius incidentus. Procesą sudaro du etapai: analizė ir interpretacija. Pirmiausia pratybų dalyviai kritiškai įvertina scenarijus ir užrašo trumpus atsakymus. Tada mažose grupėse dalijasi mintimis ir aptaria savo interpretacijas. Aptaria ir lygina atsakymus su kitais dalyviais ir mokymų vedėju. Baigiamajame aptarime besimokantijei dalijasi savo idėjomis, apibendrina ir daro išvadas.

Daugiau informacijos:

- *Kritiniai incidentai https://casework.eu/lesson/critical-incidents-introduction/*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kodėl, jūsų nuomone, per kritinių indicentų pratybas nesuteikiama jokios aiškios informacijos apie kultūrinius skirtumus tarp situacijoje dalyvaujančių žmonių?

Kiek svarbios diskusijos per kritinius incidentus? Kodėl?

Numatykite:

Kokie yra pagrindiniai kritinių incidentų naudojimo kaip tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo priemonės tikslai?

Kritinio incidento analizė

Kritinio incidento pratybų tikslas – supažindinti dalyvius su sudėtingomis, painiomis, varginančiomis problemomis ar konfliktinėmis situacijomis, su kuriomis jie gali susidurti bendraudami su kitos kultūros žmonėmis arba taikydamiesi prie naujos kultūros.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Perskaitykite žemiau pateiktą įvykio aprašą ir atsakykite į klausimus. Naudokite šiuos klausimus, norėdami išanalizuoti istorijos idėjas ir pagrindines vertybes bei įsitikinimus.

Šaltinis: https://quideinc.org/2017/06/26/team-building-activity-birthday-line-up

Prieš keletą metų surengėme tarptautinius mokymus, kuriuos kruopščiai planavome. Kiekvienos rytinės sesijos pradžioje įtraukėme apšilimo užsiėmimus, kurių tikslas buvo įsimintinai ir kūrybiškai pristatyti kurso temas. Užsiėmimai jau anksčiau buvo išbandyti ir labai gerai veikė su kitomis grupėmis. Tačiau šįkart pastebėjome, kad grupei dalyvių iš Rytų šalių nepatiko apšilimo veiklos. Paklausėme, o jie atsakė, kad tie užsiėmimai jiems atrodo laiko švaistymas. Jie prisipažino, kad jiems patiko sutelkti dėmesį į tas užduotis, kurios yra tiesiogiai susijusios su mokymosi pasiekimais, ir jiems visai nerūpėjo smagi veikla, kuri, jų nuomone, nebuvo svarbi mokymuisi. Jie atvyko mokytis, o ne linksmintis. Prisipažino, kad jaučiasi sutrikę ir net pyksta, nes apšilimo veiklos kelia daug triukšmo, o pamokų metu jiems patinka būti drausmingiems ir tylėti. Kitiems dalyviams patiko tie smagūs užsiėmimai, jie pabrėžė, kad apšilimo užduotys yra gera paskata įsitraukti į mokymąsi.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Koks yra kontekstas? Kas vyksta? Kokių problemų kyla?

Pabandykite rasti paaiškinimų! Pasidalykite jais su kitais.

Perskaitykite toliau pateiktus galimus nepatogios situacijos paaiškinimus ir grįžtamąjį ryšį bei atsakykite į laukelyje pateiktus klausimus:

1. Dauguma europiečių studentų nemėgsta studijuoti; jie ateina į mokyklą linksmintis. Štai kodėl mokytojai turi integruoti įdomias veiklas į pamokas. Taigi, mokiniai, kurie domisi mokymusi, gali rodyti savo nepasitenkinimą apšilimo veikla.
2. Kursai yra rimtas darbas ir jų neturėtų pertraukti nereikšminga veikla, pavyzdžiui, apšilimui skirti žaidimai. Per kursus nedera linksmintis.
3. Europiečiams studentams patinka kalbėtis ir linksmintis, kad ir kur jie eitų, kad ir kokia situacija būtų.
4. Incidentas įvyko daugiausia dėl kultūrinių skirtumų. Rytų kultūros atgraso nuo kai kurių mokymosi elgesio tipų. Besimokantieji turėtų daugiausia dėmesio skirti mokymosi pasiekimams. Mokymosi procese Vakarų šalyse ne kartą pabrėžiamas svarbus apšilimo užduočių, padedančių mokiniams įsitraukti į pamoką, vaidmuo.

Grįžtamasis ryšys:

1. Tai nėra geras paaiškinimas. Tai savotiškas perdėtas apibendrinimas ir stereotipizavimas, kurio reikėtų vengti.
2. Tai netiesa. Kursai yra rimtas darbas, tačiau apšilimo veiklos padeda besimokantiesiems įtvirtinti žinias ir motyvuoja mokytis.
3. Žr. nr. 1.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

4. Tai geriausias paaiškinimas. Kultūriniai skirtumai lemia skirtingas žmonių praktikas, veikimo būdus („griežtas mokymasis“ ir „mokymasis pramogaujant“).

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kiek skyrėsi jūsų paaiškinimai? Kas padėjo juos rasti?

Ar galite įsijausti į tokią situaciją? Kodėl? Kaip?

Įsivaizduokite, kad tai nutiko jūsų šalyje. Kuo situacija būtų kitokia ar panaši?

Kritinių incidentų valdymas. Kultūrinių užuominų paieška

Abiejų veikėjų perspektyvų identifikavimas padeda pastebėti kultūrines užuominas ir taip susidoroti su kritiniais incidentais bei lavinti tarpkultūrinę kompetenciją.

Perskaitykite ir apmąstykite Miltono ir Jane Bennett pasiūlytus etapus, skirtus kritiniams incidentams analizuoti ir atsakyti į laukelyje pateiktus klausimus.

1. Apibūdinkite situaciją.

2. Nenaudodami būdvardžių apibūdinkite abiejų veikėjų elgesį.

3. Surašykite išvadas / vertinimo teiginius.

4. Apsvarstykite žmonių elgesį iš savo perspektyvos.

5. Pabandykite suprasti antrojo asmens mąstyseną apie pirmojo asmens elgesį ir vertybes.

6. Pagalvokite apie bendravimą su žmogumi iš kitos kultūros. Patvirtinkite arba atmeskite savo supratimą toliau bendraudami ar stebėdami.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kodėl analizuojant kritinį incidentą reikia vengti būdvardžių?

Kieno perspektyvą turite analizuoti?

Kodėl svarbu vertinti elgesį iš savo perspektyvos?

Kodėl situaciją reikia analizuoti keliais požiūriais?

Rašome apie kritinį incidentą

Kiek sutinkate su šiais refleksijos apibrėžimais? Ar savo praktikoje naudojate refleksiją? Kodėl?

"Reflection is indicative of deep learning, and where teaching and learning activities such as reflection are missing… only surface learning can result." Biggs 1999 in King 2002

"Reflection leads to growth of the individual – morally, personally, psychologically, and emotionally, as well as cognitively". Branch & Paranjape, 2002, p. 1187

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Apmąstydami ir rašydami apie kritinį incidentą, galite pamatyti situacijas iš skirtingų perspektyvų ir realiau suvokti iššūkius, susijusius su tarpkultūrinėmis situacijomis. Refleksija gali padėti besimokantiems mokytis giliau, nustatant vertybes ir įsitikinimus, perspektyvas, galimas šališkumo ar diskriminacijos sritis, trūkumus ir tobulintinas sritis. Refleksija gali paskatinti didesnę savimonę ir teigiamus pokyčius.

Perskaitykite ir apmąstykite rašymo apie kritinį incidentą etapus, o tada parašykite savo!

- Įvardykite įvykį.
- Apibūdinkite kontekstą ir incidentą. Kas atsitiko, kur ir kada?
- Nustatykite iškilusią problemą. Dėl ko įvykis jums tapo „kritiniu“ ar reikšmingu?
- Kokios buvo jūsų mintys, jausmai ir reakcija?
- Kokios kultūros nulemtos vertybės ir (arba) bendravimo skirtumai sukėlė incidentą?
- Kokiu formatu aprašysite incidentą – dialogo ar monologo?
- Pasidalykite savo kritiniu incidentu su kitais, kad sužinotumėte, ar jie gali nustatyti kultūrinius skirtumus.
- Pataisykite ir peržiūrėkite.

Daugiau informacijos:

- *Critical Incidents for Intercultural Communication*
- *Reflective writing and critical incidents*
- *Critical incidents*
- *Critical incidents +*
- *Critical Incidents in Teaching: Developing Professional Judgement*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Koks yra refleksijos vaidmuo rašant apie kritinį incidentą?

Ką sužinojote apie save aprašydami kritinį incidentą?

Kaip galima panaudoti kritinių incidentų refleksiją?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kaip apibrėžtumėte kritinius incidentus?
2. Kaip galite dorotis su kritiniais incidentais?
3. Kokie yra pagrindiniai kritinio incidento analizės etapai?

▣ Pagalvokite

- Kodėl į situaciją žvelgiu iš kelių perspektyvų?
- Kokias prielaidas padariau apie žmones, susijusius su incidentu, problema ar situacija?
- Kaip kitaip galėčiau interpretuoti situaciją?
- Kokių galėjau imtis veiksmų, kurie būtų buvę naudingesni?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- Ką darysiu, jei ateityje susidursiu su panašia situacija?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą::

- *Spencer-Oatey, H. (2013) Critical incidents. A compilation of quotations for the intercultural field. GlobalPAD Core Concepts. Available at GlobalPAD Open House*
- *Critical reflection framework*
- *Turning Our Intercultural Stories into Critical Incidents*

Vaizdo įrašas:

- *Cross cultural communication | Pellegrino Riccardi | TEDxBergen - YouTube*

Kultūros asimiliatorius

▣ Apšilimas

Pažiūrėkite į paveikslėlį ir pasakykite, kokie kultūriniai skirtumai čia iliustruojami?

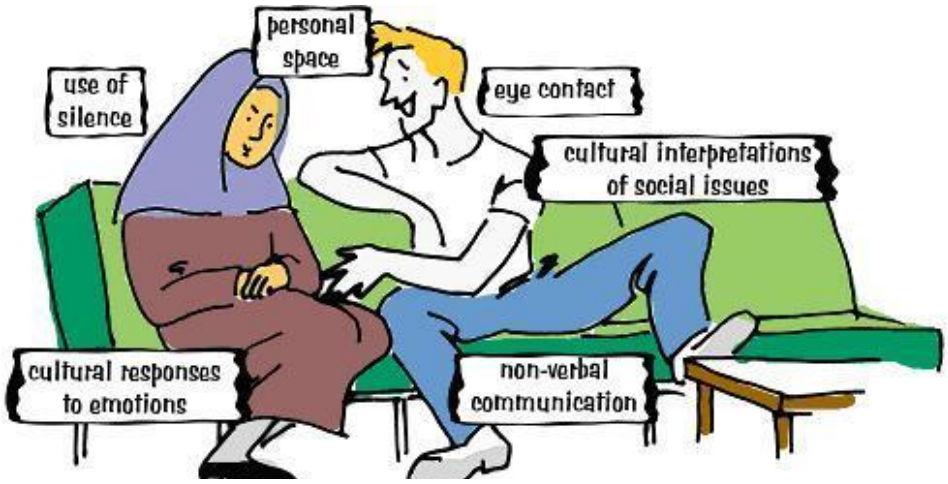

Šaltinis: https://sielearning.tafensw.edu.au/MCS/9362/Sterilisation%20disk%203/lo/7373/7373_00.htm

▣ Mokomės

Kas yra kultūros asimiliatorius ir priskyrimai?

Dauguma tarpkultūrinių nesusipratimų kyla dėl skirtingų būdų, kuriais žmonės vertina (ir dažnai smerkia) tam tikrą situaciją ar elgesį. Kultūros asimiliatorius yra mokymo(si) priemonė, kurią galima naudoti norint išmokyti skirtingų kultūrų žmones susidoroti su sudėtingomis situacijomis ir prieiti prie panašių išvadų / vertinimų (izomorfinės savybės) apie konkrečios kultūros žmonių elgesį (Triandis, 1977). Šie situacijos vertinimo būdai vadinami priskyrimais (atributais), o terminas *izomorfizmas* reiškia formos vienodumą. Triandis (1975) įvedė izomorfinių atributų sąvoką, norėdamas aptarti situaciją, kai kitos kultūros žmogus išmoksta daryti tokias pačias išvadas apie

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

kito žmogaus elgesį, kaip ir pats asmuo. Priskyrimai yra subjektyvus suvokimas, pagrįstas žmogaus kultūriniu pagrindu ir patirtimi. Tai, kas vienoje kultūroje laikoma nemandagu (pvz., žiūrėti žmogui į akis), kitoje gali būti priimtina ir normalu. Šiuo metodu besimokantieji mokomi suprasti, kodėl kiti elgėsi taip, kaip elgėsi. Kultūros asimiliatorius leidžia žmonėms sužinoti, kaip kiti žmonės suvokia tam tikrą elgesį ar įvykius ir daro priskyrimus, kad išmoktų daryti tokius pačius priskyrimus.

Daugiau informacijos:

- *Cushner, K. & Brislin, R.W. 1996. Intercultural Interactions: A Practical Guide*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar galite savais žodžiais paaiškinti, kas yra kultūros asimiliatorius?

Ar galite pateikti nesusipratimų, kuriuos patyrėte, pavyzdžių?

Ar manote, kad kultūros asimiliatorius yra geras metodas?

Kaip naudotis kultūros asimiliatoriumi

Kultūros asimiliatorius gali supažindinti besimokančiuosius su įvairiomis situacijomis, atspindinčiomis daugybę reikšmingų kultūrinių skirtumų. Kultūros asimiliatorius yra paremtas kritiniu incidentu, pristatančiu kultūrinį susidūrimą tarp žmonių iš dviejų skirtingų kultūrų.

Po kiekvieno incidento pateikiamos trys, keturios ar net penkios interpretacijos.

- Prašoma besimokančiojo perskaityti kritinį incidentą (scenarijų).
- Jis pasirenka vieną interpretacijų, kuri geriausiai paaiškina problemą iš incidento dalyvio, kuris nėra tos pačios kultūros kaip besimokantysis, perspektyvos.
- Tada besimokantysis patikrina, ar jo interpretacija teisinga. Jei ne, turi ieškoti kitų, kol ras tinkamą. Prie kiekvienos interpretacijos pridedamas paaiškinimas, suteikiantis vertingos pagrindinės informacijos. Teisingą interpretaciją parinko asimiliatorių sukūrę ekspertai, remdamiesi tyrimais.
- Tokia patirtis skatina diskutuoti apie išmoktas pamokas.

Šis metodas dažnai priskiriamas kognityviniam ir patirtiniam būdui, nes yra orientuotas į žinių ar informacijos gavimą bandymų ir klaidų būdu. Metodas imituojama įėjimo į naują kultūrą patirtis, tačiau nerizikuojama susidurti su problemomis.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kodėl kultūros asimiliatoriaus metodas yra patirtinis? Kokia jo nauda?

Mėgaukitės kultūros asimiliatoriaus patirtimi!

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pažvelkite į šias nuotraukas, kuriose pateikiamos skirtingos klasės. Kur norėtum mokytis? Kodėl? Kokie veiksniai lėmė jūsų pasirinkimą? Kaip jaustumėtės, jei mokytumėtės neįprastoje aplinkoje?

Šaltinis: https://phys.org/news/2014-09-biology-majors-women-gender-gaps.html; https://www.albany.edu/news/38748.php

Perskaitykite tekstą apie kritinį incidentą ir vadovaudamiesi aukščiau pateiktomis instrukcijomis pasirinkite geriausią nepatogios atmosferos paaiškinimą:

Prieš kelerius metus mūsų įstaigos organizuotų tarptautinių mokymų metu kai kurie dalyviai skundėsi kitų elgesiu, kurie pertraukdavo instruktorių klausimais. Nepatenkinti dalyviai pasakojo, kad buvo pripratę prie vienpusės paskaitos, kurioje dėstytojas dėstė, o studentai konspektavo. Taigi jiems reikėjo visiškos tylos kambaryje, kad galėtų susikaupti. Tai, kaip sesija klostėsi remiantis dialogu tarp dėstytojo ir dalyvių, privertė juos jaustis nepatogiai dėl informacijos pertekliaus diskusijose; jie skundėsi, kad tokiems užsiėmimams trūksta struktūros ir tvarkos. Teigė, kad jiems labiau patiktų, jeigu instruktorius duotų daugiau nurodymų.

Jie dar labiau nustebo, kai vienas dalyvių nesutiko su ugdytojo požiūriu ir pradėjo įrodinėti savo įsitikinimus ir prieštarauti.

Kas čia vyksta? Pasirinkite geriausią paaiškinimą ir būkite pasirengę apginti savo pasirinkimą.

1. Europiečiams studentams patinka kalbėti, kad ir kokia būtų situacija ar kad ir kur jie būtų. Jie kalbūs ir taip išreiškia susidomėjimą.
2. Europos kultūroje žmonės garsiai kalba, yra nemandagūs ir nepagarbūs kitiems, net mokytojams. Tai atsispindi studentų elgesyje, kai jie ima prieštarauti dėstytojui.
3. Europos jaunimas nepaiso vyresnių žmonių ir žiūri į juos iš aukšto. Jie elgiasi arogantiškai net su profesoriumi.
4. Atotrūkį tarp Azijos ir Europos studentų ir mokinių daugiausia lemia kultūriniai skirtumai. Azijiečiai dažniausiai būna santūresni ir tylesni, o europiečiai įpratę aktyviai dalyvauti mokymosi procese. Tai taip pat gali būti susiję su tiesmukesniu bendravimu ir kitokiu požiūriu į autoritetą.

Grįžtamasis ryšys

1. Tai nėra geras paaiškinimas. Ar žmogus kalbus, ar ne, priklauso nuo jo asmenybės ar kilmės, o ne nuo tautybės. Bandyk iš naujo!
2. Tai netiesa. Europos mokyklose skatinamas atviresnis, į besimokantįjį orientuotas požiūris, nukreiptas į sąveiką ir dalyvavimą, pagrįstas dialogu tarp mokytojo ir besimokančiųjų. Jei mokiniai prieštarauja mokytojui ir pagrindžia savo argumentus, tai nereiškia, kad jie nemandagūs; tiesiog jie turi kitokią nuomonę. Bandyk iš naujo!

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

3. Tai pernelyg didelis apibendrinimas ir stereotipų kūrimas. Šiuo atveju studentai nesutinka su profesoriumi, nes turi kitokį požiūrį, o ne todėl, kad profesorius yra vyresnis už juos. Diskutuoti su mokytoju / dėstytoju, mesti jam / jai iššūkį Europos kultūroje nėra nemandagu. Bandyk iš naujo!
4. Tai geriausias paaiškinimas. Dėl kultūrinių skirtumų žmonių įprasti veikimo būdai labai skiriasi, pavyzdžiui, tiesmukas ir mažiau tiesmukas, netiesioginis bendravimas. Azijiečiai yra santūresni, todėl labiau linkę bendrauti netiesiogiai. Šis netiesiogiškumas padeda jiems išsaugoti orumą ir harmoniją. Jie nesiginčija su profesoriumi ar mokytoju tiesiogiai, kad išsaugotų jo įvaizdį. Europiečiai dažniausiai yra tiesmukesni. Jie stengiasi išvengti dviprasmybių ir kalba apie esmę. Mokiniai užduoda klausimų, kai nesupranta, ir kelia ranką nuomonei išsakyti. Taigi žmonės iš kitų kultūrų gali jaustis nesmagiai dėl europiečių polinkio kalbėti tiesiogiai, be užuolankų.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar kada nors turėjote panašios patirties? Ko iš jos išmokote?

Kokia tokių pratimų nauda?

Daugiau informacijos:

- *The Culture Assimilators*
- *Intercultural Sensitizers*

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokie yra kritinio incidento ir kultūrinio asimiliatoriaus panašumai ir skirtumai?
2. Kokie yra patirtinio mokymosi privalumai?

▣ Pagalvokite

- Kuris mokymosi metodas labiau tinka jums įgyjant žinių apie kitas kultūras?
- Ar turėjote patirties naudojant aukščiau minėtus metodus?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *The Culture Assimilators*
- *Intercultural Sensitizers*
- *Cushner, K. & Brislin, R.W. 1996. Intercultural Interactions: A Practical Guide*

Vaizdo įrašas:

- *Learn a new culture | Julien S. Bourrelle | TEDxArendal - YouTube*

Istorijų ratas

▣ Apšilimas

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Perskaitykite šias citatas ir pagalvokite, ką jos reiškia. Ar sutinkate su kuria nors jų?

„Didžiausia bendravimo problema yra ta, kad mes klausomės ne tam, kad suprastume, o kad atsakytume.“

„Supratimas, kaip mes tai suprantame, yra nesusipratimas.“ — Elias Canetti

„Kai žmonės kalba, klausykite įdėmiai. Dauguma žmonių niekada neklauso.“ — Ernest Hemingway

▣ Mokomės

Kas yra istorijų rato metodas?

Šaltinis:https://myedmondsnews.com/2019/11/i-am-edmonds-event-caps-off-project-to-share-experiences-through-storytelling

UNESCO sukurtas istorijų rato metodas yra moderniausias pritaikomas ir praktiškas metodas, kuris gali būti naudojamas įvairiuose kontekstuose ir situacijose visame pasaulyje ugdant asmenų tarpkultūrines kompetencijas ir mažinant atskirtį. Istorijų rato metodas, kurį propaguoja Darla Deardorff, nagrinėja pagrindinius tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo elementus, tokius kaip pagarba, klausymasis, smalsumas, savęs ir kitų suvokimas, refleksija, dalijimasis, empatija ir santykio kūrimas.

Klausimas yra raktas ugdant tarpkultūrinę kompetenciją ir naudojamas paskatinti dalytis asmenine patirtimi. Metodas veikia maksimaliai, kai, pasidalijus patirtimi, vyksta išsamus aptarimas, tolesnė diskusija. Dalyvių skaičius gali labai skirtis, pagrindinė veikla vyksta mažose 3–5 žmonių grupėse. Jos turi būti kuo įvairesnės amžiaus, lyties, kilmės požiūriais, visi dalyviai turi gebėti kalbėti ir suprasti tą pačią kalbą. Dalyviai privalo būti tose pačiose mažose grupėse iki pabaigos, nes tai sukurs pasitikėjimo, konfidencialumo ir saugumo atmosferą.

Konfidencialumas ir pagarba yra pagrindiniai veiklos principai. Kai kiekvienas asmuo dalijasi savo istorija, kiti grupės nariai turi klausytis, kad suprastų; jie jokiu būdu neturi pertraukti kalbančiojo (komentuoti ar klausti), kol visos istorijos nėra papasakotos. Taisyklės „Nepertraukti“ privalumas dvejopas: demonstruoti pagarbą kalbančiajam ir priversti atidžiau klausytis, kuo dalijamasi, būti atviriems, ieškoti prasmių tame, ką girdi, o ne klausytis įprastu būdu, kai klausantis ruošiamasi atsakyti, kritikuoti ir pan.

Daugiau informacijos:

- *Deardorff, D. K. (2020) , The UNESCO Story Circles*

Pagalvokite ir padiskutuokite: Kas yra klausymasis, siekiant suprasti? Kodėl tai svarbu?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Kaip taikyti istorijų rato metodą

Dalijamasi mažiausiai dviem istorijomis: pirmasis ratas yra „susipažinimo“, o antrasis – asmeninės patirties, skirtos tarpkultūrinių kompetencijų ugdymui, kūrimas. Kiekviename rate pateikiamas tik vienas klausimas, į kurį dalyviai atsako, o kiti rate klausosi, kad suprastų (ne atsakytų ar vertintų).

Pirmasis „susipažinimo“ ratas padeda dalyviams susipažinti vieni su kitais, sukurti pasitikėjimą ir jaustis patogiai dalyjantis tarpkultūriniu požiūriu (atskleidžiant kažką apie savo kilmę; klausimas, skatinantis kalbėjimą, sutelkiamas į malonias temas, tokias kaip maistas, atostogos ir pan.). Instruktorius užduoda tik vieną klausimą, jis pateikia atsakymą kaip pavyzdį, kad padėtų dalyviams suprasti, ko iš jų tikimasi šiame dalijimosi procese. Klausimų pavyzdžiai: koks jūsų vardas ir kokia vardo istorija (ką jis reiškia? Kaip atsirado šis vardas?). Kokia jūsų mėgstamiausia šventė ir kodėl ji jums patinka?.

Antrajame „tarpkultūrinės kompetencijos“ rate dėmesys sutelkiamas į vieną klausimą, pavyzdžiui: kokį įsimintiną kultūrinį nesusipratimą patyrėte ir ko iš jo išmokote? Koks jūsų ankstyviausias prisiminimas apie skirtumus (kai pirmą kartą sužinojote ar supratote, kad esate kitokie nei kiti)? Tarpkultūrinis klausimas skatina dalyvius dalytis ir apmąstyti savo patirtį su įvairiais žmonėmis, kad suvoktų ją iš skirtingų perspektyvų.

Prisiminimai
Pasidaliję antrojo rato istorijomis / patirtimi, dalyviai įsitraukia į prisiminimus, reaguodami į išgirstas istorijas. Tai skatina dalyvius įsiklausyti, rodyti pagarbą ir megzti ryšius (tai tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas). Dalyviai turi greitai, per 15 sekundžių ar trumpiau, pasidalinti įsimintiniausiais antrojo rato metu išgirstų istorijų momentais. Grupė pradeda nuo asmens, kuris pirmas dalijosi savo istorija antrajame ture. Visi grupės nariai papasakoja labiausiai įsimintiną jo istorijos fragmentą. Tada pereinama prie antro dalyvio. Visi vėl dalijasi labiausiai jiems įstrigusiais jo istorijos momentais ir t. t. Tai gana dinamiška veikla, neperauganti į diskusiją. Tai labai svarbi istorijų rato patirties dalis, rodanti pagarbą bei įsiklausymą į kiekvieną žmogų.

Apibendrinimas / diskusijos. Po dviejų asmeninio dalijimosi, pasakojimų ir prisiminimų ratų dalyviai įsitraukia į vadovaujamą grupinį apmąstymą ir diskusiją (apibendrinimui rekomenduojama skirti bent 30 minučių). Apibendrinimas yra neatsiejama istorijų rato dalis, ir yra labai svarbi tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui (nes reikia atsitraukti, apmąstyti procesą ir suprasti, ko iš jo išmokta). Iš pradžių apibendrinimas gali vykti mažose grupėse, o vėliau bendroje didelėje grupėje. Klausimai dalyviams pateikiami dalomojoje medžiagoje. Galimi tokie klausimai, skatinantys diskusiją: 1) Kas jums įsiminė iš to, ką išgirdote? 2) Kas jus nustebino? 3) Kas jums kėlė iššūkių išgirstuose pasakojimuose? 4) Ką per šią patirtį sužinojote apie save? 5) Kokias bendras temas išgirdote pasakojimuose? 6) Ką norėtumėte tyrinėti toliau išgirdę šias istorijas?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokie yra pagrindiniai tarpkultūrinės kompetencijos elementai, į kuriuos sutelkiamas istorijų rato metodas?
2. Kodėl apibendrinimas sesijos pabaigoje yra toks svarbus?

▣ Pagalvokite

- Kaip istorijų rato patirtis padėjo jums išmokti klausytis, kad suprastumėte?
- Ko išmokote iš šios patirties?

▣ Sužinokite daugiau

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *Deardorff, D. K. (2020) , The UNESCO Story Circles*
- *https://iccglobal.org/resources/resources/*
- *Intercultural Communication Resource Pack. SALTO Youth*
- *Critical Incidents for Intercultural Communication: An interactive tool for developing awareness, knowledge, and skills*
- *Intercultural Training Pack*

Bendravimo pratimai

▣ Apšilimas

Perskaitykite eilėraštį ir pagalvokite, kokia pagrindinė jo mintis.

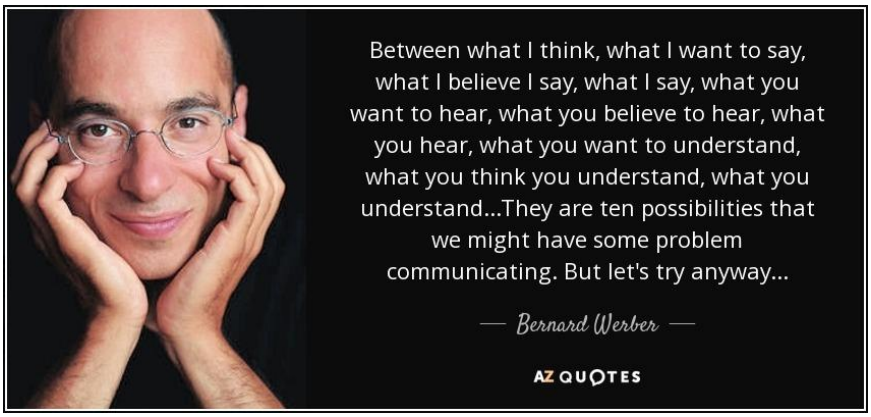

Šaltinis:https://www.azquotes.com/quote/802362

Perskaitykite žemiau pateiktą tarpkultūrinio bendravimo apibrėžtį ir pagalvokite, kaip atsakytumėte į klausimą. Pasidalykite mintimis ir aptarkite savo atsakymus su kitais.

Šaltinis:https://www.slideshare.net/DhanBharathi/intercultural-communication-presentation; https://youtu.be/sGRkVqr8EII

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Numatykite:

Kokie yra pagrindiniai komunikacijos komponentai ir kiek jie turi įtakos pranešimo prasmei?

▣ Mokomės

Mokėjimas efektyviai bendrauti yra vienas svarbiausių gyvenimo įgūdžių. Bendravimas gyvybiškai svarbus visuose mūsų veiksmuose, kai kuriame santykius, dalijamės idėjomis, sprendžiame klausimus, deleguojame pareigas, dirbame komandoje ir t. t. Bet kurioje bendravimo situacijoje yra trys elementai, turintys įtakos pranešimo prasmei. Pažiūrėkite į paveikslėlį, kad pamatytumėte, kokią dalį sudaro kiekvienas komponentas!

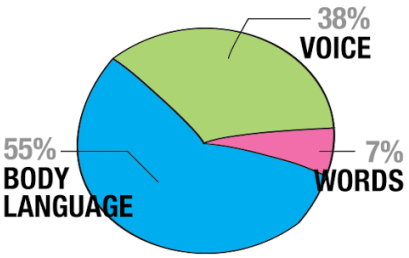

Mehrabian & Ferris' research results of communication during a presentation.
"Inference of Attitude from Nonverbal Communication in Two Channels"
The Journal of Counselling Psychology 31,
S. 248-252, 1967

Šaltinis:http://www.aoc-training.de/communication/non-verbal-communication

Šie trys komponentai – verbaliniai (žodžiai), neverbaliniai (kūno kalba) ir paraverbaliniai (balsas, tonas, intonacija ir t. t.) – tarpusavyje susiję. Jie skiriasi ne tik tarp skirtingų kultūrų, bet ir vienos kultūros viduje. Žodžių ir pasakymų negalime suprasti aiškiai nesuprasdami su jais susijusių neverbalinių ir paraverbalinių elementų. Prasmė priklauso nuo visų trijų elementų. Todėl žmonės, kurie bendrauja su asmenimis iš kitų kultūrų, turi atsižvelgti į tuos kultūrai būdingus bruožus ir atitinkamai elgtis.

Daugiau informacijos:

- *Elements of Speech Communication*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokie yra pagrindiniai bendravimo komponentai?

Kodėl jie vaidina svarbų vaidmenį bendraujant?

▣ Mokomės

Kas yra verbalinis bendravimas?

Verbalinis bendravimas yra tai, ką sakote – jūsų pranešimo turinys. Kultūros skiriasi pagal tai, kokiomis temomis priimtina kalbėti viešai. Tabu temos (pvz., mirtis, pinigai, politika ir t. t.) gali sukelti nemalonią atmosferą tarp komunikantų, jei jomis bus kalbama neatsargiai ir nejautriai. Taip pat yra dviprasmiškos reikšmės žodžių ir pasakymų, kurių neįmanoma aiškiai apibūdinti ir išversti tiesiogiai. Jeigu tai žinosite, būsite pasiruošę valdyti situaciją ir pagerinsite savo tarpkultūrinio bendravimo įgūdžius. Pavyzdžiui, anglų kalbos pasakymas „Kaip sekasi?“

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

paprastai suvokiamas kaip pasisveikinimas, todėl kalbėtojas nesitiki informacijos apie jūsų sveikatą. Žmonės iš Didžiosios Britanijos sutriko, kai kiti reikalavo detalių apie jų sveikatą: „Sveika, Ana. Kaip sekasi?“ „Ačiū, gerai.“

Kas yra neverbalinė komunikacija?

Neverbalinė komunikacija yra gestai ir kūno kalba. Tai – seniausia bendravimo forma. Nežodiniai pranešimai turi daug daugiau dviprasmiškumo, spontaniškumo ir gerokai labiau priklauso nuo situacijos bei kultūrinio konteksto. Taigi linktelėjimas ar galvos purtymas kaip sutikimo ar nesutikimo raiška nėra universalūs. Pavyzdžiui, Bulgarijoje yra kitaip.

Kas yra paraverbalinis bendravimas?

Paraverbalinis bendravimas yra tai, kaip mes ką nors sakome. Balso tonas, pauzės tarp sakinių ar žodžių, balso tembras ir kt. gali turėti įtakos tam, ką sakome. Kad bendrautume sėkmingai ir veiksmingai, turime suderinti savo gestus, išvaizdą ir balso toną su žodžiais, kuriais bandome perteikti žinią, ir įveikti kultūrinius skirtumus.

Daugiau informacijos:

- *Forms of communication: verbal, nonverbal and paraverbal*
- *Intercultural communication*
- *What is Intercultural communication?*
- *Intercultural communication*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kas yra verbalinė komunikacija? Ar galite pasidalyti keliais konkrečiai kultūrai būdingais žodžiais?

Ar galite pasidalyti tabu temų pavyzdžiais?

Kas yra neverbalinė komunikacija?

Ar galite pasidalyti keliais konkrečiai kultūrai būdingais gestais?

Ką darote, jei bendraudami pastebite kultūrinius tabu?

▣ Mokomės

Žemiau pateiktų veiklų tikslas – ugdyti mokinių supratimą apie kūno kalbos ir paraverbalinių bendravimo elementų vaidmenį tarpkultūriniuose santykiuose. Debatai ir diskusijos, vaidmenų žaidimai, simuliacijos, į veiksmą orientuotos užduotys ir kt. padeda tobulinti ne tik verbalinius, bet ir kitus kultūriškai nulemtus komunikacinės kompetencijos aspektus.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Vaidmenų žaidimai yra labai efektyvus būdas, didinantis dalyvių informuotumą apie komunikacijos kanalus ir skatinantis praktikuoti verbalinį, paraverbalinį ar neverbalinį bendravimą tarpkultūriniame kontekste. Vaidmenų žaidimai taip pat padeda mokiniams atpažinti ir stebėti kitų kultūrų bruožus, kurie kitu atveju nebūtų prieinami. Vaidmenų žaidimai suteikia mokiniams galimybę praktikuoti realias situacijas. Taigi besimokantieji žinos, kaip reaguoti nepažįstamoje tarpkultūrinėje aplinkoje. Vaidmenų žaidimai tinka visiems kalbos lygiams ir amžiaus grupėms.

Šaltinis:https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1337091/FULLTEXT01.pdf

Mokytojas sukuria situaciją: besimokantieji yra vakarėlio ar susitikimo dalyviai ir stebėtojai. Jie gauna vaidmenų korteles ir spalvotas juosteles pagal šalį, kuriai atstovauja (raudoną, mėlyną arba baltą). Dalyviai turi nešioti juosteles kaip kaklaraiščius ar karolius žaidimo metu ir po jo. Jie turi susitikti ir pasikalbėti su kuo daugiau žmonių. Dalyviai atvyksta iš trijų skirtingų šalių: Raudonija (šios šalies žmonės mėgsta kalbėti su užsieniečiais, bet nemėgsta, kai juos liečia nepažįstami žmonės. Visada vengia akių kontakto. Valgo šaukštu.); Mėlynija (šios šalies žmonės švelniai laiko vienas kito rankas, kai kalba. Valgo rankomis. Vengia žmonių iš Baltosios šalies); Baltoji šalis (šios šalies gyventojams patinka susitikti ir bendrauti su žmonėmis. Jie yra entuziastingi ir daug gestikuliuoja. Sutikę ką nors, paliečia ausų spenelius ir šiek tiek pasilenkia, kad mandagiai pasisveikintų. Valgo lazdelėmis.)
Maždaug po 8–12 minučių dalyvių paprašoma susėsti į grupeles po 4–5. Kiekvienoje grupėje turi būti žmonių iš kiekvienos šalies ir vienas ar du stebėtojai. Dalyviai gauna klausimus diskusijai, atsako į juos ir aptaria problemas. Atsakymai ir išvados pristatomi kitoms grupėms (dėmesys sutelkiamas į tarpkultūrinius nesusipratimus tarp skirtingų kultūrų žmonių; dalijamasi panašia asmenine patirtimi).

Klausimai:
Ką sužinojote apie tris skirtingas kultūras?
Koks yra fizinio kontakto vaidmuo?
Kas sukėlė (ar galėjo sukelti) konfliktus? Kaip jų vengėte ar juos sprendėte?
Ar yra kokių nors panašumų tarp jūsų kultūros ir kurios nors iš šių trijų kultūrų?
Kokie yra skirtumai?
Kuri kultūra pasirodė pati keisčiausia? Ką dar norėtumėte sužinoti apie šias kultūras?
Kaip jautėtės dalyvaudami žaidime?
Ką pastebėjote stebėdami vaidmenų žaidimą?

Žaidimas: Babelio bokštas / Misija neįmanoma (šaltinis: Intercom TC, Lorenzo Nava)

Veiklos aprašas
Ši veikla paremta komandos formavimo žaidimu „Misija neįmanoma“ daugiakultūriame kontekste. Grupė turėtų būti suskirstyta į pogrupius, kad būtų galima atlikti kai kurias užduotis; dalyviai gali pasitelkti tik kūno kalbą ir savo gimtąsias kalbas, tačiau neleidžiama kalbėti užsienio kalba, visiems dalyviams bendra kalba, anglų kalba. Užduočių pavyzdžiai: sudarykite visų komandos narių gimtadienių sąrašą; kartu parašykite eilėraštį; pašokite ką nors kartu; pasakykite greitakalbę visų grupės narių gimtosiomis kalbomis; sukurkite plakatą, skatinantį kultūrų įvairovę; nupieškite mėgstamą kraštovaizdį ir pan.

Aptarimas ir įvertinimas

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pradėkite nuo veiklos santraukos ir bendrų klausimų apie tai, kaip veikla vyko. Ar buvo malonu? Kodėl taip / ne? Tada padiskutuokite apie tai, kokia buvo sunkiausia užduotis ir kodėl.
Kokia buvo lengviausia užduotis ir kodėl? Kiek lengviau būtų buvę, jei visi būtų kalbėję angliškai?
Ar tikrai bendra kalba būtina, kad suprastume vienas kitą?
Kokias priemones naudojote bendraudami ir siekdami įsitikinti, ar visi teisingai suprato?

Žaidimas: Atspėk žodį keliais komunikacijos kanalais (šaltinis: Lorenzo Nava, Filiz Ayseli)

Tikslas: skirtingų komunikacijos lygių ir kanalų supratimas.

Veiklos aprašas
Iš anksto paruoškite nedidelius popieriaus lapelius ir ant kiekvieno užrašykite po žodį, reiškiantį objektą. Padalykite grupę į keturias dalis. Kiekvienos grupės nariui duokite po lapelį su žodžiu. Pasakykite, kad perskaitytų jį ir ant popieriaus lapo nupieštų tą objektą kitam žaidėjui. Šis turi išsiaiškinti piešinio reikšmę ir apibūdinti jį žodžiu trečiam žaidėjui. O šis turi suprasti, kokį žodį apibūdino antras žaidėjas ir gestais parodyti jį ketvirtajam. Ketvirtas žaidėjas grįžta prie instruktoriaus ir pasako žodį. Jei teisingai, ketvirtas žaidėjas gauna kitą žodį; jei žodis neteisingas, jie turi pradėti iš naujo su tuo pačiu žodžiu. Laimi ta komanda, kuri teisingai pasako penkis žodžius.

Aptarimas ir įvertinimas
Aptarimas yra labai svarbus. Paprašykite dalyvių susiburti į didelę grupę diskusijai ir pakvieskite juos pasikalbėti apie tai, kas nutiko žaidime.
Pradėkite nuo veiklos santraukos ir bendrų klausimų apie tai, kaip veikla vyko. Ar buvo malonu? Kodėl taip / ne? Per aptarimą ir įvertinimą daugiausia dėmesio bus skiriama šiems klausimams: koks etapas buvo sunkiausias? Koks buvo šios užduoties tikslas? Kuo skyrėsi komunikacijos kanalai? Ar buvo vienodai lengva / sunku naudotis įvairiais komunikacijos kanalais? Kuriuos iš šių kanalų naudojate dažniau / rečiau? Kodėl?

Refleksija
- Kurią komunikacijos priemonę naudotumėte daugiakultūriame kontekste?
- Kuriuo bendravimo įrankiu naudodamasis jaučiatės mažiau patogiai?
- Ar pasidalintumėte su mumis įdomia patirtimi, susijusia su bendravimu su kitų kultūrų žmonėmis?
- Kaip padaryti, kad bendravimas su žmonėmis būtų efektyvesnis?

Kultūnai (animaciniai filmai apie kultūrinius nesusipratimus) yra tarsi vizualiniai kultūros asimiliatoriai. Besimokantiesiems rodomi (dažniausiai) keturi filmukai, vaizduojantys netikėtumus ar galimus nesusipratimus, nutinkančius žmonėms, atvykusiems į kitą kultūrą. Besimokančiųjų užduotis – apibūdinti filmukus ir pasakyti, ar, jų nuomone, veikėjų reakcijos tinkamos. *Variantas*: duokite besimokantiesiems emotikonų (piktogramų, ideogramų ir šypsenėlių) ir paprašykite parašyti išsamius aprašymus asmeniui, kuris jų niekada nenaudojo.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

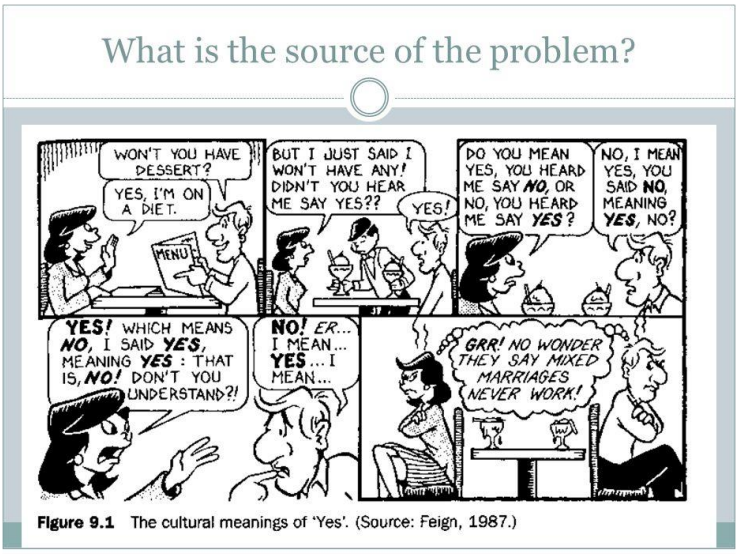

Šaltinis: https://www.pinterest.fr/pin/397513104592256128; https://slideplayer.com/slide/5834255

Į veiksmą orientuota užduotis: „Visame pasaulyje“ (šaltinis: Isabel Alonso-Belmonte ir María Fernández-Agüero)

Ši veikla gali būti atliekama mažose grupėse kelias savaites. Dalyviai sutelkia dėmesį į šalį ir turi rasti kultūrinių panašumų bei skirtumų su savo šalimi. Jų užduotis – vaizdinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, *PowerPoint* pateiktimi ar plakatais, pristatyti bendrus tarpkultūrinės komunikacijos taškus. Norėdami tai padaryti, dalyviai turi ieškoti informacijos internete, skaityti straipsnius, tinklaraščius, žiūrėti su tema susijusius vaizdo įrašus internete ir pan. Pranešėjai taip pat turėtų būti pasirengę atsakyti į asmeninius klausimus („Kodėl pasirinkote šią temą?“, „Kuo ji ypatinga?“).

Diskusijos ir debatai: „Ką jūs darytumėte?“

Dalyviams pristatoma problema, susijusi su tarpkultūriniais susidūrimais, grupėse kviečiama ją aptarti ir spręsti. Sprendimai pristatomi visiems. Besikomantieji turi pasirinkti, kurią pusę palaiko, aptarti galimybes ir, jei įmanoma, priimti sprendimą. Mokytojas skatina diskutuoti užduodamas provokuojančius klausimus arba ragindamas pasirinkti „už“ ar „prieš“.

Vaizdo įrašų naudojimas kūno kalbai stebėti

Šia veikla siekiama ugdyti mokinių gebėjimą įsiklausyti į kitų kūno kalbą, kad suprastų kai kurių svarbių neverbalinės komunikacijos elementų reikšmę.
Ši veikla suteikia galimybę besimokantiesiems atkreipti dėmesį į žmonių kūno kalbą ir spėlioti, ką žmonės sąmoningai ar nesąmoningai bando perteikti neverbaliniu būdu. Mokytojas iš anksto parenka trijų ar keturių minučių vaizdo įrašą, kuriame rodomi kai kurie bendravimo tarp kitos kultūros žmonių elementai. Mokytojas pateikia šiek tiek kontekstinės vaizdo įrašo informacijos. Tada apibūdina, kas yra dalyviai ir kokioje situacijoje jie yra. Mokytojas prašo dalyvių pažiūrėti vaizdo įrašą išjungus garsą ir atidžiai stebėti, kaip žmonės sveikinasi ir bendrauja vieni su kitais (sutelkite dėmesį į rankos paspaudimą, šypseną, veido išraiškas, prisilietimus, emocijas, gestus ir akių kontaktą). Mokiniai apmąsto, ką tie asmenys bando perduoti, ir dalijasi savo išvadomis su kitais. Ką asmenys vaizdo įraše bando pasakyti pasisveikinimais, gestais? Pravartu paprašyti besimokančiųjų paspėlioti, kuo jų kūno kalba yra panaši (ar nepanaši) į vaizdo įraše matytų asmenų kūno kalbą.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Daugiau informacijos:

- *Nonverbal Communication and Body Language*
- *Bennett, J., 2026, Interactive Methods for Teaching about Cultural Differences*
- *Intercultural communication Resource Pack*
- *Role Play: A Practical Way to Teach Intercultural Communication*
- *A Practical Way to Teach Intercultural Communication*
- *Intercultural encounters*
- *8 Strategies for Teaching Intercultural Communication through Film*
- *Keynote: The Power of Nonverbal Communications | Joe Navarro*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar veiklos buvo naudingos? Kodėl? Ko išmokote?

Kurią naudotumėte su savo mokiniais?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokie yra pagrindiniai komunikacijos komponentai?
2. Pateikite verbalinio, neverbalinio ir paraverbalinio bendravimo pavyzdžių.

▣ Pagalvokite

- Ar vienodai lengva / sunku naudotis įvairiais komunikacijos kanalais?
- Kuris yra jūsų mėgstamiausias / nemėgstamiausias? Kodėl? Ar esate kada nors patyrę nemalonumų? Ar pasidalintumėte ta patirtimi su kitais?
- Kaip jautėtės dalyvaudami anksčiau minėtose veiklose?
- Kokią veiklą naudotumėte su savo mokiniais? Kodėl? Kaip pakeistumėte ją, kad atitiktų jūsų kontekstą ir ugdytinių poreikius?
- Kokią dar veiklą siūlytumėte? Kodėl?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *Forms of communication: Verbal, Paraverbal and Non-Verbal*
- *Case work - Hotspots: Talks*
- *Defining intercultural communication*
- *Intercultural dialogue*
- *World Council on Intercultural and global competence*
- *Non-Verbal Communication | Leyla Tacconi | TEDxBritishSchoolofBrussels*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Klausimai įsivertinti

1. Kokius tris dalykus išmokote šiame skyriuje?
2. Ką darėte, kai buvo sunku suprasti naują koncepciją?
3. Kas jums buvo lengva šiame skyriuje?
4. Kas jums buvo sunkiausia mokantis šio skyriaus medžiagą?
5. Kokį vieną dalyką padarėte tikrai gerai mokydamiesi šio skyriaus medžiagą?
6. Ką reikia tobulinti? Kaip tai darysite?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

2 skyrius. Suaugusiųjų švietėjų tarpkultūrinės kompetencijos atvejų analizės ir simuliacijos

Rekomenduojama trukmė: 15 valandų

Aprašas: šiame skyriuje besimokantieji supažindinami su realių situacijų, nutikusių Rumunijos, Lietuvos, Graikijos, Ispanijos, Italijos ir Kipro formaliojo ir neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose, analizėmis. Aprašomi tarpkultūriniai nesusipratimai, kaip jie buvo sprendžiami, pateikiami įvairūs alternatyvūs pasiūlymai, kaip išvengti arba išspręsti tokio pobūdžio nesusipratimus. Šiame skyriuje taip pat yra simuliacijų / vaidmenų žaidimų, skirtų ugdyti dalyvių tarpkultūrinį sąmoningumą ir įgūdžius. Šios simuliacijos gali būti naudojamos suaugusiųjų švietimo įstaigose arba gali būti modifikuojamos pagal kiekvieno mokytojo ir besimokančiųjų poreikius.

Metodai: kiekvienai temai rekomenduojama naudoti įvairius metodus ir priemones. Pradėkite nuo apšilimui skirtos užduoties (citatos ar klausimai diskusijai), padėsiančios pristatyti temos kontekstą ir patikrinti jau turimas besimokančiųjų žinias apie tą konkrečią temą. Pagrindinis turinys pateikiamas tekstu, diagramomis ir iliustracijomis. Rekomenduojame klausimus pagrindinio turinio dalių supratimui įtvirtinti ir refleksijai. Toliau pateikiami ir klausimai diskusijai. Kiekvienos temos pabaigoje yra nuorodų į papildomą medžiagą, šaltinius, vaizdo įrašus. Jie galėtų būti naudojami atsižvelgiant į suaugusiųjų švietėjų poreikius. Pateikti ištekliai yra tik rekomendacija. Andragogai raginami papildyti šią medžiagą savais šaltiniais ir papildoma informacija.

Skyriaus pabaigoje besimokantieji gali atsakyti į įsivertinimui skirtus klausimus, kad apmąstytų pažangą ir geriau suprastų dalyko medžiagą.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Dauguma simuliacijų, pateiktų šiame skyriuje, bus atliekamos pagal bendrą procedūrą**:**

1. Jei reikia, patraukite visus baldus iš kambario centro. Besimokantiesiems reikės vietos judėti. Paaiškinkite, kad jie perims dviejų nepažįstamų grupių (A ir B) kultūrą, bendraus tarpusavyje ir analizuos reakcijas. Šiuo metu dalyviams turi būti perskaityta kontekstinė informacija.
2. Dalyvius suskirstykite į grupeles po 4–6 (gali dalyvauti ir daugiau nei viena grupė iš karto). Kiekvienoje grupėje turėtų būti 2–3 nariai iš A grupės ir 2–3 nariai iš B grupės. Taip pat galite paskirti du ar tris dalyvius iš visos klasės būti stebėtojais. Duokite A ir B grupių dalyviams atitinkamus lapus su instrukcijomis.
3. Paprašykite stebėtojų atidžiai stebėti, kaip bendrauja dvi skirtingos kultūrinės grupės A ir B. Stebėtojai gali judėti tarp dalyvių, bet negali liesti jų ar kalbėtis. Stebėtojų pastebėjimai padės apžvelgti situaciją iš platesnės perspektyvos.
4. Padalinkite dalyvius į du kambarius (arba du priešingus kambario kampus). Duokite jiems kelias minutes perskaityti instrukciją. Tada duokite laiko susipažinti su savo naujomis kultūromis ir tarpusavyje aptarti naujas normas.
5. Aplankykite A ir B grupes ir paaiškinkite jų vertybes. Pabrėžkite, kaip svarbu išlaikyti vaidmenį.
6. Būtinai pabrėžkite dviejų kultūrų sąveikos tikslą, kaip nurodyta instrukcijų lapuose.
7. Pakvieskite abiejų grupių narius į bendrą patalpą.
8. Mokytojas ir mokiniai stebėtojai turėtų vaikščioti tarp grupių, ieškodami elgesio būdų, kuriuos būtų galima aptarti vėliau per apibendrinimą.
9. Po 10–20 minučių nutraukite bendravimą. Paprašykite mokinių dar kartą susitikti skirtinguose kambariuose arba priešinguose kambario kampuose ir užsirašyti įspūdžius apie tarpkultūrinę sąveiką.
10. Pakvieskite visus mokinius atgal į bendrą patalpą pasikalbėti.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Atvejo analizė ir simuliacijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Rumunijoje

▣ Apšilimas

- Ar kada nors dalyvavote tarptautiniuose mokymuose? Pagalvokite apie tarpkultūrinę sąveiką, kurios dalimi buvote arba kurios liudininku buvote. Papasakokite kitiems. Ar susidūrėte su problemomis? Kaip reagavote?
- Su kokiomis kliūtimis gali susidurti tarptautinių mokymų dalyviai?
- Su kokiomis kliūtimis gali susidurti instruktoriai vesdami tarptautinius mokymus?

▣ Atvejo analizė. Instruktorių, vedančių tarptautinius mokymus, mokymas

Įžanga

Neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijos skatina ir organizuoja nacionalines ir tarptautines programas bei projektus, kurie suteikia galimybę didelei daliai žmonių įgyti naujų įgūdžių ir žinių. Tarptautiniai mokymai, vykstantys pagal Europos Sąjungos programas ir projektus, yra labai populiarūs, nes gali prisidėti prie nuolatinio darbuotojų, dirbančių daugiakultūrėje aplinkoje, profesinio tobulėjimo. Dalyviai įgyja kryptingos ir naudingos mokymosi patirties, mėgaudamiesi skirtingos socialinės ir kultūrinės aplinkos privalumais.

Įvairioje kultūrų mokymosi aplinkoje instruktoriai susiduria su dideliu iššūkiu prisitaikydami prie kultūros nulemtų skirtumų. Tyrimai rodo, kad kultūriniai skirtumai gali turėti neigiamos įtakos dalyvių gerovei ir įsitraukimui į tarpkultūrinius mokymus, kursus, nesvarbu, ar jie vyksta gyvai, ar internetu (Liu, S. ir kt., 2010). Kyla klausimas: kaip kultūriniai skirtumai veikia tokių mokymų sėkmę?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Kontekstas

Mes esame nevyriausybinė organizacija, dalyvaujame europiniuose projektuose. Ilgametė patirtis organizuojant nacionalinius ir tarptautinius mokymo kursus išmokė mus, kaip svarbu atsižvelgti į kultūrinius ir kalbinius skirtumus ir juos įveikti, sėkmingai bendrauti tarp kultūrų ir užmegzti prasmingus santykius su suaugusiais besimokančiaisiais ir tarp jų. Mokytojų gebėjimai susidoroti su šiais skirtumais lemia kursų sėkmę, dalyvių savijautą ir kartais kursus organizuojančios institucijos prestižą.

Problemos

- **Kalbos barjeras**

Viena mums kilusių problemų buvo dalyvių kalbos mokėjimo lygis. Visi kursai buvo anglų kalba, o kai kurių dalyvių kalbos žinios buvo nepakankamos, todėl jie nesuprato turinio ir jautėsi ignoruojami bei izoliuoti. Kad verstų kolegos, nebuvo išeitis.

Alternatyva

Viena alternatyvų buvo instruktoriams detaliai viską suplanuoti ir naudoti daugiau garso ir vaizdo priemonių.

Sprendimas

Siekdami palengvinti kalbos barjerą, instruktoriai, prieš prasidedant mokymams, pateikė dalyviams kurso struktūrą, detalų planą ir medžiagą. Dalyviai galėjo geriau pasiruošti kursui prieš kiekvieną užsiėmimą peržiūrėdami medžiagą ir susipažinę su nauju žodynu. Instruktoriai taip pat naudojo apverstos klasės metodą. Taigi jie pateikė dalyviams vaizdo klipus, pristatančius ir paaiškinančius pagrindines sąvokas bei apibendrinančius pagrindines idėjas. Jie žiūrėjo vaizdo įrašus namuose savu tempu ir tiek kartų, kiek reikėjo. Tai ne tik padėjo jiems suprasti kurso turinį, bet ir leido kelis kartus peržiūrėti medžiagą, kad įveiktų kalbos barjerą.

Norėdamas padidinti dalyvių supratimą apie sunkumus, su kuriais susiduria žmonės, įveikdami kalbos barjerą, instruktorius gali inicijuoti kalbos barjero žaidimų.

- **Turinys mažai atitinka dalyvių kontekstą**

Kitas dalykas, dėl kurio skundėsi mokymų dalyviai, buvo tas, kad mokymo(si) turinys buvo mažai susijęs su jų kultūriniu kontekstu. Vienų mūsų organizuotų tarptautinių mokymų dalyviai skundėsi, kad turinys nėra aktualus jų šaliai, todėl jie negalėjo pritaikyti to, ko išmoko. Jie prašė, kad kursai būtų pritaikyti prie praktinių problemų, su kuriomis susiduria jų įmonės ir organizacijos, o tai buvo sunku įgyvendinti grupėje, kurioje dalyvavo žmonės iš aštuonių šalių.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Alternatyvos

Supratome, kad kursuose turime derinti vietinius ir pasaulinius atvejus, kad dalyvių poreikiai būtų patenkinti. Todėl į kursų turinį įtraukėme kelis šaltinius ir metodus, kad pateiktume subalansuotą vaizdą. Netgi pakvietėme vietinius šios srities ekspertus surengti klausimų-atsakymų sesijas su dalyviais ir pristatyti savo perspektyvas. Tačiau šios strategijos nepasiteisino, nes jos visos buvo įgyvendintos iš mūsų perspektyvos. Šaltiniai ir ekspertai pateikė tas pačias vietines perspektyvas.

Sprendimai

Žinojome, kad instruktorius turi išsiaiškinti, ką mokymų dalyviai žino apie temą, ir tuo remtis. Supratome, kad turime atsižvelgti į kultūrinį mokymosi mikro ir makro lygmenis ir pateikti idėjų, kaip integruoti įvairią patirtį, kad būtų skatinamas tarpkultūrinis supratimas (McLoughlin ir Oliver, 2000). Mūsų žiniomis, geriausiai turinio atitikimo dalyvių kontekstui problemą išsprendę mokymai buvo tokie, kuriuose dalyviai buvo kviečiami prisidėti prie turinio kūrimo patirtimi ir žiniomis. Ši strategija taip pat buvo geresnis būdas užtikrinti vienodą dalyvavimą kursuose. Išmokome kritiškai vertinti mokymo programą ir kurti mokymosi medžiagą, kuri peržengtų vietinių struktūrų apribojimus, sutvirtinti mokymąsi ir organizuoti mokymosi veiklą, skatinančią aktyvų dalyvavimą ir prisidėti prie mokymo(si) proceso.

Kitos problemos, į kurias instruktoriai turėtų atsižvelgti rengdami tarptautinius kursus: kursų dalyvių išankstinių žinių ir įgūdžių išmanymas, dalyvių susipažinimas su mokymo metodais, „griežtas mokymasis“ ir „mokymasis pramogaujant“.

Rekomendacijos

Mokymų vedėjai turėtų:

- Numatyti, vertinti ir priimti besimokančiųjų skirtumus ir mokymosi būdus, kad sukurtų saugią, pasitikėjimu grįstą aplinką.
- Modeliuoti ir skatinti nesmerkiantį dalijimąsi patirtimi, nuomonėmis kultūros klausimais.
- Nustatyti rizikos veiksnius ir kliūtis, su kuriomis žmonės gali susidurti kursuose.
- Palengvinti diskusijas tarp dalyvių, turinčių skirtingus bendravimo stilius.
- Teikti grįžtamąjį ryšį įvairiais būdais.
- Sukurti galimybes bendrauti įvairiems besimokantiesiems.
- Aptarti mokymų vedėjų ir besimokančiųjų vaidmenis įvairiose kultūrose.
- Integruoti turinį ir mokymosi išteklius, atspindinčius įvairias perspektyvas, paradigmas ar disciplininius požiūrius.
- Organizuoti mokymosi veiklą, kuri skatintų besimokančiuosius tyrinėti skirtumus, ir mokytų pažvelgti iš įvairių perspektyvų.

(Pritaikyta pagal Dimitrov, N. ir Haque, A. (2016) Intercultural Teaching Competence, https://teaching.uwo.ca/teaching/itc.html)

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar galėtumėte sugalvoti kitų priežasčių, kodėl radosi minėtų problemų?

Kaip mokymų vedėjai gali pritaikyti mokymų turinį skirtingą kalbos mokėjimo lygį turinčiai auditorijai?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Ar galite sugalvoti kitų sprendimų, kaip subalansuoti vietinių ir pasaulinių atvejų naudojimą, ir padaryti turinį aktualų visiems dalyviams?

Kokių dar problemų gali kilti tarptautiniuose mokymuose? Kaip jas spręstumėte?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokios buvo pagrindinės problemos, aprašytos atvejo analizėje?
2. Kiek sutinkate su pateiktais kalbos barjero sprendimais?
3. Kokie yra tinkamiausi metodai, kurie atitiktų dalyvių poreikius ir lūkesčius, susijusius su kurso turinio aktualumu?

▣ Pagalvokite

- Su kokiais iššūkiais susiduria mokymų vedėjai tarptautiniuose mokymuose?
- Kaip instruktoriai gali ugdyti savo tarpkultūrinio mokymo kompetenciją?
- Kokios mokymo(si) patirties rūšys leidžia jiems praturtinti mokymo įgūdžius?
- Kiek sutinkate su šiuo teiginiu: „Kompetentingi tarpkultūrinio mokymo instruktoriai yra atviri įvairiems pažinimo būdams, reflektuoja savo požiūrį į vertinimą ir mokymo programos rengimą ir yra atviri įvairioms perspektyvoms rinkdamiesi mokymo turinį, skaitinius ir mokymo(si) veiklas“?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *Council of Europe*, *https://www.coe.int/en/web/compass/language-barrier*
- *Dimitrov et. al., Centre for Teaching and Learning, 2016. Intercultural Teaching Competence.* A Multidisciplinary Framework for Instructor Reflection.*https://teaching.uwo.ca/teaching/itc.html*
- *Liu, S., Magjuka R., 2010. Cultural Differences in Online Learning: International Student Perceptions, https://www.researchgate.net/publication/220374832_Cultural_Differences_in_Online_Learning_International_Student_Perceptions*
- *McLoughlin, C. & Oliver, R. 2000. Designing learning environments for cultural inclusivity: A case study of indigenous on-line learning at tertiary level, https://www.researchgate.net/publication/229439470_Designing_learning_environments_for_cultural_inclusivity_A_case_study_of_indigenous_on-line_learning_at_tertiary_level*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Simuliacija. Banano lupimas

Laikas: 60 minučių

Dalyviai*:* 2 grupės po 4–6 žmones

Priemonės: 1 bananas kiekvienam dalyviui

Tikslai:

- Mokiniai išmoks stebėti ir apibūdinti kitų elgesį.
- Išsiugdys supratimą, kaip kultūra įtakoja ir formuoja mūsų elgesį, veikimo būdus ir požiūrį į kitas grupes, kurių elgesys skiriasi. Tai, ką paprastai laikome vieninteliu logišku dalyku, „sveiku protu“, dažnai yra „kultūrinis jausmas“, kuriuo dalijamės su tais, kurie išmoko tokio paties elgesio modelio.
- Mokiniai sužinos, kad viską galima pamatyti ir suvokti iš įvairių perspektyvų. „Mano būdas“ nėra nei „vienintelis būdas“, nei „geriausias būdas“ atlikti užduotį. Mūsų gyvenimas praturtėja, kai priimame alternatyvas ir įvairovę; žinoti daugiau nei vieną būdą ką nors padaryti yra neįkainojamas turtas.

Eiga:
Kiekvienam dalyviui duokite po bananą (įsitikinkite, kad jie nėra alergiški šiam vaisiui). Paprašykite nulupti bananus. Pasiūlykite suvalgyti vaisius, jei jie nori. Jei ši veikla daroma nuotoloniu būdu, galite pademonstruoti procesą nulupdami bananą ir su ugdytiniais aptarkite jūsų pasirinktą lupimo būdą.

Diskusija ir siūlymai:

- Paklauskite mokinių, kaip jie lupa bananus.
- Paklauskite, kas juos mokė lupti bananus, ir kaip jie to išmoko. Kada tai buvo? Kur? Paaiškinkite, kad taip išmokstama kultūros. Kultūra yra mūsų „sveikas protas“ (išmoktas elgesys, įpročiai), padedantis mums priimti sprendimus ir bendrauti.
- Paklauskite, ar visi grupės nariai bananus lupa vienodai. Paprastai lupa dviem skirtingais būdais (nuo galo arba viršaus).
- Paklauskite, ar jie kada nors pagalvojo, kad kiti žmonės bananus lupa kitaip. Jei ne, kodėl? Kodėl jie nematė skirtumo? Kokias prielaidas darė?
- Paklauskite mokinių, ar jie mano, kad jų būdas bananui nulupti yra geresnis nei kitų. Galite surengti debatus, kur dalyviai pristatys skirtingų lupimo būdų privalumus ir trūkumus; paprašykite pagrįsti argumentus.
- Aptarkite debatų išvadas (apžvelkite bananų lupimo ir kultūros analogiją). Atkreipkite dėmesį, kad žmonės linkę būti visiškai patenkinti savais įpročiais, ir beveik niekada neabejoja būdu, kuriuo daro dalykus (pvz., lupa bananą). Taip pat yra ir su kultūra. Manome, kad mūsų būdas yra vienintelis arba teisingas būdas daryti dalykus. Vėliau, įgiję daugiau patirties ir bendraudami su žmonėmis, atrandame, kad yra ir kitų elgesio būdų. Aptarkite ir kitus skirtumus (pvz., kas turi būti pirma: pavardė ar vardas? Kaip rašyti datą?).
- Apibendrinkite pagrindinius dalykus, pvz., kad skirtumai teikia mums alternatyvų, gyvenimo „druskos ir pipirų“. Užuot baimindamiesi skirtumų, turėtume iš jų pasimokyti ir pasirinkti, kas geriausiai tinka mūsų komandai, šeimai ar organizacijai. Aptarkite mokymo(si) situaciją ir kultūrines problemas (pvz., mokymo(si) metodų / veiklų skirtumus).

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *Intercultural learning Classroom activities – guide. http://intercultural-learning.eu/wp-content/uploads/2018/11/ICL@School-Toolbox-final-1.pdf*
- *Bloxham, J., Icebreakers and energisers in cross cultural training. https://www.aqcas.org.uk/write/MediaUploads/Resources/ITG/Icebreakers_and_warmers.pdf*
- *Hill, M., Trainer Resources – 6 Ice Breaker Exercises for Intercultural Trainers, Available at https://culture99.wordpress.com/2015/04/02/trainer-resources-6-ice-breaker-exercises-for-intercultural-trainers/*

Vaizdo įrašai:

- *Classic Intercultural Simulation Activity - Five Tricks, https://youtu.be/b-Y5wiSzWIM*
- *Simulations in non-formal education, https://youtu.be/3tikJrB5beo*
- *What is INTERCULTURAL SIMULATION? What does INTERCULTURAL SIMULATION mean?https://youtu.be/pmpEBWolRIk*

▣ Atvejo analizės ir simuliacijos įvertinimas

Ar sutinkate su žemiau pateiktais teiginiais.

		Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
1	**Atvejo analizė**					
1.1	Atvejo analizėje aprašyta situacija buvo aktuali.	☐	☐	☐	☐	☐
1.2	Atvejo analizės turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
1.3	Siūlomas sprendimas ir atvejo analizėje aprašytos alternatyvos buvo aktualios.	☐	☐	☐	☐	☐
1.4	Atvejo analizė gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐
2	**Simuliacija**					
2.1	Simuliacijos tikslai buvo aiškiai apibrėžti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.2	Simuliacijos tikslai buvo pasiekti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.3	Simuliacijos turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
2.4	Simuliacijos patirtis gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Atvejo analizė ir simuliacija aukštojo mokslo institucijose Rumunijoje

▣ Apšilimas

Dėstytojas pakvies studentus prisistatyti ir pasakyti savo dėstomą dalyką. Jie išsakys bendrą nuomonę apie savo mokymo veiklą per pastaruosius 12 mėnesių, ir kaip ši veikla paveikė jų asmeninį, šeimos ir profesinį gyvenimą.

Keli klausimai padės dalyviams atkreipti dėmesį į darbo su nacionalinėmis ir tarptautinėmis besimokančiųjų grupėmis skirtumus (ypač tiems, kurie moko tarptautinius studentus nacionaline ARBA anglų kalba).

Dėstytojams bus pateikta anketa, kurią jie turi užpildyti prieš pradėdami veiklą. Prašome įvertinti žemiau pateiktus teiginius:
(1) visiškai **nesutinku**..... (5) visiškai **sutinku**

Teiginys	1	2	3	4	5
1. Manau, šią veiklą daug sunkiau atlikti internetu nei klasėje.					
2. Manau, nuotoliniam kursui parengti skiriu daugiau laiko.					
3. Manau, daug sunkiau įvertinti užsienio studentus per internetines platformas.					
4. Pakeičiau mokymo būdą, dirbdamas (-a) per nuotolį.					
5. Pakeičiau studentų vertinimo būdą, dirbdamas (-a) per nuotolį.					
6. Žmonės iš skirtingų kultūrų skirtingai dalyvauja kursuose.					
7. Manau, veikla internete turi teigiamos įtakos besimokančiųjų įsisavintų žinių lygiui.					
8. Manau, internetinis vertinimas teigiamai veikia besimokančiųjų akademinius rezultatus.					
9. Manau, internetinė veikla neigiamai veikia mokytojo ir besimokančiųjų santykius.					
10. Susidūriau su sunkumais dirbdamas (-a) internetu su užsienio studentais, nes neturėjau darbo kompiuteriu įgūdžių.					
11. Susidūriau su sunkumais dirbdamas (-a) internetu su užsienio studentais, nes jie neturėjo darbo kompiuteriu įgūdžių.					
12. Manau, internetinis vertinimas tikrai neatspindi studentų žinių lygio.					
13. Per nuotolinius susitikimus padaugėjo neetiško studentų elgesio atvejų.					

Amžius _____
Lytis_____
Mokomasis dalykas _____
Kiek metų dirbate su tarptautiniais studentais? _____
Dėstote teorines paskaitas: taip ne
Vedate praktinius užsiėmimus: taip ne

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Įžanga

2020 m. kovo 11 d. Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) paskelbė COVID-19 pandemiją. Iki 2020 m. liepos 31 d. COVID-19 išplito 217 šalių ir teritorijų, patvirtinta beveik 17,1 mln. užsikrėtimo atvejų ir 668 073 mirties atvejai. Amerikoje tada buvo patvirtinta 9,15 mln. atvejų, Europoje – 3,31 mln., Pietryčių Azijoje – 2 mln., Vidužemio jūros regione – 1,53 mln., Afrikoje – 0,75 mln., Ramiojo vandenyno vakaruose – 0,31 mln.
Apskaičiuota, kad 2020 m. balandžio 1 d. besimokančiųjų namuose skaičius 194 šalyse pasiekė 1,598 mlrd. Pandemija turėjo didelį poveikį aukštųjų mokyklų studentų gyvenimui:
- akademiniam darbui (pvz., perėjimas prie paskaitų internetu, uždarytos bibliotekos, pakeisti komunikacijos kanalai su dėstytojais ir administracija, nauji vertinimo metodai, kitoks darbo krūvis ir įsitraukimo lygis ir kt.);
- kasdieniam gyvenimui (fizinės veiklos apribojimai, pomėgių ribojimas, specialių kontekstų laukimas norint gauti maisto ar medicinos priemonių, kaukių dėvėjimas, galimybės pasimatyti su artimaisiais nebuvimas ir kt.);
- socialiniam gyvenimui (uždaryti bendrabučiai ir kraustymasis namo, jokių susitikimų su draugais, universiteto kolegomis ar giminaičiais, jokių vakarėlių, kelionių, žmonės įstrigę užsienyje ir pan.);
- finansinei padėčiai (darbo praradimas, nerimas dėl finansinės padėties, būsimo išsilavinimo ir karjeros) ir emocinei sveikatai (baimė, nusivylimas, nerimas, pyktis, nuobodulys ir kt.);
- atsirado akademinės veiklos apribojimai dėl veiklos internete (poreikis turėti daugiau kompiuterių šeimoje, interneto ryšys, aplinkos problemos, pvz., triukšmas, šeimos nariai tame pačiame kambaryje ir t. t.).
Didelę studentų dalį sudarė tarptautiniai studentai. Jie patyrė daugiau sunkumų nei jų vietiniai kolegos. Svarbiausia buvo tai, kad jiems nebuvo įmanoma pasiekti savo kilmės šalies, nors visa akademinė veikla vyko internetu: buvo atšaukti lėktuvų skrydžiai, apribotas viešasis transportas, keliauti tarp šalių buvo galima tik gavus valdžios institucijų leidimą. Be to, keliaujant į bet kurią Europos šalį reikėjo izoliuotis 14 dienų tam tikroje vietoje. Daugeliui žmonių užstrigimas svečioje šalyje lėmė dideles finansines problemas (apgyvendinimas, maistas ir kt.).
Praėjus 6 mėnesiams nuo COVID-19 pandemijos pradžios, prasidėjus naujiems mokslo metams, kai kurie universitetai siūlė teorines paskaitas internetu, o seminarus ir kitus praktinius užsiėmimus – gyvai. Medicinos, veterinarijos ir daugelio kitų studijų programų dėstytojai turėjo derinti internetu ir per nuotolį vykstančius susitikimus. Daugelis tarptautinių studentų, ypač tų, kurie studijavo daug praktinių užsiėmimų reikalaujančius dalykus, nusprendė neišvykti iš priimančios šalies, nes baiminosi, kad grįžę turės izoliuotis 2 savaites ir dėl to praleis paskaitas universitete.

Kontekstas

Daugelis pirmaisiais pandemijos mėnesiais atliktų tyrimų įrodė, kad visuose Europos universitetuose buvo taikomi socialinio atstumo ribojimai. Studentams nebuvo leista gyventi bendrabučiuose ir eiti į universitetą, o visa akademinė veikla perėjo į darbą nuotoliniu būdu.
Tik mediciną, farmaciją, kineziterapiją ir pan. studijuojantys studentai buvo paprašyti būti priešakyje kovojant su COVID-19. Taigi daugelis medicinos studentų registravosi ir dirbo su užsikrėtusiais pacientais arba padėjo perpildytų ligoninių darbuotojams teikti medicinos paslaugas įvairiems pacientams.
Keliuose moksliniuose straipsniuose pasiūlytos tam tikros darbo internetu gairės akademikams. Po kelių mėnesių patirties mokslininkai padarė keletą išvadų:

1. Mokymasis internetu negali duoti norimų rezultatų neišsivysčiusiose šalyse, kur didžioji dauguma studentų negali prisijungti prie interneto dėl techninių ir finansinių problemų (Adnan ir Anwar, 2020). Studentai iš neišsivysčiusių šalių, atokių kaimo vietovių turėjo problemų dėl prasto interneto ryšio ar net elektros trūkumo. Todėl jie neigiamai vertina mokymąsi internetu.
2. Mokymas(is) internetu labai reikalingas. Taip pat ir internetiniai seminarai, skirti moksliniams tyrimams pristatyti, ir tarptautiniams studentams bei studentų mobilumui, kuris iki pat COVID-19 buvo paskelbtas globalizacijos pergale ir esminiu aukštųjų mokyklų pajamų šaltiniu (Tesar, 2020).

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

3. COVID-19 pandemijos metu dėstytojai atliko pagrindinį vaidmenį palaikant studentų pasitenkinimą studijomis. Tai nustatyta pagal aukščiausius teigiamus ir labai reikšmingus pasitenkinimo dėstytojais koeficientus. Be to, nustatyta, kad europiečiai studentai buvo labiau patenkinti savo studijomis palyginti su studentais iš kitų žemynų. Per karantiną studentai visame pasaulyje „didžiąją laiko dalį“ arba „visą laiką“ nerimavo dėl karjeros ateityje (42,6 proc.) ir studijų, pvz., paskaitų, seminarų, praktinių darbų (40,2 proc.). Europiečiams studentams labiausiai rūpėjo laisvalaikio veikla, pvz., sporto ir kultūrinė veikla, vakarėliai, pasibuvimas su draugais ir kt. (32,1 proc.) (Aristovnik ir kt., 2020).
4. 86,7 proc. studentų visame pasaulyje teigė, kad gyvos paskaitos buvo atšauktos dėl pandemijos. Populiariausios paskaitų internete formos buvo vaizdo konferencijos realiuoju laiku (59,4 proc.), po to sekė asinchroninės formos: pristatymų siuntimas studentams (15,2 proc.), vaizdo įrašai (11,6 proc.), bendravimas raštu naudojant forumus ir pokalbius (9,1 proc.). Rečiausia forma buvo garso įrašymas (4,7 proc.).
5. Mokymasis namuose dažniausiai reikalauja didesnės savidisciplinos ir motyvacijos, ypač pradžioje, kol studentai pripranta prie naujos sistemos, o tai gali turėti įtakos jų norui mokytis. Kita vertus, dėstytojai dar nežinantys, kaip dirbti nauju būdu, rizikuoja perkrauti studentus medžiaga ir užduotimis – STUDENTAI KITAIP REAGUOJA Į UŽDUOTIS IR NAMŲ DARBUS.
6. Būtina užtikrinti, kad ir dėstytojai, ir studentai turėtų įgūdžių, reikalingų naudotis internetinėmis platformomis.
7. Karantinas šalyse, kuriose studijuoja tarptautiniai studentai reiškia, kad jie ilgam atskirti nuo šeimų.

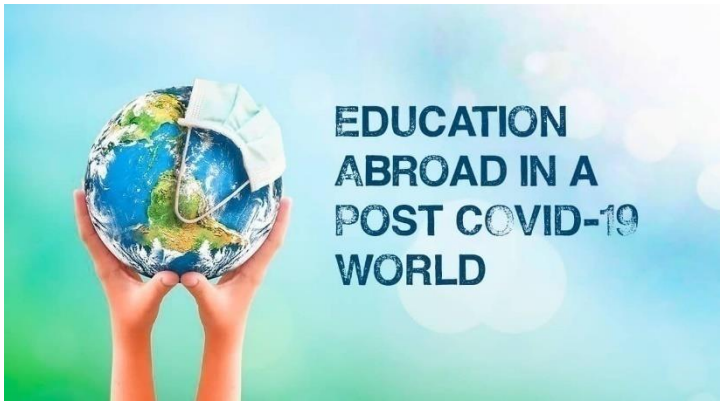

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokie apribojimai taikyti Europos šalyse?

Kokius apribojimus universitetai taikė pirmaisiais COVD-19 pandemijos metais?

Kaip apribojimai paveikė tarptautinius studentus?

Kokius pokyčius jų asmeniniame gyvenime lėmė COVID-19 apribojimai?

Kokią įtaką karantinas turėjo jų fiziniam ir psichiniam gyvenimui?

Kokius pokyčius jų profesiniame gyvenime lėmė COVID-19 apribojimai?

Kas patyrė daugiau sunkumų, susijusių su COVID-19 apribojimais?

Kokie veiksniai gali padidinti fizinių ir psichinių problemų, susijusių su COVID-19 apribojimais, riziką tarp užsienio studentų?

Kaip universitetai galėtų padėti tarptautiniams studentams?

Kaip dėstytojai, dirbantys su tarptautiniais studentais, galėtų padėti jiems geriau susidoroti su COVID-19 apribojimais, turinčiais įtakos jų asmeniniam ir profesiniam gyvenimui?

Kokie buvo sunkiausi iššūkiai, su kuriais teko susidurti dėstytojams, dirbdatiems su daugiakultūrėmis ir daugiakalbėmis auditorijomis?

Alternatyvos / Siūlomi sprendimai ir rekomendacijos bus paminėtos atliekant šias toliau pateiktas užduotis.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1 UŽDUOTIS

Sunkumai, su kuriais susiduriama, dirbant nuotoliniu būdu su tarptautiniais studentais

Nustatykite sunkumus, kurie buvo būdingi jūsų akademinei veiklai per nuotolį su tarptautinių studentų grupėmis. Daugiausia dėmesio skirkite: a) studentų veiklai (4 pavyzdžiai), b) dėstytojo veiklai (4 pavyzdžiai) ir pateikite pasiteisinusių sprendimų pavyzdžių (žr. pavyzdį lentelėje).

Problema	**Neigiama įtaka**	**Sprendimai**
Interneto ryšio sutrikimai	*Informacija nebuvo pateikta tinkamai, o tai labai paveikė studentų žinias.*	*PPT pateiktys buvo išsamesnės ir detalesnės, po paskaitų visiems studentams išsiųsta papildoma medžiaga.*
1.		
2.		
3.		
4.		
1.		
2.		
3.		
4.		

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

2 UŽDUOTIS

Teikti pagalbą tarptautiniams studentams per akademines veiklas

Karantinas paveikė tarptautinių studentų gyvenimą. Įvardykite 6 svarbiausias problemas ir paaiškinkite, kaip dėstytojai galėtų padėti studentams, kuriems reikia pagalbos (žr. pavyzdį lentelėje).

Problema	Neigiama įtaka	Sprendimai
Reikalavimas laikytis atstumo.	*Kai kuriuos vienus gyvenančius studentus gali apimti **depresija dėl izoliacijos.***	*Pasiūlyti užduočių / projektų mažose grupėse savaitgaliais; dirbti atskiruose internetiniuose kambariuose, kad mokiniai artimiau pabendrautų.*
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

3 UŽDUOTIS

Neetiškas tarptautinių studentų elgesys ir dėstytojų naudojamos strategijos

Mokant ir vertinant nuotoliniu būdu pastebėta daugybė neetiško studentų elgesio atvejų. Pateikite 4 pavyzdžius ir papasakokite, kaip jums sekėsi su jais susidoroti.

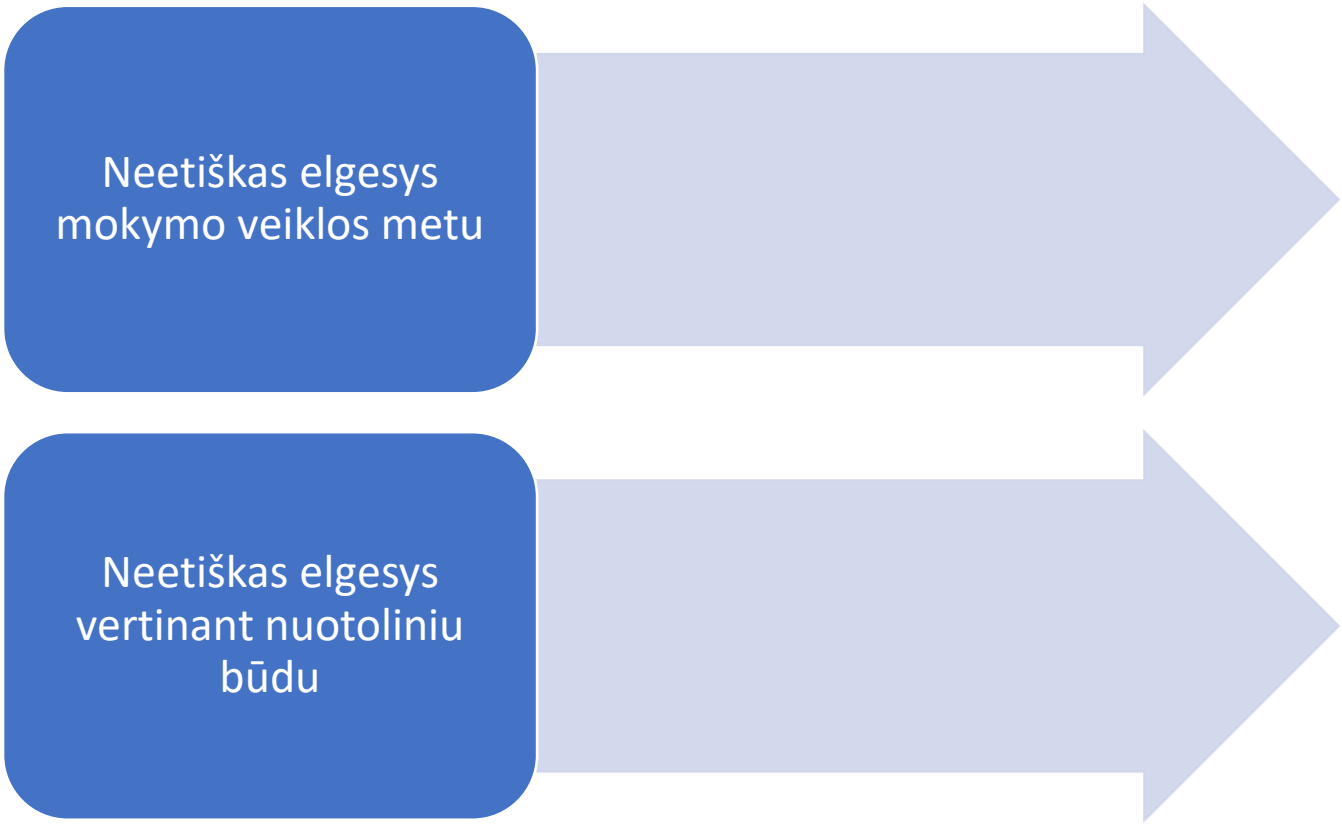

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

4 UŽDUOTIS

Ką padarė institucija, dėstytojai ir tarptautiniai studentai, kad pritaikytų akademinę veiklą prie naujo mokymosi internetu konteksto

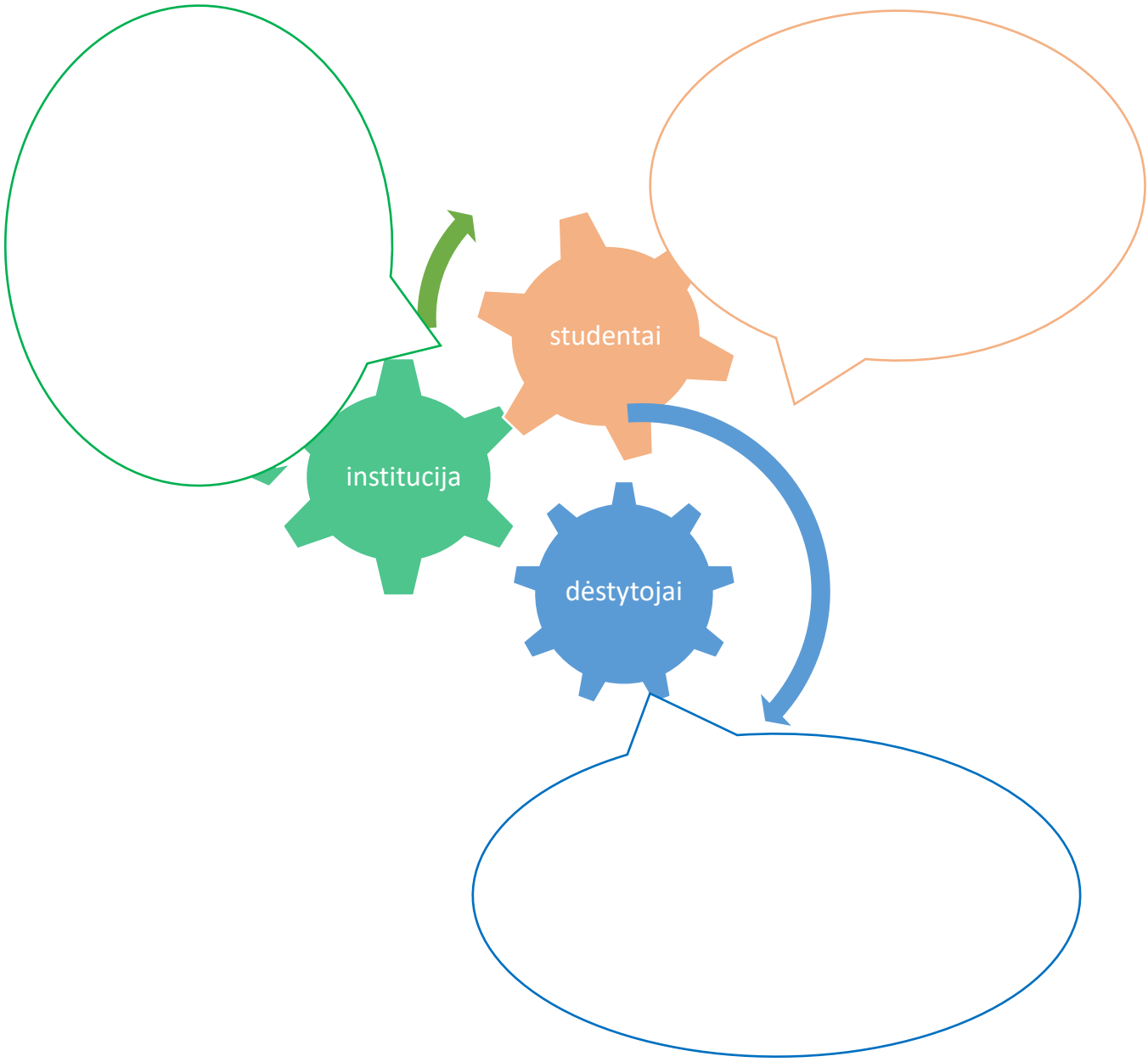

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kaip pandemijos laikotarpis ir internetinė veikla pagerino naudojimosi technologijomis įgūdžius?
2. Kaip pandemijos laikotarpis paskatino mokytojus keisti mokymo ir vertinimo veiklą?
3. Kokie veiksniai sutrikdė veiklą internete su tarptautiniais studentais?
4. Kiek karantino apribojimai paveikė akademinius pasiekimus?
5. Su kokiomis etinėmis problemomis susidūrėte dirbdami nuotoliniu būdu?

▣ Pagalvokite

Ar kada nors galėsime grąžinti džiną atgal į butelį?

- Kokios buvo didžiausios problemos, su kuriomis susidūrė dėstytojai, dirbdami per nuotolį su tarptautiniais studentais?

- Nustatykite stipriąsias ir silpnąsias nuotolinio mokymo(si) vietas.

- Kokia veikla / metodai / praktika / elgesys buvo naujai pritaikyti? Kuriuos, Jūsų nuomone, būtina pasilikti akademinei veiklai institucijoje?

▣ Sužinokite daugiau

1. Aristovnik, A.; Keržič, D.; Ravšelj, D.; Tomaževič, N.; Umek, L. Impacts of the COVID-19 Pandemic on Life of Higher Education Students: A Global Perspective. *Sustainability* **2020**, *12*, 8438. https://doi.org/10.3390/su12208438.
2. Gelles, L.A.; Lord, S.M.; Hoople, G.D.; Chen, D.A.; Mejia, J.A. Compassionate Flexibility and Self-Discipline: Student Adaptation to Emergency Remote Teaching in an Integrated Engineering Energy Course during COVID-19. *Educ. Sci.* **2020**, *10*, 304. https://doi.org/10.3390/educsci10110304.
3. Dodd, R.H.; Dadaczynski, K.; Okan, O.; McCaffery, K.J.; Pickles, K. Psychological Wellbeing and Academic Experience of University Students in Australia during COVID-19. *Int. J. Environ. Res. Public Health* **2021**, *18*, 866. https://doi.org/10.3390/ijerph18030866.
4. Maican, M.-A.; Cocoradă, E. Online Foreign Language Learning in Higher Education and Its Correlates during the COVID-19 Pandemic. *Sustainability* **2021**, *13*, 781. https://doi.org/10.3390/su13020781.
5. Sundarasen, S.; Chinna, K.; Kamaludin, K.; Nurunnabi, M.; Baloch, G.M.; Khoshaim, H.B.; Hossain, S.F.A.; Sukayt, A. Psychological Impact of COVID-19 and Lockdown among University Students in Malaysia:

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Implications and Policy Recommendations. *Int. J. Environ. Res. Public Health* **2020**, *17*, 6206. https://doi.org/10.3390/ijerph17176206.
6. Kalok, A.; Sharip, S.; Abdul Hafizz, A.M.; Zainuddin, Z.M.; Shafiee, M.N. The Psychological Impact of Movement Restriction during the COVID-19 Outbreak on Clinical Undergraduates: A Cross-Sectional Study. *Int. J. Environ. Res. Public Health* **2020**, *17*, 8522. https://doi.org/10.3390/ijerph17228522.
7. Aslan, I.; Ochnik, D.; Çınar, O. Exploring Perceived Stress among Students in Turkey during the COVID-19 Pandemic. *Int. J. Environ. Res. Public Health* **2020**, *17*, 8961. https://doi.org/10.3390/ijerph17238961.
8. Zis, P.; Artemiadis, A.; Bargiotas, P.; Nteveros, A.; Hadjigeorgiou, G.M. Medical Studies during the COVID-19 Pandemic: The Impact of Digital Learning on Medical Students' Burnout and Mental Health. *Int. J. Environ. Res. Public Health* **2021**, *18*, 349. https://doi.org/10.3390/ijerph18010349.
9. Romeo, A.; Benfante, A.; Castelli, L.; Di Tella, M. Psychological Distress among Italian University Students Compared to General Workers during the COVID-19 Pandemic. *Int. J. Environ. Res. Public Health* **2021**, *18*, 2503. https://doi.org/10.3390/ijerph18052503.
10. Moreno-Fernandez, J.; Ochoa, J.J.; Lopez-Aliaga, I.; Alferez, M.J.M.; Gomez-Guzman, M.; Lopez-Ortega, S.; Diaz-Castro, J. Lockdown, Emotional Intelligence, Academic Engagement and Burnout in Pharmacy Students during the Quarantine. *Pharmacy* **2020**, *8*, 194. https://doi.org/10.3390/pharmacy8040194.
11. Burki TK. COVID-19: consequences for higher education. The Lancet Oncology. 2020 Jun 1;21(6):758.
12. Crawford J, Butler-Henderson K, Rudolph J, Malkawi B, Glowatz M, Burton R, Magni P, Lam S. COVID-19: 20 countries' higher education intra-period digital pedagogy responses. Journal of Applied Learning & Teaching. 2020;3(1):1-20.
13. Bao W. COVID-19 and online teaching in higher education: A case study of Peking University. Human Behavior and Emerging Technologies. 2020 Apr;2(2):113-5.
14. Adnan M, Anwar K. Online Learning amid the COVID-19 Pandemic: Students' Perspectives. Online Submission. 2020;2(1):45-51.
15. Ali W. Online and remote learning in higher education institutes: A necessity in light of COVID-19 pandemic. Higher Education Studies. 2020;10(3):16-25.
16. Gonzalez T, De La Rubia MA, Hincz KP, Comas-Lopez M, Subirats L, Fort S, Sacha GM. Influence of COVID-19 confinement on students' performance in higher education. PloS one. 2020 Oct 9;15(10):e0239490.
17. Toquero CM. Challenges and Opportunities for Higher Education Amid the COVID-19 Pandemic: The Philippine Context. Pedagogical Research. 2020;5(4).
18. Tesar, M., 2020. Towards a post-Covid-19 'new normality?': Physical and social distancing, the move to online and higher education.

▣ Simuliacija

1 veikla

Darbo grupės – 10–12 dėstytojų
Laikas – 45 minutės

Dėstytojai sudarys dažniausiai pasitaikančių situacijų, nutikusių jų paskaitose, sąrašą ir po to svarstys, kaip galėtų šias problemas išspręsti.
Pavyzdžiui: a) vienas studentų tvirtino, kad jo religija yra geresnė nei kitų;
b) kai kuriems studentams nepatinka, kad per nuotolinius egzaminus juos filmuoja ir atpažįsta jų veidus.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ARBA
Suskirstykite dalyvius į tris mažesnes grupes, paprašykite jų parašyti scenarijų ir atlikti studentų / dėstytojų / klasės draugų vaidmenis; tegul sukuria vaidmenų žaidimą (ne ilgiau kaip 3 min.). Šie trumpi vaizdmenų žaidimai gali būti nufimuoti, kad vėliau galėtumėte peržiūrėti ir paanalizuoti giliau.

2 veikla

Darbo grupės – 10–12 dėstytojų
Laikas – 45 minutės

Dėstytojai bus suskirstyti į mažas grupeles po keturis. Jie turės užpildyti žemiau pateiktą lentelę – parašyti teigiamus dalykus, kuriuos jie priskiria kiekvienai šaliai. Tai gali būti ir žmonės, pvz., istorikai, mokslininkai, dailininkai, įžymybės, tyrinėtojai, dainininkai, sportininkai ir kt.
Dėstytojai gali naudoti bet kokius jiems reikalingus išteklius.

Abi veiklos suteiks naujų idėjų, kaip bendradarbiauti su studentais sudėtingose kultūrinėse ir kalbinėse situacijose. Dėstytojai, remdamiesi patirtimi, mokymų metu vykstančiomis diskusijomis ir atliekama veikla, sukurs PATARIMUS DĖSTYTOJAMS, kuriuos būtų galima taikyti praktikoje darbe su daugiakultūrėmis ir daugiakalbėmis grupėmis.

PATARIMAI DĖSTYTOJAMS DIRBANTIEMS SU DAUGIAKULTŪRĖMIS IR DAUGIAKALBĖMIS GRUPĖMIS	
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Atvejo analizės ir simuliacijos įvertinimas

Ar sutinkate su žemiau pateiktais teiginiais.

		Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
1	**Atvejo analizė**					
1.1	Atvejo analizėje aprašyta situacija buvo aktuali.	☐	☐	☐	☐	☐
1.2	Atvejo analizės turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
1.3	Siūlomas sprendimas ir atvejo analizėje aprašytos alternatyvos buvo aktualios.	☐	☐	☐	☐	☐
1.4	Atvejo analizė gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐
2	**Simuliacija**					
2.1	Simuliacijos tikslai buvo aiškiai apibrėžti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.2	Simuliacijos tikslai buvo pasiekti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.3	Simuliacijos turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
2.4	Simuliacijos patirtis gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Atvejo analizė ir simuliacijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Lietuvoje

▣ Apšilimas

- Ar žinote, kiek suaugusiųjų Lietuvoje kasmet dalyvauja neformaliajame ugdyme?
- Ar žinote, kiek iš jų yra užsieniečiai?

▣ Atvejo analizė. Klaidingų prielaidų atvejis

Įžanga

Lietuvos aukštosiose mokyklose tarptautinių studentų kasmet daugėja, daugėja ir suaugusiųjų užsieniečių neformaliojo švietimo institucijose. Jei pažiūrėtume į lietuvių kalbos kursus, tai vien tik sostinėje Vilniuje galima rinktis iš keliolikos neformaliojo švietimo įstaigų.

Daugėjant suaugusiųjų užsieniečių, daugėja iššūkių ir anksčiau nebūtų situacijų, susijusių su tarpkultūrine komunikacija. Viena jų – Lietuvos suaugusiųjų švietėjų taikomų mokymo ir vertinimo metodų neatitikimas bei užsieniečių besimokančiųjų lūkesčių ir mokymo / vertinimo metodų neatitikimas. Vienas toks atvejis, kuris bus aprašytas čia, nutiko lietuvių kalbos kursuose neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstaigoje Vilniuje, daugiakultūrėje besimokančiųjų grupėje, kurios dalį sudarė žmonės iš įvairių Afrikos šalių.

Ši atvejo analizė parodys, kokia svarbi yra aiški komunikacija, ir kad nereikėtų daryti prielaidų.

Kontekstas

Šis atvejis su suaugusiais besimokančiaisiais iš Afrikos įvyko 2016 m., kai jie lankė lietuvių kalbos kursus vienoje neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstaigų Vilniuje, Lietuvoje. Aštuonių asmenų grupėje buvo trys afrikiečiai studentai. Kiti – iš Rusijos, Ukrainos ir Jungtinės Karalystės. Kurso pradžioje atrodė, kad nė su vienu studentu nekyla jokių problemų ar nesutarimų. Tiesą sakant, studentai iš Afrikos buvo ypač aktyvūs klasėje, klausdavo ir entuziastingai dalyvavo visose kalbos praktikos veiklose poromis, grupėmis ir pan.

Viso kurso metu studentams buvo pateikiamos trumpos namų darbų užduotys raštu. Nors studentai iš Afrikos niekada jų neatlikdavo, mokytojai tai neatrodė keista ar neįprasta – juk suaugę mokiniai gali nedaryti namų darbų, jei to nenori. Tačiau pirmuosius nesusikalbėjimo požymius ji pastebėjo po svarbesnės rašinio užduoties. Visi mokiniai atliko namų darbą, išskyrus afrikiečius. Atrodė, kad jie turi įprotį nedaryti namų darbo užduočių raštu, tačiau per pamokas jie buvo aktyvūs ir geranoriški. Taigi, jie labai nustebo, kai mokytoja paklausė apie neatliktas rašto užduotis. Jie manė, kad yra jau atsiskaitę už tą temą... žodžiu! Jiems nė į galvą neatėjo mintis, kad užduotį iš tikrųjų reikia pateikti raštu, nes savo šalyse niekada neturėjo to daryti. O mokytoja nė nepagalvojo, kad rašinio pateikimo forma turi būti išaiškinta.

Kadangi visi kiti mokiniai rašinius atsiuntė el. paštu, mokiniai iš Afrikos manė, kad jie vieninteliai privalo pateikti rašinius. Tokį nemalonų „ypatingą“ mokytojos elgesį jie galėjo paaiškinti tik tuo, kad ji (taigi, ko gero, visi Lietuvos žmonės) yra prieš juos nusiteikusi rasistė.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Šaltinis: https://s18670.pcdn.co/wp-content/uploads/work_place_conflict.jpg

Čia pateikiamos pagrindinės aprašytos situacijos problemos:

- Mokytoja aiškiai nepaaiškino mokiniams nei užduočių, kurias reikia atlikti, nei vertinimo tvarkos.
- Studentai iš Afrikos nežinojo, kokius vertinimo metodus naudos mokytoja, todėl nesitikėjo, kad jie skirsis nuo jų šalyse taikomų.
- Šie studentai klaidingai manė, kad kalbos kurso reikalavimai jiems skiriasi nuo reikalavimų kitiems užsienio studentams.
- Jie klaidingai įvardijo šių skirtingų reikalavimų priežastį – manė, kad mokytoja yra rasistė.

Pagrindinės išvardytų problemų priežastys buvo nežinojimas apie kitas kultūras ir švietimo sistemas bei abipusis nesusikalbėjimas. Šių problemų egzistavimas yra gana natūralus ir suprantamas – nė viena pusė anksčiau neturėjo bendravimo su kita kultūra patirties.

Tačiau tokio nesusikalbėjimo ir klaidingos interpretacijos pasekmės gali turėti rimtą poveikį organizacijai, besimokantiems suaugusiems, suaugusiųjų švietėjams ir net visuomenei. Ir suaugusiųjų švietėjai, ir besimokantieji gali susidaryti klaidingą požiūrį į kitą, o tai trukdytų mokymo ir mokymosi procesui. Neigiamas požiūris į vienas kito kultūras gali turėti įtakos prietarų atsiradimui visuomenėje. Suaugusiųjų mokymo įstaiga taip pat patirtų neigiamų pasekmių, prarasdama besimokančiųjų pasitikėjimą ir sugadindama savo reputaciją.

Alternatyvos

Keletas dalykų, kuriuos galima padaryti, kad tokia situacija nepasikartotų:

- Mokytoja neturėjo manyti, kad visi mokiniai vienodai supranta nurodymus. Tai, ką vienas žmogus laiko akivaizdžiu dalyku, kitam nėra taip lengvai suprantama.
- Studentai iš Afrikos turėjo pasiteirauti apie užduoties formą. Tai, kad jų šalyse viskas buvo daroma tam tikru būdu, nereiškia, kad užsienyje elgiamasi taip pat.
- Studentai iš Afrikos neturėjo manyti, kad reikalavimas rašyti esė taikomas tik jiems, ir neturėjo skubėti daryti išvados, kad tai rasizmo apraiškos.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kaip manote, kaip viskas baigėsi? Ką geriausia būtų buvę daryti?

Siūlomas sprendimas

Praeities pakeisti negalima, ir mokytoja, ir besimokantieji šioje situacijoje turėjo rasti būdą, kaip sustiprinti pasitikėjimą ir padėti vieni kitiems mokymo(si) ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos ugdymo procese.

Kaip buvo išspręsta ši ypatinga situacija? Mokytoja paaiškino, kad studentai iš Afrikos yra vertinami taip pat kaip ir kiti mokiniai, o reikalavimai yra vienodi visiems mokiniams. Ji teigė, kad visi studentai savo rašto užduotis turėjo pateikti raštu – tai yra įprastas užduočių pateikimo būdas daugumoje formaliojo ir neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstaigų Lietuvoje.

Dar įdomiau yra tai, kad mokytojai atrodė, jog Afrikos studentai pernelyg pasipiktino tariamu nesąžiningumu, ypač kai apkaltino ją rasizmu kitų studentų akivaizdoje. Ji pagalvojo, kad galbūt tai yra būdas išsisukti nuo rašto užduoties. Tačiau ji šio įtarimo neišreiškė ir užtikrino studentus, kad grupėje visi yra lygūs.

Galiausia mokiniai nurimo ir buvo patenkinti mokytojos žodžiais, jų abejonės ir įtarimai išsisklaidė, jie mielai atliko rašto užduotį ir tęsė kursą. Tiesą sakant, jų santykiai su mokytoja ir pasitikėjimas Lietuvos visuomene tik sustiprėjo.

Rekomendacijos

Panašių situacijų formaliojo ir neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Lietuvoje ir visame pasaulyje apstu. Daugumos jų galima išvengti arba išspręsti visoms šalims atvirai žiūrint vieniems į kitus ir išklausant. Šioje situacijoje nesusikalbėta dėl mokymo ir vertinimo metodų, todėl tai turėtų būti paaiškinta ugdymo proceso pradžioje.

Bendraujant su skirtingų kultūrų žmonėmis, visada reikia atsiminti šiuos patarimus:

- Iš anksto pasidomėkite kita kultūra.
- Klauskite, jei kyla abejonių.
- Mokykitės iš savo klaidų ir atsiprašykite, jei ką nors įžeidėte.
- Klausykite ir stebėkite, pakartokite arba patvirtinkite tai, kas, jūsų manymu, buvo pasakyta.
- Atkreipkite dėmesį į neverbalinę komunikaciją.

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokios buvo pagrindinės atvejo analizėje aprašytos problemos?
2. Kaip mokytoja išsprendė situaciją?

▣ Pamąstykite

- Kaip manote, ar mokytoja teisingai pasielgė neapkaltinusi mokinių, kad jie bando išsisukti nuo užduoties? Kodėl?
- Kokias panašias situacijas esate patyrę ar girdėję? Kaip jos buvo išspręstos?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- Ką jūs darytumėte tokioje situacijoje?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *White Teachers, Here's How to Handle Being Called Racist (educationpost.org)*
- *10 Tips for Improving Intercultural Communications - Blog - Perficient Latin America*
- *(705) How miscommunication happens (and how to avoid it) - Katherine Hampsten - YouTube*

▣ Simuliacija. Vertybių metas

Laikas: 45–60 minučių

Dalyviai*:* grupelės po 3 žmones

Priemonės:

- Slapta instrukcija A ir B grupėms, spausdinta.

Šaltinis: https://www.financegurukul.in/what-is-time-value-of-money/

Tikslai:

- besimokantieji geriau suvoks, kaip išorinis spaudimas gali prieštarauti jų vertybėms;
- besimokantieji išmoks atpažinti vertybių konfliktus;
- išmoks spręsti problemas ir pasiūlys būdų, kaip išvengti vertybinių konfliktų.

Prielaidos

Skirtingas vertybes turi ne tik skirtingų kultūrų žmonės. Kartais įvairių vertybių gali būti ir tarp tos pačios kultūros asmenų. Visi patyrėme situacijų, kai buvome spaudžiami eiti į kompromisus dėl savo vertybių, tokių kaip darbas, šeima, religija, poilsis ir kt.

Šiame vaidmenų žaidime dalyvių bus prašoma daryti spaudimą vieni kitiems, siekiant patikrinti gebėjimą atpažinti vertybių konfliktus, spręsti problemas ir pasiūlyti būdų, kaip tokių konfliktų išvengti.

Simuliacijos santrauka

- Padalykite dalyvius į tris grupes.
- Paprašykite C grupės išeiti iš kambario.
- Dalyviai iš A ir B grupių suporuojami. Jiems duodama žemiau pateikta slapta instrukcija.
- Kai jie perskaito instrukciją, mokymų vedėjas apsimeta, kad keičia planą, ir pasako C grupės dalyviams, kad jie prisijungs prie esamų porų. Taip sukuriamos grupelės po 3 žmones.
- Kiekviena grupė stengiasi susitarti dėl susitikimo laiko.
- Mokymų vedėjas atskleidžia slaptus nurodymus C grupei. Visi dalyviai susirenka palyginti savo patirties.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Aptarimas

Instruktorius atskleidžia slaptus nurodymus, duotus C grupei. Visi dalyviai susirenka palyginti ir sugretinti savo patirties. Kai visi dalyviai sueis į vieną grupę, paklauskite:

1. (C grupės dalyvių):
    a. Kokia buvo jūsų patirtis?
    b. Kokios vertybės nesutapo, pvz., darbas, šeima, religija, poilsis ir kt.?
    c. Kaip jautėtės spaudžiamas nepaisyti savo vertybių?
2. (visų dalyvių):
    a. Kaip C dalyvio vertybės dera su projektu?
    b. Kokias situacijas esate patyrę, kai jūsų vertybės nesutapo su kitų ir dėl to jautėte išorinį spaudimą?
    c. Kokias strategijas galite pasiūlyti, kad išvengtumėte vertybinių konfliktų?

Vertybių metas

Spalta instrukcija A ir B grupių dalyviams

Pasakykite dalyviui C, kad kartu dirbsite prie kokio nors projekto, pavyzdžiui, tyrinėsite kitos šalies kultūrą. Taigi, turėsite reguliariai susitikti. Paklauskite dalyvio C, kada jis (ji) gali susitikti, o dar svarbiau – kada jis (ji) užsiėmęs (-usi). Būtinai pasiteiraukite apie darbo dienas, savaitgalius, vakarus, bet kurią savaitės dieną nuo 6 iki 23 val. ir t. t.

Sužinoję, kada dalyvis C gali susitikti, A ir B dalyviai praneša, kad jie gali susitikti tik tuo metu, kai dalyviui C yra neparankiausia. Būkite konkretūs ir realistiški – pvz., sekmadienį 7 val. ryto. Įtraukite dalyvį C, bet likite užsispyrę ir nepalenkiami. Diskusiją tęskite kuo ilgiau, kol:

a) dalyvis C sutinka su jūsų prašymu,

b) dalyvis C atsisako toliau diskutuoti arba

c) mokymų vedėjas nusprendžia, kad vaidmenų žaidimas baigtas.

▣ Sužinokite daugiau

Šio ir daugybės kitų kitų vaidmenų žaidimų šaltinis*:*
https://www.trainingabc.com/product_files/P/Cultural_Awareness.pdf

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Atvejo analizės ir simuliacijos įvertinimas

Ar sutinkate su žemiau pateiktais teiginiais.

		Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
1	**Atvejo analizė**					
1.1	Atvejo analizėje aprašyta situacija buvo aktuali.	☐	☐	☐	☐	☐
1.2	Atvejo analizės turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
1.3	Siūlomas sprendimas ir atvejo analizėje aprašytos alternatyvos buvo aktualios.	☐	☐	☐	☐	☐
1.4	Atvejo analizė gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐
2	**Simuliacija**					
2.1	Simuliacijos tikslai buvo aiškiai apibrėžti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.2	Simuliacijos tikslai buvo pasiekti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.3	Simuliacijos turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
2.4	Simuliacijos patirtis gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Atvejo analizė ir simuliacijos formaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Graikijoje

▣ Apšilimas

1. Ar žinote, kuo skiriasi formalusis ir neformalusis ugdymas?
2. Ar manote, kad mokymo tvarka turi būti pritaikyta pagal ugdytinių amžių ir kultūrines ypatybes?
3. Ar sutinkate, kad norint greičiau įsilieti į vietos visuomenę būtina mokytis apie priimančios šalies kultūrines ir istorines problemas?

▣ Atvejo analizė. Suaugusiųjų švietėjų mokymas apie graikų kultūrą ir tradicijas internetu

Įžanga

Kalbant apie klausimus, susijusius su tautos kultūra ir tradicijomis, mokytojai turi gebėti pateikti teisingą informaciją apie istoriją, šalies geografines ypatybes, pagrindines gyventojų profesines veiklas, vietinę muziką, šokius, patiekalus, tradicijas ir kt. Visa tai yra kultūrinės ir tradicinės tautos ypatybės.
Mokydami minėtų dalykų, mokytojai turi praturtinti mokymo veiklas audiovizualine medžiaga, kad užsiėmimai būtų įdomesni suaugusiems besimokantiesiems.

Kontekstas
Pastaruosius kelerius metus į Graikiją migruoja žmonės iš daugelio skirtingų kultūrų ir religijų, dauguma jų planuoja likti Graikijoje ir pradėti naują gyvenimą. Kad greičiau ir geriau įsitrauktų į vietos visuomenę, jie, be kita ko, turi būti supažindinti su graikų kultūra ir įvairiose Graikijos vietose puoselėjamomis tradicijomis.
Formaliojo ir neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų teikėjų vaidmuo yra labai svarbus suaugusiems migrantams.
Savo organizacijoje vedėme kursus 12 suaugusiųjų. Keturi buvo iš centrinės ir Šiaurės Afrikos šalių, keturi iš Sirijos ir keturi iš Europos šalių (Bulgarijos, Rumunijos ir Albanijos).
Pirmojo susitikimo metu jie prisistatė.
Visi dalyviai buvo teigiamai nusiteikę ir pristatė save, savo šeimą ir namus (šio pristatymo trukmė apie 90 min.).
Mokytojas trumpai pristatė kurso temą ir tikslus (Graikų kultūra ir tradicijos) bei atsakė į grupės klausimus (trukmė – apie 30 min.).
Užsiėmimo pabaigoje dalyvių buvo paprašyta namuose raštu atsakyti į šiuos klausimus:
- kodėl pasirinko Graikiją,
- kokie yra jų artimiausios ateities planai.
Šiuos namų darbus jie turėjo pateikti mokytojui per susitikimą po savaitės.
Tačiau studentai iš Afrikos neatliko užduoties ir atsisakė daryti bet kokias kitas užduotis rašu, nors grupės veikloje dalyvavo aktyviai.

Mokinių buvo paprašyta išreikšti nuomonę ir pageidavimus apie nuotolinį mokymąsi naudojant namų kompiuterį ar mobiliuosius telefonus ir hibridinį mokymo(si) būdą (derinant gyvus užsiėmimus su nuotoliniais).

Visi nusprendė, kad labiau tiktų antrasis variantas – hibridinis mokymas(is). Jie klausinėjo detalių ir prašė, kad kito gyvo susitikimo metu mokytojas padėtų jiems geriau organizuoti nuotolinio mokymo(si) dalį.

Pagrindinės problemos

1 problema – skirtingi anglų kalbos supratimo lygiai.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1 problemos sprendimas – mokytojas paprašė geriausiai angliškai kalbančio dalyvio padėti mažiau pažengusiems kolegoms ir išversti diskusijas bei visus susijusius tekstus ir klausimynus.
2 problema – skirtingi etninių grupių bendravimo būdai.
2 problemos sprendimas – tai buvo sunkiausiai sprendžiama problema. Mokytojas paaiškino visiems dalyviams, kad kiekvieno žmogaus etninė kilmė apibrėžia ir lemia jo asmeninį elgesį ir bendravimo su kitais būdus – tai yra visiškai normalu. Jis taip pat paaiškino, kad, kadangi jie nusprendė įsitraukti į kitokią visuomenę, turi stengtis keistis ir pritaikyti savo įpročius prie priimančios bendruomenės įpročių.
3 problema – nusprendę dalyvauti mokymuose dalyviai turėjo daug įvairių lūkesčių.
3 problemos sprendimas – mokytojas paaiškino, kad mokymo programą ir mokymo veiklas kuria patyrę andragogai daugianacionalinei ir daugiakultūrei auditorijai, siekdami patenkinti visų grupių lūkesčius. Taigi jis patarė nekritikuoti mokymų nuo pat pradžių, o pasistengti būti lankstesniems ir vėliau aptarti, ar programa atitinka jų lūkesčius.
4 problema – skirtinga patirtis naudojant mobiliąsias programėles.
4 problemos sprendimas – kai mokytojas suprato, kad dalyvių gebėjimas naudotis technologijomis labai skiriasi, nusprendė kurso pabaigoje skirti daugiau laiko mažiau patyrusiems, kad padėtų jiems įgyti bent minimalų skaitmeninį raštingumą.

Pagrindiniai teigiami aspektai

Pagrindiniai teigiami aspektai, išryškėję per mokymus ir įvardyti anketoje, kurią dalyviai pildė mokymų pabaigoje:
- entuziazmas, kurį jie išreiškė supratę, kaip kurso turinys padės jiems įsilieti į vietos visuomenę,
- labai draugiška atmosfera,
- santykiai, kuriuos užmezgė su mokytoju,
- daug pagalbinės mokymo medžiagos (CD, vaizdo įrašai, knygos ir kt.),
- naudingos nuorodos, kur galėtų rasti atnaujintą informaciją.

Kad dalyviai geriau suprastų kultūrinius ir etninius skirtumus, mokytojas pabaigoje surengė atsisveikinimo renginį su vietiniu maistu, tradicine muzika ir šokiais.
Pagrindinis mokymo programos privalumas buvo gerų santykių tarp besimokančiųjų tąsa. Jie nusprendė ir toliau susitikti kiekvieno mėnesio pirmąjį pirmadienį, kad pasidalytų informacija apie gyvenimą svečioje šalyje ir pasiūlytų sprendimus, pagerinsiančius gyvenimo kokybę.

Alternatyvos

Siekiant išvengti neigiamų incidentų per mokymus, mokytojas:

- turėtų būti susipažinęs su etniniais dalyvių skirtumais;
- turėtų būti pasirengęs pritaikyti mokymo veiklas pagal dalyvių poreikius;
- turėtų pasiūlyti papildomo laiko mokymuisi tiems dalyviams, kuriems reikia daugiau pagalbos.

Siūlomi sprendimai

Atsižvelgdami į savo patirtį įgyvendinant daugianacionalines ir daugiakultūres mokymo veiklas bei norą siekti geresnių rezultatų, siūlome:
- nustatyti labai griežtus mokymų vedėjų atrankos kriterijus;
- sukurti labai lengvą ir draugišką mokymo medžiagą besimokantiesiems;
- labai aiškiai aprašyti dalyvių pareigas ir teises per mokymus;
- parengti griežtas ir aiškias instrukcijas mokymų vedėjams, kad būtų išvengta bet kokios diskriminacijos (dėl lyties, odos spalvos, amžiaus ir kt.).

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Rekomendacijos

Baigę kursą „Graikijos kultūra ir graikų tradicijos migrantams ir pabėgėliams“, išanalizavę panašius Graikijoje ir kitose šalyse vykdomus kursus neformaliojo suaugusiųjų švietimo srityje bei surinkę gerosios praktikos pavyzdžių apie panašią veiklą kitose šalyse, galime teigti, kad beveik visais atvejais naudojama metodika yra daugmaž tokia pati, taip pat ir aspektai, kuriuos turi peržiūrėti kursų organizatoriai ir mokymų vedėjai.
Taigi mes rekomenduojame atlikti šiuos veiksmus:
- iš anksto išsiaiškinti mokymų dalyvių tautybes ir jų kultūrines ypatybes;
- vengti bet kokios diskriminacijos;
- padėti visiems dalyviams ir pasiūlyti papildomą pagalbą tiems, kuriems jos reikia;
- sukurti draugišką aplinką tarp besimokančiųjų.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokie yra teigiami ir neigiami nuotolinio ir tiesioginio mokymo(si) aspektai?

Kokie pagrindiniai sunkumai kyla mokant daugiakultūres grupes?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Jei nuo pat pradžių būtumėte žinoję, su kokiais sunkumais susidursite mokydami daugiakultūrę grupę, ką būtumėte pakeitę savo mokymo metodikoje?
2. Ar per užsiėmimus būtumėte darę ką nors kitaip?
3. Su kokia etnine grupe jums buvo sunkiausia bendrauti ir su kokia lengviausia?

▣ Pagalvokite

- Ar manote, kad geriau naudoti tradicinius mokymo būdus ar diegti skaitmenines programėles mokant daugiakultūres ir daugianacionalines grupes?
- Kuri etninė grupė geriau reagavo į jūsų mokymus?
- Ar besimokantiesiems buvo įdomu sužinoti apie Graikijos kultūrą ir tradicijas?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- https://www.greeka.com/greece-culture/traditions/
- https://www.mfa.gr/missionsabroad/en/about-greece/history-and-culture/culture.html?page=8
- https://www.greeka.com/greece-culture/
- https://www.discovergreece.com/travel-ideas/cover-story/traditions-greece
- https://www.definitelygreece.com/greek-traditions/
- https://gr.pinterest.com/greekacom/traditions-in-greece/

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- *https://theculturetrip.com/europe/greece/articles/11-cultural-festivals-on-the-greek-islands-to-know-about/*
- *https://www.novinite.com/articles/115027/Greek+Culture+and+Traditions+-+Where+the+West+Meets+the+East*
- *https://www.greecetravel.com/holidays/*
- *https://www.everyculture.com/Ge-It/Greece.html*

Vaizdo įrašai:

- *https://www.youtube.com/watch?v=Rhh0dEFm678*
- *https://www.youtube.com/watch?v=EP0QuKs-uDE*
- *https://www.youtube.com/c/greece/videos*
- *https://www.youtube.com/watch?v=6bDrYTXQLu8*
- https://www.youtube.com/watch?v=W8SxfUmgEjI
- https://www.youtube.com/watch?v=0xrLnfFlYGY
- https://www.youtube.com/watch?v=7ms-xaTeLt4
- https://www.youtube.com/watch?v=jKEF1HTVRPA

▣ Simuliacija. Skirtingi žmonės, skirtingos kultūros, skirtingos tradicijos

Laikas: 60–75 minutės

Dalyvių skaičius: 12 dalyvių, padalyti į 3 grupes (kiekviena grupė turi turėti kuo daugiau panašių savybių).

Priemonės:

- knygos;
- CD ir vaizdo įrašai;
- CD grotuvas, vaizdo grotuvas, kompiuteris.

Tikslai:

- didinti studentų domėjimąsi priimančios šalies kultūra ir tradicijomis;
- priimti skirtumus tarp žmonių;
- didinti tarpusavio supratimą;
- didinti IKT programų naudojimą;
- atrasti naujus informacijos šaltinius.

Simuliacijos santrauka

1) Dalyviai bus suskirstyti į 3 grupes po 4.
2) Kiekviena grupė 30 minučių dirbs prie atskirų stalų, rinkdama informaciją pagal instrukciją, naudodama atitinkamą pateiktą medžiagą.
3) Po 30 minučių visos grupės susitiks. Po vieną atstovą iš kiekvienos grupės pristatys savo grupės surinktą informaciją (ne ilgiau nei 10 minučių).
4) Mokymų vedėjas apibendrins 3 pristatymus.
5) Besimokantieji pakomentuos procesą.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

6) Mokymų išvada, parengta mokymų vedėjo ir patvirtinta dalyvių, bus išplatinta kiekvienam besimokančiajam.

Aptarimas

Susitikę visi dalyviai keičiasi ankstesnės veiklos patirtimi.

1) Kaip jie paskirstė laiką užduočiai atlikti?
2) Ar buvo lengva parengti ir pristatyti ataskaitą?
3) Kaip ketina panaudoti informaciją, kurią gavo užduoties pabaigoje?
4) Ar ši mokymosi veikla buvo naudinga?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *https://www.theacropolismuseum.gr/en*
- *http://www.visitgreece.gr/en/culture/museums/acropolis_museum*
- *https://www.athensguide.com/plaka.html*
- *https://theculturetrip.com/europe/greece/articles/the-top-7-things-you-must-do-in-plaka-athens/*
- *https://foursquare.com/top-places/athens/best-places-live-music*

Vaizdo įrašai:

- *https://www.youtube.com/watch?v=B8Z6BXJWBf0*
- *https://www.youtube.com/watch?v=8KA0C26Vzs8*
- *https://www.youtube.com/watch?v=WtYQBkyfb9A*
- *https://www.youtube.com/watch?v=0PV_I_HXZt0*

▣ Atvejo analizės ir simuliacijos įvertinimas

Ar sutinkate su žemiau pateiktais teiginiais.

		Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
1	**Atvejo analizė**					
1.1	Atvejo analizėje aprašyta situacija buvo aktuali.	☐	☐	☐	☐	☐
1.2	Atvejo analizės turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1.3	Siūlomas sprendimas ir atvejo analizėje aprašytos alternatyvos buvo aktualios.	☐	☐	☐	☐	☐
1.4	Atvejo analizė gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐
2	**Simuliacija**					
2.1	Simuliacijos tikslai buvo aiškiai apibrėžti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.2	Simuliacijos tikslai buvo pasiekti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.3	Simuliacijos turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
2.4	Simuliacijos patirtis gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Atvejo analizė ir simuliacijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Ispanijoje

▣ Apšilimas

Ispanija dėl šeiminių įsipareigojimų yra EBPO sąrašo apačioje suaugusiųjų švietimo srityje.

Kitos kliūtys yra per didelis užimtumas darbe, brangios studijos arba stojimo reikalavimų neatitikimas.

Lankomumui įtakos turi darbovietės paramos trūkumas, tai, kad kursai siūlomi netinkamu laiku ar nepatogioje vietoje, arba atsiranda kažkas netikėto, trukdančio tęsti mokymąsi.

Ispanija priėmė daug imigrantų, kurių įgūdžiai buvo per menki norint įsidarbinti.

Suaugusiųjų švietimo padėtis Ispanijoje 2020 m. šiek tiek pablogėjo. Daugiausia įtakos tam turėjo COVID-19 pandemija. Tai rodo, kad besimokantys suaugusieji turi mažai skaitmeninių įgūdžių, todėl labai svarbu, kad IKT ir kitos skaitmeninės technologijos būtų prieinamos visiems.

▣ Atvejo analizė. Kaip skaitmeninė atskirtis veikia suaugusiųjų migrantų švietimą Ispanijoje

Įvadas

- Skaitmeninė atskirtis paliečia suaugusiuosius, kurie vis dar neturi prieigos prie interneto ar stokoja pagrindinių skaitmeninių įgūdžių.
- Judumo apribojimai privertė juos mokytis ar dirbti namuose, todėl elektroniniai prietaisai tapo būtiniausiomis priemonėmis.
- Tačiau problema yra ne tik įrangos trūkumas. Per karantiną paaiškėjo, kad darbo kompiuteriu įgūdžiai reikalingi kaip niekada anksčiau.
- Visos šios problemos dar aštresnės, kalbant apie suaugusius imigrantus.

Kontekstas

- Neseniai ne pelno siekianti organizacija, teikianti konsultacijas ir paslaugas imigrantams ir pabėgėliams Ispanijoje, atliko tyrimą, kuriuo nustatė, kad skaitmeninė atskirtis turi svarbių pasekmių svečiose šalyse gyvenantiems užsieniečiams.
- Viena vertus, imigrantai gali naudotis skaitmeninėmis priemonėmis, kad sumažintų socialinę nelygybę.
- Tačiau naujosios technologijos gali sustiprinti esamą nelygybę ar net kurti naujas diskriminacijos formas.
- Tyrime pabrėžiama rizika, susijusi su netikromis naujienomis, turinčiomis ksenofobinio ir rasistinio turinio. Dezinformacija ypač žaloja visuomenę. Ji ima skleisti išankstinius nusistatymus ir didina diskriminaciją.
- Skaitmeninės atskirties poveikis jaučiamas daugelyje sričių, pavyzdžiui, švietime, darbo paieškos galimybėse, bendravime, informacijos apie sveikatą prieinamume, bendruomenės įtraukime ir pan.
- Ispanijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstaigoms tenka susidurti su šios skaitmeninės atskirties pasekmėmis, taip pat su kitomis problemomis, kylančiomis dėl besimokančiųjų laiko trūkumo, motyvacijos stokos, nepakankamos kalbinės kompetencijos ir sunkumų suformuoti homogeniškas grupes.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar egzistuoja skaitmeninė atskirtis?

Kas sukėlė skaitmeninę atskirtį?

Ar galite pateikti keletą skaitmeninės atskirties pavyzdžių?

Ką labiausiai veikia skaitmeninė atskirtis?

Kokias problemas kelia skaitmeninė atskirtis?

Kaip skaitmeninė atskirtis veikia imigrantus?

Kokia yra skaitmeninė suaugusiųjų švietimo atskirtis?

Kokios skaitmeninės atskirties ypatybės daro ją didele neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstaigų problema?

Alternatyvos, siūlomi sprendimai

- Neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijos turėtų mažinti skaitmeninės atskirties poveikį suaugusiems imigrantams.
- Mokytojams nereikia laukti ir stebėti, kaip mokiniai kovoja dėl prieigos prie kompiuterio už mokymo centro ribų.
- Pirmas žingsnis – suprasti problemą; tai reiškia, kuo anksčiau išsiaiškinti, kokią prieigą prie technologijų turi kiekvienas besimokantis už klasės ribų.
- Taip pat galima rengti pamokų planus, atsižvelgiant į blogą prieigą. Kiekvieno besimokančiojo ir kiekvienos grupės galimybės ir mokymosi stiliai yra skirtingi, todėl mokytojai jau žino, kad reikia individualizuoti užduotis, kad jos atitiktų šią įvairovę.
- Skaitmeninio raštingumo mokymas. Jei besimokantieji turi žemesnį skaitmeninį raštingumą, mokytojai gali tai išspręsti, įtraukdami skaitmeninį etiketą į užduotis klasėje, net jei užsiėmimų tema nėra tiesiogiai susijusi su technologijomis.
- Pagalba teikiant prieigą. Mokytojai neturėtų galvoti, kad mažiau galimybių turintys besimokantieji žino savo galimybes ir kaip gali panaudoti turimus išteklius trūkumams kompensuoti. Mokytojai turi pateikti mokiniams informaciją apie biblioteką ir pamokyti, kaip maksimaliai išnaudoti namuose turimas technologijas.

Rekomendacijos

- Būtina turėti nemokamų prieigos taškų, suteikiančių tiek interneto ryšį, tiek kompiuterius, kad tie, kurie neturi įrangos namuose, vis tiek galėtų pasiekti skaitmeninį pasaulį.
- Atkreipti dėmesį į imigrantus, kurie reikšmingai prisidėjo prie naujų technologijų kūrimo. Tai gali paskatinti tuos, kurie tapatinasi su šiomis grupėmis, prisijungti prie skaitmeninio pasaulio.
- Skaitmeninių kompetencijų seminarai gali mažinti nelygybę.
- Neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijos gali atlikti svarbų vaidmenį stiprindamos kritišką požiūrį į internetinį turinį ir skatindamos žmones atskirti patikimus informacijos šaltinius ir kovoti su dezinformacija.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- Svarbu, kad mes visi, pilietinė visuomenė, IKT specialistai, mokymo centrų personalas, švietėjai, vyriausybės nariai, NVO sektorius ir technologijų įmonės susitelktume, siekdami mažinti nelygybę ir užtikrinti, kad žmonės turėtų lygias galimybes naudotis internetu.

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kaip skaitmeninė atskirtis veikia neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucijas?
2. Kokių žingsnių gali imtis mokytojai, kad panaikintų skaitmeninę atskirtį?
3. Ar suaugusiųjų švietėjai yra pasirengę susidoroti su mokinių skaitmenine atskirtimi?
4. Kaip skaitmeninė atskirtis veikia suaugusiųjų švietimą skurdesniuose rajonuose?
5. Kaip skaitmeninė atskirtis veikia visuomenę?
6. Kaip skaitmeninė atskirtis veikia besimokančiuosius kaip pasaulinės bendruomenės piliečius?
7. Kodėl skaitmeninė lygybė yra svarbu?
8. Koks yra geriausias būdas mažinti skaitmeninę atskirtį?

▣ Pagalvokite

- Pagalvokite apie tai, kad pinigai, kalba, išsilavinimas ir infrastruktūra kuria atotrūkį tarp tų, kurie turi prieigą prie informacinių technologijų ir tų, kurie to neturi.
- Ar skaitmeninė atskirtis didėja ar mažėja?
- Kaip amžius ir lytis prisideda prie skaitmeninės atskirties?
- Kaip skurdas prisideda prie skaitmeninės atskirties?
- Kaip skaitmeninė atskirtis kuria naujų iššūkių visuomenėje?
- Kaip skaitmeninė atskirtis veikia ekonomiką?
- Kokių veiksmų galime imtis, kad panaikintume skaitmeninę atskirtį?
- Kam naudinga skaitmeninė atskirtis?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-79_en
- https://countryreport.eaea.org/spain
- https://www.magisnet.com/2019/06/espana-a-la-cola-de-ocde-en-educacion-de-adultos-por-culpa-de-las-cargas-familiares/
- https://www.lavanguardia.com/vida/formacion/20200616/481813246528/ofimatica-competencia-digital-basica-brecha-digital-herramientas-programas.html
- https://observatory.tec.mx/edu-news/digital-divide-older-adults
- https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/divides-impact-of-the-digital-divide-on-the-foreign-population
- http://www.digitaldividecouncil.com/the-impacts-of-digital-divide/
- http://www.digitaldividecouncil.com/top-five-digital-divide-solutions/
- https://www.powerschool.com/resources/blog/teachers-can-narrow-digital-divide-classrooms/

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Vaizdo įrašai:

- *The Digital Divide: Impact on Education*
  https://www.youtube.com/watch?v=ounC6NHCu0k
- *Closing the Digital Divide: 5 Digital Literacy Strategies to Help Adult Learners*
  https://www.youtube.com/watch?v=T8CLlqsqDlw
- *Education continuity in Spain during the COVID-19 crisis*
  https://www.youtube.com/watch?v=lMpwz75XBRQ

Šaltinis: https://www.newsclick.in/Digital-Divide-JU-Professor-Declines-Late-Answer-Scripts-Student-Caused-Mental-Trauma

▣ Simuliacija. Pagalba Minorijai

Laikas: 90–120 minučių

Dalyviai*:* 2 grupės po 4–6 žmones

Priemonės Minorijos žmonėms:

- instrukcija Minorijos žmonėms (dalomoji medžiaga);
- medžiaginės baltos rankų juostos (po vieną asmeniui);
- 1 mažas laikraštis;
- 1 mažas pirkinių krepšys;
- 15 žalvarinių tvirtinimo detalių;
- 1 kamuolys virvės;

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Priemonės Madžiorijos žmonėms:

- instrukcija Minorijos ir Madžiorijos žmonėms (dalomoji medžiaga);
- prabangios rankų juostos iš puošnaus audinio (po vieną asmeniui);
- spalvotas popierius;
- 40 popierinių servetėlių;
- 2 ritinėliai lipnios juostos;
- 2 ritinėliai maskavimo juostos;
- 4 žirklės;
- dėžutė su užrašu „Pagalba iš užsienio“;
- popierius konferencijų lentai.

Tikslai:

- besimokantieji išmoks stebėti ir apibūdinti elgesį;
- išsiugdys supratimą, kaip jų kultūrinės vertybės įtakoja požiūrį į kitas grupes;
- supras, kad pašaliniai asmenys neturėtų primesti savo būdų kitiems žmonėms.

Kontekstas

Kaips galios skirtumai skatina išankstinį nusistatymą?
Kaip galima sumažinti fanatiškumą?
Šios problemos buvo analizuotos pasitelkus simuliaciją, kurią sukūrė Robertas Kohlsas ir Johnas Knightas. Simuliacija vadinama **Minorija-Madžiorija**. Kaip ir daugelis tarpkultūrinių simuliacijų, ji turi keturis etapus: (1) įžangą, (2) veiklą grupės viduje, (3) grupių tarpusavio sąveiką ir (4) apibendrinimą-refleksiją.
Dalyviai gauna garsiojo „Plėšiko urvo“ eksperimento apžvalgą. Svarbiausia, kad konfliktą tarp grupių būtų galima sumažinti bendradarbiaujant ir siekiant bendrų tikslų.
Mokytojas pateikia bendras laiko ribas ir trumpą istorinę apžvalgą apie šią simuliaciją.
Simuliacija kelia daug įdomių klausimų apie tai, kaip simuliacija gali (arba negali) didinti supratimą apie tarpkultūrines problemas. Paskutinis dalykas, kurį verta apsvarstyti, yra skirtumas tarp vaidmenų žaidimų, simuliacijų ir diskusijų.
Ši simuliacija buvo sukurta tam, kad dalyviai patirtų diskriminaciją ir atstūmimą. Ji kelia skaudžių emocijų. Kartais kai kurie dalyviai geba veiksmingai valdyti kylantį pyktį ar nusivylimą.
Simuliacija geriausiai veikia, jei dalyviai geba įsitraukti į tarpgrupinės sąveikos etapą, o paskutinėje fazėje atsiriboti nuo savo vaidmenų. Ne visi dalyviai moka lengvai keisti vaidmenis. Šia prasme simuliacija yra geras būda pažvelgti iš šono, nes ji reikalauja, kad dalyviai apdorotų informaciją įvairiais būdais.

Aptarimas

Maždaug po 30 min. surengiamas trumpas aptarimas. Klasikiniai simuliacijos aptarimo klausimai yra šie:

1. „Koks jausmas buvo būti X kultūroje?“
2. „Kaip supratote Y kultūrą?“

Paklauskite kiekvienos grupės, ar jie susitarė, ar ne, ir koks buvo susitarimas. Jei grupė nesusitarė, paklauskite, kodėl to nepadarė.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Tada užduokite šiuos klausimus:

3. Madžiorijos žmonėms: kaip jautėtės dėl mažumų ir dėl to, kad jie susitaikė su savo padėtimi?
4. Madžiorijos žmonėms: kokių kultūrinių skirtumų pastebėjote diskusijoje?
5. Minorijos žmonėms: kaip jautėtės dėl daugumos ir jų požiūrio?
6. Minorijos žmonėms: kokie jų veiksmai jums atrodė įžeidžiantys?
7. Ką pastebėjote atlikdami užduotį?
8. Ko išmokote?
9. Kokie yra tokios užduoties kaip ši padariniai realiame pasaulyje?

Pastebimi įvairūs atsakymai ir aptariami galimi šios simuliacijos pritaikymo būdai. Mokymų vedėjai surašo dalyvių komentarus lentoje. Saujelė žmonių iš kiekvienos kultūros yra kalbūs, o kai kurie nori tylėti ir tiesiog stebėti. Vaizdo įrašų, skirtų mokymui apie rasizmą ir diskriminaciją, sąrašas gali būti išplatintas simuliacijos pabaigoje.

Simuliacijos santrauka

1. Padalinkite dalyvius į dvi mažas grupeles po 4–6 žmones.
2. Duokite abiem grupėms tokius nurodymus: tai tarpkultūrinės komunikacijos užduotis, vadinama Pagalba Minorijai“. Duosime jums viską, ko prireiks šiai užduočiai atlikti.
3. Viena grupė įvardijama kaip Minorijos gyventojai, o antroji – kaip Madžiorijos gyventojai. Paprašykite kiekvienos grupės narių užsidėti raiščius, kurie leistų atpažinti, kas jie yra.
4. Atskirkite Minorijos ir Madžiorijos gyventojus. Duokite laiko kiekvienai grupei perskaityti instrukcijas ir susipažinti su užduotimi. Trumpai pristatykite Minorijos ir Madžiorijos kultūrinius aspektus, kuriuos jie turi parodyti.
5. Pakvieskite abi grupes ir pradėkite simuliaciją.
6. Po simuliacijos apibendrinkite prašydami kiekvienos grupelės atskleisti, ar jie susitarė, ar ne.
7. Užduokite diskusijos klausimus.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalba Minorijai

Madžiorijos gyventojai

Jūs esate laimingi Madžiorijos piliečiai. Šalies technologijos, gamtos ištekliai ir turtai daro ją nepralenkiama šiuolaikiniame pasaulyje. Jūsų žmonės išsprendė ankstesnių amžių rykštes: epidemijas, badą, ribotą gamybą, neraštingumą ir kt. Žmonės jūsų šalyje mažai nerimauja dėl išlikimo, daugiau nerimo jiems kelia galimybių ir pasirinkimų gausa.

Deja, kitoms šalims pasisekė kur kas mažiau. Daugelis žmonių jūsų šalyje nerimauja dėl sunkios padėties: vieni jaučiasi kalti, kad turi tiek daug, o kiti – tiek mažai; kiti nesuvokia, kad pasaulis nebebus saugus, jei išliks dabartinis technologijų, išteklių ir medžiagų disbalansas; kai kuriuos neramina poreikis ieškoti naujų rinkų savo gaminiams, o tai padėtų ir besivystančioms šalims, ir jūsų šaliai. Dėl nuoširdaus susirūpinimo ir iš idealizmo pasisiūlėte vykti į mažą nežinomą šalį.

Ta šalis yra neturtinga, neišsivysčiusi. Ten gausu kontrastų: turtas ir nepriteklius, dailiai apsirengę vadovai ir badaujantys elgetos, nauji pastatai ir lūšnos, akiniuotas profesorius ir neraštingi kaimo žmonės. Už pliušinio fasado bado, ligų ir nedarbo statistika pasakoja tikrąją istoriją. Ta šalis yra nauja tarp pasaulio tautų, o jos vadovai ir politikos formuotojai nepatyrę. Dažnai atrodo, kad viskas daroma pagal užgaidą ir mažai galvojama apie pagrindinius šalies poreikius.

Šaliai reikia daug ko. Jai sunku išgyventi šiuolaikiniame pasaulyje. Pagrindinis poreikis – paskirstyti išteklius ten, kur didžiausias poreikis. Antra, šaliai reikia ir kitų išteklių. Trečia, jiems reikia techninės pagalbos ir užsienio investicijų, kad įsitikintų, jog tai, ką stato, patvaru, ir tai, ką turi, bus tinkamai panaudota.

Prieš „atvykdami“ į tą šalį turite 10 min. susiplanuoti, kaip padėsite. Tikimasi, kad atvykę padėsite suplanuoti didelį projektą, kuris bus naudingas šaliai, ir padėsite įgyvendinti tą planą naudodami turimas medžiagas.

Atminkite, būsite vertinami pagal gebėjimus.

1. Padėkite jiems iš naujo nustatyti poreikius atitinkančius prioritetus.
2. Padėkite protingai naudoti jūsų atgabentas medžiagas.
3. Patarkite dėl statybos ir suteikite techninę pagalbą dėl projekto.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalba Minorijai

Minorijos gyventojai

Esate Minorijos šalies gyventojai. Ši šalis – labai sena, turinti ilgą istoriją ir turtingą kultūrą. Deja, jūsų šalyje taip ilgai dominavo kitos tautos, kad tik dabar pradedate atgauti nepriklausomybės ir pasididžiavimo jausmą. Pagaliau sugebėjote išsivaduoti iš šalių, kurios taip ilgai dominavo ir išnaudojo jus, priespaudos.

Deja, viena jus kankinančių problemų yra tai, kad turite tik kelis gamtos išteklius, o kadangi taip ilgai buvote priespaudoje, jums nepavyko nei plėtoti turimų, nei sukurti naujų technologijų, kuriomis galėtumėte pasigaminti naujų išteklių. Skurdas kamuoja šalį, bet jūs išmokote su juo gyventi ir netgi priimti tai kaip įprastą gyvenimo būdą.

Tai jūsų šalies nepriklausomybės sukaktis, ir jūs ieškote tinkamo būdo sužadinti tautos pasididžiavimą savimi: galbūt paminklas, simbolis ar kažkas panašaus. Jūsų užduotis yra pradėti diskutuoti apie tai, koks projektas geriausiai užžiebs pasididžiavimo jausmą, o tada sukonstruoti jį iš turimų medžiagų. Norite kiek įmanoma naudoti vietines medžiagas iš dalies iš pasididžiavimo, bet ir dėl to, kad neturite pinigų kitoms importuoti. Be to, nenorite būti skolingi. Ypač atsargiai žiūrite į dovanas su paslėptais politiniais interesais.

Ką tik gavote pranešimą iš ministerijos, kad per artimiausias dvidešimt minučių iš šalies, vadinamos Madžiorija, atvyks žmonių komanda. Nors niekada neturėjote progos susitikti su Madžiorijos gyventojais, šalis jums gerai žinoma, nes tai viena pirmaujančių šalių pasaulyje. Atrodo, jos ištekliai begaliniai. Jūs esate patenkinti pasiūlymais ir vertinate siūlomą pagalbą, tačiau priešinatės bet kokiam globėjui ir trokštate darbą atlikti patys. Kitos tautos dominavo jūsų šalyje ištisus šimtmečius, todėl dabar įtariai žiūrite į Trojos arklius.

Baigę planuoti turėsite ne daugiau nei 30 min. planui įgyvendinti. Pirmyn!

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *https://aib.msu.edu/resources/exercisessimulations.asp*
- *https://carla.umn.edu/culture/res/exercises.html*
- *https://www.ufic.ufl.edu/PD/downloads/ici-Activities/Activities,%20Resource%20List.pdf*
- *https://www.tnewfields.info/Articles/minmaj.htm*
- *https://baringfoundation.org.uk/wp-content/uploads/2012/10/InterculturalismHandbook.pdf*
- *http://msue.anr.msu.edu/uploads/236/67555/YEA_Issues_book.pdf*
- *https://chenetwork.org/_dvd/03%20CHE%20TOTs/TOT%201/TOT%201-Electronic%20Version/4-TOT%201%20Electives/3-Extra%20Lessons--DC/Short%20Term%20Missions/Short%20Term%20Missions%20Lessons/Aid%20to%20Minorians%20Exercise.doc*

Vaizdo įrašai:

- Kas yra TARPKULTŪRINĖ SIMULIACIJA? Ką reiškia TARPKULTŪRINĖ SIMULIACIJA? https://www.youtube.com/watch?v=pmpEBWolRIk
- Klasikinė tarpkultūrinė simuliacija – penkios gudrybės https://www.youtube.com/watch?v=b-Y5wiSzWIM
- Simuliacijos neformaliajame ugdyme https://www.youtube.com/watch?v=3tikJrB5beo

Šaltinis: https://www.emprendedores2020.es/news/4-startups-espanolas-finalistas-programa-inclusion-financiera/

Šaltinis: https://www.michaelpage.es/advice/empresas/desarrollo-profesional-y-retenci%C3%B3n-de-talento/alinear-los-empleados-con-los

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Atvejo analizės ir simuliacijos įvertinimas

Ar sutinkate su žemiau pateiktais teiginiais.

		Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
1	**Atvejo analizė**					
1.1	Atvejo analizėje aprašyta situacija buvo aktuali.	☐	☐	☐	☐	☐
1.2	Atvejo analizės turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
1.3	Siūlomas sprendimas ir atvejo analizėje aprašytos alternatyvos buvo aktualios.	☐	☐	☐	☐	☐
1.4	Atvejo analizė gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐
2	**Simuliacija**					
2.1	Simuliacijos tikslai buvo aiškiai apibrėžti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.2	Simuliacijos tikslai buvo pasiekti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.3	Simuliacijos turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
2.4	Simuliacijos patirtis gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Atvejo analizė ir simuliacijos formaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Italijoje

▣ Apšilimas

- Kur Italijoje yra Kalabrijos regionas? Italijos šiaurėje ar pietuose?
- Koks buvo senasis Kalabrijos regiono pavadinimas?
- Ar kada nors girdėjote apie vadinamąjį Riačės modelį?

„Mūsų istorija maža, bet tai gali būti žingsnelis kitokio pasaulio link“, Mimmo Lucano, Riačės meras

▣ Atvejo analizė. Riačės modelis

Šaltinis: https://www.udinetoday.it/cronaca/modello-riace-montagna-friulana-pierluigi-di-piazza.html

Įžanga

- *Pagrindinės problemos: imigrantų integracija, gyventojų kaimuose mažėjimas, senųjų tradicijų nykimas ir darbo vietų praradimas.*
- *„Derybose turime rasti sprendimą, kuris patiktų abiem pusėms, nes niekas nesutiks, kad jis PRIVALO pralaimėti, o kitas PRIVALO laimėti... Abu TURI laimėti! Ši atvejo analizė yra tipiška abipusiai naudinga situacija.*

Kadaise egzistavo vadinamoji Didžioji Graikija su iškiliais žmonėmis: **Alcmaeone di Crotone**, šiuolaikinės medicinos tėvu; **Filippu di Medma**, astronomu ir matematiku; **Milone di Crotone**, raumeningiausiu visų laikų sportininku; **Pitagoru**, įvaikintu kalabriečiu, garsiu matematiku ir filosofu; **Zaleucu di Locriu**, pirmuoju šiuolaikinio pasaulio įstatymų leidėju. Didžioji Graikija buvo kelių susipynusių kultūrų rezultatas. Šie žmonės prisidėjo nacionaliniu ir pasauliniu lygiu: **Renatu Dulbeccu**, Nobelio medicinos premijos laureatas; **Umbertu Boccioniu**, kilnus futurizmo

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

tėvas; **Bernardinu Telesiu**, filosofas ir gamtininkas. Kadaise toks buvo Kalabrijos regionas. Tačiau dabar dėl ekonominių krizių, atotrūkio tarp Šiaurės Italijos ir Pietų Italijos bei didžiulio infrastruktūros nepakankamumo imigracijos srautai į Šiaurės Italiją smarkiai sumažėjo. Kažkada buvo Kalabrija, bet dabar jos nebėra. Arba tiksliau pasakius, kažkada buvo Kalabrija ir tik neseniai ji vėl pradėjo įtvirtinti savo tapatybę per tarpkultūriškumą ir integraciją. Mūsų pateikiama atvejo analizė atspindi situaciją, kurioje laimi visi: vietos gyventojai, institucijos, ypač mokyklos, ir imigrantai. Šioje atvejo analizėje puikuojasi visame pasaulyje žinomas Riačės modelis ir jo autorius **Domenicas Lucanas**, Riačės meras, 2016 m. žurnalo „Fortune“ įtrauktas į 50 iškiliausių pasaulio lyderių.

Riačės modelis pradėtas įgyvendinti 1998 m., kai mažame Kalabrijos miestelyje, Riačėje, išsilaipino du šimtai pabėgėlių iš Kurdistano. Miesto meras įkūrė asociaciją „Città Futura“. Asociacija siekė padėti naujai atvykusiems imigrantams, suteikdavo jiems butus, kuriuos apleido į Šiaurės Italiją emigravę savininkai. Pagrindinis tikslas buvo atgaivinti miestą, kenčiantį nuo spartaus gyventojų skaičiaus mažėjimo. Asociacija „Città Futura“ turėjo tikslą valdyti migrantų prieglobsčio ir integracijos klausimus pagal projektą „Sprar“ (prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių apsaugos sistema). Nuo tada miestelis tapo gyvas.

Dėl įtraukties politikos Riačės miesto bendruomenė gebėjo parodyti svetingumą pabėgėliams ir imigrantams, turintiems prieglobsčio teisę, išlaikydama gyvybiškai svarbias paslaugas, tokias kaip mokyklos, ir finansuodama tam tikras veiklas, pvz. amatininkystę ir žemės ūkį. Riačės modelis skatina įvairių sektorių integraciją, o formalusis švietimas atlieka pagrindinį vaidmenį:

Ikimokyklinis ugdymas

Nors kituose mažuose miesteliuose, įsikūrusiuose netoli Riačės, dėl mokinių trūkumo teko uždaryti daugybę mokyklų, Kalabrijos regiono finansuojamas Riačės vaikų darželis šiuo metu priima 30 skirtingų tautybių vaikų, įdarbina 14 žmonių.

Privalomojo ugdymo institucijos

Privalomojo ugdymo institucijos (pradinės, pagrindinės ir vidurinės mokyklos) dabar yra aktyvios, daugiatautės ir užtikrina imigrantų vaikų tinkamą raštingumo lygį, prilygstantį italų vaikams.

Profesinis mokymas

Profesines mokyklas daugiausia lanko imigrantų vaikai. Čia jie gali įgyti darbui reikalingų įgūdžių. Dar vienas patvirtinimas, kad Riačės modelis yra abipusiai naudingas – imigrantų vaikai mokosi darbų, kurių patys italai nebenori daryti (pavyzdžiui, dirbti kepykloje, maitinimo srityje, statybose, žemės ūkyje).

Suaugusiųjų švietimas

Kas iki šiol buvo padaryta pagal Riačės modelį imigrantų vaikams? Kas nutinka jų tėvams, ar jie įtraukiami į suaugusiųjų mokymą? Miesto savivaldybė suaugusiems imigrantams siūlo profesinio mokymo kursus.

Kursais siekiama atnaujinti įgūdžius, kuriuos imigrantai atsivežė iš savo šalių, arba paskatinti įgyti naujų, susijusių su pasikeitusiu socialiniu kontekstu.

Baigę profesinio mokymo kursus, dauguma suaugusių imigrantų įsidarbina ir tai suteikia jiems galimybę dirbti kartu su vietos gyventojais. Rezultatas – pagerėjo integracijos procesas. Be to, imigrantai gauna atlyginimą, garantuojantį pragyvenimą ir savarankiškumą. Darbo veikla, kurioje dalyvauja suaugę imigrantai, yra tokia:

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- Mokomasis ūkis, atidarytas 2018 m., kuriame vietiniai žmonės kartu su imigrantais sąžiningais ir tvariais metodais augina gyvulius ir kitus žemės produktus.
- Komercinė veikla. Daugelis migrantų įsidarbino vietinėse parduotuvėse, bandydami atgaivinti senuosius amatus ir tradicijas. Per šiuos metus buvo surengti keli keramikos ir tekstilės gaminių seminarai, skirti imigrantams. Senas malūnas, kuriame buvo gaminamas alyvuogių aliejus, atnaujintas modernia įranga.
- Viešbutis. Gavusi 51 tūkst. eurų banko paskolą miesto savivaldybė atkūrė kelis butus, priklausiusius vietiniams į Šiaurę persikėlusiems gyventojams. Viešbutyje apsigyvena turistai iš viso pasaulio. Atgaivinus 20 apleistų butų, čia gali apsistoti apie 100 žmonių vienu metu.

Iki šiol pristatėme tik imigrantams teikiamus privalumus. O kokie privalumai vietos gyventojams?

- išvengta gyventojų mažėjimo;
- išsaugoti tradiciniai amatai, kurie buvo beveik išnykę;
- sukurta naujų darbo vietų: be minėtų veiklų, savivaldybė pasamdė septyniasdešimt specialistų imigrantų integracijai palengvinti.

Pasak užsienio žurnalistų, Riačės modelis, padvigubinęs gyventojų skaičių per dvidešimt metų, yra sėkmės istorija. 2011 m. BBC televizija pabrėžė ypatingą naudą, kad pameistriai atvyksta iš tolimų šalių, norėdami atgaivinti pamirštus amatus. 2013 m. dienraštis „The Guardian“ aprašė imigrantų / naujų piliečių įsipareigojimą kelių priežiūrai ir atliekų rinkimui. Žurnalas „New York Times“ papasakojo istoriją apie apleistus butus Riačės mieste, kad atskleistų daugelio atokių Italijos kaimų, kuriems gresia demografiniai pokyčiai, būklę.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar galėtumėte sugalvoti kokį nors kitą sprendimą, kaip išspręsti anksčiau pateiktoje atvejo analizėje minėtas problemas?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Koks buvo suaugusiųjų švietimo vaidmuo Riačės modelyje?
2. Kokios buvo pagrindinės problemos, aprašytos atvejo analizėje?
3. Kaip vadinasi asociacija, įkurta 1998 m.?
4. Kuo vardu Riačės meras?

▣ Pagalvokite

- Ar žinote kokių nors kitų situacijų, panašių į Riačės modelį?
- Kaip, Jūsų nuomone, Riačės modelis galėtų būti įgyvendintas kituose miestuose ir kitose šalyse?
- Ar žinote kokių nors kitų abipusiai naudingų situacijų sprendžiant tarpkultūrinius klausimus?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- *Riačės modelis per televiziją BBC*
- *Riačės modelis dienraštyje The Guardian*
- *Riačės modelis žurnale The New York Times*

Vaizdo įrašai:

- *https://www.youtube.com/watch?v=JwYpwOL8j7w*
- *https://www.youtube.com/watch?v=zV31KZqp2xM*
- *https://www.youtube.com/watch?v=1doeV9QUobY*

▣ Simuliacija. Mąstymas iš kitų kultūrų perspektyvų: kebabinės atidarymas Vičencoje

Laikas: *45–60 minučių*

Dalyviai*:* 2 žmonės grupėje (gali dalyvauti kelios grupės vienu metu)

Šaltinis: https://www.italiaatavola.net/articolo.aspx?id=6397

Įžanga:

Kiekvienas žmogus priklauso kokiai nors kultūrai. Ji formuoja tai, kaip matome save, kitus ir pasaulį. Elgesiui didelę įtaką daro kultūriniai įsitikinimai, vertybės ir kartais stereotipai. Kultūra yra kaip ledkalnis: matomi tik kai kurie aspektai; kiti slepiasi po paviršiumi. Nematomi aspektai daro įtaką matomiems aspektams.

Tikslai:

Dalyviai įgis įgūdžių stebėti ir apibūdinti elgesį. Išsiugdys supratimą, kaip kultūrinės vertybės ir stereotipai veikia mūsų požiūrį į kitas grupes.

Priemonės:

- Egipto ir Italijos kultūros normų lapai (pateikta žemiau): pusė žaidėjų gaus egiptietiškus lapus, kita pusė – itališkus.
- Nuorodos, susijusios su konkrečia situacija, kuri turi būti įtraukta į veiklą: https://www.thelocal.it/20170508/venice-cracks-down-on-takeaway-food-with-new-law https://www.theguardian.com/world/2017/may/05/venice-bans-kebab-shops-preserve-decorum-traditions-city

Kontekstas

Ši užduotis imituoja tarpkultūrinius mainus:

- Du italijoje gyvenantys egiptiečiai nori atidaryti kebabinę Vičencoje.
- Pora iš Vičencos ieško žmonių, norinčių išsinuomoti pastatą.

Du egiptiečiai, turintys leidimus gyventi šalyje, prieš 10 metų persikėlė į Italiją ir atidarė sėkmingai veikiantį kebabinių tinklą „Kebabų karaliai“. Po kruopštaus rinkos tyrimo jie išsiaiškino, kad Vičencos mieste nėra nė vienos kebabinės. Taigi jie persikėlė ten, ieškodami pastato, kurį galėtų išsinuomoti savo naujai kebabinei. Atsirinko kelias

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

galimas patalpas pastate, priklausančiame porai – dviem senjorams (vyrui ir žmonai). Jie yra 60 ir 59 metų amžiaus, neturi vaikų ir visada balsuoja už politines partijas, atvirai nusiteikusias prieš imigrantus. Nuomojamas pastatas anksčiau buvo pagrindinis jų verslas, nes jie turėjo skalbyklą. Tačiau dėl COVID-19 įvesto karantino skalbykla nebeveikia ir jie norėtų pastatą nuomoti. Vieną dieną jiems paskambino du egiptiečiai; savininkai atpažino ne itališką akcentą. Dar blogiau, anot jų, suprato, kad pastatu besidomintys asmenys yra iš Artimųjų Rytų. Savininkai dvejojo dėl susitikimo, nes nenorėjo išnuomoti pastato „nešvariems ir triukšmingiems imigrantams“ (taip jie mano ir sako, skatinami tam tikrų stereotipų ir politinių idėjų). Joks rimtas nuomos pasiūlymas porai nebuvo pateiktas, nors atrodė, kad abiejų egiptiečiai finansinė padėtis tvirta.

Savininkai nusprendė susitikti su egiptiečiais. Šia užduotimi siekiama suvaidinti dviejų pusių susitikimą, kai pirma grupė atstovauja dviem egiptiečiams, o antra grupė – porai iš Vičencos. Kiekviena grupė turėtų pabandyti mąstyti iš kitos kultūros perspektyvos, bandydama 1) apginti poziciją, susijusią su priskirta kultūra ir 2) rasti geriausią kompromisą dialoge, kuris atrodo beveik neįmanomas.

Aptarimas

Užduokite šiuos klausimus, padėsiančius diskutuoti apie tai, kaip mūsų kultūriniai nusistatymai ir stereotipai veikia mūsų požiūrį į kitas grupes. Būtinai paklauskite stebėtojų grupės nuomonės apie dalyvių bandymus bendrauti ir išlaikyti kultūros normas.

1. Kaip jautėtės dėl savo grupės narių elgesio? O kitos grupės? Ar jūsų grupė vartojo teigiamus, neigiamus ar neutralius terminus apibūdindama kitą grupę?
2. Kaip jūsų grupės nariai laikėsi jiems priskirtos kultūros normų?
3. Kokie yra realūs kultūros normų laikymosi pranašumai?
4. Paprašykite dalyvių aptarti, ar jie sutinka su kiekvienu šių teiginių:
    - Žmonėms sunku apibūdinti kitų grupių elgesį nesmerkiant.
    - Žmonės gana greitai įgyja kultūrines normas.
    - Tas pats elgesys gali būti suvokiamas skirtingai, priklausomai nuo grupės normų.
    - Kiek dviejų grupių dialogą paveikė stereotipai?
    - Kokios realaus pasaulio situacijos iliustruotos per žaidimą?
5. Kokius per šią veiklą išmoktus dalykus norėtumėte turėti omenyje, jei ketinate pradėti verslą nepažįstamoje kultūroje?
6. Paprašykite mokinių išvardyti kuo daugiau tarpkultūrinės patirties pavyzdžių. Priminkite jiems, kad ne visi tarpkultūriniai patyrimai atsiranda užsienyje arba tarp skirtingos rasės žmonių ar žmonių, kalbančių skirtingomis kalbomis. Pagalvokite, ką mokiniai gali padaryti, kad skatintų aiškų bendravimą tokiose situacijose.

Simuliacijos santrauka

1. Padalykite dalyvius į mažas grupeles (A ir B).

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

2. Skirkite laiko kiekvienai grupei perskaityti instrukciją ir susipažinti su užduotimi. Trumpai supažindinkite A ir B grupes su kultūriniais aspektais, kuriuos jie turi parodyti.
3. Sujunkite abi grupes ir pradėkite simuliaciją.
4. Po maždaug 15–20 min. baikite simuliaciją ir pradėkite aptarimą; paprašykite kiekvienos grupės pasakyti, ar jie susitarė, ar ne.
5. Užduokite diskusijai skirtus klausimus.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Kultūrinės normos

Jūs esate egiptietis

- Egiptiečiai žinomi dėl humoro jausmo. Net ir tamsiausiose situacijose egiptietis pokštaus. Jie liūdesį paverčia juoko šaltiniu, o kai šalį slegia problemos, egiptiečiai pirmieji juokiasi iš savo sunkumų.
- Egiptiečiai yra dosniausi žmonės. Jei viešėsite pas egiptietį, garantuojame, kad jis nenustodamas siūlys maisto ir gėrimų.
- Jei egiptietis pamatė turistą gatvėje, pasveikins jį atvykus į Egiptą. Jei prie durų atsitiktinai sutikote savo kaimyną egiptietį, jis gali pakviesti jus išgerti ar net pavakarieniauti.
- Egiptiečiai visada optimistiškai žiūri į gyvenimą. Jie tiki, kad rytoj bus geriau.
- Egiptiečiai yra labai ištikimi ir religingi. Jie visą laiką galvoja apie Dievą ir viską palieka Dievo valiai.
- Egiptiečiai labai pasitiki savimi. Žinoma, jie turi teisę didžiuotis – senovės Egipto istorija yra pati nuostabiausia visų laikų istorija.
- Egiptiečiai žinomi dėl savo drąsaus charakterio. Per 4 metus jie įgyvendino dvi revoliucijas. Tai rodo, kokie jie gali būti herojiški ir mėgstantys nuotykius.
- Kalbant apie šeimos reikalus, egiptiečiai ypatingą dėmesį skiria šeimos vertybėms ir santykiams.
- Kalbant apie vakarėlius, egiptiečiai mėgsta šventes. Artimieji, šeimos nariai bei draugai susirenka per šventes ir kitomis ypatingomis progomis. Iš meilės maistui visose šventėse dalijamasi specialiai tai progai paruoštais patiekalais. Moterys dažniausiai didžiuojasi gamindamos kelis patiekalus ir konkuruoja tarpusavyje dėl to, kurios bus skaniausias. Restoranų verslas – vienas labiausiai klestinčių, nes egiptiečiai mėgsta ragauti naujų patiekalų ir vertina gerą maistą.
- Religija vaidina svarbų vaidmenį egiptiečių gyvenime ir yra susimaišiusi su kasdiene Egipte gyvenančių musulmonų ir krikščionių veikla. Tai aiškiai matote per Ramadaną ir Kalėdas, kai visur tvyro šventinė dvasia.
- Pagal islamo įstatymus, egiptietės privalo prisidengti kūną. Tai pagarbos musulmonų įstatymams ir kuklumo ženklas.
- Vyrai niekada nedovanoja moterims gėlių, o alkoholis yra netinkama dovana dėl religinių priežasčių.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Kultūrinės normos

Jūs esate italas

- Italai visą laiką gestikuliuoja. Viena pagrindinių savybių, kurią pastebėsite susitikę su italais, yra tai, kad jie daug gestikuliuoja. Taigi, labai svarbu suprasti jų kūno kalbą. Norėdami sužinoti reikšmes, peržiūrėkite įrašą apie itališkus rankų gestus.
- Italai kalba garsiai. Ši savybė susijusi su anksčiau minėta. Italai ne tik daug gestikuliuoja, bet ir garsiai kalba, kad pabrėžtų tai, ką sako.
- Visi žino, kad italai mėgsta kavą. Tačiau kapučino jie geria tik pusryčiaudami ir beveik neįmanoma pamatyti italo, geriančio šią kavą po pietų.
- Italai valgo daug makaronų ir picų. Net jei itališka virtuvė yra įvairi, pagrindiniai patiekalai Italijoje yra makaronai ir pica. Kai kurie italai makaronus gali valgyti kiekvieną dieną!
- Italai mėgsta dizainerių kurtus drabužius ir visada nešioja saulės akinius, net lyjant. Italams patinka firminiai drabužiai, jie mėgsta gražiai rengtis. Dauguma jų taip pat mėgsta saulės akinius ir dėvi juos 365 dienas per metus.
- Italai vyrai yra „mamoni“ (mamyčių berniukai). Jie palaiko tvirtą ryšį su motina. Paprastai nepriklausomi tampa tik susituokę, ir tai dažniausiai atsitinka vėlesniame amžiuje.
- Italai yra labai aistringi meilužiai. Daugelis žmonių su tuo sutinka.
- Italai pamišę vairuotojai. Daugelis sako, kad italai nesilaiko kelių eismo taisyklių ir negerbia pėsčiųjų.
- Italai yra ekstravertai, todėl galite labai lengvai užmegzti santykį.

Šiaurėje gyvenančių ir balsuojančių už politines partijas, pasisakančias prieš imigrantus, žmonių ypatumai:

- Jie didžiuojasi tuo, ką turi, ir nenori dalytis su kitais.
- Gyvena mitu apie save sukūrusį žmogų.
- Jie labai tiki privačia nuosavybe.
- Turi daug stereotipų apie imigrantus: imigrantai yra nešvarūs, triukšmingi, vagia „mūsų darbus ir mūsų moteris“ ir kt.
- Jie yra giliai tikintys ir netoleruoja jokios kitos religijos, išskyrus krikščionybę.
- Įtariai žiūri į bet kokią kitą kultūrą ir virtuvę.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Sužinokite daugiau

Vaizdo įrašai:

- https://www.youtube.com/watch?v=zFeAywYZBCI
- https://www.youtube.com/watch?v=HPg3WHRGk_U
- https://www.youtube.com/watch?v=B6MhMJdQcIM

▣ Atvejo analizės ir simuliacijos įvertinimas

Ar sutinkate su žemiau pateiktais teiginiais.

		Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
1	**Atvejo analizė**					
1.1	Atvejo analizėje aprašyta situacija buvo aktuali.	☐	☐	☐	☐	☐
1.2	Atvejo analizės turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
1.3	Siūlomas sprendimas ir atvejo analizėje aprašytos alternatyvos buvo aktualios.	☐	☐	☐	☐	☐
1.4	Atvejo analizė gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐
2	**Simuliacija**					
2.1	Simuliacijos tikslai buvo aiškiai apibrėžti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.2	Simuliacijos tikslai buvo pasiekti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.3	Simuliacijos turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
2.4	Simuliacijos patirtis gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Atvejo analizė ir simuliacijos formaliojo suaugusiųjų švietimo institucijose Kipre

▣ Apšilimas

- Ar vyriausybė siūlo programas anglų kalba migrantams?
- Ar manote, kad imigrantas, besimokantis toje pačioje klasėje su vietiniais mokiniais, susiduria su kokiais nors sunkumais?
- Ką, jūsų nuomone, daugiakultūrė klasė gali padaryti (mokinių ir mokytojų elgsenos, įgūdžių ir pan. atžvilgiu), kad padėtų suaugusio užsieniečio mokymosi procesui ir socialinei adaptacijai priimančiojoje šalyje?

▣ Atvejo analizė. Monokultūrinio požiūrio atvejis

Įžanga

Nuo 2015 m. migracijos krizės Kipre vienam gyventojui tenka daugiausiai prieglobsčio prašytojų Europoje. Tūkstančiai žmonių kerta sienas, kad atvyktų į Kiprą ir tęstų kelionę Europos Sąjungoje. Dauguma jų nusprendžia pasilikti Kipre ir prašyti prieglobsčio. Gavę leidimą gyventi, jie naudojasi įvairiomis vietinės valdžios teikiamomis lengvatomis, siūlančiomis paslaugas naujai atvykusiems asmenims, įskaitant būstą, užimtumo programas ir kt.

Norėdami kreiptis dėl darbo galimybių ir pan., užsieniečiai, o mūsų atveju, suaugę besimokantys asmenys, pirmiausia turi išmokti kalbėti ir rašyti priimančiosios šalies kalba. Vyriausybė siūlo nemokamus kalbos kursus imigrantams. Kipre augant suaugusiųjų užsieniečių skaičiui, atsirado keletas iššūkių ir anksčiau nenumatytų situacijų, susijusių su tarpkultūriniais įgūdžiais. Vienas jų – suaugusiųjų švietėjų tarpkultūrinių įgūdžių trūkumas. Vienas tokių atvejų, aprašytas toliau, įvyko anglų kalbos kursuose (anglų kalba yra viena pagrindinių kalbų Kipre, 73 proc. kipriečių kalba angliškai) formalioje suaugusiųjų švietimo įstaigoje Kipre, aukštesnio lygio kalbų grupėje, kurioje mokosi Kipro mokiniai ir pabėgėlis iš Sirijos.

Atvejo analizė

Amiras yra pabėgėlis iš Sirijos, šiuo metu gyvenantis Kipre. Į Kiprą jis atplaukė prieš 6 metus, 2015 m., bandydamas pabėgti nuo jo šalyje vykstančio pilietinio karo. Jo tikslas buvo išvykti į Vokietiją ir susirasti ten inžinieriaus darbą, nes Amiras turi inžinieriaus bakalauro laipsnį. Kiprą jis laikė tranzitine šalimi. Tačiau atvykęs čia nusprendė pasilikti ir pradėti naują gyvenimą saloje.
Tai, kad Amiras turėjo labai gerus anglų kalbos įgūdžius žodžiu ir raštu, buvo privalumas, nes Kipre anglų kalba yra antra pagal dažnumą vartojama kalba po graikų. Kai jis pradėjo ieškoti darbo, dauguma darbdavių klausė, ar turi anglų kalbos pažymėjimą. Deja, Sirijoje jis negalėjo mokytis ir gauti anglų kalbos pažymėjimo, nes rūpinosi trimis broliais ir seserimis.
Taigi Amiras nusprendė užsiregistruoti į anglų kalbos kursus, kuriuos organizuoja formalaus suaugusiųjų švietimo centrai Kipre, kad gautų kalbos mokėjimą patvirtinantį pažymėjimą.
Grupėje Amiras buvo vienintelis imigrantas studentas. Visi jo klasės draugai buvo kipriečiai ir jaunesni už jį. Kiti mokiniai su juo daug nekalbėjo, o mokytojas daugiau dėmesio skyrė kipriečiams. Amiro tai netrikdė, nes žinojo, kad jo klasės draugams sunku rašyti ir kalbėti angliškai. Didžiąją pamokų laiko dalį jo klasės draugai ir mokytojas kalbėjosi graikiškai, o Amiras nieko nesuprato.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Likus savaitei iki Nacionalinės nepriklausomybės dienos, spalio 1 d., kai Kipro Respublika švenčia nepriklausomybės nuo Jungtinės Karalystės paskelbimą, mokytoja paprašė mokinių parengti pristatymą apie šalies ypatybes, kultūrą, vertybes ir kt. Davė instrukcijas, kaip rengti pristatymą, ką įtraukti ir pan.
Iš pradžių Amiras jautėsi nejaukiai, nes tai buvo pirmieji jo gyvenimo metai Kipre, ir jis nelabai gerai žinojo salos istoriją. Vėliau sugalvojo paieškoti informacijos internete ir padaryti pristatymą. Dienos bėgo, o mokiniams reikėjo pristatyti savo darbus klasėje.
Per klasės draugų pristatymus Amiras suprato, kad jo pristatyme yra informacijos, susijusios su salos ir vadinamojo Šiaurės Kipro padalijimu. Jis sunerimo ir nebuvo tikras, ar nori pristatyti savo darbą. Kai atėjo jo eilė, Amiras paklausė mokytojo, ar galėtų pristatyti kitą dieną, kad pataisytų pristatymą ir pridėtų daugiau informacijos apie Kipro Respubliką. Mokytojas nesutiko ir Amiras nedvejodamas pradėjo. Kiti studentai pradėjo jį pertraukinėti, sakydami, kad jo pristatymas yra įžeidžiantis, vartojami nepriimtini terminai. Mokytojas bandė juos raminti.
Amiras susierzino, atsiprašė ir išėjo.
Šis atvejis yra monokultūrinio ir vienakalbio požiūrio, kurį taiko formalaus suaugusiųjų švietimo centrai Kipre, kur dominuoja vietos kultūra ir vertybės, pavyzdys.

Aprašytoje situacijoje mokytojas:

- Neskatino Amiro kolegų išmokyti jį kelių pagrindinių žodžių valstybine kalba ir prireikus vartoti juos.
- Neskatino Amiro pristatyti savo šalies ir kultūros, kad kiti studentai geriau pažintų jį.
- Negerbė fakto, kad Amiras nebuvo Kipro pilietis ir gerai nežinojo apie šalį, jos istoriją, kultūrą ir vertybes.

Dabartinė monokultūrinio ir vienakalbio požiūrio situacija verčia trečiųjų šalių piliečius sutelkti dėmesį į vietinės kalbos (mūsų atveju – anglų) ir (arba) priimančiosios visuomenės kultūros mokymąsi. Tai nekviečia jų dalytis su vietiniais savo kultūra ir vertybėmis, neskatina suaugusių migrantų aktyviai dalyvauti suaugusiųjų švietime ir mokyme.
Taigi, besimokančiojo imigranto buvo paprašyta pristatyti šalies, gerokai besiskiriančios nuo jo kilmės šalies, ypatumus. Todėl jis parengė pranešimą, kuriame buvo klaidinanti informacija apie Kipro Respublikos ypatybes. Be to, mokytojas nesistengė padėti Amirui bendrauti su klasės draugais ir negerbė fakto, kad Amiras yra iš kitos šalies ir nelabai žinojo apie ypatybes ir įvykius, įvykusius Kipre tarp turkų ir kipriečių, neišmanė salos kultūros ir kt.

Alternatyvos

Yra keli dalykai, kuriuos galima padaryti, kad tokia situacija nepasikartotų:

Mokytojas neturėjo manyti, kad užsienietis, gyvenantis Kipre ne ilgiau kaip 1 metus, gerai žino salos istoriją ir neigiamą Kipro graikų požiūrį į turkus.

Imigrantas turėjo informuoti mokytoją, kad norėtų daryti kokią nors kitą užduotį arba prisidėti prie klasės draugo ir kartu parengti pristatymą, arba mokytojas galėjo organizuoti darbą grupėse / porose.

Mokytojas turėjo naudoti konkrečius metodus, kad Amiras jaustųsi laukiamas klasėje, ir paskatinti jo bendravimą su klasės draugais. Mokytojas turėjo pakviesti Amiro kolegas daugiau bendrauti su juo (darbas porose ar grupėse) ir paaiškinti, kodėl kiti studentai susierzino per jo pristatymą.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalvokite ir padiskutuokite: Ar galėtumėte sugalvoti kokių nors kitų priežasčių, kodėl egzistuoja minėtos problemos?

Siūlomi sprendimai

Norint išvengti tokių incidentų bendraujant su skirtingų kultūrų mokiniais, reikia atsiminti šiuos patarimus:

- Leiskite jiems jaustis laukiamiems klasėje.
- Paprašykite jų pasidalyti savo šalies istorija, kultūra, vertybėmis, kalba ir pan.
- Naudokite metodus, kad suartintumėte užsieniečius su vietiniais besimokančiaisiais (komandos formavimo pratimai, žaidimai, bendradarbiavimas rašant rašinius, darbas porose / grupėse ir kt.).
- Skatinkite migrantus klausti, kai jiems kyla abejonių.
- Niekada nemanykite, kad asmuo, gyvenantis svetimoje šalyje gerai žino jos istoriją.
- Paaiškinkite kitiems besimokantiesiems sunkumus, su kuriais imigrantas gali susidurti klasėje (pasitelkite simuliacijas, kad padėtumėte geriau suprasti).

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kaip manote, su kokiais sunkumais Amiras susidūrė klasėje?
2. Ką mokytojas galėjo padaryti kitaip, kad palaikytų Amirą nuo pat pradžios?
3. Kas kaltas dėl šios situacijos?
4. Kaip, jūsų nuomone, suaugusiųjų švietėjai gali padėti besimokantiems imigrantams?

▣ Pagalvokite

- Kokia jūsų nuomonė apie suaugusiųjų švietimo centrų požiūrį Kipre?
- Kaip Švietimo ir kultūros ministerija galėtų reaguoti į šiuos iššūkius?
- Ar kada nors susidūrėte su panašiais iššūkiais?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus minėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *Language education in a multilingual city: The case of Limassol: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1160029.pdf*
- *Gravani, M. and Hatzopoulos, P. and Chinas, C. (2019) 'Adult education and migration in Cyprus: a critical analysis.', Journal of adult continuing education.: https://dro.dur.ac.uk/28192/1/28192.pdf*
- *Glimer project: https://www.glimer.eu/wp-content/uploads/2019/09/Cyprus_Language.pdf*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Simuliacija. Bendravimas su kitomis kultūromis – komandiruotė į Limasolį

Laikas: *60 minučių*

Dalyviai*:* 4–6 žmonės grupėje (kelios grupės gali dalyvauti vienu metu)

Priemonės:

- Dalomosios medžiagos ir kitų dalykų, kuriuos turi parengti mokymų vedėjas, sąrašas.
- Kultūros normų informaciniai lapai, skirti A ir B grupėms (pusė besimokančiųjų gaus A grupės lapus, o kita pusė – B grupės lapus).

Tikslai:

- besimokantieji įgis įgūdžių stebėti ir apibūdinti elgesį;
- išsiugdys supratimą, kaip mūsų kultūrinės vertybės veikia požiūrį į kitas grupes.

Kontekstas

Ši užduotis imituoja tarpkultūrinius mainus tarp kipriečių ir išgalvotos kultūros (matisų). Dalyviai, atstovaujantys bet kuriai kultūrai, gali mokytis iš patirties. Užduotis paprasta, tačiau kultūrinės kliūtys nemažos. Vienas didžiausių iššūkių – per trumpą laiką išmokyti matisus kultūrinių modelių.

Pratybose du kipriečiai, dirbantys maitinimo įmonės pardavimo skyriuje, turi vykti į Limasolį ir pasiūlyti matisų šeimos restoranui tapti partneriais. Viršininkas duoda aiškius nurodymus, kaip sudaryti sandorį: maitinimo įmonė moka 10 eurų už asmenį ir 20 proc. sumoka iš anksto prieš renginį. Toks sandoris naudingas jų įmonei. Matisai nori susitarti dėl 15 eurų už asmenį ir 25 proc. išankstinio mokėjimo. Svarbiausias kriterijus sudarant sandorį yra tai, ar kipriečiai atrodo patikimi ir gerbia jų kultūrą.

Aptarimas

Pradėkite klausdami kiekvienos grupės, ar susitarė, ir koks yra susitarimas. Jei grupė nesusitarė, paklauskite, kodėl.

Tada didelėje grupėje užduokite šiuos diskusijos klausimus:

1. Kipriečiams – kokių kultūrinių skirtumų pastebėjote diskutuodami su matisais? Skirtumai egzistuoja neverbalinio bendravimo ir vertybių srityse, taip pat diskusijos ir derybų pobūdyje.
2. Matisams – kokių kultūrinių skirtumų pastebėjote diskutuodami su kipriečiais?
3. Kaip jautėtės dėl savo grupės narių elgesio?
4. Kaip jūsų grupės nariai laikėsi jiems priskirtos kultūros normų?
5. Kokie yra realūs kultūros normų laikymosi pranašumai?
6. Paprašykite dalyvių aptarti, ar jie sutinka su kiekvienu šių teiginių:
   - Žmonėms sunku bendrauti su kitomis kultūromis.
   - Žmonės gana greitai įgyja kultūrines normas.
   - Šis pratimas padeda suprasti, kaip žmones veikia stereotipai.
   - Kokias realaus pasaulio situacijas iliustruoja šis žaidimas?
7. Kokius dalykus atsimintumėte iš šio užsiėmimo, jei ketintumėte bendradarbiauti su žmonėmis iš imigrantų šeimų?
8. Paprašykite mokinių išvardyti kuo daugiau tarpkultūrinės patirties pavyzdžių.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Verslo vizitas į matisų restoraną „Jollof“

Instrukcija kipriečiams

Jūs ir jūsų verslo partneris esate Kipro maitinimo įmonės pardavimo vadybininkai. Per susirinkimą direktorius informuoja, kad į meniu reikia įtraukti kitų virtuvių patiekalų, nes klientai prašo kitokio maisto, ne Vidužemio jūros. Po susitikimo jis informuoja jus ir jūsų partnerį, kad turėsite vykti į Limasolyje įsikūrusį matisų restoraną (matisai yra žmonės iš didelės Pietų Afrikos šalies). Turite pasiūlyti restorano savininkui prisidėti prie naujo meniu kūrimo ir sudaryti sandorį už mažiausią įmanomą kainą.

Šiuo metu gyvenate pastate, kuriame matisai kaimynai labai garsiai kalba, kiekvieną sekmadienį rengia šokių vakarėlius. Be to, koridoriuose nuolat tvyro maisto kvapas. Niekada nebandėte su jais pasikalbėti ir neturite teigiamo įvaizdžio apie juos, jų kultūrą ir pan. Vienintelė priežastis, dėl kurios priėmėte šį iššūkį, yra ta, kad direktorius pažadėjo pakelti atlyginimą, jeigu jums pavyks susitarti.

Dieną prieš kelionę į Limasolį internete tyrinėjate pagrindines matisiečių savybes (kultūrą, virtuvę, vertybes), kad įtikintumėte savininką būti partneriu. Skaitėte, kad matisiečiai yra besišypsantys, darbštūs ir labai religingi žmonės (50 proc. jų yra musulmonai, 40 proc. krikščionys, o likę 10 proc. praktikuoja įvairias vietines religijas). Kalbant apie maistą, sužinojote, kad jie naudoja daug prieskonių ir čili pipirų. Taip pat kolega pasakė, kad daugelis matisiečių yra diskriminacijos aukos Kipre.

Jūsų planas paprastas: kai susitiksite su restorano savininkais, turite daryti viską, kad jiems patiktumėte. Turite rodyti didžiulį susidomėjimą matisų virtuve, kultūra ir pan., taip pat turite aiškiai parodyti nepritarimą bet kokiai diskriminacijai, kad jie tikrai norėtų tapti jūsų įmonės dalimi. Pristatysite įmonės pelną, klientų tipus, komandos dvasią, bendradarbiavimo su įmone naudą, galimybes užmegzti ryšius su klientais iš kitų miestų ir kt.

Prieš įeidami į restoraną, galvojate, kiek jūsų viršininkas tikisi, kad jums pavyks susitarti. Tai bus puiki galimybė ne tik jūsų įmonei, bet ir jums, nes norite didesnio atlyginimo, kad padengtumėte dukterų studijų išlaidas. Jūsų tikslas – sudaryti sandorį tokiomis sąlygomis: jūsų įmonė mokės 10 eurų už asmenį, išankstinis apmokėjimas prieš renginį – 20 proc.

Kai su partneriu įeinate į matisų restoraną „Jollof“, jus nustebina aplinka: tradiciniai afrikietiški baldai, etniniai meno kūriniai, spalvingos sienos ir kt. Jūsų laukia trys žmonės (dvi moterys ir vyras), restorano savininkai. Kreipiatės į juos draugiškai nusiteikęs ir pasiruošęs susitarti.

Verslo vizitas į matisų restoraną „Jollof“

Instrukcija restorano savininkams

Esate Limasolyje įsikūrusio restorano „Jollof“ savininkai. Du maitinimo įmonės atstovai paprašė susitikti su jumis. Nežinote jų tikslo, statuso ar rango. Vienas jūsų yra Ibrahimas – restorano įkūrėjas ir savininkas. Žmona Musa ir jos sesuo Alysa yra įmonės partnerės ir virtuvės vadovės. Matisų kultūroje šeimos nariai įprastai dirba kartu. Musa ir Alysa, Ibrahimo pavaldinės, elgiasi su juo itin pagarbiai: niekada neabejoja jo sprendimais ir visada rūpinasi restorano interesais. Abi moterys dalyvaus susitikime, tačiau joms neleidžiama kalbėti. Matisų kultūra, kaip ir daugumos Afrikos šalių, yra patriarchalinė, o tai susiję su nelygiaverčiais lyčių santykiais, kai moterys yra pavaldžios vyrams. Vyrai priima visus sprendimus tiek visuomenėje, tiek šeimoje, užima visas valdžios pozicijas ir yra laikomi pranašesniais. Moters vaidmuo pirmiausia suprantamas kaip motinos, sesers, dukters ir žmonos.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Matisų kultūroje pirmą kartą sutikę žmogų spaudžia jam ranką ir apsikabina. Jei to nepadarysite, galite pasirodyti grubus ir necivilizuotas. Taip pat būtinas tiesioginis akių kontaktas. Matisiečiai mėgsta žinoti kito žmogaus kilmę, įsitikinimus ir vertybes prieš sudarydami bet kokį verslo sandorį. Šitaip jie įvertina kitos kultūros asmens charakterį. Be to, matisiečiai mano, kad visi, kritikuojantys vyrų dominavimą, yra abejotino charakterio, neverti pasitikėjimo.

Jūs manote, kad maitinimo įmonė kvies bendradarbiauti ir organizuoti vakarėlius klientams, verslo konferencijas ir pan. Didžiuojatės, kad buvo pasirinktas jūsų restoranas, tačiau nesate geros nuomonės apie kipriečius, nes Kipre esate turėję blogos patirties. Jūs ir jūsų šeima nebuvote laukiami ir su jumis buvo elgiamasi kitaip arba nesąžiningai dėl jūsų odos spalvos. Verslas yra jūsų šeimos gyvenimo pasiekimas. Esate atsidavęs kūnu ir siela šiam restoranui, taip pat jūsų žmona ir jos sesuo. Dauguma jūsų klientų užsieniečiai, mėgstantys matisų maistą.

Jei jie kvies būti partneriais ir gaminti renginiams, nesutiksite su mažesniu nei 13–15 eurų įkainiu vienam renginio dalyviui ir 30 proc. išankstiniu apmokėjimu. Bet, jei matysite, kad jie dvejoja, galite sutikti su 13 eurų už dalyvį ir 25 proc. išankstiniu apmokėjimu.

Jei jie nesiderės ir primygtinai siūlys savo sąlygas, nesutiksite. Jūsų kultūroje yra įprasta atsisakyti bet kokio bendradarbiavimo, jei potencialus partneris nėra atviras deryboms.

Tačiau pagrindinis kriterijus, norint pradėti partnerystę su šia maitinimo įmone, yra tai, kaip jie pasitiki ir gerbia jūsų kultūrą, įsitikinimus ir vertybes. Privalumas būtų jų žinios apie matisų maisto kultūrą.

Svečiai įeina į restoraną. Musa ir Alysa pasitinka. Tada jie ateina į jūsų biurą. Musa ir Alysa taip pat dalyvaus susitikime, tačiau joms neleidžiama kalbėti. Parodysite svečiams pagarbą leisdami jiems pradėti pokalbį. Klausysitės bent 15–20 minučių ir elgsitės pagarbiai, nepaisydami jų elgesio...

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *THE ROLE OF EDUCATION IN A MULTICULTURAL CYPRUS, https://www.cyprushighlights.com/en/2013/07/03/the-role-of-education-in-a-multicultural-cyprus/*
- *Cyprus periodic report, https://en.unesco.org/creativity/governance/periodic-reports/2017/cyprus*
- *Valiandes, S., Neophytou, L. and Hajisoteriou, C. (2018) 'Establishing a framework for blending intercultural education with differentiated instruction.' Intercultural Education Vol. 29, No. 3: 379-398.*
- *Valiandes, S. and Neophytou, L. (2018). 'Teachers' professional development for differentiated instruction in mixed-ability classrooms: investigating the impact of a development program on teachers' professional learning and on students' achievement'. Teacher Development Vol. 22, No. 1: 123-138.*

▣ Atvejo analizės ir simuliacijos įvertinimas

Ar sutinkate su žemiau pateiktais teiginiais.

		Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku
1	**Atvejo analizė**					
1.1	Atvejo analizėje aprašyta situacija buvo aktuali.	☐	☐	☐	☐	☐
1.2	Atvejo analizės turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
1.3	Siūlomas sprendimas ir atvejo analizėje aprašytos alternatyvos buvo aktualios.	☐	☐	☐	☐	☐
1.4	Atvejo analizė gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐
2	**Simuliacija**					
2.1	Simuliacijos tikslai buvo aiškiai apibrėžti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.2	Simuliacijos tikslai buvo pasiekti.	☐	☐	☐	☐	☐
2.3	Simuliacijos turinys buvo organizuotas ir lengvai sekamas.	☐	☐	☐	☐	☐
2.4	Simuliacijos patirtis gali būti naudinga mano darbe.	☐	☐	☐	☐	☐

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

3 skyrius. Praktinis TBK taikymas konkrečiose šalyse

Rekomenduojama trukmė: 10 valandų kiekvienai šaliai

Aprašas: šiame skyriuje besimokantiesiems pateikiami konkrečių šalių – Rumunijos, Lietuvos, Graikijos, Ispanijos, Italijos ir Kipro – profiliai, visa informacija, kurią svarbu žinoti bendraujant su suaugusiais besimokančiaisiais iš šių šalių ar šiose šalyse. Skyriuje pateikiama kultūriškai jautri ir naudinga informacija bei patarimai, kaip praktiškai pritaikyti tarpkultūrinę kompetenciją minėtose valstybėse.

Metodai: kiekvienai temai rekomenduojama naudoti įvairius metodus ir priemones. Pradėkite nuo apšilimui skirtos užduoties (citatos ar klausimai diskusijai), padėsiančios pristatyti temos kontekstą ir patikrinti jau turimas besimokančiųjų žinias apie tą konkrečią temą. Pagrindinis turinys pateikiamas tekstu, diagramomis ir iliustracijomis. Rekomenduojame klausimus pagrindinio turinio dalių supratimui įtvirtinti ir refleksijai. Toliau pateikiami ir klausimai diskusijai. Kiekvienos temos pabaigoje yra nuorodų į papildomą medžiagą, šaltinius, vaizdo įrašus. Jie galėtų būti naudojami atsižvelgiant į suaugusiųjų švietėjų poreikius. Pateikti ištekliai yra tik rekomendacija. Andragogai raginami papildyti šią medžiagą savais šaltiniais ir papildoma informacija.

Skyriaus pabaigoje besimokantieji gali atsakyti į įsivertinimui skirtus klausimus, kad apmąstytų pažangą ir geriau suprastų dalyko medžiagą.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Praktinis TBK taikymas Rumunijoje

Šiame poskyryje trumpai pristatome Rumuniją ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Rumunijos suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiaisiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote savo šalį užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Ką žmonės dažniausiai žino apie Rumuniją?

Aptarkite šias citatas ir atsiliepimus:

Ką kai kurie Rumunijos lankytojai (vienas iš jų yra princas Charlesas) mano apie šalį.

Aš labai laukiu kada nors ateityje grįžti į Rumuniją, šalį, kuri mano širdyje užima tokią ypatingą vietą! (Princas Charlesas)

Jeremis Clarksonas apibūdino Transfagarasano greitkelį Rumunijoje kaip „geriausią kelią pasaulyje“.

Šaltinis: https://travelmakertours.com/tour/transfagarasan-medieval-city-sibiu-tour

Rumunija kitokia... Jaučiu kitokį jausmą, kurį sunku apsakyti: daug komunistinio režimo paliktų pėdsakų, gotikinė architektūra, senoji lotynų kalba, kitokia virtuvė. Jaučiausi taip, lyg šios kultūros šaknys būtų užsimezgusios tokioje vietoje, kokioje niekada nebuvau ir apie kurią nieko nežinau. (Ernie, Aliaska)

Maramurešas – linksmas kraštas su linksmais žmonėmis ir gyvomis spalvomis; net jų kapinės linksmos ir spalvingos! (neprisistatęs turistas)

Šaltinis: Libertatea.ro/Cimitirul Vesel din Săpânța

Negaliu sakyti, kad prieš atvykdama į Rumuniją buvau susidariusi neigiamą įspūdį apie tą šalį, bet tiesiog nežinojau, kad ten tiek daug grožio. Man be galo patiko gausybė skanių vaisių ir daržovių, kurie yra ir neįtikėtinai pigūs! (Becky, JK)

Drakula yra importuotas vampyras. Tiesą sakant, Drakula yra Vladas Tepesas, skerdėjas, Rumunijos nacionalinis herojus! (neprisistatęs turistas)

Būdamas Rumunijoje jaučiausi kaip namie, apsuptas nuostabių žmonių, kurie pavertė mano apsilankymą įsimintina patirtimi; nenuostabu, kad man buvo sunku su jais išsiskirti! (Matthew, Australija)

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ką žinote apie Drakulą? Ar Rumunijos istorijoje buvo tikra istorinė asmenybė, įkvėpusi Stokerį?

Nadia Comaneci, Drakula ir Ceausescu yra trys su Rumunija susiję dalykai, kuriuos žino visi. Ką apie juos žinote jūs?

Koks yra didžiausias pastatas Rumunijoje?

Kodėl Nadia Comaneci tokia garsi?

Kuri Europos dalis yra „jauniausia“?

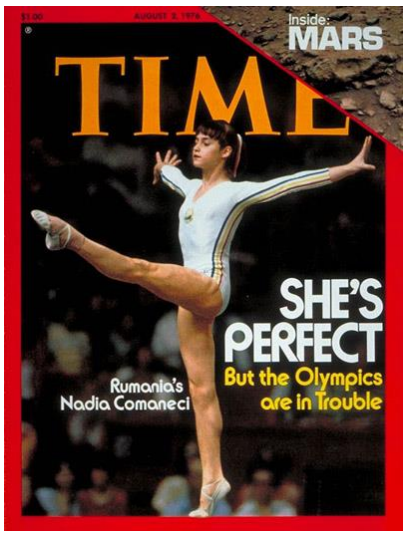

Šaltinis: http://www.istorie-pe-scurt.ro/patru-romance-care-au-facut-istorie-in-lume/nadia-comaneci-revista-time/

▣ Papildomi šaltiniai

Dunojaus delta – Rumunijos gamtos stebuklas https://travelandkeepfit.com/en/2018/10/10/the-danube-delta-the-natural-wonder-of-romania
Drakulos legenda http://romaniatourism.com/dracula-legend.html
Ar žinojote? http://romaniatourism.com/did-you-know.html
Puikus miestas Bukareštas https://www.romania-insider.com/bucharest-great-city-remote-working
Nadia Comăneci https://en.wikipedia.org/wiki/Nadia_Com%C4%83neci
Nicolae Ceaușescu https://en.wikipedia.org/wiki/Nicolae_Ceau%C8%99escu
Parlamento rūmai https://en.wikipedia.org/wiki/Palace_of_the_Parliament
„Aukščiausia pavara“ Transfagarasano greitkelyje https://www.youtube.com/watch?v=ZCd7A-BD02c
Bukareštas: 2-as pagal dydį pastatas pasaulyje https://www.youtube.com/watch?v=Md7yHqBwkvo
10 lankytinų vietų Rumunijoje https://www.youtube.com/watch?v=wxyhpDww1eY

▣ Trumpai apie šalį

Geografija ir pagrindinės vietos

Rumunija yra pietryčių Europoje, pusiaukelėje tarp pusiaujo ir Šiaurės ašigalio. Rumunija yra dvylikta pagal dydį Europos šalis. Jos žemę beveik tolygiai dalina kalnai, kalvos ir lygumos.

Karpatų kalnai Rumunijoje driekiasi beveik 1 000 km ir yra arkos formos. Iš jų atsiveria kraštovaizdžiai, tinkami laipioti, eiti į žygius pėsčiomis, važiuoti dviračiu ar plaukti plaustu. Klimatas vidutinių platumų, su keturiais skirtingais metų laikais.

Šaltinis: http://www.hartaromanieionline.ro/

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Rumunija turi daug gamtos išteklių: derlingos žemė žemės ūkiui, ganyklų gyvuliams, miškų, naftos atsargų ir retųjų metalų. Daugybė upių aprūpina hidroelektrines, o Juodosios jūros pakrantė yra ir uostų, ir kurortų vieta. 98 proc. šalies upių teka iš Karpatų. Kalnų viršūnėse esantys upeliai įspūdingi, juose daugybė tarpeklių, urvų ir prarajų. Dunojus yra ilgiausia upė ir sudaro pietinę sieną su Serbija, Bulgarija ir Ukraina. Upė puoselėja jauniausią žemyninę dalį – Dunojaus deltą, kurioje yra didžiausias pasaulyje nendrynas, auga retos augalų veislės, gyvena retos gyvūnų rūšys, įskaitant ir nykstančias. Rumunijoje yra apie 3 500 įvairių tipų ežerų: ledyninių, vulkaninių, dirbtinių ir lagūnų.

Šaltinis: https://www.helloholidays.ro/blog/cele-mai-frumoase-lacuri-din-romania

Ypatingos vietos

Geležies vartai – siauriausia Dunojaus vieta tarp Karpatų ir Balkanų.

Šaltinis: https://www.theepochtimes.com/sailing-through-the-danubes-iron-gates_3075706.html

3 500 metų senumo Scărișoara ledynas, **antras pagal dydį požeminis ledynas Europoje**.

Šaltinis: http://www.romanianmonasteries.org/ro/romania/pestera-scarisoara

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Dunojaus delta – UNESCO biosferos rezervatas, laukinės gamtos rojus.

Šaltinis: https://discoverdobrogea.ro/in-delta-dunarii-este-o-atmosfera-magica-si-linistita-acum

Bigăr krioklys – neįprastas, jame vanduo krinta mažytėmis siauromis srovelėmis.

Šaltinis: https://aventurainromania.ro/cascada-bigar

▣ Papildomi šaltiniai

Rumunijos geografija http://romaniatourism.com/geography.html
Ruminijos žemė https://www.britannica.com/place/Romania/Land
Rumunijos geografija https://en.wikipedia.org/wiki/Geography_of_Romania
Karpatų kalnai http://romaniatourism.com/the-carpathian-mountains.html
Dunojaus delta http://romaniatourism.com/danube-delta.html

Istorija

Rumunijos istorija nebuvo tokia idiliškai taiki, kaip jos gamtovaizdis. Per šimtmečius į šalį veržėsi įvairūs migruojantys žmonės. Pirmieji gyventojai buvo dakai. Juos užkariavo romėnai, romanizavę šalį ir primetę savą kalbą, įstatymus bei papročius. Ištisus šimtmečius Rumunija buvo padalyta į tris provincijas: Valachiją, Moldovą ir Transilvaniją. Valakija ir Moldova kovojo už savo nepriklausomybę prieš Osmanų imperiją. Transilvanija buvo Austrijos-Vengrijos valdžioje.

Šiuolaikinė Rumunija formavosi dviem etapais. Pirmasis etapas – 1859 m. įvykusi Valakijos ir Moldovos sąjunga.

Naujoji valstybė, oficialiai vadinama Rumunija nuo 1866 m., nepriklausomybę nuo Osmanų imperijos įgijo 1877 m. Kitas žingsnis šiuolaikinės Rumunijos link buvo 1918 m., kai prie Rumunijos prisijungė Transilvanija.

Rumunijos, kaip komunistinės šalies, istorija po Antrojo pasaulinio karo yra labiausiai žinoma dėl buvusio diktatoriaus Nicolae Ceausescu.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1989 m. gruodį nacionalinis sukilimas nuvertė jį ir komunistinis režimas Rumunijoje staiga žlugo. Tada šalis susidūrė su sunkiu perėjimu nuo komunizmo prie demokratijos ir rinkos ekonomikos.

1991 m. Konstitucija atkūrė Rumuniją kaip respubliką su daugiapartine sistema, rinkos ekonomika ir asmens teisėmis į žodžio laisvę, religiją ir privačią nuosavybę.

Rumunija įstojo į NATO 2004 m., o į ES – 2007 m. Istoriją dažnai iliustruoja mūsų tradicijos, papročiai ir architektūra / paminklai, kai kurie iš jų tapo UNESCO PASAULIO PAVELDO dalimi. Tokių vietų Rumunijoje iš viso aštuonios.

Aštuoni išorėje ištapyti vienuolynai

Šaltinis: http://newsdiaspora.ro/2015/06/06/cele-7-minuni-ale-romaniei-manastirile-pictate-din-moldova/

Aštuonios medinės Maramurešo bažnyčios

Šaltinis: https://doxologia.ro/viata-bisericii/documentar/bisericile-de-lemn-ale-moldovei

Sigišoaros miesto istorinis centras

Šaltinis: https://patrimoniu.ro/monumente-istorice/lista-patrimoniului-mondial-unesco/17-monumente-istorice/unesco/93-centrul-istoric-sighisoara

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Šaltinis: https://www.imperialtransilvania.com/ro/2020/11/21/citeste-stirea/argomenti/places-of-interest-1/articolo/cetatea-sarmizegetusa-semne-de-civilizatie-avansata-de-acum-2000-ani.html

Virtuvė

Rumunijos virtuvei daugiausia įtakos turėjo Balkanų, Vokietijos, Vengrijos ir Prancūzijos kultūros. Pagrindinės sudedamosios dalys yra mėsa (kiauliena), grūdai (kviečiai ir kukurūzai), daržovės, vaisiai ir pieno produktai. Rumunai valgo daug sriubos (rūgščioji sriuba: *ciorba*, *bors*), keptos mėsos (kiaulienos, vištienos ir jautienos / veršienos) arba troškintos mėsos (*tocana*) su bulvėmis, grybais, pupelėmis ir kopūstais. Rumuniškas maistas dažnai gardinamas žolelėmis, česnakais, svogūnais ir prieskoniais. *Mamaliga* su sūriu ir grietinėle yra labai populiari. Pusryčiai dažniausiai būna sūrūs: kiaušiniai ir sumuštiniai su sviestu, kumpiu ar sūriu, kartais uogiene ar medumi kartu su juoda turkiška kava, pienu ar arbata. Sočiausiai valgoma ankstyvą popietę – du pagrindiniai patiekalai, pirmasis dažniausiai yra sriuba. Pagrindiniai patiekalai įprastai gaminami iš mėsos, pavyzdžiui, *tocana* – kiaulienos troškinys, pagardintas česnaku ir svogūnais. Žuvies patiekalai būdingi Dunojaus deltos regionui. Kiti populiarūs patiekalai yra *sarmale* ir *mamaliga* (*polenta*) su sūriu ir kiaušiniais. Daržovės gali būti pagrindinis patiekalas (pupelės, kopūstai, baklažanai arba grybai) arba patiekiamos kaip garnyras. Tipiški desertai yra *plăcinte*, sūrūs arba saldūs pyragai, arba *papanasi* – spurgos su uogiene ir grietine. Vietiniai vynai yra labai geri ir plačiai vartojami; daug mažų vynuogynų pastaraisiais metais pradėjo pelnyti tarptautinę šlovę. Rumunija yra devinta didžiausia vyno gamintoja pasaulyje, turinti labai geros kokybės vyno. Populiarus yra ir stiprusis slyvų brendis *Ţuica* ir *pălinca*, taip pat alus ir gaivieji gėrimai.

Mititei dešrelės – keptos, pagardintos česnaku, yra įprastas užkandis.

Sarmale – ryžiais ir mėsa įdaryti kopūstų lapai bei *mamaliga* (*polenta*). "Kiekvienas kąsnis tarsi gabalėlis dangaus".

Ciorba – įvairios rūgščios sriubos. Puikiai tinka sušilti lietingą dieną.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Vietinis sūris. Labai išskirtinio skonio medžio žievės sūris (brânza de coşuleţ).

Papanash – keptas arba virtas spurgos formos apkepas, įdarytas minkštu sūriu, puoštas uogomis ir grietine.

Salata de vinete – baklažanų užtepėlė

Tipiškas Transilvanijos desertas – vengrų kilmės ***Cozonac secuiesc***.

Šaltinis: https://ro.wikipedia.org/wiki

▣ Papildomi šaltiniai

Rumunų maistas ir vynas http://romaniatourism.com/romanian-food-wine.html
Velykos Rumunijoje: tradicijos ir maistas https://travelmakertours.com/easter-in-romania-traditions-food-fun-facts-and-more/
10 tradicinių patiekalų https://boutiqueromania.com/romanian-food-10-traditional-dishes-you-should-try/

Kasdienio gyvenimo specifika

Daugumos rumunų darbo diena trunka 8 valandas. Savaitgalius jie leidžia ilsėdamiesi namuose su šeimomis, ilgai valgydami su draugais (nuo 14 iki 19 val.), kalbėdami, skųsdamiesi politika, žiūrėdami televizorių (yra daug Rumunijos privačių ir nacionalinių televizijos kanalų) arba važiuoja į kaimą, kalnus ar pajūrį. Rumunai mėgsta linksmintis ir vertina humorą. Sekmadieniai yra itin darbingos dienos restoranų, barų ir parduotuvių personalui. Parkai taip pat pilni žmonių, ypač šeimų su vaikais.

Svečiai iš užsienio mano, kad rumunai yra šilti, draugiški ir svetingi. Kad ir kur eitum, sutiksi rumunus, norinčius padėti, nors gal ir nemoka užsienio kalbos. Dauguma jaunuolių kalba angliškai ir yra linkę ją vartoti net tada, kai pašnekovas moka rumunų kalbą. Paradoksalu, tačiau užsieniečiams būna sunku praktikuoti rumunų kalbą lankantis Rumunijoje (nebent jie to reikalauja).

Šaltinis: https://www.lapensiuni.ro/ro/extra/ouale-incondeiate---o-traditie-straveche-romaneasca-163

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Gatvės ir smurtiniai nusikaltimai kasdienėje visuomenėje vos matomi. Rumunai mėgsta vairuoti, todėl vienintelė pavojinga viešnagės dalis gali būti judrios gatvės kirtimas. Rumunija turi daugiausia prekybos centrų Rytų Europoje su šimtais parduotuvių, kavinių, restoranų ir kino teatrų.

Dėl istorinės praeities Rumunijos kultūra yra turtinga ir gausi tradicijų. Rumunija yra viena religingiausių Europos šalių, dauguma gyventojų laiko save stačiatikiais. Svarbiausios šventės yra Velykos ir Kalėdos, suteikiančios galimybių šeimoms susitikti.

Rumunai išsaugojo daug tradicijų, pavyzdžiui, Mărțișor (pirmosios pavasario dienos) šventę. Šia švente pažymima pavasario pradžia. Vyrai moterims dovanoja raudonai baltais kaspinėliais perrištas dovanas.

▣ Papildomi šaltiniai

Viduramžių miestai http://romaniatourism.com/medieval-towns.html
Pasaulio paveldo sąrašas http://whc.unesco.org/en/statesparties/RO
Ištapyti vienuolynai http://romaniatourism.com/painted-monasteries.html
Tradiciniai kaimai http://romaniatourism.com/traditional-villages.html
Pasaulio paveldo objektai http://romaniatourism.com/world-heritage-sites.html
Rumunijos kultūra ir gyvenimo būdas https://blog.whitemountain.ro/2014/08/romanian-culture-and-lifestyle
Rumunijos kultūra ir gyvenimo būdas https://www.rocapply.com/study-in-romania/about-romania/romania-lifestyle-and-culture.html
Kasdienis gyvenimas ir socialiniai įpročiai https://www.britannica.com/place/Romania/Daily-life-and-social-customs
12 tradicijų, kurias gali suprasti tik rumunai https://theculturetrip.com/europe/romania/articles/12-traditions-only-romanians-can-understand/
Folkloras http://romaniatourism.com/traditions-folklore.html
Rumuniškas gyvenimo būdas https://www.youtube.com/watch?v=saqPKNrx5SQ

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kas jus labiausiai nustebino Rumunijos geografijoje?

Ar yra kokių nors kitų vietų Rumunijoje, kurias, jūsų nuomone, verta aplankyti?

Kokia Rumunijos politinė sistema?

Kokios kultūros padarė įtaką Rumunijai?

Ar radote bendrų bruožų tarp savo ir rumuniškų tradicijų bei papročių?

Ar yra kokia nors įdomi tradicija, kurios dalimi norėtumėte tapti?

Kuo rumunų gyvenimo būdas skiriasi nuo jūsų? Ar yra kas nors bendro?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Ar rumunai draugiški?

Kaip apibūdintumėte rumunų virtuvę? Ar ji panaši į jūsų?

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kur ir kaip tai vyksta?

Daugelis jaunų rumunų renkasi studijas užsienyje, bet vis daugiau užsienio studentų atvyksta studijuoti Rumunijos universitetuose. Įstojusių tarptautinių studentų skaičius išaugo ir 2018 m. siekė daugiau nei 25 000, palyginti su mažiau nei 14 000 2010 m. Maždaug trys ketvirtadaliai tarptautinių studentų yra ne iš ES šalių, daugiausia iš Artimųjų Rytų šalių (Izraelio, Sirijos, Jordanijos, Libano, Palestinos, Irano), taip pat Tuniso ir Maroko. Daugiausia ES studentų Rumunijos universitetuose yra iš Prancūzijos ir Vokietijos. Programų ir fakultetų pasiūlą paįvairina užsienio kalbomis dėstomi kursai. Dauguma tarptautinių studentų, daugiau nei 70 proc., studijuoja medicinos, farmacijos ir odontologijos fakultetuose. Jie renkasi Rumuniją dėl mažesnės studijų kainos, gero klimato, skanaus maisto ir konkurencingų edukacinių programų, daugelis kurių vyksta anglų arba prancūzų kalbomis. Įgyta kvalifikacija pripažįstama tarptautiniu mastu. Kai kurie baigę studijas nusprendžia likti Rumunijoje.

Rumunijos aukštasis mokslas visada buvo atviras tarptautiniams studentams, todėl net ir komunistinio režimo laikais vyko mainai tarp Rumunijos ir partnerių šalių, daug studentų iš Azijos ir Afrikos šalių studijavo Rumunijoje. Jau tada įstojusių užsienio studentų skaičius sudarė 10 proc. visų studentų. Devintajame dešimtmetyje Rumunija buvo tarp 15 pirmųjų akademinių paslaugų tarptautiniams studentams teikėjų. Naujausiuose Rumunijos universitetų politiką reglamentuojančiuose dokumentuose pabrėžiama, kad reikia priimti kuo daugiau užsienio studentų dėl ekonominių ir kultūrinių priežasčių.

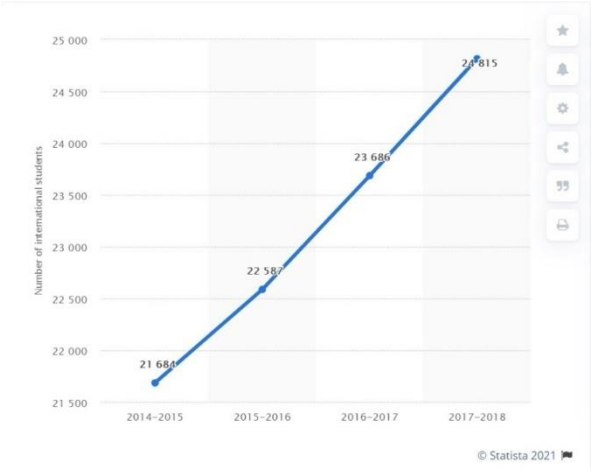

Tarptautinių studentų, įstojusių į bakalauro studijų programas Rumunijoje, skaičius 2014–2018 m. Šaltinis: https://www.statista.com/statistics/1098620/international-students-romania

Kitos edukacinės programos ir projektai

Generalinės Rumunijos imigracijos inspekcijos duomenimis, 2019 m. šalyje buvo 84 228 imigrantai, turintys teisę likti Rumunijoje. Dauguma jų iš Moldovos, Turkijos ir Kinijos. Jie atvyko dėl darbo, šeimos ar studijų. Per tą patį laikotarpį buvo išduota 29 800 darbo leidimų, daugiausia Vietnamo, Nepalo, Indijos ir Turkijos piliečiams. 2019 m. Rumunija gavo 2 592 prieglobsčio prašymus iš Sirijos, Irako, Afganistano ir Alžyro piliečių. Pabėgėliai dalyvavo

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

vyriausybinėse integracijos programose, taip pat įvairiose kitose programose, kurias vykdė nevyriausybinės organizacijos, finansuojamos iš ES Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo. Kai kuriuose projektuose buvo teikiamos socialinės, psichologinės, švietimo, socialinės pagalbos ir konsultavimo paslaugos. Visos programos skirtos žemos kvalifikacijos imigrantams ir padeda jiems patekti į darbo rinką. Programomis siekiama palengvinti jų integraciją į Rumunijos visuomenę, teikiant nemokamus rumunų kalbos kursus ir kalbinius, tarpkultūrinius bei edukacinius seminarus, pritaikytus pagal paramos gavėjų (suaugusiųjų ir vaikų) poreikius.

▣ Papildomi šaltiniai

2019 metų statistiniai duomenys apie imigrantus ir pabėgėlius Rumunijoje https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/2019-statistical-data-on-migrants-and-refugees-in-romania
Tiltas trečiųjų šalių piliečių integracijai Rumunijoje https://ec.europa.eu/migrant-integration/intpract/my-place-multifunctional-cultural-centre-a-bridge-for-tcn-integration-in-romania
Kur studijuoti Rumunijoje https://www.topuniversities.com/where-to-study/europe/romania/guide

Požiūris į daugiakultūriškumą

Rumunijoje kartu su rumunais gyvena ir kitos etninės bendruomenės (vengrų, romų, vokiečių, turkų, graikų, ukrainiečių), turinčios specifinę kultūrą, savą kalbą ir religines tradicijas. Regionai, kuriuose etninė įvairovė didžiausia, yra Transilvanija, Banatas, Bukovina ir Dobrudža, o mažiausia – Oltenijoje ir Moldovoje. Visos etninės bendruomenės gali laisvai organizuoti politiką, socialinę raidą ir žiniasklaidą, o švietimo reformos padėjo pagerinti mokymąsi mažumų kalbomis. Romų mažumai priklausančių Rumunijos piliečių įtraukties strategijoje 2012–2020 m., priimtoje 2015 m., nustatyti tikslai pagrindinėse švietimo, užimtumo, sveikatos ir būsto srityse, taip pat kalbama apie romų kultūros skatinimą ir apsaugą bei dalyvavimą visuomeniniame ir politiniame gyvenime.
Ekspertai ir istorikai dažnai teigia, kad Rumunija nebuvo stipri regioninio daugiakultūriškumo pagalbininkė ir tarpininkė, nors ir netrukdė jam; jos svarbiausias prioritetas buvo maksimaliai padidinti sanglaudą nacionaliniu lygiu.
Kalbant apie rumunų požiūrį į neseniai į Europą atvykusius imigrantus ir galimybę jiems atvykti į Rumuniją, 65 proc. respondentų sutinka, kad Rumunija turėtų priimti tam tikrą skaičių imigrantų (pagal IRES.com.ro). Vyresnioji karta yra santūri, kai kalbama apie pabėgėlius ir prieglobsčio prašytojus, tačiau jų nuostatos keičiasi susitikus tuos žmones asmeniškai. Jaunimas ir žmonės iš skirtingų vietovių (pvz., Timišoaros ar Kliužo) įprastai yra atviri. Rumunai mano, kad „dauguma tarptautinių studentų susilieja su Rumunijos studentais ir jaučiasi integruoti. Jie laukiami Rumunijoje. Jiems lengva prisitaikyti ir būti konkurencingiems, o kai kurie mokosi ir kalbos“.

▣ Papildomi šaltiniai

Imigrantų krizė Europoje – visuomenės požiūris į rumunus http://www.ires.com.ro/articol/304/criza-imigranilor-in-europa---percep%C8%9Bii-publice-ale-romanilor

Daugiakultūriškumas postkolonijinėse ir pokomunistinėse šalyse. Indijos ir Rumunijos atvejai http://www.synergy.ase.ro/issues/2015-vol11-no-2/17-Marinescu.pdf

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Rumunų kalba

Valstybinė kalba

Oficiali kalba yra rumunų, kuria kalba maždaug 89 proc. gyventojų. Kalba susiformavo tarp tautų, kalbančių slavų ir vengrų kalbomis. Jai įtakos turėjo istorinė raida (kontaktai su turkais, graikais ir vokiečiais). Vengriškai kalba apie 7 proc. gyventojų, daugiausia Transilvanijoje. Ten taip pat yra vokiškai kalbančių gyventojų – apie 1,5 proc. Kitos kalbos, ypač vartojamos rytinėje ir pietrytinėje šalies dalyse, yra turkų, graikų ir rusų.

Rumunų kalba yra gimtoji maždaug 24–26 mln. žmonių, visų pirma Rumunijoje ir Moldovos Respublikoje. Ji yra viena oficialių Europos Sąjungos kalbų. Pasaulyje yra apie 30–34 mln. žmonių, mokančių rumuniškai. Rumunų kalba šalyje neturi dialektų; ji panaši visoje šalyje, yra tik nedideli tarties skirtumai, kurie netrukdo suprasti. Rumunų mažumos gyvena Serbijoje, Ukrainoje ir Vengrijoje. Didelės imigrantų bendruomenės taip pat yra Italijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje ir Portugalijoje. Rumunų kalba išsivystė iš kelių plačiai vartotų lotynų kalbos dialektų.

Palyginti su kitomis romanų kalbomis, artimiausias rumunų kalbos giminaitė yra italų kalba. Manoma, kad apie 75–85 proc. rumuniškų žodžių yra lotyniškos kilmės. Kitų kalbų įtaka: slavų (10–15 proc. šiuolaikinės rumunų leksikos ir fonetikos), vokiečių, graikų, turkų ir vengrų. XX amžiuje vis daugiau angliškų žodžių buvo skolinamasi ir tvarkoma pagal rumunų kalbos taisykles.

Rumunų abėcėlė daugiausia yra fonetinė, turi septynis balsius: /i/, /î/, /u/, /e/, /ă/, /o/ ir /a/. Yra dvidešimt du priebalsiai. Rumuniškus tekstus lengva skaityti.

Keistenybės

- Rumunų kalba yra vienintelė romanų kalba, kurioje apibrėžtieji artikeliai yra enklitiniai, t. y. pridedami prie daiktavardžio galo (taip pat kaip švedų, bulgarų ir albanų kalbose).
- Rumunų kalba yra vienintelė kalba, kurios sakinį gali sudaryti penki žodžiai, kuriuose yra tik balsės. „Oaia aia e a ei“ arba „Oaia aia o iau eu“.
- Yra du žodžiai, kurie neturi atitikmens jokioje kalboje: *dor* ir *doina*. Žodis „dor“ neturi tikslaus vertimo. Tai yra ir veiksmažodis, ir daiktavardis, reiškiantis ilgesį, meilę ir tuštumą. „Dor“ yra pagrindinė daugelio rumunų folkloro dainų tema. „Doina“ yra lyriška, iškilminga giesmė, improvizuota ir spontaniška.

▣ Papildomi šaltiniai

10 dalykų, kurių nežinojote apie rumunų kalbą https://theculturetrip.com/europe/romania/articles/10-things-you-didnt-know-about-the-romanian-language/
Rumunų kalba: užmiršta romanų kalba https://www.youtube.com/watch?v=1xVkRh7mEe0
Lotynų kalba ir rumunų kalbą -https://www.youtube.com/watch?v=d5CYM0YSDR4
Rumunų kalba. Ar ispanakalbiai ir prancūzakalbiai ją supranta
https://www.youtube.com/watch?v=xmpibOOz1qA
Rumunų ir italų kalbų panašumai https://www.youtube.com/watch?v=obss4QMmzcw
Turkų ir rumunų kalbų panašumai https://www.youtube.com/watch?v=rN4bq_lR9BY

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Užsienio kalbos Rumunijoje

Rumunijoje domimasi įvairių kalbų mokymo ir mokymosi programų kūrimu. Kalbų mokymosi nauda gali būti suprantama kaip kultūrinis sąmoningumas, internacionalizacija, kalbinė kompetencija, pasirengimas studijoms ir darbui. Anglų kalba yra užsienio kalba, kuria kalba daugiausia rumunų, po to seka italų, vokiečių, prancūzų ir ispanų kalbos. Daugiau nei 70 proc. rumunų mano, kad kiekvienas europietis turėtų mokėti bent vieną užsienio kalbą, o 60 proc. įsitikinę, kad anglų kalba yra geriausias pasirinkimas.

Amžius, nuo kurio vaikai pradeda mokytis užsienio kalbos, sumažėjo net 3–4 metais. Yra darželių su išskirtine programa užsienio kalbomis; paklausiausios anglų, vokiečių ir ispanų kalbos. Visos Rumunijos mokyklos turi užsienio kalbų programas. Mokiniai privalo mokytis bent vienos kalbos aukštesniuoju lygiu, o antrąją – pagrindiniu. Kai kuriose mokyklose galima mokytis daugiau nei dvi užsienio kalbas ir gali rinktis iš kelių. Daugelyje mokyklų siūlomi dvikalbiai kursai. Visi Rumunijos vidurinių mokyklų mokiniai mokosi bent vienos užsienio kalbos, o 99 % – dvi ar daugiau. Eurostato duomenimis, tai daugiausia visoje Europos Sąjungoje. Tėvai ypač domisi ir skatina atžalas mokytis kalbų dėl praktinių sumetimų – geresnių darbo perspektyvų.
Rumunai paprastai yra atviri užsienio kalboms.

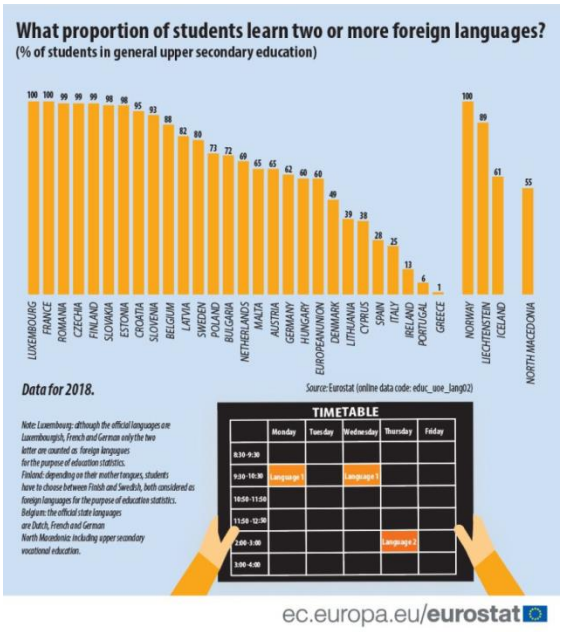

Šaltinis: https://ec.europa.eu/eurostat

▣ Papildomi šaltiniai

Užsienio kalbų studijos *https://www.romania-insider.com/over-95-of-romanian-secondary-school-students-study-at-least-two-foreign-languages*

Statistiniai duomenys *https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/a/a0/Students_studying_two_or_more_foreign_languages_2018data.JPG*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ TBK taikymo Rumunijoje refleksija

Migracija yra naujas reiškinys Rumunijoje, nors jos žmonės draugiški ir svetingi. Rumunija po 1989 m. tapo ir emigracijos, ir imigracijos šalimi. Iki 2004 m. imigrantų skaičius buvo palyginti mažas, dauguma imigrantų atvykdavo iš Sirijos, Jordanijos, Irano, Egipto, Kinijos ir Turkijos. Dauguma užsieniečių vykdavo į Rumuniją komerciniais tikslais. Taip pat buvo imigrantų, studijuojančių Rumunijos universitetuose ir šitaip tęsiančių komunistinio režimo tradicijas. Rumunijai įstojus į Europos Sąjungą 2007 m., šalis pamažu tapo tranzitine zona vis daugiau užsieniečių. Pavyzdžiui, 2009 m. laikinai apsigyventi prašė 49 406 asmenys (84 proc.), palyginti su 9 656 žmonėmis (16 proc.), kurie kreipėsi dėl leidimo gyventi nuolat.

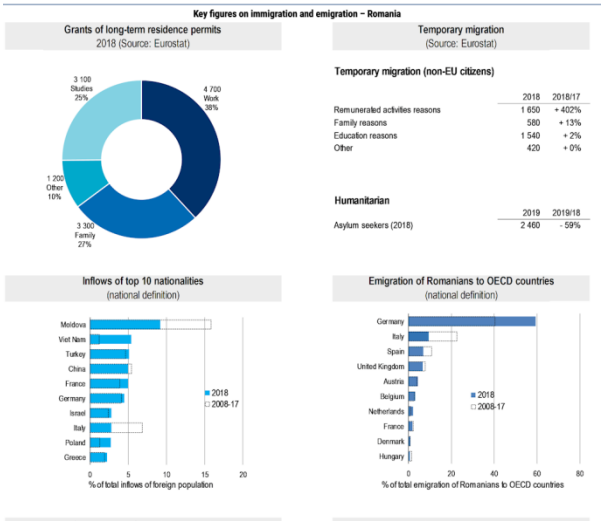

Šaltinis: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/89085e47-en/index.html?itemId=/content/component/89085e47-en

Pastaraisiais metais, nors Rumunija vis dar yra tranzito šalis, ji vis labiau ėmė tapti priimančiąją šalimi, o migrantų skaičius gerokai išaugo. Pagrindinės priežastys, kodėl užsieniečiai apsigyvena Rumunijoje, yra šeimos susijungimas, išsilavinimas (tarptautiniai / Erasmus studentai) ir darbas. Prieglobsčio prašytojai yra naujausia imigrantų kategorija. 2019 m. prieglobsčio prašytojų skaičius išaugo 26,2 proc., iki maždaug 2 500. Daugiausia jų buvo iš Irako (600), Sirijos (500) ir Afganistano (200).

Romania

Foreign-born population – 2019	
Size: 0.6 million, 46% women	*Main countries of birth:*
8% of the population	Moldova (40%), Italy (11%), Spain (9%)
Evolution since 2009: +278%	

Šaltinis: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/89085e47-en/index.html?itemId=/content/component/89085e47-en

Siekiant patenkinti šiuos poreikius, įgyvendintos programos, skirtos legaliems imigrantams ir vyriausybės darbuotojams bei suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su imigrantais. Tokios programos ir projektai orientuoti į

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

tarpkultūrinės kompetencijos ugdymą, juos organizuoja viešosios institucijos, NVO ir formaliojo bei neformaliojo švietimo įstaigos. Pastaraisiais metais jų skaičius nuolat auga.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar savo darbovietėje turėjote kokių nors tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos kėlimo mokymų? Jei taip, ar galėtumėte pasidalinti patirtimi su kitais?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Rumunija yra imigracijos ar emigracijos šalis?
2. Kiek oficialių kalbų yra Rumunijoje?
3. Kokių užsienio kalbų dažniausiai mokomasi Rumunijoje?

▣ Pagalvokite

- Kaip manote, kodėl tarptautiniams studentams Rumunija atrodo patraukli studijų vieta?
- Kaip apibūdintumėte rumunų požiūrį į imigrantus ir pabėgėlius? Ar turite patirties šiuo klausimu?
- Kaip paaiškintumėte rumunų požiūrį į užsienio kalbas?

▣ Šaltiniai

OBPO biblioteka, Rumunija *https://www.oecd-ilibrary.org/sites/89085e47-en/index.html?itemId=/content/component/89085e47-en*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Praktinis TBK taikymas Lietuvoje

Šiame poskyryje trumpai pristatome Lietuvą ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Lietuvos suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiaisiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote Lietuvą užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Kaip manote, koks šalies įvaizdis visame pasaulyje? Kokių yra klaidingų įsitikinimų?

Kaip manote, ką reiškia ši citata ir garsi lietuvių patarlė?

- „Lietuvių tauta turi būti išgelbėta, nes ji yra raktas į visas mįsles – ne tik filologijos, bet ir istorijos.” Immanuelis Kantas
- „Nemesk kelio dėl takelio.“

▣ Trumpai apie šalį

Geografija ir pagrindinės vietos

Lietuva yra demokratinė respublika pietrytinėje Baltijos jūros pakrantėje. Ji suskirstyta į penkis regionus: Dzūkijos, Žemaitijos, Aukštaitijos, Suvalkijos ir Mažosios Lietuvos. Nuo 2004 m. Lietuva yra viena Europos Sąjungos šalių ir Šengeno zonos bei NATO narė. Nuo 2015 m. šalis priklauso euro zonai. Lietuva ribojasi su Lenkija, Latvija, Baltarusija ir buvusia Karaliaučiaus (dabar Kaliningrado) sritimi. Baltijos jūros pakrantės ilgis – 90,66 km. Lietuvos ir Baltarusijos bei Lietuvos ir Rusijos Federacijos sienos yra ir Europos Sąjungos sienos. Lietuvos ekonominė zona Baltijos jūroje (vakaruose) siekia Švedijos ekonominę zoną.

Didžiausias šalies miestas yra sostinė Vilnius: Visit Vilnius | Amazing wherever you think it is (govilnius.lt)

Kiti dideli miestai:

Kaunas: Visit Kaunas - Visit Kaunas

Klaipeda: Klaipėdos Turizmas (klaipedatravel.lt)

Šiauliai: Šiauliai Tourism Information Center | visitsiauliai.lt

Panevėžys: English language (panevezysnow.lt)

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Šaltinis: [Lithuania | History, Population, Flag, Map, Capital, Currency, & Facts | Britannica]

Gražiausios Lietuvos vietos:

Gedimino bokštas: The Gediminas' Tower | Go Vilnius

Kuršių nerija, įtraukta į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą: Curonian Spit (visitlithuania.net)

Vilniaus senamiestis, taip pat įtrauktas į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą. Jis unikalus savo istorija ir architektūrine įvairove, gausiomis žaliosiomis erdvėmis, ežerais ir miškais: Vilnius Historic Centre, Lithuania | World Heritage Journeys of Europe (visitworldheritage.com)

Rumšiškių muziejus po atviru dangumi: About us — Open-Air Museum of Lithuania (llbm.lt)

Trakų salos pilis: Trakai Castle | Go Vilnius

Trakų salos pilis. Šaltinis: [https://exploretrakaivilnius.lt/en/manors-and-parks/trakai-island-castle]

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Lietuva, remiantis *Heritage Foundation* ir *Wall Street Journal* sudarytu Ekonominės laisvės indeksu, 2020 m. užėmė 16 vietą pasaulyje.

Remiantis 2020 m. paskelbta Jungtinių Tautų statistika, pagal Žmogaus raidos indeksą Lietuva užėmė 34 vietą iš 189 šalių ir pateko į itin išsivysčiusių šalių kategoriją.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokias vietas rekomenduotumėte / norėtumėte pamatyti Lietuvoje?

Kuo Lietuva panaši į jūsų šalį?

Istorija

Pirmieji gyventojai į Lietuvą atkeliavo per paskutinį ledynmetį, 10 000 m. pr. Kr. Dauguma baltų, prekiavusių gintaru su romėnais, o vėliau kovojusių su vikingais, buvo vadinami lietuviais. Šis lietuvių daugumos procesas paspartėjo valdant Mindaugui, kuris tapo krikščioniu ir 1253 m. buvo karūnuotas pirmuoju ir vieninteliu karaliumi. Po jo mirties Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žmonės grįžo į pagonybės kelią.

Adomo Varno paveikslas „Karaliaus Mindaugo karūnavimas“. Šaltinis: https://lietuve.lt/parodykime-kitoms-tautoms-savo-vienybe/

Ilgainiui Lietuvos žmonės krikščionybę priėmė valdant didžiajam kunigaikščiui Jogailai (1387 m.). Lietuviai sukūrė ilgalaikę sąjungą su Lenkija. Valdant didžiajam kunigaikščiui Vytautui, Lietuva XV a. tapo didžiausia Europos valstybe, nusidriekusia nuo Baltijos iki Juodosios jūros.

Iš Maskvos kilo nauja grėsmė, todėl 1569 m. Lietuva ir Lenkija įkūrė sandraugą. XVII a. Abiejų Tautų Respublika susilpnėjo. Šalis pralaimėjo keletą karų ir šitaip prarado didelę dalį savo galios. 1772–1795 m. šalis buvo padalinta ir aneksuota Prūsijos, Austrijos ir Rusijos, o pagrindines Lietuvos žemes perėmė Rusija.

Rusų valdymo laikais lietuvių kalba buvo draudžiama, katalikų religija slopinama. 1831 ir 1863 m. vyko du nesėkmingi sukilimai siekiant atkurti Lenkijos-Lietuvos Respubliką, tačiau galiausiai, žlugus Rusijos imperijai ir Vokietijai pasidavus Pirmajame pasauliniame kare, buvo įtvirtinta Lietuvos nepriklausomybė nuo Rusijos ir Lenkijos.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Per Antrąjį pasaulinį karą (1940 m.) Lietuva buvo okupuota nacistinės Vokietijos ir Sovietų Sąjungos. Sovietinė okupacija, trukusi 45 metus, baigėsi 1990 m. Šiuo laikotarpiu šimtai tūkstančių žmonių buvo nužudyti, nukankinti arba ištremti į Sibirą. Šis istorijos etapas Lietuvos žmonėms paliko gilius ekonominius ir psichologinius randus.

1988 m. buvo įkurtas masinis Sąjūdžio nepriklausomybės judėjimas. 1990 m. kovo 11 d. Lietuva tapo pirmąja šalimi, atkūrusia nepriklausomybę nuo Sovietų Sąjungos. Netrukus po to prisidėjo Latvija ir Estija. Tai privedė prie visiško Sovietų Sąjungos žlugimo 1991 m. pabaigoje.

Vienas labiausiai įkvepiančių to laikotarpio įvykių buvo Baltijos kelias – taiki 1989 m. įvykusi politinė demonstracija, kurios metu apie 2 mln. žmonių susikibo rankomis ir sudarė 675,5 kilometrų ilgio žmonių grandinę per Estiją, Latviją ir Lietuvą.

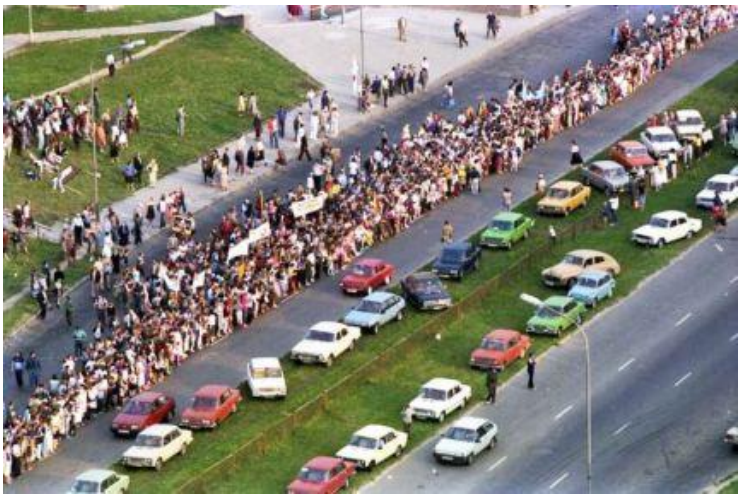

Baltijos kelias – žmonių grandinė nuo Vilniaus iki Talino, 1989 m. rugpjūčio 23 d.
Šaltinis: http://www.kalvotoji.lt/2019/08/24/baltijos-kelias-pries-trisdesimt-metu/

Dešimtajame dešimtmetyje Lietuvos ekonomika pradėjo augti, imta statyti modernius dangoraižius, universalines parduotuves, privačius namus. Dėl daugybės Sovietų Sąjungoje praleistų metų Lietuvos ekonomika tuo metu dar tebeatsiliko nuo kitų Vakarų šalių, todėl daug lietuvių emigravo. Emigracija dar labiau išaugo 2004 m. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą – iki 20 proc. gyventojų išvyko iš šalies, daugiausia dirbti į kitas Europos valstybes. Tačiau situacija pamažu keičiasi. Dabar, praėjus daugiau nei 20 metų, į Lietuvą atvyksta daugiau žmonių, nei iš jos išvyksta.

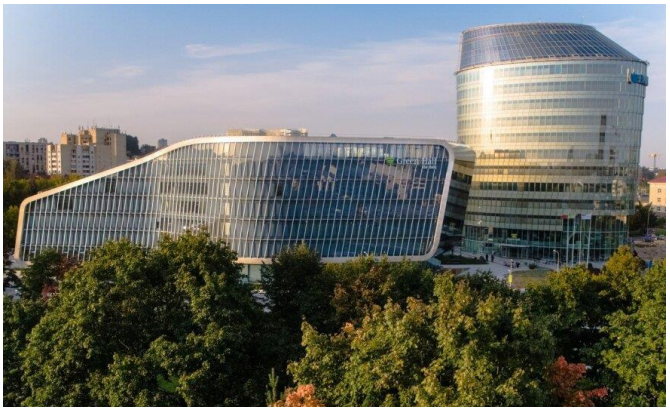

Biurų pastatai Vilniuje. Šaltinis: Modern office space leasing thrives in Vilnius - EN.DELFI

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Gamyba, lazeriai, fintech ir kitos ateities technologijos Lietuvoje per pastaruosius dešimtmečius labai pažengė į priekį. Šalis tapo inovacijų centru. Per pastarąjį dešimtmetį startuolių skaičius padvigubėjo ir šiuo metu veikia daugiau nei 200 fintech įmonių, todėl Lietuva yra antras pagal dydį fintech centras Europoje. Lietuvoje taip pat gausu IT talentų. Universitetai glaudžiai bendradarbiauja su IT sektoriumi ir kuria nuolatinį IT specialistų srautą.

Vienas Vilniaus verslo rajonų.
Šaltinis: bigstock-Vilnius-November-Modern-O-332522089 - Emerging Europe (emerging-europe.com)

Lietuvos ekonomika yra didžiausia Baltijos šalyse. Po nepriklausomybės atgavimo 1990 m. šalies BVP išaugo daugiau nei 500 proc. Pasaulio banko duomenimis ir remiantis *The Heritage Foundation,* pagal verslo sąlygų palankumo indeksą Lietuva užima 11 vietą pasaulyje, 16-oje vietoje (iš 178 šalių) pagal ekonominės laisvės indeksą ir, remiantis EBPO duomenimis, patenka tarp 5 geriausių pasaulio šalių pagal įgytą vidurinį išsilavinimą.

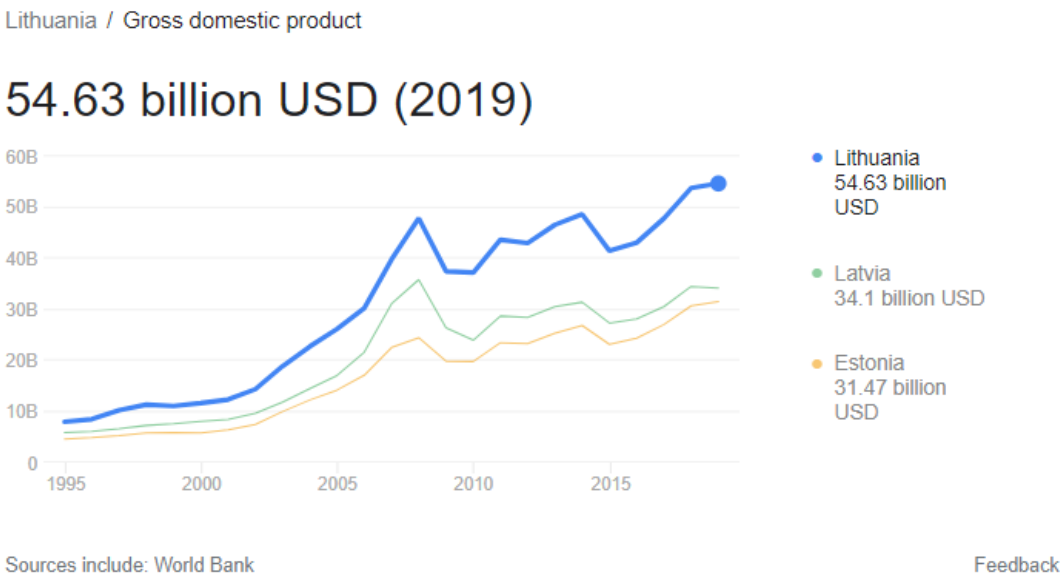

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar esate girdėję apie Baltijos kelią 1989 m. ir 2019 m. vykusį jo 30-mečio minėjimą? Pažiūrėkite vaizdo įrašą ir aptarkite: *https://www.youtube.com/watch?v=0KoKq20RUlo*

Ar jūsų šalyje kada nors vyko panašus solidarumo renginys?

Daugiau apie Baltijos kelią:
http://www.balticway.net/

Trumpa pažintis su Lietuva:
https://www.youtube.com/watch?v=RPO4tbV4UHk

10 priežasčių aplankyti Lietuvą:
https://www.youtube.com/watch?v=7v9Wvkoae3Q

Virtuvė

Lietuviai mėgsta valgyti daug ir mėgautis geru maistu. Tradicinė virtuvė nėra pernelyg sudėtinga, tačiau joje gausu įdomių patiekalų, daugelis jų yra sotūs ir tinkami šaltai lietuviškai žiemai. Kaip pagrindiniai ingredientai plačiai naudojami kviečiai, rugiai, bulvės, burokėliai ir ropės, įvairi mėsa, grybai, uogos, pieno produktai. Lietuviška virtuvė turi daug bendro su kaimyninių Baltijos ir Šiaurės šalių virtuvėmis. Ją formavo ilgametės žemdirbystės tradicijos ir įvairios įtakos iš Vokietijos, Prancūzijos, Lenkijos ir kitur.

Dėl globalizacijos ir mažėjančio pasaulio lietuviai valgo įvairius europietiškus ir kitų šalių patiekalus. Toliau pateikiami laiko išbandymą atlaikę ir lietuvių nacionaliniais patiekalais laikomi patiekalai:

Štai keletas populiariausių ir išskirtiniausių lietuviškų patiekalų.

- *Cepelinai* (arba *didžkukuliai*): dideli virtiniai iš žalių ir virtų bulvių, įdaryti kiauliena ar varške, dažniausiai patiekiami su grietinės arba šoninės padažu. Įdomus faktas: pirmąjį vasario sekmadienį minima Pasaulinė cepelinų diena, švenčiama nuo 2014 m. – šventę pirmasis pasiūlė Amerikos lietuvis Jonas Vaičiūnas.

Šaltinis: cepelinai - Europe Language Cafe

- *Šaltibarščiai*: šios šaltos vasaros sriubos pagrindiniai ingredientai yra marinuoti burokėliai ir kefyras arba rūgpienis. Taip pat dedama agurkų, krapų ir svogūnų laiškų. Sriuba valgoma su karštomis virtomis bulvėmis, šalta grietine, pjaustytais kietai virtais kiaušiniais.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Šaltinis: Šaltibarščiai Authentic Recipe | TasteAtlas

- *Balandėliai*: šis patiekalas gaminamas iš kopūstų lapų, įdarytų malta mėsa, ryžiais ir svogūnais. Patiekiami su grietine arba pomidorų padažu.

Šaltinis: „Jaukusis maistas“ – balandėliai: 5 ruošimo gudrybės ir 2 receptai - LRT

- Alus yra populiariausias alkoholinis gėrimas Lietuvoje, o kepta duona su česnako ir sūrio padažu – neabejotinai populiariausias užkandis prie alaus.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Šaltinis: Pasakė, kaip išsikepti skaniausią keptą duoną: skonis bus tiesiog tobulas | tv3.lt

Šaltinis: *KEPTA DUONA SU ČESNAKINIU VARŠKĖS PADAŽU – ANT MEDINĖS LENTELĖS (antmedineslenteles.com)*

Pagalvokite ir padiskutuokite: Ar yra panašių patiekalų kitose šalyse?

Šaltinis: Traditional Lithuanian Dishes - Delishably - Food and Drink

Kasdienio gyvenimo specifika

Lietuvoje gyvena apie 3 mln. žmonių ir visuomenėje nėra didelių konfliktų. Jos kultūrą ir vertybes veikia Vakarų, Rytų ir krikščionių kultūros. Lietuviai nemėgsta daug kalbėti su žmonėmis, kurių nepažįsta. Jie vertina šeimą, o namai jiems yra ypač svarbūs, nes ten jie gali laisvai reikšti savo nuomonę.

Šeima – tautos pagrindas. Tipišką lietuvių šeimą sudaro du tėvai ir du vaikai. Nesusituokusios poros taip pat dažnai gyvena kartu. Anksčiau dėl būstų stokos vieną butą dalijosi kelios kartos. Dabar situacija pasikeitė – vaikai išsikrausto iš tėvų namų, bet kartais vis tiek yra remiami finansiškai.

Kalbant apie verslo ir darbo etiką, pagrindinės vertybės Lietuvos visuomenėje yra:

- sunkiai dirbti;
- taupyti pinigus ateičiai;
- turėti namą ir šeimą;
- turėti prestižinį darbą.

Iki COVID-19 pandemijos dauguma Lietuvos žmonių dirbo nuo 8 val. iki 17 val. arba nuo 9 val. iki 18 val. Nuo pirmadienio iki penktadienio, su pietų pertrauka nuo vidurdienio iki 13 val. Tačiau dabar vis daugiau įmonių siūlo lankstų nuotolinio darbo grafiką. Kelionė iš namų į darbovietę daugeliui žmonių yra trumpa, nes jie gyvena ir dirba tame pačiame mieste, todėl įprasta diena prasideda 6:30 arba 7 val., tada pusryčiai ir važiavimas į darbą (viešasis transportas yra labai populiarus, bet žmonės vis dažniau naudojasi nuosavais automobiliais). Lietuviai po darbo

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

namo grįžta apie 18 ar 19 val. ir leidžia laisvalaikį prie televizoriaus, dirba namų ruošos darbus, susitinka su draugais, eina į teatrą, kiną, sporto klubą, važinėja dviračiu, bėgioja ar eina pasivaikščioti po parkus ir miškus.

Kai kurie vaikai ryte automobiliu nuvežami į privačią ar valstybinę mokyklą, tačiau kai kurie mokosi mokykloje, esančioje arti namų. Pamokos prasideda 8 arba 9 val. ir baigiasi nuo vidurdienio iki 15.30 val., priklausomai nuo vaikų amžiaus. Kai kurie vaikai po pamokų lieka mokykloje popamokinėms veikloms, o kiti eina kitur, pavyzdžiui, į sporto mokyklą, šokių, dailės būrelį ir pan.

Šeštadieniai ir sekmadieniai daugumai žmonių yra laisvi. Penktadienio popietę dauguma išvažiuoja iš didesnių miestų ir vyksta į sodybas ar paplūdimius prie jūros ar ežerų. Rudenį grybauti labai populiaru. Miškuose gausu grybautojų su pilnais kibirais derliaus.

Visoje Lietuvoje yra šimtai pažintinių pėsčiųjų takų, tokių kaip Karmazinų, Skrebio, Lajų takas Anykščiuose ir dar šimtai – visi išvardyti šioje svetainėje: Pažintiniai takai - Nesėdėk Namuose (nesedeknamuose.lt). Čia taip pat gausu lietuvių pamėgtų muziejų. Kartą per metus, gegužės 18 d., minint Tarptautinę muziejų dieną, Lietuvos muziejai dirba iki vėlyvos nakties ir organizuoja įvairias dirbtuves, užsiėmimus visuomenei.

Tie, kurie savaitgalį lieka mieste, taip pat dažniausiai nesėdi namuose. Lietuviai mėgsta eiti į kiną ar teatrą, o miestų infrastruktūra tai atspindi. Po Liubarto tiltu Vilniuje yra sukurtos didelės erdvės kaip lauko kino teatrai, skirti naudoti šiltuoju metų laiku:

Šaltinis: Vilniaus miesto savivaldybė - Grįžta kinas po Liubarto tiltu: „Gilios upės tyliai plaukia“ (vilnius.lt)

Šiltuoju metų laiku žmonės dažnai leidžia laiką lauke su draugais. Tiek vaikai, tiek suaugusieji užsiima įvairia sportine veikla krepšinio aikštelėse, lauko sporto kompleksuose ir kt. Krepšinis Lietuvoje nepaprastai populiarus, vieni geriausių krepšininkų yra iš Lietuvos, o Lietuvos krepšinio rinktinė yra pelniusi tris aukso, tris sidabro ir vieną bronzos medalį Europos krepšinio čempionate. Dažnai juokaujama, kad krepšinis yra antroji lietuvių religija. Skaitykite daugiau: Kodėl lietuviai tokie geri krepšininkai?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Šaltinis: Aktyviam vasaros laisvalaikiui atnaujintas Baltojo tilto aikštynas - LRT

Lietuvoje taip pat labai populiarus teatras ir klasikinė muzika. Vienos ryškiausių operos žvaigždžių kilę iš Lietuvos: Violeta Urmana (Violeta Urmana | Mezzo-soprano), Asmik Grigorian (Asmik Grigorian - Wikipedia) yra kelios jų. Oskaras Koršunovas – garsus teatro režisierius (Oskaras Koršunovas - Wikipedia).

Kitų žinomų lietuvių sąrašas: Famous Lithuanians (lietuva.lt)

Visuomenė labai įsitraukusi į bendruomenės veiklą ir bendruomeninių renginių organizavimą. Iniciatyvos viešųjų erdvių valymo, muzikos festivaliuose (pavyzdžiui, Gatvės muzikos diena), Užgavėnės, Kaziuko mugė, ir daugybė kitų popiuliarių renginių. Jie vyksta ne tik sostinėje, mažesniuose miesteliuose taip pat gausu iniciatyvų, pavyzdžiui, Moliūgų šventė Švėkšnoje: Moliugu Svente Sveksna 2018 - YouTube. Bibliotekos dažnai tampa bendruomenių centrais, į įvairias veiklas įtraukiančiais skirtingo amžiaus bendruomenės narius.

Pagalvokite ir padiskutuokite: Kokius garsius lietuvius žinote?

Daugiau informacijos*:*

- *Lietuvių etika, vertybės, moralė: http://www.truelithuania.com/lithuanian-ethics-virtues-and-morale-4490*
- *Lietuviškas etiketas: http://www.truelithuania.com/lithuanian-etiquette-meetings-and-presents-5564*
- *Lietuviška kasdienybė ir metinė rutina: http://www.truelithuania.com/lithuanian-daily-and-annual-routine-4454*
- *Lietuviškos etiketo taisyklės: https://www.youtube.com/watch?v=zaPc5ytkBdc*

- *Ką daryti ir ko nedaryti Lietuvoje: http://www.studyinlithuania.lt/en/living_in_lithuania/usefuladvice/somedosanddontsinlithuania*
- *Lietuviškas gyvenimo būdas: kultūra, muzika, sportas, virtuvė ir kt: http://www.truelithuania.com/topics/lifestyle-in-lithuania*
- *Vilniaus tarptautinis kino festivalis „Kino pavasaris“: About the Festival (kinopavasaris.lt)*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Filmai apie Lietuvą:

- *https://www.youtube.com/watch?v=a64ixvlYSPM*
- *https://www.youtube.com/watch?v=WH9mTk1mxkI*

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kur ir kaip tai vyksta?

Daugiakultūris aukštasis mokslas

Lietuvoje yra dviejų tipų aukštosios mokyklos: universitetai ir kolegijos (neuniversitetinės aukštosios mokyklos). Universitetinės studijos suteikia bakalauro, magistro ir daktaro laipsnius. Kolegijos siūlo studijas, suteikiančias profesinio bakalauro laipsnius. Be to, tiek universitetai, tiek kolegijos turi laipsnio nesuteikiančias studijas.

Studijuok Lietuvoje duomenimis, 2020 m. Lietuvoje buvo apie 6 000 užsienio studentų, šis skaičius kasmet vis auga. Daugiausia studentų yra iš Indijos, Baltarusijos, Ukrainos, Nigerijos ir Azerbaidžano. Iš viso Lietuvos aukštosiose mokyklose mokosi apie 100 skirtingų šalių piliečių. Yra 500 studijų programų anglų arba rusų kalbomis, o Lietuvoje įgyti diplomai pripažįstami tarptautiniu mastu.

Daugiausia užsieniečių turinti įstaiga – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas. Dauguma jų – švedai ir izraeliečiai.

Lietuvoje veikia 1579 m. įkurtas Vilniaus universitetas, vienas seniausių ir žinomiausių universitetų Rytų Europoje. Vilniaus universitetas turi daugiau nei 180 dvišalių bendradarbiavimo sutarčių su universitetais 41 šalyje, o pagal Erasmus+ programą – daugiau nei 800 sutarčių su 430 Europos universitetų dėl akademinių mainų.

Studijuok Lietuvoje: https://youtu.be/ur-kiXii09w

Šaltinis: Study In Lithuania | Facebook

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Kitas formalusis ir neformalusis daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Formalusis suaugusiųjų švietimas apima bendrąjį lavinimą, profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą. Suaugusiųjų imigrantų švietimo infrastruktūra Lietuvoje susieta su projektine veikla, kai švietimo priemonės taikomos nesistemingai. Be to, nevyriausybinis sektorius yra pagrindinis, kuriantis imigrantų integracijos infrastruktūrą, įskaitant suaugusiųjų imigrantų švietimą. Kai kurios pagrindinių organizacijų, teikiančių neformalųjį užsieniečių švietimą, yra Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, Lietuvos Caritas, Tarptautinė migracijos organizacija, Centras PLUS, Soros International House, Vilniaus verslo kolegija ir kt.

Požiūris į daugiakultūriškumą

Remiantis 2017 m. V. Gražulio ir L. Mockienės tyrimo „Daugiakultūriškumo prielaidos Lietuvoje istoriniu požiūriu“ išvadomis, į Lietuvą istoriškai buvo žiūrima kaip į gana homogeniška Europos valstybę su maža migracija, todėl galima teigti, kad šalis žengia pirmuosius žingsnius integruojant daugiakultūriškumo sampratą visuomenėje. Nors gerai žinoma, kad didžiojo kunigaikščio Vytauto Didžiojo laikais (XV a. pradžioje) Lietuva buvo atvira ir tolerantiška kitataučiams, o dabar yra įdiegtos kai kurios įstatyminės bazės, reglamentuojančios užsieniečių atvykimą, užtikrinančios jų teisę integruotis į Lietuvos visuomenę ir padėti įgyti Lietuvos pilietybę, tačiau daugiakultūriškumo plėtra susiduria su iššūkiais, nes trūksta mechanizmų, kurie skatintų visuomenės toleranciją.

Nuo 1990 m., kai Lietuva atkūrė nepriklausomybę nuo Sovietų Sąjungos, o ypač įstojo į ES, daugiakultūriškumas smarkiai pažengė į priekį. 2014 m. V. Gražulis ir I. Kojelytė atliko daugiakultūriškumo tendencijų Lietuvoje tyrimą. Jų surinktais duomenimis, dauguma apklaustųjų nesusidūrė su netolerancija, tačiau kai kurie patyrė išankstinį nusistatymą. Didžioji dauguma mano, kad daugiakultūriniam ugdymui būtina skirti daugiau dėmesio. Štai keletas konkretesnių išvadų:

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Table 4: *Communication with other cultures in working and informal environment frequency, %*

	Constantly (Once a week and more)	Often (Once per month)	Sometimes (1-2 times a year)	Never
Worked together	41.3	15.3	29.1	14.3
Communicated in an informal environment	37.2	23.9	36.7	2.1

Table 5: *Frequency of facing the cultural differencies, %*

Cultural differences	Often	Sometimes	Never	Don't have a clear opinion
Language barriers	15.7	69.6	13.1	1.6
Custom and tradition differences	7.8	50.0	37.0	5.2
Different values in life	11.1	54.7	30.0	4.2
Religion and beliefs	4.7	24.1	64.4	6.8
Social status difference	6.3	33.5	49.2	11.0

Table 6: *Frequency of intolerance cases, %*

	Fell it often	Has felt it	Never felt it
Have you felt hostility towards you?	2.2	35.1	62.7
Have you felt any prejudice towards you?	3.7	42.6	53.7
Have you ever felt rejected or different?	3.7	31.1	65.2

▣ Lietuvių kalba

Valstybinė kalba

Beveik visi Lietuvoje gyvenantys lietuviai (apie 2,5 mln.) ir didelė dalis lietuvių išeivijos (apie 1 mln.) kalba lietuvių kalba, kuri kalbininkų nuomone yra archajiškiausia iš visų gyvų indoeuropiečių kalbų. Lietuvių kalba kaip baltų kalbų grupės kalba yra artima latvių ir mirusiajai prūsų kalbai.

Lietuvių kalba kaip atskira rytų baltų atšakos kalba pietinėje Rytų Pabaltijo dalyje pradėjo vystytis VII a. VI–VII a. latvių ir lietuvių kalbos atsiskyrė viena nuo kitos, o vėliau pradėjo dalytis į tarmes. Manoma, kad apie XIII–XIV a. pradėjo skirtis pagrindinės aukštaičių ir žemaičių tarmės.

Dabar yra trys pagrindinės aukštaičių šnektos: rytų, vakarų ir pietų aukštaičių (arba dzūkų), taip pat trys žemaičių patarmės: vakarų, šiaurės vakarų ir pietų. Standartinės lietuvių kalbos pagrindas – suvalkiečių tarmė, išlaikiusi senesnes fonetikos ir morfologijos ypatybes.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Seniausi žinomi lietuvių kalbos paminklai siekia XVI a. pradžią. Pirmasis žinomas lietuviškas tekstas yra nežinomo autoriaus maldų rinkinys, parašytas 1503 m. Strasbūre išleistos knygos *Tractatus sacerdotalis* paskutiniame puslapyje. Seniausia žinoma spausdinta lietuviška knyga yra Martyno Mažvydo 1547 m. Katekizmas, parašytas žemaičių tarme ir išleistas Karaliaučiuje (dabartiniame Kaliningrade).

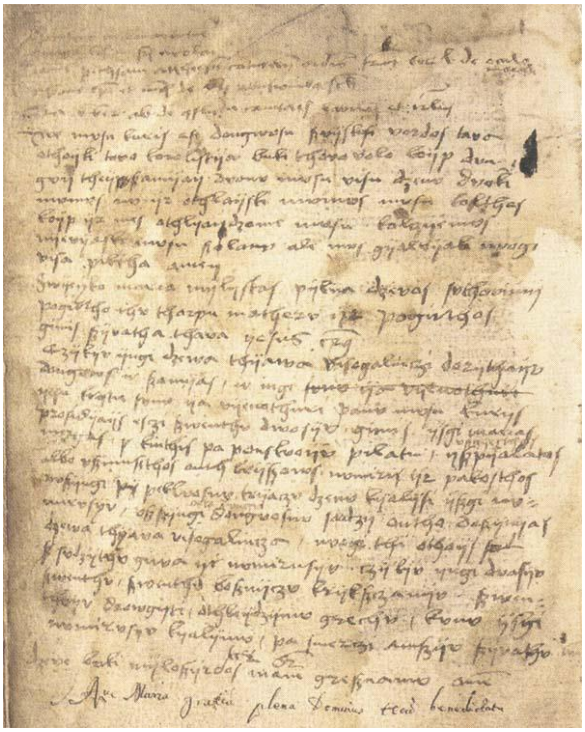

Seniausias išlikęs rankraštis lietuvių kalba (apie 1503 m.), perrašytas iš XV a. originalaus teksto. Šaltinis: Oldest surviving writing in Lithuanian language - Lithuanian language - Wikipedia

Apie 1620 m. pasirodė pirmasis lietuvių kalbos žodynas – Konstantino Sirvydo *Dictionarium trium linguarum*, kuris sulaukė penkių leidimų, o 1653 m. buvo išleista pirmoji lietuvių kalbos gramatika – Danieliaus Kleino *Grammatica Litvanica*. Taigi XVII a. viduryje prasidėjo moksliniai lietuvių kalbos tyrinėjimai, kurie ypač suaktyvėjo XIX a., atsiradus lyginamajai istorinei kalbotyrai.

Daugiau skaitykite: Encyclopaedia Britannica – Lithuanian language

Užsienio kalbos Lietuvoje

Kadangi apie 15 proc. Lietuvos populiacijos sudaro tautinės mažumos, gana įprasta girdėti ką nors viešai kalbant ne lietuvių kalba. Daugelis tų užsienio kalbų yra mažumų kalbos – rusų, lenkų, ukrainiečių.

Rusiškai supranta arba kalba 63 proc., lenkiškai – 8,5 proc. gyventojų. Angliškai moka 30,4 proc., vokiškai – 8,3 proc. Svarbus užsienio kalbų veiksnys yra amžius. Tarp jaunimo populiariausios anglų ir vokiečių kalbos – beveik pusė angliškai kalbančių lietuvių yra 15–29 metų amžiaus, trečdalis kalbančių rusiškai ir lenkiškai – 40–54 metų amžiaus.

Šiuo metu 99 proc. mokinių mokosi anglų kaip užsienio kalbos pagal mokymo programą mokykloje. Kitos mokykloje ar popamokinėse veiklose mokomos kalbos yra vokiečių ir prancūzų.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Daugiau statistinių duomenų: Statistics Lithuania: 78.5% of Lithuanians speak at least one foreign language | News | Ministry of Foreign Affairs (mfa.lt)

▣ TBK taikymo Lietuvoje refleksija

Lietuviams gerai žinomas faktas, kad jų šalis yra atvira ir tolerantiška kitataučiams. Tai iliustruoja garsus didžiojo kunigaikščio Vytauto Didžiojo pavyzdys. Jis XV a. kvietė žmones iš kitų šalių atvykti apsigyventi Lietuvoje. Tačiau nuo to laiko Lietuva ilgą laiką buvo daugiau ar mažiau rasiniu ir religiniu požiūriu vienalytė šalis. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, o dar labiau įstojus į ES, šalis susiduria su vis didėjančiu Europos ir trečiųjų šalių piliečių, norinčių čia gyventi ir dirbti, antplūdžiu. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Migracijos departamento duomenimis, šiandien Lietuvoje gyvena beveik 75 000 užsieniečių. Ir, kaip matėme anksčiau, apie 6 000 jų stoja į aukštąsias mokyklas, be to, nemažai dalyvauja neformaliojo suaugusiųjų švietimo programose. Jie ne tik susiduria su kalbos barjeru, bet ir kultūriniais skirtumais. Be to, daugeliui pilietinių, visuomeninių ir švietimo paslaugų teikėjų, kurie turėtų spręsti šias problemas, trūksta reikiamos tarpkultūrinės kompetencijos, sąmoningumo ir patirties.

Todėl labai svarbios tampa specialios legalių imigrantų integracijos programos ir valstybės tarnautojų bei suaugusiųjų švietėjų, dirbančių su imigrantais, paruošimas. Kaip rašyta anksčiau, dauguma programų, skirtų tarpkultūrinei kompetencijai ugdyti, yra susietos su projektine veikla, todėl taikomos nesistemingai, tačiau pastaraisiais metais Lietuvoje nuolat didėja viešųjų įstaigų, NVO, formaliojo ir neformaliojo švietimo įstaigų ir net visuomenės susidomėjimas tarpkultūriniu bendravimu. Tad daugėja ir šiai kompetencijai ugdyti skirtų programų.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar savo darbovietėje turėjote kokių nors TBK mokymų? Jei taip, kokia buvo jūsų patirtis?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kada Lietuva įstojo į ES?
2. Kokios šalys okupavo Lietuvą XX a.?
3. Kokia yra viena populiariausių laisvalaikio pramogų Lietuvoje vasaros pabaigoje ir rudenį?
4. Kokios pramonės šakos išvystytos Lietuvoje?
5. Kiek apytiksliai užsienio studentų įstoja į Lietuvos universitetus?

▣ Pagalvokite

- Kaip apibūdintumėte lietuvių požiūrį į imigrantus?
- Ar yra dar kokių nors įdomių objektų Lietuvoje, kuriuos, jūsų nuomone, verta paminėti?
- Kokia jūsų bendravimo su vietiniais patirtis ir koks jų požiūris į užsieniečius bei daugiakultūriškumą?
- Aptarkite Lietuvos ir jūsų šalies kultūros panašumus ir skirtumus.

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- *True Lithuania*
- *Lithuania | History, Population, Flag, Map, Capital, Currency, & Facts | Britannica*
- *Trakų ir Vilniaus rajonai. Atrask. Pažink. Išsaugok (exploretrakaivilnius.lt)*
- *The Baltic Way*
- *Traditional Lithuanian Dishes - Delishably - Food and Drink*
- *Food In Lithuania (25+ Dishes) | Traditional Lithuanian Food in Vilnius (foodfuntravel.com)*
- *Main page - Study in Lithuania*
- *Encyclopaedia Britannica – Lithuanian language*
- *Most popular languages in Lithuania · Explore which languages are spoken in Lithuania (languageknowledge.eu)*
- *Lithuanian language - Wikipedia*
- *Economic overview of Lithuania*
- *Why is Lithuania So Good at Basketball? (theculturetrip.com)*
- *Statistics Lithuania: 78.5% of Lithuanians speak at least one foreign language | News | Ministry of Foreign Affairs (mfa.lt)*

Vaizdo įrašai*:*

- 1989 m. rugpjūčio 23 d. „Baltijos kelio“ filmuota medžiaga ir oficiali daina*:* *https://www.youtube.com/watch?v=0KoKq20RUl0*
- Filmai apie Lietuvą*:* *https://www.youtube.com/watch?v=a64ixvlYSPM* *https://www.youtube.com/watch?v=WH9mTk1mxkI*
- Trumpas įvadas į Lietuvą: https://www.youtube.com/watch?v=RPO4tbV4UHk
- 10 priežasčių apsilankyti Lietuvoje: https://www.youtube.com/watch?v=7v9Wvkoae3Q
- Švėkšnos moliūgų šventė *https://youtu.be/Fx2PGzxICX8*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Praktinis TBK taikymas Graikijoje

Šiame poskyryje trumpai pristatome Graikiją ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Graikijos suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiaisiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote savo šalį užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Koks, jūsų nuomone, šalies įvaizdis visame pasaulyje?
- Kaip manote, kuo šalis patraukli užsieniečiams?

Kelios citatos apie Graikiją

- „Laimingas tas žmogus, kuriam prieš mirtį pasisekė plaukti Egėjo jūra“ (Nikos Kazantzakis)
- „Graikija yra gera vieta žiūrėti į mėnulį, ar ne?“ (Leonard Kohen)
- „Daugeliu atžvilgių visi esame senovės Graikijos sūnūs ir dukterys“. (Nia Vardalos)
- „Vykdami į Graikiją nusiteikite, kad jūsų kelionė bus ilga, kupina nuotykių ir atradimų. (Cavafy C. P.)
- „Atėnai – Graikijos akis, meno ir iškalbos motina, kilusi iš garsių protų“. (John Milton)

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kas tos miniatiūrinės bažnyčios prie kelių?

Kaip valgyti džiovintą duoną?

Kodėl Graikija vadinama Helada?

Kiek griežtai žiūrima į punktualumą Graikijoje?

▣ Trumpai apie šalį

A. Žemyninė Graikija

Žemyninė Graikija yra piečiausioje Balkanų pusiasalio dalyje. Du pusiasaliai – Chalkidikės ir Peloponeso – taip pat yra žemyno dalis. Makedonijos ir Trakijos regionai yra šiaurinėje Graikijoje, o Epyro, Tesalijos ir centrinės Graikijos regionai yra pietuose. Atėnų sostinė ir Atikos regionas yra centrinėje Graikijoje. Toliau į pietus driekiasi mažas Peloponeso pusiasalis, nuo žemyninės Graikijos dalies atskirtas Korinto ir Sarono įlankų, bet prijungtas Korinto sąsmauka.

80 proc. visos Graikijos teritorijos užima žemyninė dalis, kurioje nemažai kalnų. Graikijos žemyninės dalies „stuburą“ sudaro Pindo kalnai, kurie yra pietinių Dinarų Alpių tęsinys. Pindo kalnai skiria Epyrą nuo Makedonijos

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ir Tesalijos. Olimpo kalnas yra aukščiausias Graikijoje, o tai yra viena priežasčių, kodėl jame gyveno senovės graikų dievai. Olimpo kalno viršūnė stiebiasi į 3 918 m aukštį virš jūros lygio. Tai yra antras aukščiausias kalnas pusiasalyje.

B. Salos

Graikijos jūrose yra apie 3 000 salų (mažų ar didelių). Jos sudaro 20 proc. visos šalies teritorijos. Salos labai skiriasi ne tik dydžiu, bet ir klimatu. Didžiausia sala yra Kreta, antra pagal dydį – Evija. Kitos didelės Graikijos salos yra Rodas ir Lesbas Egėjo jūroje, Korfu ir Kefalonija Jonijos jūroje. Daugelis mažesnių Graikijos salų sudaro salų grupes arba grandines, dažnai vadinamas salynais. Labiausiai žinomi yra Kiklados salynas centrinėje ir pietinėje Egėjo jūroje ir Sporados salynas vidurio šiaurės Egėjo jūroje.

Šaltinis: https://east-usa.com/world/greece-map.html

Graikijos žemėlapis su didžiausiais miestais ir salomis.

Istorija

Graikijos istorija labai sena ir skirstoma į šiuos laikotarpius:
· **Neolito Graikija** prasideda nuo žemės ūkio bendruomenių įsikūrimo 7000 m. pr. Kr. ir baigiasi 3200–3100 m.
· **Bronzos amžius** (kikladų, mino ir helados laikotarpiai), chronologiškai apimantis laikotarpį nuo 3200–3100 m. pr. Kr. iki 1600–1100 m. pr. Kr.
· **Graikijos tamsieji amžiai** (1600–1100 m. pr. Kr.) labiausiai žinomi kaip geležies amžius arba Homero amžius, pavadintas epinio poeto Homero vardu.
· **Archajinis laikotarpis** nuo 800 m. pr. Kr. iki 500 m. pr. Kr.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

· **Klasikinis laikotarpis** (arba aukso laikotarpis) nuo 500 m. pr. Kr. iki 420 m. pr. Kr.
· **Helenizmo laikotarpis**, besitęsęs nuo 420 m. pr. Kr. iki 146 m. pr. Kr., Romos užkariavimo Graikijoje metai.

- **Romos Graikija** nuo 146 m. pr. Kr. iki 324 m., Konstantinopolio, kaip Bizantijos sostinės, įkūrimo data, o tai žymi:
- **Bizantijos laikotarpį**, trukusį daugiau nei tūkstantį metų iki Konstantinopolio žlugimo 1453 m.
- **Frankų ir lotynų Graikija** (įskaitant Venecijos valdą), pradedant 1204 m., ketvirtojo kryžiaus žygio metais, ir baigiant 1797 m., Venecijos Respublikos paleidimo metais.
- **Osmanų Graikija** nuo 1453 m. iki 1821 m., oficialių Graikijos revoliucijos pradžios metų.
- Ir galiausiai **modernioji Graikija**, gyvuojanti nuo 1821 m. iki šių dienų.

Kai Graikijos civilizacija buvo kultūrinėje ir geografinėje viršūnėje, ji buvo išplitusi visame Vidužemio jūros regione nuo Egipto iki Afganistano. Todėl graikų mažumos išliko buvusiose Graikijos teritorijose, pavyzdžiui, Turkijoje, Italijoje, Albanijoje, Armėnijoje ir kt., o graikų emigrantai buvo asimiliuoti į daugybės šalių visuomenes visame pasaulyje: Šiaurės Amerikoje, Australijoje, Šiaurės Europoje ir Pietų Afrikoje. Pastaruoju metu didžioji dauguma graikų gyvena Graikijoje ir Kipre.

Šaltinis: https://ancientsurfaces.org/2017/01/25/welcome-to-the-marble-universe/
Kariatidės, laikančios šventyklos antablementą Atėnuose, Graikijoje

Virtuvė

Mitybos įpročiai Europos šalyse yra neatsiejama paveldo dalis. Kiekvienos šalies žmonės turi savitus tradicinius valgymo ir gėrimo įpročius, kurie šimtmečius formavosi dėl išskirtinių geografinių, socialinių, kalbinių, politinių ir ekonominių ypatumų.

Graikijoje, kaip ir daugumoje Vidužemio jūros šalių, virtuvės pagrindą sudaro alyvuogių aliejus, pomidorai, vynas ir kviečiai. Daržovės, grūdai, žuvis ir mėsa naudojami daugelyje graikų receptų kartu su sūriu, žolelėmis ir makaronais. Graikiškas patiekalas niekada nėra baigtas, jei prie jo nepridedama duona, pagaminta iš kviečių, avižų, rugių ir kt., arba *paksimadia*, graikiška kieta duona.

Dėl didelės vietinių produktų įvairovės ir gausybės prieskonių, žolelių, sūrių, grūdų, net žuvies ir mėsos, graikiškiems patiekalams būdinga didelė skonių ir aromatų įvairovė. Populiariausi pateikalai, kuriuos galima rasti

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

beveik visoje Graikijoje, yra *souvlaki, moussaka, pastitsio, chortopita* (labiausiai paplitusi iš visų pitų). Jie visada pritaikomi pagal vietinius produktus ir skonius.

Maisto gaminimas namuose tarp šeimos narių ir draugų yra viena stipriausių Graikijos tradicijų. Tai proga sustiprinti ryšį tarp šeimos narių ir draugų. Nepaisant to, eiti valgyti, ypač per šventes (religines ar nacionalines), ir vasarą į tavernas, restoranus ar *estiatorio*, kaip tai vadinama Graikijoje, yra taip pat įprasta, kaip valgyti gatvės maistą. Nepamirškite, kad *souvlaki* pirmiausia yra gatvės maistas!!

Graikiškos salotos. Šaltinis: https://www.freeimages.com/photographer/typofi-66979

Kasdienio gyvenimo specifika

Graikijos visuomenė žinoma dėl tvirtų šeimos vertybių ir žemos nusikalstamumo kultūros.
Įsipareigojimas teikti abipusę paramą tenka šeimos nariams. Vidurinės klasės iškilimas nepaveikė centrinės šeimos padėties visuomenėje, nors tai buvo Graikijos visuomenės raidos bruožas nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos. Devintajame dešimtmetyje Graikijos šeimos teisėje buvo padaryti svarbūs pokyčiai. Civilinė santuoka buvo įvesta lygiagrečiai su religine, panaikinta kraičio sistema (nors teoriškai santuokos kartais vis dar laikomos ekonominėmis sąjungumis), palengvintas skyrybų procesas ir apribota iki šiol vyravusi tėvo padėtis šeimoje. Didžioji dalis šalyje veikiančių įmonių yra mažos ir vidutinės, valdomos šeimų. Tai ypač pasakytina apie laivybą, kurios pramonėje dominuoja glaudžiai susieti šeimų klanai. Šeimos struktūra trukdo modernizuoti pramonę.
Graikijoje yra du pagrindiniai atostogų laikotarpiai. Pirmasis būna prieš ir per Velykas, o antrasis – apie Žolines rugpjūčio viduryje. Velykos yra svarbiausia religinė ir šeimos šventė. Tai jaudinanti proga, kai daugelis žmonių grįžta į gimtuosius kaimus. Labiausiai paplitusios Velykų tradicijos yra budėjimas bažnyčioje šeštadienio vakarą, šventosios ugnies įžiebimas vidurnaktį prieš Velykų rytą ir ėriuko kepimas. Per rugpjūčio 15-ąją švenčiamą Žolinę paprastai susirenka visi šeimos nariai. Jie švenčia valgydami ir leisdami laiką kartu.
Karštomis vasaromis socialinis gyvenimas persikelia į lauką. Mažų miestelių ir kaimų gyventojai išlaiko tradiciją vaikštinėti pagrindine gatve arba pakrante. Didžioji laisvalaikio dalis praleidžiama daugybėje kavinių, o tai tradiciškai buvo vyriška pramoga.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Daugiau informacijos:

- *https://www.greeka.com/greece-culture/*
- *https://www.nytimes.com/2012/02/19/magazine/the-way-greeks-live-now.html*
- *https://internationalliving.com/countries/greece/*
- *https://greekcitytimes.com/greek-lifestyle-and-events-from-around-the-world/*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokios kultūros šiandien paveikė graikų gyvenimo būdą?

Iš kokių šalių atvyksta imigrantai į Graikiją?

Kodėl jie vyksta į Graikiją?

Ar Graikiją laikote įtraukia šalimi?

Ar graikai kalba angliškai?

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kur ir kaip tai vyksta?

Graikijos aukštojo mokslo institutai, valstybiniai ir privatūs universitetai ir technikos universitetai vis daugiau bakalauro ir magistrantūros studijų programų siūlo anglų kalba. Jų tikslas – būti atviriems naujai švietimo realybei, kuri palaiko ir skatina studentų (ir dėstytojų) mobilumą. Šių programų tikslas – pritraukti studentus (ir dėstytojus) iš įvairių šalių.

2020 m. sausio 24 d. Atėnuose įvyko renginys „Tarptautinių tiltų kūrimas: Graikijos universitetų atidarymas pasauliui“ (https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/event-titled-building-international-bridges-opening-greek-universities-to-the-world-athens-24-january-2020.html). Jį Tarptautinės švietimo dienos proga organizavo Užsienio reikalų ministerijos Generalinis sekretoriatas Viešajai diplomatijai ir Švietimo ministerijos Aukštojo mokslo generalinis sekretoriatas.

Šiuo renginiu buvo siekiama išryškinti ir reklamuoti Graikijos aukštojo mokslo fondų programas užsienio kalbomis ir stiprinti jų pozicijas pasaulio švietimo žemėlapyje. Ta proga Graikijos švietimo ir religijos reikalų ministras reklamavo užsieniečiams skirtas universitetines studijas, kurios peržengia klasikinių studijų ribas ir siūlo žinias bei patirtį įvairiose mokslo srityse, tokiose kaip medicina, energetika, laivyba, pabėgėlių klausimai ir t. t.

Graikijos kultūra ir istorinis palikimas sudaro didžiąją Graikijos švietimo sistemos dalį. Mes didžiuojamės šiuo palikimu, bet jis nėra statiškas, jis nuolat vystomas kartu išsaugant ir graikiškas tradicijas, ugdomas per švietimą. Graikijos universitetai ir kitos aukštojo mokslo institucijos siūlo daugybę programų anglų kalba įvairiose srityse, pavyzdžiui:

- Filosofijos studijos Graikijoje, Sokrato, Platono, Aristotelio, Talio, Pitagoro, Demokrito, Epikūro ir daugelio kitų garsių filosofų namuose.
- Architektūros studijos, edukacinė programa, įkvėpta tokių šedevrų kaip Partenonas, Akropolis ir kt.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- Politikos ir istorijos studijos demokratijos gimtinėje.
- Medicinos studijos Hipokrato tėvynėje. Jis pirmasis įvedė etikos principus medicinoje. Jo sukurti diagnostikos ir gydymo metodai taikomi ir šiandien.
- Fizikos, chemijos ir matematikos studijos.

Daugiau informacijos:

- *https://greece.greekreporter.com/2020/02/10/study-abroad-in-greece-international-programs-for-foreign-students-at-greek-universities/*
- *https://studyingreece.edu.gr/*
- *http://studyingreece.edu.gr/el/archiki/*
- *https://www.tuc.gr/index.php?id=5612*
- *https://studylink.com/countries/greece/*
- *https://greeknewsagenda.gr/index.php/topics/business-r-d/7138-international-educational-programmes-for-foreign-students-in-greek-universities*

Graikų kaip užsienio kalba

Pastaraisiais metais Graikijoje gyvenančių ir dirbančių imigrantų skaičius nuolat auga. Tai pasirodė esąs iššūkis Graikijos visuomenei ir Graikijos švietimo sistemai.

Graikijos valstybė įdiegė specialias kalbos mokymo programas, siekdama padėti suaugusiems imigrantams integruotis į Graikijos visuomenę ir palengvinti jų patekimą į darbo rinką. Buvo atliktos kelios apklausos, kuriomis siekta ištirti imigrantų kalbos poreikius ir pageidavimus. Šių tyrimų rezultatai buvo pristatyti įvairiuose dokumentuose. Rezultatai neabejotinai rodo, viena vertus, didelį imigrantų susidomėjimą mokytis graikų kalbos, kita vertus, labai žemą kalbos kursų lankomumo lygį.

Todėl būtina kurti sėkmingą kalbos mokymo programą, kuri būtų geriausias Graikijos integracijos politikos propagavimas. Tai bus pasiekta sėkmingo ir vaisingo imigrantų asociacijų ir švietimo politikos formuotojų bendradarbiavimo dėka. Geras graikų kalbos mokėjimas yra būtinas norint pagerinti imigrantų profesinę, socialinę ir ekonominę padėtį.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Tokios mokymo programos pavyzdys yra „Dirbančių imigrantų graikų kalbos kaip antrosios mokymas(is)“. Ji siūloma visiems imigrantams ir tiems, kurie nori įgyti ilgalaikio gyventojo statusą. Asmuo, norintis įgyti ilgalaikio gyventojo statusą, turi gauti graikų kalbos mokėjimą įrodantį pažymėjimą ir turėti pagrindinių Graikijos kultūros ir istorijos žinių. Ši programa suskirstyta į keturis mokymosi lygius. Pirmus tris lygius sudaro 100 valandų, o ketvirtąjį – 125 valandos.

Chrissi Nerantzi nuotrauka iš *FreeImages*

Kitos mokymo programos skirtos tobulinti suaugusiųjų gebėjimus įvairiose srityse, tokiose kaip naujosios technologijos, sveikata, žemės ūkio darbuotojų švietimas, romų ir imigrantų švietimas.

Per pastaruosius kelerius metus didžioji imigrantų ir pabėgėlių banga vėl iškėlė šią temą į dėmesio centrą. Iš pradžių Graikija buvo laikoma imigrantų ir pabėgėlių tranzito šalimi. Tačiau pastaruoju metu ši situacija pradėjo keistis, nes vis daugiau žmonių yra įpareigoti likti Graikijoje ilgą laiką, kol jiems bus leista išvykti pas šeimos narius, gyvenančius kitose ES šalyse. Todėl Graikijoje net ir laikinai gyvenantiems imigrantams ir pabėgėliams reikia mokytis, kad galėtų integruotis į visuomenę.
Pastaraisiais metais į Graikiją atvykus daug imigrantų ir pabėgėlių, suaugusiųjų švietimo poreikis labai padidėjo. Todėl ministerijos, vietos savivaldybės, universitetai, profesinio mokymo centrai įgyvendino specialius kalbos mokymo kursus, o imigrantams buvo suteikta būtina parama siekiant tapti nepriklausomais ir produktyviais vietos visuomenės nariais.

Daugiau informacijos:

- *https://www.inedivim.gr/en/programmes-actions/%E2%80%9Codysseus-education-immigrants-greek-language-greek-history-and-greek-culture*
- *https://xeniospolis.gr/holistic-adult-refugee-and-migrant-education-program/*
- *https://help.unhcr.org/greece/living-in-greece/access-to-education/*
- *https://asylumineurope.org/reports/country/greece/content-international-protection/employment-and-education/access-education/*
- *https://en.greekcourses.uoa.gr/*

Požiūris į daugiakultūriškumą

Tarpkultūrinis požiūris į švietimą Graikijoje atsirado devintojo dešimtmečio pradžioje, tuo pačiu metu, kai grįžo daug graikų emigrantų iš Vakarų šalių, daugiausia Vokietijos. Vėlesniais metais masinis ir nereguliuojamas imigrantų antplūdis, iš pradžių iš kaimyninių šalių ir buvusios Sovietų Sąjungos valstybių, o vėliau – Azijos, Afrikos ir Artimųjų Rytų, formavo ir tebeformuoja Graikijos visuomenės daugiakultūriškumą.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Graikija pirmą kartą savo šiuolaikinėje istorijoje turėjo įtraukti žmones, gimusius ir užaugusius šalyse, kurios kalbos ir kultūros požiūriais labai skyrėsi nuo Graikijos. Kalbant apie Graikijos švietimą, pokyčiai buvo būtini norint patenkinti naujus ir besivystančius poreikius.

Programa „Grįžtančių Graikijos ir užsienio studentų migrantų ugdymas“ labai padėjo institucijų ir mokslinių tyrimų lygmeniu formuojant tarpkultūrinio švietimo ir tarpkultūrinių intervencijų sistemą. Atėnų universiteto Tarpkultūrinių studijų centro vykdomomis tarpkultūrinėmis edukacinėmis programomis ir intervencijomis siekiama skatinti tarpkultūrinį supratimą ir konstruktyvų bendradarbiavimą tarp vietinių graikų ir žmonių iš migrantų šeimų. Tarpkultūrinės politikos filosofiją ir tikslus atspindi pastangos sukurti teisinę valstybę, kurioje visi piliečiai būtų įtraukti. Tokio tipo tarpkultūrinė edukacinė veikla padeda visiems studentams įgyti žinių ir įgūdžių, leisiančių jiems siekti pagrindinių demokratinių lygybės ir teisingumo principų įgyvendinimo.

Iš esmės pagrindinis šios veiklos tikslas yra tarpkultūrinių demokratinių piliečių formavimas. Pilietinio ugdymo, kaip valdymo, demokratinių institucijų, nacionalinės, konstitucinės ir politinės istorijos žinių įgijimo būdai turi skirtis nuo tradicinių metodų. Atsižvelgiant į platesnes sąvokas, tokias kaip piliečių, gyvenančių ir dirbančių daugiakultūrėje aplinkoje, teises ir pareigas, politinio ir socialinio ugdymo programos turi būti atnaujintos.

Daugiau informacijos:

- *https://en.unesco.org/creativity/rapports-suivi/rapports-periodiques/rapports-disponibles-28*
- *https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/power.2012.4.2.219*
- *https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264304116-en.pdf?expires=1611915720&id=id&accname=guest&checksum=70E434B4BF0519C54806A813D3487FF9*
- *https://respondmigration.com/wp-blog/refugee-integration-policies-practices-experiences-greece-country-report*
- *https://www.unhcr.org/gr/en/13585-conference-on-social-integration-of-refugees-in-greece.html*
- *https://greece.iom.int/en/supporting-%E2%80%98cities-network-integration%E2%80%99*

▣ Graikų kalba

Valstybinė kalba – graikų

Graikų kalba yra oficiali Graikijos kalba. Ja kalba beveik visi gyventojai (99 proc.). Iš gyvų indoeuropiečių kalbų graikų kalba turi ilgiausią dokumentuotą istoriją. Rašytiniai graikų kalbos šaltiniai egzistuoja pastaruosius 3400 metų, didžiojoje daugumoje rašytinių tekstų naudota graikų abėcėlė.
Vakarų pasaulio istorijoje ir kultūroje graikų kalba užima svarbią vietą. Daugelis senovės graikų literatūros kūrinių, įskaitant epines Homero poemas, Sofoklio ir Euripido dramas, užima svarbią vietą Europos literatūroje. Be to, daug pagrindinių mokslo ir filosofijos tekstų buvo parašyta graikų kalba. Ir nepamirškime, kad Naujasis Testamentas, pagrindinis krikščionių religijos tekstas, taip pat parašytas graikiškai.
Graikų kultūros, mokslo, politikos ir prekybos įtakos senovės Vidužemio jūros regione pasekmė buvo tai, kad graikų kalbą imta plačiai vartoti; tai buvo tam tikra bendra civilizacijų kalba. Viduramžiais graikų kalba tapo oficialia Bizantijos imperijos kalba. Naujųjų laikų istorijoje graikų kalba yra oficiali kalba Graikijoje ir Kipre, ir yra viena iš 24

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

oficialių Europos Sąjungos kalbų. Šiandien ja kalba mažiausiai 18 mln. žmonių Graikijoje, Kipre, Albanijoje, Italijoje, Turkijoje, o ypač – visame pasaulyje gyvenantys pirmos, antros ir trečios kartos graikai (graikų kalba diasporoje).

Vietiniai dialektai

Yra keletas vietinių graikų kalbos tarmių:

- **Peloponeso tarmė** daugiausia vartojama Peloponese.
- **Šiauriniai dialektai** dažniausiai vartojami šiaurinėje dalyje ir šiaurinės Egėjo jūros salose.
- **Senoji Atėnų tarmė**, kuria vis dar kalba pagyvenę atėniečiai, Megaros ir Kimerijos gyventojai.
- **Kretos tarme** kalbama beveik vien Kretos saloje.
- Rodo, Chijo, kitų regiono salų ir Kipro **pietryčių dialektai**.

Daugiau informacijos:

- *https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html*
- *https://www.greeka.com/greece-culture/language/*
- *https://www.britannica.com/topic/Greek-language*
- *https://omniglot.com/writing/greek.htm*
- *https://greeklanguage.gr/en/?v=f214a7d42e0d*
- *https://en.greekcourses.uoa.gr/*

Užsienio kalbos Graikijoje

Užsienio kalba, kuria Graikijoje kalba 48 proc. gyventojų, yra anglų. Anglų kalba – tarptautinė komercijos, mokslo ir kt. kalba, įtraukta į Graikijos švietimo sistemą. Mokyklose jos mokomasi nuo pirmos klasės. Antrasis pasirinkimas daugelyje Graikijos mokyklų yra vokiečių kalba: beveik 9 proc. gyventojų kalba vokiškai. Kitos užsienio kalbos yra prancūzų (8,5 proc.), italų, (8 proc.) ir ispanų.

Graikijoje angliškai kalbama taip plačiai, kad užieniečiai, planuojantys persikelti į Graikiją dirbti, praleisti pensiją ar atvykti ilgoms atostogoms, su vietiniais gali laisvai bendrauti angliškai, ypač jei kalba su jaunesniais nei 45 metų žmonėmis. Šiuo atveju jie turi nemažą galimybę apsieiti vartodami tik anglų kalbą. Jei jie daugiausia bendrauja su vyresniais nei 45 metų žmonėmis, rekomenduojama pramokti graikiškai, kad būtų lengviau bendrauti su vyresnio amžiaus žmonėmis, kurių anglų kalbos mokėjimo įgūžiai silpnesni.

Paskutinis, bet ne mažiau svarbus dalykas: dar vienas sunkumas ilgalaikiams atvykėliams yra bendravimas su viešojo sektoriaus darbuotojais. Tai – būtinas žingsnis norint gauti vizą, leidimus ir pan. Šiuo atveju bendravimas nėra toks sklandus ir paprastas kaip turizmo sektoriuje. Viešojo sektoriaus darbuotojai daugiausia kalba graikiškai, priešingai nei turizme dirbantys žmonės. Idealiu atveju praktiškas sprendimas būtų išmokti kalbėti graikiškai arba paprašyti graikiškai kalbančio asmens pagalbos tvarkant oficialius dokumentus.

Daugiau informacijos:

- *https://languageknowledge.eu/countries/greece*
- *https://www.worldatlas.com/articles/what-language-do-they-speak-in-greece.html*
- *https://www.quora.com/What-language-do-people-of-Greece-speak*
- *https://howwidelyspoken.com/how-widely-spoken-english-greece/*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ TBK taikymo Graikijoje refleksija

Imigracija Graikijoje nėra naujas reiškinys.

Graikija per pastaruosius kelerius metus priėmė labai daug imigrantų, pabėgėlių ir kaimyninių šalių piliečių. Skaičiuojama, kad bendras jų skaičius siekia apie 1,2 mln. Tarp jų yra apie 70 000–90 000 imigrantų ir pabėgėlių. Dauguma jų planuoja per Graikiją tranzitu keliauti į kitas Europos šalis.

Tie, kurie nekantrauja likti Graikijoje ir įgyti Graikijos pilietybę, turi laikytis nustatytų procedūrų ir atitinkamų teisės aktų.

Be įvairių kitų įsipareigojimų, jie turi gerai mokėti graikų kalbą ir įrodyti, kad yra susipažinę su Graikijos istorija, kultūra ir tradicijomis, kad galėtų būti įtraukti į vietos visuomenę.

Taigi, vis labiau reikia, kad suaugusiųjų mokymo teikėjai iš viešojo ar privataus sektoriaus organizuotų mokymus imigrantams ir pabėgėliams, o suaugusiųjų švietėjai tinkamai juos apmokytų. Taip pat reikia specialių integracijos mokymo programų, kurias parengtų suaugusiųjų švietimo teikėjai.

Visoje Graikijoje yra keletas mokymo paslaugų teikėjų, siūlančių kursus imigrantams.

Tarp siūlomų kursų yra:

- nemokami graikų kalbos kursai imigrantams;
- kalbų mokymas pabėgėliams ir imigrantams;
- Atėnų universiteto suaugusiųjų imigrantų ir pabėgėlių integracijos programa.

Be to, mūsų organizacija, siekdama greičiau įtraukti juos į Graikijos visuomenę, šiai tikslinei grupei parengė įvadinį kursą.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar savo darbovietėje turėjote kokių nors tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos kėlimo kursų? Jei taip, kokia buvo jūsų patirtis?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kiek salų yra Graikijoje?
2. Kaip griežtai žiūrima į punktualumą Graikijoje?
3. Kokiomis užsienio kalbomis dažniausiai kalbama Graikijoje?
4. Kokios yra svarbiausios religinės šventės Graikijoje?
5. Kiek skirtingų graikiško sūrio rūšių yra?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Pagalvokite

- Ar Graikija gali būti laikoma turistų lankoma vieta?
- Kokia yra Graikijos politinė sistema?
- Ar Graikija yra svetinga šalis užsienio studentams?
- Ar Graikija yra svetinga šalis pabėgėliams?
- Kaip vertinate graikų polinkį mokytis užsienio kalbų?
- Kodėl graikiškas maistas toks populiarus?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- https://www.greeka.com/greece-culture/
- https://www.nytimes.com/2012/02/19/magazine/the-way-greeks-live-now.html
- https://internationalliving.com/countries/greece/
- https://greekcitytimes.com/greek-lifestyle-and-events-from-around-the-world/
- Study Abroad in Greece: International Programs for Foreign Students (greekreporter.com)
- https://studyingreece.edu.gr/
- https://www.tuc.gr/index.php?id=5612
- https://studylink.com/countries/greece/
- International educational programmes for foreign students in Greek Universities (greeknewsagenda.gr)
- "Odysseus" Education of Immigrants in the Greek Language, the Greek History and the Greek Culture | Youth and Lifelong Learning Foundation - INEDIVIM
- https://xeniospolis.gr/holistic-adult-refugee-and-migrant-education-program/
- https://help.unhcr.org/greece/living-in-greece/access-to-education/
- Access to education - Asylum Information Database | European Council on Refugees and Exiles (asylumineurope.org)
- https://en.greekcourses.uoa.gr/
- https://en.unesco.org/creativity/rapports-suivi/rapports-periodiques/rapports-disponibles-28
- https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/power.2012.4.2.219
- OECD iLibrary | Working Together for Local Integration of Migrants and Refugees in Athens (oecd-ilibrary.org)
- https://respondmigration.com/wp-blog/refugee-integration-policies-practices-experiences-greece-country-report
- https://www.unhcr.org/gr/en/13585-conference-on-social-integration-of-refugees-in-greece.html
- https://greece.iom.int/en/supporting-%E2%80%98cities-network-integration%E2%80%99
- https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html
- https://www.greeka.com/greece-culture/language/
- https://www.britannica.com/topic/Greek-language
- https://omniglot.com/writing/greek.htm
- https://greeklanguage.gr/en/?v=f214a7d42e0d
- https://en.greekcourses.uoa.gr/
- https://languageknowledge.eu/countries/greece
- https://www.worldatlas.com/articles/what-language-do-they-speak-in-greece.html

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- *https://www.quora.com/What-language-do-people-of-Greece-speak*
- *https://howwidelyspoken.com/how-widely-spoken-english-greece/*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Praktinis TBK taikymas Ispanijoje

Šiame poskyryje trumpai pristatome Ispaniją ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Ispanijos suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiaisiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote savo šalį užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Koks, jūsų nuomone, šalies įvaizdis visame pasaulyje?
- Kaip manote, ar šalis patraukli užsieniečiams?

Kelios citatos apie Ispaniją

Kaip lengva susirasti draugų Ispanijoje!
Geriausias būdas išlaikyti paslaptį Ispanijoje – parašyti knygą.
Ispanijoje nėra naktinio gyvenimo. Jie eina miegoti vėlai ir keliasi vėlai. Tai ne naktinis gyvenimas. Tai tik dienos pratęsimas.
Trys ispanai, keturios nuomonės.
Mokausi gaminti gerą paeiliją, bet tai tikras menas.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar žinote, ką reiškia garsioji „Guernica“, kurią 1937 m. nutapė Picasso’as?

Kuo ypatingas ispaniškas omletas (tortilija)?

Ar žinote, kaip vadinama šventė, kai žmonės mėtosi pomidorais?

Kur Europoje yra dykuma?

Santjago de Kompostelos katedra yra seniausio piligriminio kelio Europoje pabaiga. Kokį maršrutą turime omenyje?

▣ Trumpai apie šalį

Geografija ir pagrindinės vietos

Pirėnų pusiasalis (kurį Ispanija dalijasi su Portugalija ir Andora) yra pietvakariniame Europos kampe ir apima didžiąją Ispanijos teritorijos dalį. Kanarų, Balearų, kelios mažesnės salos ir miestai Šiaurės Afrikoje Seuta ir Melilja priklauso Ispanijai. Šalis yra viena iš penkiasdešimties didžiausių pasaulio šalių. Jos bendras plotas yra 506 030 kv. km.

Kalnai, sudarantys didžiules grandines, supa aukštą vidaus plokščiakalnį, esantį daugiau nei 600 m virš jūros lygio. Pusiasalio geografija pasižymi išskirtinių anklavų ir natūralių buveinių gausa. Kraštovaizdžio įvairovė neabejotinai išskiria pusiasalį iš kitų Europos vietovių.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Ispanijai dėl jos geografinės padėties įtakos turi du labai skirtingi vandens telkiniai: platus atviras Atlanto vandenynas ir Vidužemio jūra, kurios vienintelis fizinis ryšys su pirmuoju yra siauras kanalas, žinomas kaip Gibraltaro sąsiauris. Per jį maišosi labai skirtingo druskingumo ir temperatūros vanduo. Ispanijos pakrantė driekiasi 5 755 km.

Ispanijos upių natūralų srautą daugiausia lemia krituliai. Nuo jų priklauso, iš kur upių vandenys atsiranda ir virsta paviršine ar požemine vandens srove. Tačiau žmogaus įsikišimas, infrastruktūra, naudojama valdyti vandens pasiskirstymą, ir kiti veiksniai turi įtakos natūraliam upių srautui.

Didžiulius dabartinės Ispanijos hidrografinės sudėties kontrastus paaiškina įvairus šalies klimatas, taip pat morfologiniai ir geologiniai veiksniai.

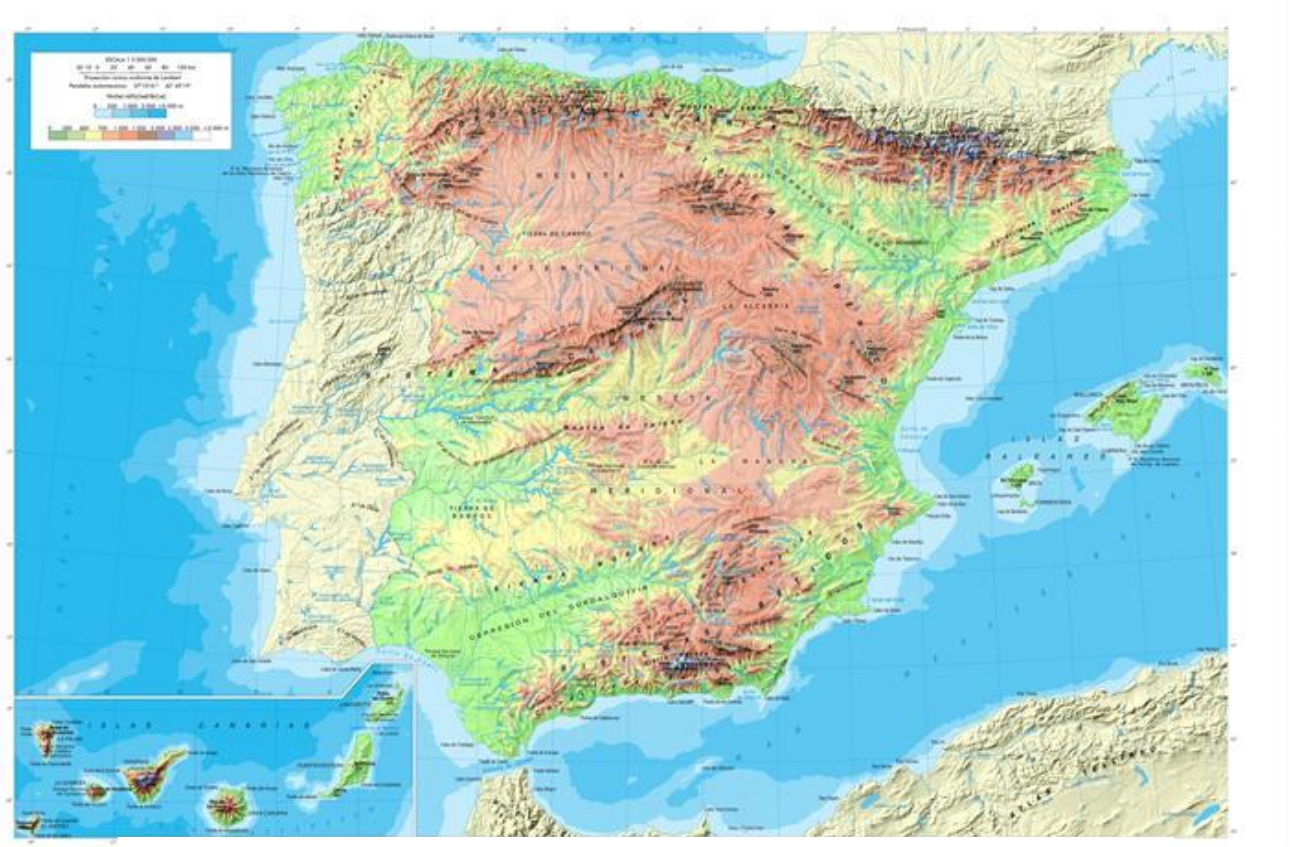

Ispanijos reljefo žemėlapis *(Instituto Geográfico Nacional)*
Šaltinis: https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/historyandculture/geography/Paginas/index.aspx

Istorija

Ispanija yra karalystė, kurios didžioji dalis žemės yra Pirėnų pusiasalyje, Europos pietvakariuose. Pusiasalis dėl savo geografinės padėties veikė kaip kultūrinis tiltas ne tik tarp Šiaurės ir Pietų Europos, bet ir tarp Afrikos bei Vidužemio jūros. Praeityje vykę pakilimai ir nuosmukiai čia sufomavo civilizacijų katilą. Todėl šis kraštas didžiuojasi turtingu kultūros paveldu ir ilga istorija.

Daugiau nei prieš 35 000 metų pirmieji šiuolaikiniai žmonės atvyko į dabartinę Ispaniją. Romos užkariavimas, prasidėjęs 218 m. pr. Kr., pradėjo ilgą kultūros susijungimo laikotarpį, kurio padariniai gali būti jaučiami ir šiandien. Žlugus Vakarų imperijai, germanų gentys (visigotai, suevidai ir vandalai) ir galiausiai maurai užėmė Ispaniją. Maurų įtaka pusiasalyje tęsėsi iki Granados Nasridų karalystės žlugimo 1492 m. Katalikų karalių santuoka lėmė dinastinę

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

sąjungą tarp Kastilijos ir Aragono. Atradus ir užkariavus Ameriką, Ispanija išpopuliarėjo Europoje ir sukūrė didžiulę imperiją, apimančią keturis žemynus. Ispanų buvimas Amerikoje sukūrė tvirtą ryšį tarp dviejų Atlanto vandenyno pusių, o ispanų kalba tapo įprasta beveik 500 mln. žmonių.

Šiuo metu Ispanija yra aukščiausio išsivystymo lygio šalių grupėje. Ji aktyviai dalyvauja JT, NATO, EBPO ir G-20 bei kitose tarptautinėse organizacijose ir konferencijose. Ispanija taip pat yra Europos Sąjungos, galingiausio pasaulyje prekybos bloko, narė ir yra įsipareigojusi toliau plėtoti Europos integraciją.

Segovijos akvedukas
Šaltinis: http://www.xn--espaaescultura-tnb.es/es/estilos_artisticos/romano.html

Virtuvė

Ispaniškas maistas gerai žinomas visame pasaulyje dėl to, kad yra kvapnus, maistingas, tradicinis, kūrybiškai paruoštas ir įvairus, taip pat dėl populiarių restoranų ir puikių patiekalų, kaip matyti iš tarptautinio šefų žinomumo. Legendinė Vidužemio jūros dieta, UNESCO įtraukta į nematerialųjį kultūros paveldą, yra labai maistinga. Alyvuogių aliejus, ispaniškas kumpis (nacionalinio pasididžiavimo šaltinis) ir ispaniškas vynas yra pagrindiniai ingredientai.

Skanūs mėsos patiekalai, šviežia žuvis (kurią galima kepti, troškinti arba kepti ant grotelių) ir vėžiagyviai (pvz., moliuskai, midijos, aštuonkojai su bulvėmis, virtomis su druska ir lauro lapais) – visa tai yra ispaniškos virtuvės dalis. Paelija, gaspačo (šalta daržovių sriuba), bulvių omletas, *cocido madrileño* (troškinta mėsa su avinžirniais), Iberijos kumpis ir garsiosios tapos yra už šalies ribų gerai žinomi ispaniški patiekalai.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Tapos yra užkandis, valgomas šaltas arba karštas. Jos gali būti padarytos iš įvairių ingredientų – kumpio, midijų, keptų kalmarų, alyvuogių, troškintų grybų ir kitų daržovių. Trumpai tariant, tapos yra kaip mažytės lėkštutės, tačiau jos turi gilią socialinę reikšmę: yra susijusios su džiaugsmu mėgautis ne tik maistu, bet ir draugiškumu bei laime.

Tradicinėje ispanų virtuvėje gausu desertų, tokių kaip *tocinos de cielo*, *pestiños*, *crema catalana*, *sobaos*, *buñuelos* ir *tarta de Santiago*. Miltai, kiaušiniai ir cukrus yra pagrindiniai jų ingredientai. Šie desertai ne tik skanūs, bet ir saldūs. Ant ispanų pietų stalo yra ir dar daugiau tradicinių patiekalų. Kiekviename regione jie skirtingi.

Paelija valencijana
Šaltinis: https://www.20minutos.es/noticia/2198531/0/paella-valenciana/pollo-conejo/valencia/

Kasdienio gyvenimo specifika

Ispanų kasdienis gyvenimas labai panašus į kitų išsivysčiusių Vakarų šalių piliečių gyvenimą. Tačiau yra keletas papročių, būdingų tik Ispanijai. Akivaizdžiausias, ypač užsienio svečiams, yra dienos organizavimas ir valgymų planavimas. Pietūs patiekiami tarp 14.00 ir 15.00 val., ir tai yra pagrindinis dienos valgis. Tradiciškai po jo būna poilsis – garsioji *siesta*, tačiau šis ritualas nyksta, nes dauguma žmonių dabar važinėja ilgus atstumus iš namų į darbą. Vakarienė, lengvesnis patiekalas, taip pat patiekiamas vėlai – tarp 21.00 ir 22.00 val. Vasarą net ir vėliau.

Ši tendencija atsispindi verslo įstaigų, prekybos vietų ir švietimo institucijų darbo valandose. Vidury dienos daroma ilga pertrauka – paprastai dviejų valandų – per kurią dauguma parduotuvių nedirba, o gatvėse nesutiksi daug žmonių. Barai, restoranai ir dideli prekybos centrai yra vienintelės vietos, neuždaromos vidurdienį.

Tuo metu per televiziją transliuojamos pagrindinės dienos naujienos, taip pat kai kurios populiariausios laidos. Darbo diena tęsiasi nuo vėlyvos popietės, 16.30–17.00 val., iki maždaug 20.00 val.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Šeštadienis yra aktyviausia savaitės diena miestų ir miestelių centruose, kai dauguma šeimų išeina apsipirkti, susitikti su draugais ar tiesiog pasivaikščioti po parkus mėgaudamiesi saulės spinduliais. Šeštadienio vakarą saulei nusileidus, daugumoje barų ir lauko maitinimo įstaigų gausu žmonių, kurie ramiai mėgaujasi gėrimais ir maistu. Sekmadieniai skiriasi priklausomai nuo miesto dydžio: didžiuosiuose miestuose dauguma parduotuvių ir prekybos centrų dirba visą dieną, mažesniuose miestuose ir kaimuose viskas uždaryta. Sekmadienis – diena atsipalaiduoti.

Daugiau informacijos:

- *https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/historyandculture/geography/Paginas/index.aspx*
- *https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/historyandculture/*
- *https://www.spain.info/en/gastronomy-wine-tourism/*
- *https://www.britannica.com/place/Spain/Daily-life-and-social-customs*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokios kultūros paveikė Ispaniją?

Iš kur į Ispaniją atvyksta dauguma imigrantų?

Ar manote, kad Ispanija yra įtraukioji šalis?

Ar ispanai kalba angliškai?

Ar kalbėti ispaniškai Barselonoje nemandagu?

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kur ir kaip tai vyksta?

Ispanija yra labai patraukli studijų vieta tarptautiniams studentams. Šalis gali pasigirti gerai organizuota švietimo sistema, įvairiomis studijų programomis ir neprilygstama akademine patirtimi. Tarptautiniai studentai į Ispaniją traukia dėl įvairių priežasčių, įskaitant puikų klimatą, aktyvų ir linksmą gyvenimo būdą bei daugybę darbo ir mokymosi galimybių. Ispanijoje yra 84 universitetai (50 valstybinių ir 34 privatūs). Daugelis Ispanijos švietimo institucijų laikomos tarp geriausių pasaulyje, o tai rodo, kad akademinio personalo kompetencija yra gerbiama ir vertinama visame pasaulyje.

Mokslo ir inovacijų ministerijos duomenimis, bendras tarptautinių studentų skaičius Ispanijos aukštosiose mokyklose yra 194 743 (įskaitant mobilumo programų studentus). Šis skaičius apima tarptautinius studentus iš valstybinių ir privačių universitetų, taip pat vaikinus ir merginas. Inžinerija, vadyba ir administravimas, kalbos, humanitariniai mokslai, teisė ir sveikatos mokslai yra vienos populiariausių studijų programų tarp užsienio studentų Ispanijoje.

Didžioji dalis aukštojo mokslo programų dėstoma ispanų kalba, tačiau siūlomos ir angliškos.

Suaugusiesiems yra keletas mokymosi galimybių, tačiau, atsižvelgiant į problemas, su kuriomis susiduria suaugusieji imigrantai, reali prieiga ribota.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Suaugusiųjų imigrantų kompleksinių švietimo planų ar procedūrų nėra, tačiau yra tam tikrų pavienių iniciatyvų, kurių imasi pačios institucijos. Taip pat veikia privatūs centrai, kuriuose naudojamos įvairios priemonės, metodai, medžiagos, tačiau ne visada laikomasi tos pačios teisinės bazės. Šios institucijos ir centrai sutelkia dėmesį į konkrečias pastangas, galinčias padėti jiems geriau suprasti situaciją.

Kai kurios iš šių iniciatyvų apima ilgą mokymo(si) kelią, prasidedantį nuo raštingumo ir kalbos mokymosi tiems, kuriems trūksta elementarių bendravimo įgūdžių, toliau pereinama prie socialinių įgūdžių ugdymo, informacinių ir ryšių technologijų valdymo mokymų, ir baigiama įdarbinimo, profesinio perkvalifikavimo ir specialybės mokymu.

Suaugę imigrantai daugiausia atvyksta iš Maroko, Rumunijos, Ekvadoro, Kolumbijos, Senegalo, Jungtinės Karalystės ir Brazilijos. Vyrai daug dažniau nei moterys.

Ispanijos aukštojo mokslo tarpkultūrinimas
Šaltinis: http://sepie.es/internacionalizacion

Požiūris į daugiakultūriškumą

Ispanija visada buvo vertinama kaip šalis su geografine kultūrine įvairove, o ne šalis su kultūrinėmis mažumomis. Nepaisant nacionalinės konstitucinės daugiakultūriškumo deklaracijos trūkumo, vyriausybė pradėjo pripažinti kultūrinę įvairovę ir ėmė telkti dėmesį į imigrantų ir mažumų socialinę integraciją. Tai daugiausia buvo pasiekta vadovaujantis Nacionaliniais socialinės įtraukties veiksmų planais, kurie nuo 2001 m. rengiami bendradarbiaujant su daugybe nevyriausybinių organizacijų. Jais įsipareigojama gerinti imigrantų socialinę integraciją. Pilietybės ir integracijos strateginiame plane Ispanija apibūdinama kaip „pliuralistinė visuomenė“, turinti „įvairios kilmės, kultūrų ir bruožų imigrantų, kurie sudaro visuomenės bendrą tapatybę“. Tai labai svarbu socialiniu požiūriu, nes imigrantų buvimas iš esmės pakeis mūsų visuomenę demografiniu, ekonominiu, kultūriniu ir politiniu aspektais.

Nors ispanai paprastai palankiai žiūri į imigrantus, vyriausybės politinė užduotis turėtų būti numalšinti, o ne stiprinti imigrantų invazijos keliamus rūpesčius.

Ispanai iš esmės yra draugiški atvykėliams, tačiau kartais visuomenę palaužia nerimas. Pastaraisiais metais migracija labiau politizuojama nei anksčiau.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Nepaisant to, Ispanijos gyventojai išlaikė teigiamą požiūrį į imigrantus ir pabėgėlius. Du trečdaliai ispanų turi palankią nuomonę apie juos.

Daugiakultūrė Ispanija
Šaltinis: https://plataformaintercultural.es/

▣ Ispanų kalba

Valstybinė kalba – ispanų

Kastilų kalba yra oficiali kalba valstybėje pagal Ispanijos Konstitucijos 3 straipsnį. Visi ispanai (47 mln.) turi pareigą ją mokėti ir teisę ja kalbėti. Kitos kalbos taip pat bus pripažintos oficialiomis atitinkamose autonominėse bendruomenėse. Nustatyta, kad Ispanijos kalbinių formų įvairovė yra kultūrinis paveldas, kurį būtina išlaikyti ir saugoti. Šalies Konstitucija kartu su Ispanijos daugiakalbių bendruomenių priimtais teisės aktais siūlo išsamią teisinę bazę kalbinių teisių pripažinimui, neatsižvelgiant į tai, ar kalbama ispanų ar kastiliečių.

Ispanų kalba, kaip ir kitos romanų kalbos, kilo iš lotynų kalbos susiskaidymo. Ispanų kalbos atsiradimas Amerikoje 1492 m. buvo esminis kalbos plitimui. Ispanijos karališkoji akademija, įkurta 1713 m., ir Ispanų kalbos akademijų asociacija sprendžia ortografijos, gramatikos ir leksikos standartizavimo klausimus.

Ispanų kalba yra antra didžiausia kalba pasaulyje (po kinų). Ji lenkia anglų ir hindi kalbas. Ispaniškai kalba 400 mln. žmonių. Dabar ji yra oficiali kalba daugiau nei dvidešimtyje pasaulio šalių.

Katalonų kalba yra oficiali Katalonijos ir Balearų salų autonominių bendruomenių kalba. *Institut d'Estudis Catalans* išleido *Normes ortográfiques, Diccionari ortográfico* ir *Gramática* (1907 m.). Tai padėjo susisteminti kalbą.

Valensijos kalba yra oficiali Valensijos autonominės bendruomenės kalba. *Cortes Valencianas* patvirtino Valensijos kalbos akademijos steigimą 1998 m., kurios tikslas buvo nustatyti ir dokumentuoti valensiečių kalbos taisykles.

Baskų kalba yra viena seniausių Europos kalbų. Jos kilmė yra daugelio teorijų objektas. Šiuo metu ja kalbama Ispanijos Baskų krašte, Navaros šiaurės vakarų provincijose ir Prancūzijos baskų regione. Remiantis Regioninės autonomijos statutu, baskų kalba tapo oficialia *Comunidad Autónoma Vasca* kalba 1979 m. Karališkoji baskų kalbos akademija sukūrė šios kalbos normas.

Galisų kalba kalbama visoje Galisijoje, taip pat prie jos sienų su Astūrija, Leonu ir Zamora. Galisijos karališkoji akademija buvo įkurta 1905 m. Tai žymi galisų kalbos formalizavimą ir vartojimo standartų nustatymą.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Ispanų kalbos
Šaltinis: https://es.slideshare.net/miprofedespanol/lenguas-de-espaa-40144276

Užsienio kalbos Ispanijoje

Daugiau nei 6 mln. ispanų gimė už šalies ribų, o tai sudaro šiek tiek daugiau nei 13 proc. gyventojų. Dauguma ispanų yra iš kitų Europos šalių, nors yra iš Lotynų Amerikos, Šiaurės Afrikos ir Azijos.

Ispanijoje dažniausiai vartojamos arabų, rumunų, anglų, prancūzų, portugalų, vokiečių, italų, rusų ir kinų kalbos.

Didinti tarptautinių studentų skaičių ir išlaikyti juos Ispanijoje tapo nacionalinės politikos prioritetu. Daugelis universitetų stengiasi pritraukti tarptautinių studentų į savo tikslus įtraukdami tarptautinį, tarpkultūrinį ir (arba) pasaulinį aspektą, taip pat pradėdami tarptautines įdarbinimo kampanijas.

SEPIE yra svarbi organizacija viešinimo srityje. Ji padeda populiarinti Ispanijos universitetų sistemą tarptautiniu mastu ir valdo stipendijų bei mobilumo programas, sudarydama bendradarbiavimo sutartis su užsienio vyriausybėmis dėl studentų, dėstytojų ir ne akademinio personalo integravimo į Ispanijos universitetų sistemą.

Ispanai turi gerai žinomą kalbos mokymosi trūkumą. Ištisus dešimtmečius duomenys nesikeičia – Ispanija pagal užsienio kalbų mokėjimą yra ES šalių sąrašo pabaigoje. Ekspertai dažniausiai nurodo švietimo ir kultūros problemas, taip pat ekonomines kliūtis. Tai paaiškina ispanų nenorą mokytis užsienio kalbų.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Užsienio kalbos
Šaltinis: https://studenttravelplanningguide.com/global-trends-in-foreign-language-demand-and-proficiency/

Daugiau informacijos:

- *https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/spanishinstitutions/Paginas/index.aspx#languages*
- *https://www.rae.es/*
- *https://www.cervantes.es/default.htm*
- *http://www.iec.cat/activitats/entrada.asp*
- *https://www.llull.cat/english/home/index.cfm*
- *http://www.avl.gva.es/en*
- *https://www.euskaltzaindia.eus/index.php?lang=en*
- *https://www.etxepare.eus/en*
- *https://academia.gal/*
- *https://blog.lingoda.com/en/which-are-the-most-spoken-languages-in-spain/*
- *https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/26_spain_international_students_2018_en.pdf*
- *https://ecfr.eu/publication/border_games_spain_answer_to_the_populist_challenge_on_migration/*
- *https://ec.europa.eu/education/study-in-europe/country-profiles/spain_en*
- *http://www.sepie.es/internationalisation.html*
- *https://www.accem.es/formacion/*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- https://www.unir.net/educacion/revista/como-afecta-la-multiculturalidad-en-la-educacion-espanola-informe-talis/
- https://www.educaweb.com/contenidos/educativos/estudiar-espana/acceso-sistema-educativo-espanol-personas-refugiadas-inmigrantes/
- https://www.studying-in-spain.com/spain-international-student-statistics/#:~:text=Number%20of%20International%20Students%20in%20Spain&text=The%20total%20number%20of%20international,Ministry%20of%20Science%20and%20Innovation.

▣ TBK taikymo Ispanijoje refleksija

Ispanija iš emigrantų tapo imigrantų šalimi. Nepaisant jau seniai egzistavusios didelės įvairovės, apmąstymai, teisės aktai ir švietimo susirūpinimas kultūriniu pliuralizmu prasidėjo tik tada, kai išryškėjo imigracijos sukeltos problemos. Nagrinėjant Ispanijos švietimo tarpkultūrinę perspektyvą ir politikos bei praktikos santykį, rezultatas yra labai geras, ypač atsižvelgiant į tai, kaip kultūrinė įvairovė vertinama tiek teisiniu, tiek praktiniu požiūriais.

Suaugusiųjų švietimas Ispanijoje apima daugybę dalykų, tokių kaip raštingumas, pagrindiniai įgūdžiai, galimybė įsidarbinti ir laisvalaikio veikla. Mokymus siūlo vietos valdžios institucijos, darbdaviai ir nepriklausomi mokymo centrai. Nors suaugusieji mokosi vis aktyviau, vis dar nėra profesionalių andragogų rengimo programų.

Peržiūrėti šalies švietimo sistemą yra būtina siekiant pritaikyti didaktinę švietimo sistemos metodiką XXI amžiaus daugiakultūrės studentų bendruomenės poreikiams. Dėl šio daugiakultūriškumo suaugusiųjų švietėjai permąsto mokymo būdus, nes jie priklauso kartai, kuri tiesiogiai nepatyrė tokios daugiakultūrės situacijos kaip dabartinė, nepaisant fakto, kad per Ispanijos teritoriją žmonės nuo seno migravo iš įvairių pasaulio šalių.

Štai kodėl Ispanijos švietėjams reikia mokytis apie įvairias mokymo galimybes daugiakultūriame kontekste, įskaitant daugiakultūrį ir tarpkultūrinį švietimą.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar savo darbovietėje turėjote kokių nors tarkultūrinio bendravimo kompetencijos ugdymo mokymų? Jei taip, kokia buvo jūsų patirtis?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokio ilgio yra Ispanijos pakrantė?
2. Kokiais metais katalikų karaliai atkariavo Ispaniją?
3. Kas yra tapos?
4. Ar siesta vis dar egzistuoja tarp ispanų?
5. Kiek universitetų yra Ispanijoje?
6. Ar Ispanija yra imigracijos ar emigracijos šalis?
7. Kiek oficialių kalbų yra Ispanijoje?
8. Kokiomis užsienio kalbomis dažniausiai kalbama Ispanijoje?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Pagalvokite

- Ar Ispaniją galima laikyti saulės ir jūros šalimi?
- Kokia politinė sistema Ispanijoje?
- Kodėl Vidužemio jūros dieta tokia garsi?
- Ką manote apie dienos organizavimą ir maitinimosi planavimą Ispanijoje?
- Kaip manote, ar tarptautiniams studentams Ispanija yra patraukli studijų vieta?
- Kaip apibūdintumėte ispanų požiūrį į imigrantus ir pabėgėlius?
- Kaip įvertintumėte kelių kalbų sambūvį Ispanijoje?
- Kaip paaiškinti ispanų požiūrį į užsienio kalbas?

▣ Sužinokite daugiau

- *https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/historyandculture/geography/Paginas/index.aspx*
- *https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/historyandculture/*
- *https://www.spain.info/en/gastronomy-wine-tourism/*
- *https://www.britannica.com/place/Spain/Daily-life-and-social-customs*
- *https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/spanishinstitutions/Paginas/index.aspx#languages*
- *https://www.rae.es/*
- *https://www.cervantes.es/default.htm*
- *http://www.iec.cat/activitats/entrada.asp*
- *https://www.llull.cat/english/home/index.cfm*
- *http://www.avl.gva.es/en*
- *https://www.euskaltzaindia.eus/index.php?lang=en*
- *https://www.etxepare.eus/en*
- *https://academia.gal/*
- *https://blog.lingoda.com/en/which-are-the-most-spoken-languages-in-spain/*
- *https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/26_spain_international_students_2018_en.pdf*
- *https://ecfr.eu/publication/border_games_spain_answer_to_the_populist_challenge_on_migration/*
- *https://ec.europa.eu/education/study-in-europe/country-profiles/spain_en*
- *http://www.sepie.es/internationalisation.html*
- *https://www.accem.es/formacion/*
- *https://www.unir.net/educacion/revista/como-afecta-la-multiculturalidad-en-la-educacion-espanola-informe-talis/*
- *https://www.educaweb.com/contenidos/educativos/estudiar-espana/acceso-sistema-educativo-espanol-personas-refugiadas-inmigrantes/*
- *https://www.studying-in-spain.com/spain-international-student-statistics/#:~:text=Number%20of%20International%20Students%20in%20Spain&text=The%20total%20number%20of%20international,Ministry%20of%20Science%20and%20Innovation*.

Vaizdo įrašai:

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- *https://www.youtube.com/watch?v=_UGgc8yV3GE*
- *https://video.nationalgeographic.com/video/00000144-0a23-d3cb-a96c-7b2f61a80000*
- *https://www.speakingofspain.com/videos_of_spain.html#*
- *https://www.youtube.com/watch/nPcfZLaMoAo*
- *https://www.youtube.com/watch?v=Qb7g-eqeDLg*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Praktinis TBK taikymas Italijoje

Šiame poskyryje trumpai pristatome Italiją ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Italijos suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiaisiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote savo šalį užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Koks, jūsų nuomone, šalies įvaizdis visame pasaulyje?
- Kodėl manote, kad šalis yra patraukli užsieniečiams?

Kelios citatos apie Italiją

- „Tu gali turėti visatą, jeigu aš galiu turėti Italiją“, Giuseppe Verdis, italų kompozitorius.
- „Kūrėjas sukūrė Italiją pagal Michelangelo dizainą“, Markas Tvenas, rašytojas ir humoristas.
- „Žmogus, nebuvęs Italijoje, visada jaučiasi nepilnavertis, nes nematė to, ko tikimasi, kad žmogus turėtų būti matęs“, Samuelis Johnsonas, rašytojas ir poetas.

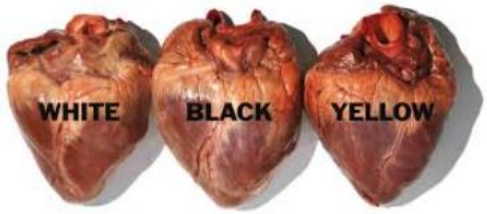

- Olivieras Toscanis, italų fotografas ir jo daugiakultūriškumo idėja.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kiek yra Dovydo, garsiosios Michelangelo skulptūros, kopijų?

Su kuo įprastai siejama Italijos geografija?

Koks Italijos miestas sudarytas iš 118 mažų salų?

Kur yra seniausia pasaulio biblioteka?

Kur yra popiežiaus būstinė?

Kokie yra tipiški stereotipai, siejami su Italija?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

▣ Trumpai apie šalį

Geografija ir pagrindinės vietos

Italija yra Vidužemio jūros šalis, užimanti pusiasalį, esantį pietų Europoje. Italiją sudaro patys įvairiausi kraštovaizdžiai Žemėje. Šalies sienas sudaro Adrijos jūra rytinėje pakrantėje, Tirėnų jūra vakaruose arba Vidužemio jūros pakrantėje ir Jonijos jūra pietuose. Šiaurėje Italija ribojasi su Prancūzija, Šveicarija, Austrija ir Slovėnija. Italija yra ilgas pusiasalis, panašus į aukštą batą: tai pagrindinė priežastis, kodėl Italija paprastai vadinama „batu“. Apulijos regionas pietryčiuose yra „bato kulnas“, o Kalabrijos regionas pietvakariuose – „bato pirštas“. Pagrindinę Italijos kalnų grandinę sudaro Alpės: aukščiausi taškai yra palei Monte Rosą, kurios viršūnė yra Šveicarijoje, ir palei Monblaną, kurio viršūnė yra Prancūzijoje. Toskana, esanti į pietus, yra bene geriausiai žinomas Italijos regionas. Jis garsėja menu, architektūra ir kraštovaizdžiu. Per visą šalį driekiasi aukšti Apeninų kalnagūbriai, apimantys visą Italijos pusiasalio plotį. Didžioji dalis apatinės Apeninų grandinės yra beveik dykumoje, kurioje gyvena daugybė gyvūnų rūšių, tokių kaip šernai, vilkai ir lokiai. Pietinė Apeninų dalis nestabili su keliais aktyviais ugnikalniais, įskaitant Vezuvijų. Šalies apačioje, Vidužemio jūroje, yra Sicilijos ir Sardinijos salos.

Italijos žemėlapis. Šaltinis: Viaggiatori.net, https://www.viaggiatori.net/)

Įdomūs faktai

- Italijoje yra trumpiausia upė pasaulyje (upė Ri, 175 m).
- Italija gali pasigirti daugiausia UNESCO pasaulio paveldo objektų turinčia šalimi visame pasaulyje.
- Italijoje yra vieninteliai 3 aktyvūs ugnikalniai Europoje (Strombolis, Etna ir Vezuvijus).

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Etnos ugnikalnis (šaltinis: SiViaggia, https://siviaggia.it/)

Istorija

Per daugiau nei 3000 metų Italijos istoriją žymėjo laikino susivienijimo ir ilgo atsiskyrimo epizodai, bendruomenių nesutarimai ir žlugusios imperijos. Taikiai gyvendami jau daugiau nei pusę amžiaus Italijos gyventojai mėgaujasi aukštu gyvenimo lygiu ir labai išvystyta kultūra. Italijos istorija prasideda nuo etruskų, senovės civilizacijos, geografiškai išsidėsčiusios tarp Arno ir Tibro upių. Senovės Italijos istorija visame pasaulyje garsėja Romos imperija, II amžiuje besidriekusia nuo Indijos iki Škotijos. Imperija žlugo V mūsų eros amžiuje po daugybės barbarų invazijų, per kurias hunai, langobardai, ostrogotai ir frankai – buvę Romos pavaldiniai – užgrobė Italijos dalis. Į dalis suskirstyta šalis gyvavo ilgai, Renesanso epochoje klestėjo daug miestų-valstybių. Šis laikotarpis buvo labai reikšmingas, nes pasižymėjo dideliu intelektualiniu, meniniu ir technologiniu tobulėjimu. Italijos suvienijimas baigtas XIX a., kai po revoliucijos karaliumi tapo Viktoras Emanuelis II. Pirmajame pasauliniame kare Italija, kuri buvo Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos sąjungininkė, iš esmės prisidėjo prie pergalės. Italija užbaigė susijungimą gavusi Trentą ir Triestą, ir įgijo nuolatinę vietą Tautų Sąjungos vykdomojoje taryboje. Kiti dvidešimt metų pasižymėjo Benito Mussolinio diktatūra. Jis pasirinko dalyvauti Antrajame pasauliniame kare su nacistine Vokietija ir Japonijos imperija. Diktatūra baigėsi kariniu pralaimėjimu, Musolinio suėmimu ir pabėgimu bei Italijos pilietiniu karu tarp Italijos pasipriešinimo judėjimo, remiamo Amerikos armijos, ir nacių fašistų. Išlaisvinus Italiją, referendumu buvo panaikinta monarchija, atkūrta demokratija. Gyventojai džiaugėsi ekonominiu stebuklu. Buvo įkurta Europos Sąjunga, NATO ir Šešeto grupę (vėliau G7 ir G20).

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Koliziejus (šaltinis: Parco Archeologico del Colosseo, https://parcocolosseo.it/)

Įdomūs faktai

- Pavadinimas „Italija“ iš pradžių buvo vartojamas tik pietvakariniam pusiasalio taškui. Tradiciškai sakoma, kad pavadinimas kilo iš vitalų genties, gyvenusios Kalabrijoje. O šios genties pavadinimas, manoma, susijęs su lotynišku žodžiu „vitulus“, reiškiančiu veršį.
- Kadaise Italijos miestas Sirakūzai buvo didžiausias senovės Graikijos miestas.
- Šv. Petro katedra yra didžiausias krikščionių pastatas pasaulyje.

Virtuvė

Jei du iš trijų labiausiai paplitusių stereotipų apie Italiją (pica, makaronai ir mandolina) yra susiję su maistu, tam turėtų būti priežastis. Italų virtuvė – viena populiariausių ir dažniausiai kopijuojamų pasaulyje. Tai tipiška Vidužemio jūros regiono virtuvės ingredientai, receptai ir gaminimo būdai kurti visame Italijos pusiasalyje nuo antikos laikų. Italija garsėja savo regioniniais skirtumais, ypač tarp šalies šiaurės ir pietų. Tai atsispindi ir virtuvėje, kuri turi daug regioninių skirtumų tipiškų produktų ir receptų atžvilgiu. Italų virtuvė pasižymi paprastumu, daugelis patiekalų turi tik du keturis pagrindinius ingredientus. Tipiški itališkų patiekalų ingredientai yra vaisiai, daržovės, padažai, mėsa ir kt. Dauguma jų naudojami populiariausiam itališkam patiekalui – makaronams. Šiaurės Italijoje dažniausiai naudojami šie ingredientai: žuvis, bulvės, ryžiai, kukurūzai, dešros, kiauliena ir įvairių rūšių sūriai. Tipiškas Ligūrijos produktas yra pesto – padažas iš baziliko, riešutų, česnako ir alyvuogių aliejaus. Emilija-Romanija regionas visame pasaulyje garsėja Parmos kumpiu, įvairių rūšių saliamiais, triufeliais, parmezano ir granos sūriais bei pomidorais (Bolognese padažu arba ragu). Toskanoje makaronai tradiciškai patiekiami su mėsos padažu (taip pat žvėriena). Pietų Italijoje yra didžiausia vaisių ir daržovių įvairovė: pomidorai, paprikos, alyvuogės ir alyvuogių aliejus, česnakai, artišokai, apelsinai, baklažanai, cukinijos. Mėgaujamasi įvairių ilgių, pločių ir formų makaronais. Yra šimtai skirtingų formų makaronų, turinčių bent jau toje vietoje pripažįstamus pavadinimus. Pavyzdžiui:

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

spagečiai (plonos lazdelės), *rigatoni* (vamzdeliai arba cilindrai), *fusilli* (sūkurėliai) ir lazanija (lakštai). Virtiniai, tokie kaip *gnocchi* (pagaminti iš bulvių ar moliūgų) ir makaronai, pavyzdžiui, *spätzle*, yra tradiciniai pateikalai kai kuriose Italijos dalyse.

Įdomūs faktai

- Italijoje kasdien išgeriama daugiau nei 9,3 mln. kavos puodelių (50 proc. italų paprastai išgeria bent 1 puodelį kavos per dieną).
- Per metus vienas italas suvalgo vidutiniškai 25 kg makaronų.
- Kasmet Italijoje pagaminama daugiau nei 5 mln. picų.

Itališka virtuvė (šaltinis: Taccuini Gastrofisici, https://www.taccuinigastrosofici.it/)

Kasdienio gyvenimo specifika

Šeima (*la famiglia*) yra svarbiausias italų gyvenimo aspektas. Šeima teikia emocinę ir ekonominę paramą ir sudaro socialinio rato pagrindą. Palyginti su situacija anksčiau, dabar itališkos šeimos mažesnės, nes sumažėjo gimstamumas. Keičiasi ir šeimų struktūra, nes vienas tėvų dažnai būna nepasiekiamas per savaitę dėl didelių atstumų darbo reikalais. Nepaisant to, santykiai tarp šeimos narių išlieka itin artimi.

Dauguma italų siekia savarankiškumo ir nepriklausomybės, tačiau dėl ekonominio klimato daugelis suaugusių vaikų lieka gyventi su tėvais. Iš tiesų, italai vėliausia Europoje palieka tėvų namus. Kita vertus, italų kultūroje jaučiama gili pagarba pagyvenusiems šeimos nariams. Vyresnio amžiaus šeimos nariai yra labai atsidavę savo vaikams ir anūkams, ypač pietinėje Italijos dalyje, kur vaikų darželių sistema nėra plečiama. Šeima vis dar atlieka svarbų vaidmenį kuriant socialinę sanglaudą ir priklausymo jausmą: tai ypač pasakytina apie kai kuriuos mažus kaimelius ir miestelius, kur šeimos gyveno viena šalia kitos ištisas kartas, todėl skirta labai daug dėmesio šeimos reputacijai saugoti. Viena populiariausių kasdienių laisvalaikio pramogų yra televizijos žiūrėjimas, radijo

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

klausymas, laikraščių skaitymas ir ėjimas į kiną. Skaityti knygas ar sportuoti nėra labai populiaru. Nors nemažai italų mielai leidžia laisvalaikį namuose, viešosios erdvės taip pat yra svarbios jų kasdieniame gyvenime. Jaunieji italai kasdien susitinka su draugais, dažnai vakarais miestų aikštėse, eina į barus, kino teatrus, picerijas ir diskotekas. Miesto aikštės yra tipiška vyresnio amžiaus žmonių susitikimo vieta. Jie susitinka pasikalbėti, pažaisti kortomis ir papasakoti praeities istorijų.

Italijos aikštė *(šaltinis: Margie in Italy, https://margieinitaly.com/)*

Daugiau informacijos:

- *https://www.britannica.com/place/Italy*
- *https://www.tripsavvy.com/*
- *https://www.britannica.com/topic/history-of-Italy*
- *https://www.petersommer.com/italy/history*
- *https://www.insightguides.com/destinations/europe/italy/historical-highlights*
- *https://www.bonappetour.com/blog/italys-must-eat-foods-12-delicacies-not-to-be-missed/*
- *https://www.realsimple.com/food-recipes/cooking-tips-techniques/italian-cuisine*
- *https://www.walksofitaly.com/blog/food-and-wine/the-16-most-iconic-foods-to-eat-in-italy*
- *http://slowitaly.yourguidetoitaly.com/popular-foods-of-italy/*
- *https://www.flavoursholidays.co.uk/blog/8-ways-the-italian-lifestyle-teaches-you-to-appreciate-life-more/*
- *https://www.italymagazine.com/featured-story/how-experience-italian-lifestyle-home*
- *https://www.thelocal.it/20190209/10-italian-habits-to-adopt-immediately*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokios kultūros paveikė Italiją?

Iš kokių šalių atvyksta imigrantai į Italiją?

Ar manote, kad Italija yra įtraukioji šalis?

Kas dalyvauja daugiakultūriame suaugusiųjų švietime Italijoje?

Ar Italijos istorija yra daugiakultūriškumo ar kultūrinio uždarumo pavyzdys?

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kur ir kaip tai vyksta?

Į Italiją persikeliantys suaugusieji daugiausia atvyksta iš šių šalių: Šiaurės Afrikos, Rumunijos, Albanijos, Kinijos ir Ukrainos. Kalbant apie formalųjį suaugusiųjų švietimą, Italijos situacijai būdinga tai, kad yra valstybinių ir privačių suaugusiųjų švietimo paslaugų teikėjų. Kaip rodo naujausi Italijos socialinės struktūros ir sudėties pokyčiai, mokymuisi visą gyvenimą teikiama ekonominė ir socialinė reikšmė. Didelis skirtumas tarp šiaurės ir pietų regionų ir išaugusi migracija per pastaruosius kelis dešimtmečius paskatino valdžią sutelkti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi į socialinę įtrauktį. Vietinės viešosios institucijos siūlo keletą kursų suaugusiems. Juose dėmesys skiriamas pagrindiniams raštingumo ir skaičiavimo įgūdžiams, taip pat užsienio kalbų ir informacinių technologijų kompetencijoms ugdyti. Privatus sektorius siūlo įvairių kategorijų kursus, skatinančius suaugusiųjų gyvenimo įgūdžių tobulinimą. Kalbant apie neformalųjį suaugusiųjų švietimą, jį daugiausia valdo NVO, dirbančios suaugusiųjų švietimo srityje. Neformalaus mokymosi paslaugą teikia vadinamieji liaudies universitetai (*Università Popolari*), kurie yra privačių ir viešųjų organizacijų, kurių tikslas skatinti suaugusiųjų švietimą, padaliniai. Juose organizuojamos įvairios veiklos, daugiausia skirtos suaugusiems, bet gali dalyvauti ir jaunesni asmenys. Pirmieji universitetai buvo atidaryti XX a. pradžioje, remiantis Danijos ir Švedijos pavyzdžiu. Kitas neformalaus mokymosi pavyzdys yra *Università per la Terza Età*, specialiai skirtas vyresniems nei 50 metų žmonėms (dažniausiai pensininkams), norintiems pagerinti savo išsilavinimą. Asociacija, koordinuojanti šiuos švietimo teikėjus nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu, vadinama *Unitre*.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Comunità di Sant'Egidio, veikianti daugiakultūrio suaugusiųjų švietimo srityje (šaltinis: Comunità di Sant'Egidio, https://www.santegidio.org/)

Požiūris į daugiakultūriškumą

Kaip ir dauguma kitų Europos piliečių, italai paprastai neigiamai vertina bendrą daugiakultūriškumo poveikį šalyje. Tik 18 proc. italų mano, kad daugiakultūriškumas turėjo teigiamos įtakos Italijai, o 57 proc. mano, kad jis turėjo neigiamą poveikį. Tai paaiškinti padeda du veiksniai. Pirma, italai yra linkę susieti daugiakultūriškumą su imigracija ir suvokia, kad daugelis atvykstančių į Italiją nėra tikri pabėgėliai (t. y. jie nebėga nuo karo ar persekiojimo), o ekonominiai migrantai, ieškantys geresnio gyvenimo. Tai atsispindi ir viešose diskusijose, kuriose visi atvykėliai dažniausiai vadinami tik imigrantais, neskiriant skirtingų imigrantų kategorijų. Antra, požiūriui į imigrantus ir pabėgėlius daugiausia įtakos turi italų požiūris į „kitą", t. y. žmones, kurie skiriasi nuo jų. Tie, kurie yra palankiau nusiteikę pabėgėlių atžvilgiu, yra labiau linkę priimti ir imigrantus. Toks pat modelis iš esmės galioja tiems, kurie priešinasi pabėgėliams ir imigrantams. Didžioji dauguma italų išreiškia panašų požiūrį į pabėgėlius ir imigrantus. Darbo vietų trūkumas ir pesimizmas dėl nuolatinio nedarbo reiškia, kad ekonominiai rūpesčiai vaidina didesnį vaidmenį formuojant požiūrį į imigrantus Italijoje, taigi ir į daugiakultūriškumą. Be to, kai kurios besiformuojančios politinės partijos kuria visiško užsidarymo daugiakultūriškumui bangą. Nepaisant to, verta paminėti atvejų tyrimus, kuriuose daugiakultūriškumas buvo suvokiamas kaip socialinio praturtinimo būdas. Pavyzdžiui, vadinamasis Riačės modelis. Kalvos viršūnėje esantis viduramžių miestas Riačė pietinėje Italijos pakrantėje prieš 15 metų buvo beveik miestas vaiduoklis. Namai apleisti, o vietinė mokykla beveik uždaryta. Miestui kilo pavojus išnykti, nes ekonominio pakilimo metu gyventojai išvyko į Šiaurės Italiją ir užsienį. Nuo tada, kai pradėta priimti ribotą skaičių imigrantų gyventi ir dirbti, Riačės likimas ėmė keistis. Ši pertvarka buvo įmanoma dėl mero Domenico Lucano, kuris sukūrė Italijos vyriausybės finansuojamą schemą, skirtą pasiūlyti pabėgėliams apleistus butus ir mokymus. Tai padėjo atstatyti miesto gyventojų skaičių ir ekonomiką. Riačėje dabar gyvena apie 450 imigrantų iš daugiau nei 20 šalių už Europos ribų. Tai sudaro maždaug ketvirtadalį visų miesto gyventojų. Riačės modelis teikia imigrantams galimybę dalyvauti naujoje visuomenėje be didelio ekonominio ir socialinio spaudimo, su kuriuo įprastai susiduria daugelis kitų bandydami užsidirbti pakankamai, kad išsilaikytų. Tada imigrantai gali sutelkti dėmesį į įtrauktį, mokytis vietinės kalbos, bendrauti su vietos gyventojais ir įgyti įgūdžių, kurių jiems reikia, kad galėtų kurti geresnę ateitį.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Paveikslas Riačės gatvėje (šaltinis: The Local, https://www.thelocal.it/)

▣ Italų kalba

Valstybinė kalba – italų

Oficiali kalba visoje šalyje yra italų, kilusi iš Toskanos dialekto. Nepaisant to, kad italų kalba yra oficiali, šalyje išlaikyta daugybė regioninių kalbų, kai kurios jų sulaukė oficialaus pripažinimo (pvz., Sardinijos). Šios regioninės kalbos yra ne dialektai, bet atskiros kalbos, kurios labai skiriasi nuo standartinės italų kalbos. Šiaurinės regioninės kalbos iš tikrųjų yra artimesnės prancūzų ir oksitanų kalboms nei standartinei italų ar pietų kalboms. Regioninėms kalboms priskiriama: kimbrių, vakarų germanų kilmės kalba; italų kalba, daugiausia kalbama Romos miestuose ir centrinėje bei šiaurinėje Italijoje; Pjemonto kalba, turinti didelę prancūzų kalbos įtaką, gerokai pakankamai skiriasi nuo standartinės italų kalbos, kad būtų laikoma atskira kalba, kuria kalbama Pjemonte; Ladin – retoromanų kalba, kuria kalbama Dolomitų kalnuose; ligūrų kalba, artimesnė pjemontiečių, lombardų ir prancūzų kalboms nei standartinei italų kalbai. Lombardo kalba labai skiriasi nuo standartinės italų kalbos; neapoliečių-kalabriečių kalba, kalbama Kampanijos ir Kalabrijos provincijose; Emilijano-Romagnolo, struktūriškai nuo italų kalbos atskirta kalba, gimininga langobardų kalbai, vartojama Šiaurės Vakarų Italijoje, Emilijos-Romanijos regiono dalyje; Venecijos kalba, kuri skiriasi nuo standartinės italų kalbos, kalbama Šiaurės Italijoje, Venecijos mieste ir Tre Venezie regione; Sicilijos kalba pakankamai skiriasi nuo standartinės italų kalbos, kad būtų laikoma atskira kalba; mocheno kalba, gimininga bavarų ir kimbrių kalboms, ja Trentino regione kalba apie 1 900 italų.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Italų tarmių žemėlapis (šaltinis: Linguaenauti, https://linguaenauti.com/)

Užsienio kalbos Italijoje

Užsienio (arba mažumų) kalbos yra tos, kurios yra oficialios nacionalinės kalbos kitose šalyse ir kuriomis kalba mažumos Italijoje. Jos skiriasi nuo Italijai būdingų regioninių kalbų. Užsienio kalbos, kurios yra kitų šalių valstybinės kalbos arba jų variantai: vokiečių, vartojama Pietų Tirolio provincijoje Šiaurės Italijoje; slovėniškai kalbama šiaurės rytiniame Friulio-Venecijos Džiulijos regione netoli sienos su Slovėnija; Molizės kroatų kalba, kroatų išeivijos tarmė, kurią galima išgirsti pietiniame Molizės regione; albanų kalba kalbama keliose srityse, esančiose Avelino, Potencos, Taranto, Kozencos, Katancaro ir Palermo provincijose Pietų Italijoje ir centrinėje Sicilijoje; prancūzų-provanso kalba (Prancūzijoje vadinama *patois*) kalba apie 70 000 žmonių, gyvenančių Aostos slėnio regione; apie 15 000 katalonų kalbą vartojančiųjų gyvena Algero vietovėje Sardinijos šiaurės vakarų kampe; korsikiečių kalba kalbama Madalenos saloje, šiaurės rytinėje Sardinijos pakrantėje. Imigracijos procesas atnešė ir kitų kalbų į Italiją, įskaitant arabų, hindi, pandžabų, urdu, turkų, kurdų, kinų mandarinų ir kt.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Dvikalbiai ženklai *(šaltinis: Il Piccolo, https://ilpiccolo.gelocal.it/)*

Daugiau informacijos:

- *https://eaea.org/wp-content/uploads/2018/01/italy_country-report-on-adult-education-in-italy.pdf*
- *http://migis.eu/?page_id=96*
- *http://slowitaly.yourguidetoitaly.com/languages-of-italy/*
- *https://languageknowledge.eu/countries/italy*
- *https://www.britannica.com/place/Italy/Languages*
- *https://euroalter.com/it/the-riace-model-or-migration-as-a-value-for-a-truly-global-citizenship/*
- *https://www.eurozine.com/the-riace-model/*

▣ TBK taikymo Italijoje refleksija

Daug metų Italija buvo emigracijos šalis; tik per pastaruosius kelis dešimtmečius ši tendencija pasikeitė. Nuo aštuntojo dešimtmečio Italija iš emigrantų tapo imigrantų šalimi. Kiekvienais metais Italija augo kaip pasaulinė imigrantų vieta ir šiandien yra viena Europos šalių, kurios teritorijoje gyvena daugiausia imigrantų. Nepaisant to, aštuntajame dešimtmetyje daugelyje Europos šalių susiformavusi daugiakultūrė paradigma Italijoje niekada neprigijo. Diskusijos tarpkultūriniais klausimais prasidėjo tik 1990-ųjų pradžioje. Jos daugiausia paveikė Italijos švietimo sistemą.

Švietimas yra pagrindinė žmogaus teisė, kaip nurodyta Italijos Konstitucijoje. Pagal Italijos Konstitucijos 34 straipsnį „mokslas turi būti prieinamas visiems, privalomas ir nemokamas mažiausiai aštuonerius metus. Mokyklos turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį kuriant mąstančius, rūpestingus ir produktyvius piliečius“. Švietimas – labiau nei bet kuris kitas mūsų gyvenimo aspektas – vaidina pagrindinį vaidmenį plėtojant tarpkultūrinę dinamiką, nes gali padėti naikinti stereotipus, išankstines nuostatas ir rasistinį elgesį. Tai paskatino aukščiau aprašytas politines

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

intervencijas. Nepaisant oficialaus pritarimo, tarpkultūrinis požiūris Italijoje per pastaruosius kelis dešimtmečius buvo suvokiamas miglotai ir prastai įgyvendinamas. Prie tokio rezultato prisidėjo įvairūs aspektai. Visų pirma, pastaraisiais metais Italiją pasiekiančių imigrantų skaičius buvo didesnis nei bet kurioje kitoje Europos šalyje. Antra, Italijos mokyklų sistemai ir apskritai viešosioms institucijoms buvo labai sunku įsipareigoti spręsti kultūrinės įvairovės iššūkius: viešosios lėšos kartais naudotos „netikrai“ įtraukčiai skatinti, o turimų išteklių nuolatinės stebėsenos ir kontrolės trūko. Pagrindinė priežastis, kodėl italų kelias į tarpkultūriškumą vis dėlto yra sėkmingas, yra trečiojo sektoriaus veikla. Laikui bėgant nevyriausybinės organizacijos pasirodė kaip svarbus agentas, užpildantis spragą, kurią paliko politikai ir mokyklų nepasirengimas. Įsikišus savanoriškoms ir nevyriausybinėms organizacijoms, pavyko suteikti daug vertingų tarpkultūrinių paslaugų imigrantams (italų kaip antrosios kalbos mokymas, užsienio kalbų ir kultūrų propagavimas ir kt.).

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokios yra pagrindinės Italijos kalnų grandinės?
2. Kokie yra trys aktyvūs ugnikalniai Italijoje?
3. Kuris Italijos istorinis laikotarpis pasižymėjo didžiuliu meniniu ir kultūriniu sujudimu?
4. Su kokiu gyvūnu iš pradžių buvo siejamas Italijos pavadinimas?
5. Kiek kilogramų makaronų vienas italas vidutiniškai suvalgo per metus?
6. Kaip vadinamos garsiosios istorinės žirgų lenktynės, organizuojamos Italijoje?
7. Kuris miestas laikomas daugiakultūriškumo modeliu?
8. Iš kurios tarmės kilusi standartinė italų kalba?

▣ Pagalvokite

- Ar žinote kokius nors UNESCO saugomus objektus Italijoje?
- Kokia yra politinė sistema Italijoje?
- Kokie tipiški itališki produktai žinomi visame pasaulyje?
- Kokie pagrindiniai italų virtuvės elementai?
- Ar yra skirtumų tarp šiaurės ir pietų italų gyvenimo būdo?
- Kaip apibūdintumėte italų požiūrį į migrantus ir pabėgėlius?
- Kaip vertinate skirtingų kalbų sambūvį Italijoje?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- *https://accademiadellacrusca.it/en*
- *http://www.italia.it/en/travel-ideas/gastronomy.html*
- *http://slowitaly.yourguidetoitaly.com/10-most-famous-cities-of-italy/*
- *https://learnamo.com/en/italian-famous-monuments/*
- *http://www.italia.it/en/home.html*
- *https://theculturetrip.com/europe/italy/articles/the-10-most-important-italian-artists-you-should-know/*
- *https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/italy_en*
- *https://learnamo.com/en/school-education-italy/*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- *https://ec.europa.eu/immigration/country-specific-information/italy/highly-qualified-worker_en*

Vaizdo įrašai:

- *https://www.youtube.com/watch?v=FlRwssZYRM0*
- *https://www.youtube.com/watch?v=4DPkfkZkzYq*
- *https://www.youtube.com/watch?v=psdNX3o142s*
- *https://www.youtube.com/watch?v=ZSrnN9q7WYY*
- *https://www.youtube.com/watch?v=y_4p6_KsqoE*
- *https://www.youtube.com/watch?v=myzzfwB-9Cc*
- *https://www.youtube.com/watch?v=Y16QLJOVP6s&t=77s*
- *https://www.youtube.com/watch?v=xd-slRiRkEw*
- *https://www.youtube.com/watch?v=tUM2-JiynMo*
- *https://www.youtube.com/watch?v=FrMVRGuYxXw*
- *https://www.youtube.com/watch?v=_8hAOxsTpVY*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Praktinis TBK taikymas Kipre

Šiame poskyryje trumpai pristatome Kiprą ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Kipro suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiaisiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote savo šalį užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Kaip manote, koks šalies įvaizdis visame pasaulyje?

- Aptarkite šias citatas:

***„Daugiakultūriškumo esmė yra ta, kad vienintelė kultūra, kuriai galima nepritarti, yra tavo.“* — Martin Amis**

***„Daugiau nei 40 metų laukiau, kada galėsiu atvykti į Kiprą, ir jis nenuvylė – Afroditės gimtinė, civilizacijų kryžkelė“* – Joe Biden**

Daugiau informacijos:

- *http://www.heartcyprus.com/about-cyprus/cypriot-wisdom*
- *https://www.goodreads.com/quotes/tag/multiculturalism*
- *https://quotestats.com/topic/quotes-about-cyprus/*

▣ Trumpai apie šalį

Pagalvokite ir padiskutuokite: Apie ką pirmiausia pagalvojate išgirdę žodį *Kipras*?

Geografija ir pagrindinės vietos

Kipras yra labiausiai į rytus nutolusi ir trečia pagal dydį Vidužemio jūros sala (9 251 kv. km.). Geografinė padėtis unikali, nes jis yra prekybos kelių tarp Europos, Afrikos ir Azijos kryžkelėje. Dėl reikšmingos vietos salą daugelį metų vis užkariaudavo ir kolonizuodavo kitos civilizacijos ir kultūros. Šiuo metu sala yra padalyta į keturis segmentus: Kipro Respublika (Pietuose), kuri yra tarptautiniu mastu pripažinta vyriausybė ir Europos Sąjungos narė; šiaurinė salos dalis – Šiaurės Kipro Turkijos Respublika, kuri yra nelegaliai okupuota, ir kurią pripažįsta tik Turkija; žaliosios linijos buferinė zona tarp šiaurinės ir pietinės dalies, kurią kontroliuoja Jungtinės Tautos ir dvi britų bazės salos pietuose (Akrotyris ir Dekelija). Visa sala suskirstyta į šešis rajonus: Nikosijos, Larnakos, Limasolio, Pafoso, Famagustos ir Kirenijos. Kipre gyvena apie 1,2 mln. gyventojų, o jo sostinė yra Nikosija. Nikosija žinoma kaip vienintelė padalyta sostinė pasaulyje. Kipras turi turtingą ir įvairų kraštovaizdį, kurį sudaro ilgos smėlio pakrantės, krištolo mėlynumo vanduo, uolėti kalnai, žali slėniai, miškai, daugybė pėsčiųjų takų ir vynuogynų. Pagrindinės salos kalnų grandinės yra Kirenija (1 023 m) šiaurėje ir Troodas (1 951 m) pietuose. Kipriečiai per metus mėgaujasi daugiau nei 300 saulėtų dienų. Nors Kipras garsėja karštomis ir sausomis vasaromis bei švelniomis žiemomis, gyventojai turi galimybę žiemą kalnuose mėgautis sniegu.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Įdomūs faktai:

- Kipre gyvena daugiau kačių (1,5 mln.) nei žmonių (1,2 mln.).
- Kipre yra daugiau nei 1 950 žydinčių augalų rūšių, iš kurių 140 neauga niekur kitur pasaulyje.

Pagrindinės vietos:

1. **Senovės Kouriono graikų romėnų griuvėsiai:**

Šaltinis: https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/rural/sites-monuments/item/2402-kourion-archaeological-site

2. **Afroditės uola:**
   Žinoma kaip meilės deivės Afroditės gimtinė. Legendoje pasakojama, kad žmogus, apiplaukęs aplink Afroditės uolą, bus sėkmingas ir amžinai jaunas.

Šaltinis: https://cyprusconferences.org/sofsem2020/about-cyprus/

3. **Larnakos druskos ežeras:**
   Žiemą ežere flamingai ieško maisto.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Šaltinis:https://theculturetrip.com/europe/cyprus/articles/20-must-visit-places-in-cyprus/

Daugiau informacijos:

- *https://www.justaboutcyprus.com/geography/*
- *https://www.planetware.com/tourist-attractions/cyprus-cy.htm*
- *https://www.lonelyplanet.com/cyprus/attractions*
- *https://www.visitcyprus.com/index.php/en/*

Vaizdo įrašai:

- *Vaizdo įrašas apie Kiprą: patirkite smaragdinį vandenyną ir smėlėtus Vidužemio jūros Kipro salos krantus: https://www.britannica.com/place/Cyprus/images-videos#/media/1/148573/241856*
- *Geresnės dienos jau čia: https://www.youtube.com/watch?v=eCh3rN41_Ng*
- *Kipras sveikina pasaulį!: https://www.youtube.com/watch?v=kb2-6zemmj8*

Istorija

Nors Kipro tauta palyginti maža, ji neabejotinai turi ilgą ir turtingą daugiau nei 10 000 metų istoriją. Kaip minėta, dėl idealios strateginės salos vietos ji tapo įvairių kultūrų ir civilizacijų taikiniu. Mikėnų graikai pirmieji įkėlė koją į salą daugiau nei prieš 3 500 metų ir įtvirtino savo civilizaciją ir kultūrą. Po daugelio metų salą kolonizavo finikiečiai, asirai, egiptiečiai, romėnai, frankai, venecijiečiai, osmanai ir britai. Todėl Kipro istorija yra unikalus įvairių kultūrų ir laikotarpių mišinys. Kipre yra daugybė į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą įtrauktų graikų šventyklų, priešistorinių gyvenviečių, romėnų griuvėsių, Bizantijos bažnyčių, pilių, musulmonų mečečių, britų kolonijinių pastatų ir daug kitų įstabių objektų. Nuo XVI a. Kipras daugiau nei 300 metų buvo kontroliuojamas Osmanų imperijos. 1925 m. jį oficialiai kolonizavo britai. 1960 m. sala pagaliau įgijo nepriklausomybę, tačiau po kurio laiko, 1974 m., įsiveržė Turkija, todėl dabar sala padalyta į dvi dalis – graikų ir kipriečių (Pietų) ir turkų ir kipriečių (Šiaurės) dalis. Tarp Šiaurės ir Pietų yra buferinė zona, kurią kontroliuoja Jungtinės Tautos, veikiančios kaip taikos palaikymo pajėgos. Nepaisant nepalankios padėties, 2004 m. Kipras oficialiai tapo Europos Sąjungos nare. Šiaurės Kipro Turkijos Respubliką oficialia vyriausybe pripažįsta tik Turkija.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. *Politinis Kipro žemėlapis:*

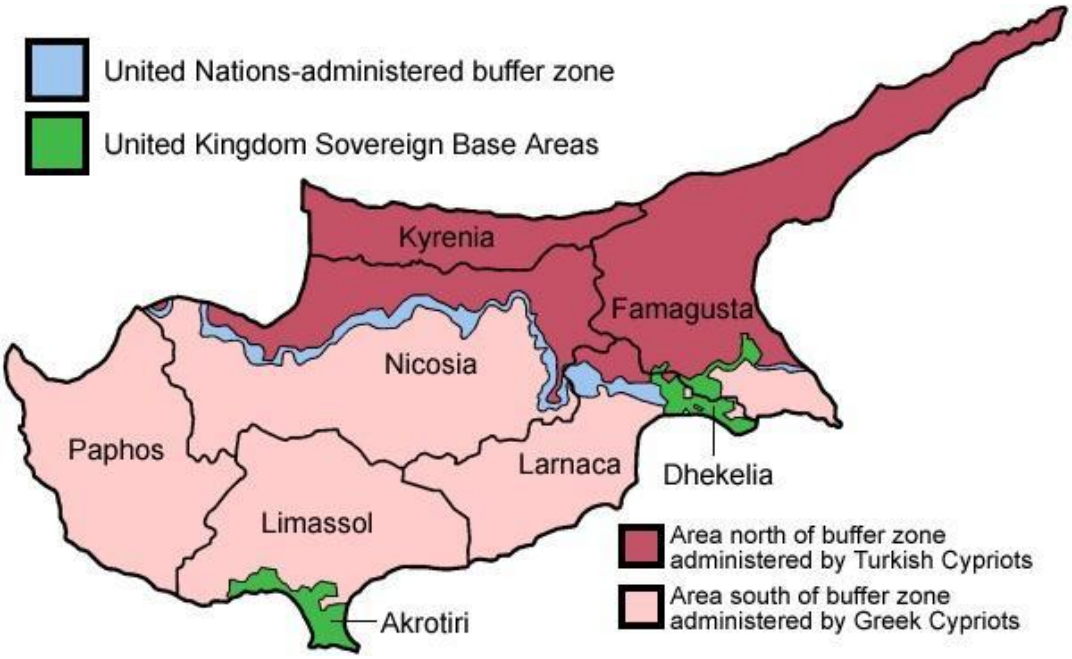

Šaltinis: https://www.reddit.com/r/MapPorn/comments/awxe4z/political_map_of_cyprus/

2. *Chirokitijos archeologinė vietovė (neolito gyvenvietė), UNESCO pasaulio paveldo vieta:*

Šaltinis: https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/rural/sites-monuments/item/757-choirokoitia-archaeological-site-neolithic-settlement

3. *Seniausias pasaulyje vynas kilęs iš Kipro: https://www.youtube.com/watch?v=oh8KFGbdYUk*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Šaltinis: https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/food-drink/local-drinks1/item/384-commandaria

Virtuvė

Kipriečiai yra nepaprastai aistringi ir didžiuojasi savo virtuve, todėl dalijimasis ir mėgavimasis maistu yra kiekvieno socialinio renginio dalis, įskaitant šeimos susibūrimus, ypatingas progas, šventes ir t. t. Kipriečių mityba ir gastronomija apima įvairius delikatesus, kuriems daugiausia įtakos turi graikų, vidurio Rytų ir Romos kultūros. Pagrindiniai ingredientai yra alyvuogių aliejus, sezoninės daržovės, mėsa, ankštiniai augalai, šviežia žuvis ir unikalūs pieno produktai. Garsiausias vietinis Kipro produktas yra *Halloumi* sūris, kuris saloje gaminamas šimtmečius. Jis daromas iš ožkos pieno ir yra Kipro kultūros paveldo dalis. Vietiniai jį vartoja įvairiai kasdien – daro sumuštinius, kepa ant griliaus, naudoja kaip raviolių įdarą, deda į sriubas ir makaronų patiekalus). Kitas populiarus tradicinis su maistu susijęs salos paprotys yra *Meze*. Tai geriausiai apibūdinama kaip didelė puota, kuri paprastai yra socialinio renginio dalis, ir apima įvairius patiekalus, tokius kaip tradiciniai padažai, kepta mėsa, dešros, sūriai, ankštinės daržovės, troškinti patiekalai bei tradiciniai desertai. Kiti išskirtiniai Kipro patiekalai, kuriuos verta paminėti, yra *kolokasi*, *koupepia* ir *souvla*. *Kolokasi* yra šakninė daržovė, panaši į saldžiąją bulvę ir auginama tik Kipre. Dažniausiai kepama ir troškinama su kiauliena pomidorų ir salierų padaže. *Koupepia* yra tradicinis patiekalas, gaminamas iš vynuogių lapų, įdarytų ryžiais, malta kiauliena arba jautiena, šviežiomis žolelėmis ir kitais prieskoniais, virtas pomidorų padaže. *Souvla* yra geriausias Kipro griliaus pateikalas – lėtai kepti dideli kiaulienos arba ėrienos gabalai. *Souvla* gaminimo procesas laikomas ritualu ir yra labai svarbi Kipro kultūros dalis. Šį ritualą dažniausiai atlieka vyrai.

1. Kipro *Meze*:

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Šaltinis: http://www.cyprusbeat.com/why-we-love-cypriot-meze/

2. *Kolokasi*:

Šaltinis: https://www.visitcyprus.com/index.php/el/discovercyprus/food-drink/local-recipes/item/360-kolokasi-taro-root

3. *Souvla*:

Šaltinis: https://globalstorybook.org/10-traditional-dishes-try-cyprus/

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Daugiau informacijos:

- *Tradiciniai Kipro desertai:http://www.cyprusbeat.com/10-traditional-cypriot-desserts/*
- *https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/food-drink*
- *https://www.delightfulcyprus.com/en/the-cypriot-gastronomy/*

Kasdienio gyvenimo specifika

Nepaisant intensyvios ir žiaurios salos istorijos, ji laikoma viena saugiausių pasaulio šalių ir yra šeimoms palanki vieta. Palyginti su kitomis ES šalimis, nusikalstamumo lygis yra gana žemas ir žmonės jaučiasi saugūs vaikščiodami vieni bet kuriuo paros metu. Kipro žmonės garsėja visame pasaulyje svetingumu ir ramiu Viduržemio jūros mentalitetu. Dauguma gyventojų įprastai dirba 8 valandas per dieną, o savaitgaliais dažniausiai būna laisvi, kad galėtų atsipalaiduoti ir praleisti laiką su artimaisiais. Šiltas oras ir daugiau nei 300 saulėtų dienų per metus leidžia gyventojams mėgautis daugybe lauko pramogų, tokių kaip ėjimas į paplūdimį, nardymas, žygiai kalnuose ir net slidinėjimas žiemą. Kipras žinomas dėl kavinių kultūros. Dauguma kavinių Kipre dirba iki 12 valandos nakties. Daugeliui europiečių tai gali atrodyti neįprasta, tačiau kipriečiai mėgsta leisti laiką, bendrauti ir mėgautis kava lauko kavinėse valandų valandas, net ir naktį. Saloje šurmuliuoja naktinis gyvenimas su daugybe barų ir klubų, dirbančių iki ankstyvo ryto. Pagrindinis transportas Kipre – automobilis. Deja, viešasis transportas nėra patikimas, o kipriečiai nelabai mėgsta naudotis dviračiais. Įdomus faktas, kad Kipras yra viena iš keturių ES šalių, kuriose važiuojama kairiąja kelio puse. Kitas svarbus dalykas, yra tai, kad šeima ir laiko leidimas su artimaisiais yra pagrindinis Kipro kultūros bruožas. Dauguma šeimų sekmadienius leidžia valgydami kartu *souvla* arba eidami į restoraną.

Daugiau informacijos:

- *https://www.expat.com/en/guide/europe/cyprus/19629-the-cypriot-lifestyle.html*
- *https://www.chooseyourcyprus.com/9-reasons-why-we-love-cyprus.html*
- *https://johanneslarsson.com/living-in-cyprus-8-reasons-to-move-here-entrepreneur-perspective/*

Vaizdo įrašai:

- Kipras | *Discover Humanity* [9 serija]: *https://www.youtube.com/watch?v=VMaSw5dAGc0*

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kuo jūsų šalies kasdienio gyvenimo specifika skiriasi nuo Kipro?

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Daugiakultūris aukštasis mokslas

Per pastaruosius kelerius metus užsienio studentų skaičius Kipre labai išaugo. Kipro švietimo, kultūros, sporto ir jaunimo ministerijos tinklalapio duomenimis, 2018–2019 m. Kipro aukštosiose mokyklose studijavo 27 214

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

užsienio studentų (20 309 universitetuose ir 6 905 kitose aukštosiose mokyklose). 2018–2019 m. iš 51 086 Kipro aukštųjų mokyklų studentų 17 959 (35 proc.) buvo Europos piliečiai, o 9 255 (18 proc.) – trečiųjų šalių piliečiai. Didžioji dalis užsienio studentų Kipro aukštosiose mokyklose yra iš Graikijos, Indijos, Bangladešo, Nepalo, Pakistano, Nigerijos ir Rusijos (Švietimo, kultūros, sporto ir jaunimo ministerijos metinė ataskaita, 2019 m.). Švietimo, kultūros, sporto ir jaunimo ministerija reikšmingą užsienio studentų skaičiaus padidėjimą sieja su teikiamu kokybišku išsilavinimu ir programomis, susijusiomis su pasauline darbo rinka, saugia ir draugiška aplinka, prieinamomis gyvenimo sąlygomis, idealia vieta ir klimatu. Be to, Kipre siūloma daugybė kursų anglų kalba, todėl šalis yra dar patrauklesnė užsienio studentams. Didžioji dalis aukštojo mokslo programų valstybiniuose universitetuose dėstoma graikų kalba, tačiau privatūs universitetai ir aukštosios mokyklos siūlo beveik visas savo programas angliškai. Informacijos apie tai, kokias konkrečiai programas renkasi užsienio studentai Kipre, nėra. Tačiau populiariausios aukštojo mokslo absolventų (25–34 m.) studijų sritys yra verslo administravimas ir teisė (32,7 proc. vyrų, 29,2 proc. moterų), inžinerija, gamyba ir statyba (21,5 proc. vyrų, 6,2 proc. moterų), socialiniai mokslai, žurnalistika (14,6 proc. moterų, 9,2 proc. vyrų). Taip pat svarbu paminėti, kad medicinos studijos Kipre tapo labai populiarios tarp tarptautinių studentų. Kaip praneša UNIC (didžiausias privatus Kipro universitetas), jame studijuoja 650 medicinos studentų iš 58 šalių.

1 diagrama: užsieniečių ir Kipro studentų skaičius Kipre 2016–2019 m.

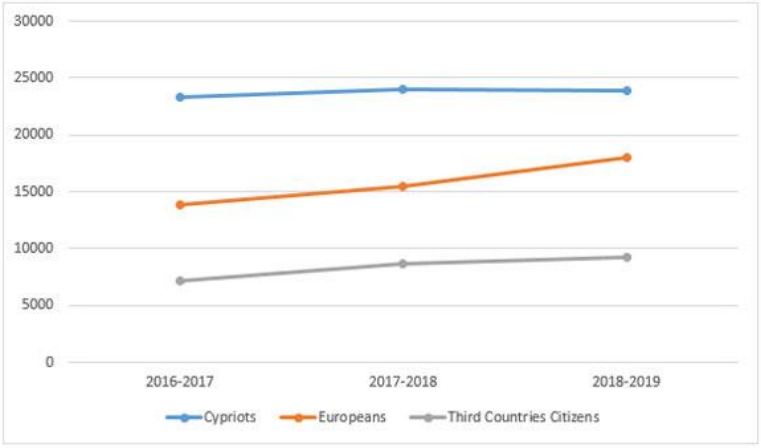

2 diagrama: užsienio studentų skaičius Kipro aukštosiose mokyklose 2016–2019 m.

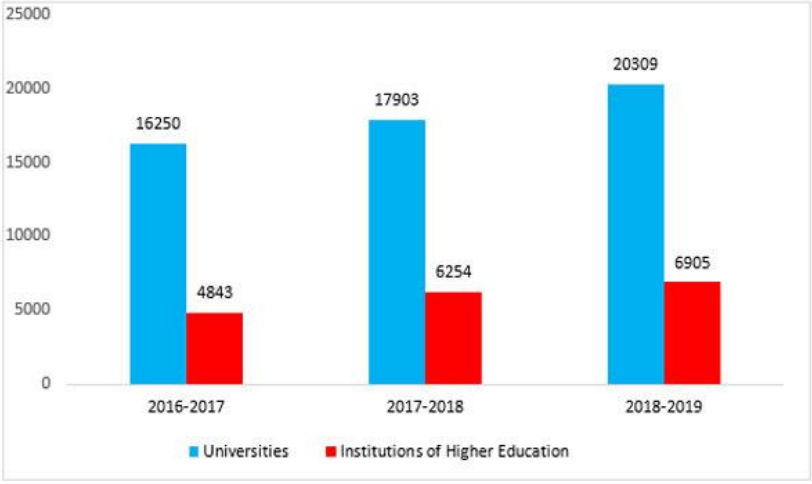

Abiejų diagramų šaltinis: http://www.highereducation.ac.cy/en/international-

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Kitas daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kita formaliojo išsilavinimo programa yra Graikų kalbos mokymosi programa suaugusiems, kurią teikia Kipro universitetas ir Kipro darbo institutas. Tai daugiapakopė graikų kalbos mokymosi programa suaugusiems, kurios tikslas – pagilinti graikų kalbos žinias. Mokydamiesi graikų kalbos, užsieniečiai galės bendrauti su vietiniais kasdieniame gyvenime, padidinti savo galimybes įsidarbinti ir apskritai geriau integruotis į Kipro visuomenę. Be to, savivaldybės ir NVO siūlo daugybę neformalaus ugdymo programų, kursų ir seminarų, skirtų imigrantams. Juose nagrinėjamos šios temos: kultūrinis tapatumas, emocijų ir situacijų, susijusių su migracija, valdymas, orientacija ir socialiniai įgūdžiai, kūrybinė raiška, įgalinimas ir kultūrinė pažintis.

Daugiau informacijos:

- *https://www.cyprusprofile.com/articles/cyprus-a-growing-international-education-hub*
- *http://www.highereducation.ac.cy/en/international-students.html*
- *https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/03/Perceptions_FULL-REPORT-FINAL_8March2019.pdf*
- *https://ec.europa.eu/education/study-in-europe/country-profiles/cyprus_en*
- *https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/all/CBEEABE5CDCFC987C22584A900335998/$file/Cystat-Young_Adults-EN-Nov19.pdf?OpenElement*
- *https://www.cyprusprofile.com/articles/cyprus-a-growing-international-education-hub*
- *http://www.moec.gov.cy/en/annual_reports/annual_report_2019_en.pdf*
- *https://help.unhcr.org/cyprus/integration-support/*

Požiūris į daugiakultūriškumą

Nors kipriečiai garsėja svetingumu, kai kurie iš jų vis dar jaučia grėsmę ir yra atsargūs bendraudami su užsieniečiais. Tai suprantama, turint omenyje šalies okupacijos istoriją ir nuolatinę kovą už laisvę ir nepriklausomybę. Per pastaruosius kelerius metus užsieniečiai imigrantai perėmė fizinius ir aptarnavimo srities darbus. Dalis Kipro piliečių nepatenkinti, kad dauguma maisto ir mažmeninės prekybos pramonės darbuotojų gali bendrauti tik anglų kalba. Kai kurie vietiniai mano, kad šis įvairovės padidėjimas kelia grėsmę jų tradiciniam gyvenimo būdui ir kultūrai. Kita vertus, dauguma gyventojų, ypač išvykę ir pagyvenę užsienyje, į šį pokytį žiūri pozityviau. Bėgant metams, dauguma Kipro gyventojų vis labiau suvokia daugiakultūriškumo naudą ir pradeda jį priimti. Be to, per pastaruosius metus sparčiai išaugo vietinių, besituokiančių su užsieniečiais, skaičius, o tai rodo, kad bet kokios esamos rasinės ir kultūrinės kliūtys ateityje pamažu pradės nykti.

Kipro universiteto mokslininkų atlikto tyrimo (2019 m.) duomenimis, kipriečių požiūris į pabėgėlius ir imigrantus gerėja. Visuomenė pripažįsta, kad pabėgėliams reikia paramos, ir kad valstybė yra atsakinga už rūpinimąsi jais. Nors kai kurie kipriečiai nerimauja dėl integracijos ir dažnai į juos žiūri iš aukšto, tyrime teigiama, kad dauguma Kipro gyventojų mano, kad pabėgėliai turi būti integruoti į vietos visuomenę, o ne patalpinti į izoliavimo stovyklas.

Daugiau informacijos:

- *https://www.lonelyplanet.com/cyprus/background/other-features/374f9213-c552-4c29-8caf-f017823f5d5f/a/nar/374f9213-c552-4c29-8caf-f017823f5d5f/358801*
- *https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/03/Perceptions_FULL-REPORT-FINAL_8March2019.pdf*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Vaizdo įrašai:

- *https://www.facebook.com/plugins/video.php?height=314&href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2FOrganismosNeolaiasKyprou%2Fvideos%2F1470966902214 61%2F&show_text=false&width=560*
- *https://www.facebook.com/OrganismosNeolaiasKyprou/videos/471803807133726/*

▣ Kipro kalba

Valstybinė kalba

Kipro Respublika turi dvi oficialias kalbas – graikų ir turkų. Pagal Konstituciją abi kalbos vartojamos įstatymų leidybos ir viešojo administravimo tikslais. Tačiau pietinėje salos dalyje gyvenantys graikai-kipriečiai kasdien bendraudami vartoja graikų kalbą ir Kipro graikų dialektą. Turkiškai kalbama daugiausia salos šiaurėje. Graikų kalbą į Kiprą atvežė graikai, atvykę į salą maždaug XII–XI amžiuje pr. Kr. Pasaulyje yra tik dvi šalys, kurių oficialioji kalba yra graikų – Graikija ir Kipras. Tai reiškia, kad pasaulyje yra apie 13,5 mln. graikiškai kalbančiųjų, Graikijoje – 11 mln., Kipre – 1,2 mln. Svarbu pažymėti, kad Jungtinėse Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Kanadoje ir Australijoje taip pat yra didelės graikų ir Kipro graikų bendruomenės. Kipras išsiskiria tuo, kad, nors graikų kalba vartojama mokymo procese, skaitymo ir rašymo tikslais, kipriečiai kasdieniame gyvenime dažniausiai vartoja kipriečių graikų kalbą. Kipro graikų kalba yra unikali tarmė, kuria kalba tik Kipro graikai ir užsienyje gyvenantys Kipro graikai. Kipro graikų tarmė gerokai skiriasi nuo įprastos šiuolaikinės graikų kalbos, todėl Graikijos žmonėms sunku ją suprasti, ypač kai kipriečiai kalba labai greitai. Kipro graikų tarmė skiriasi fonologijos, žodyno, gramatikos bei sintaksės aspektais. Jos garsai, žodžiai ir idiomos yra paveiktos turkų, anglų ir kitų kultūrų, kurios buvo kolonizavusios salą, kalbomis.

Pagrindinės Kipro graikų dialekto ypatybės (internetinė graikų kalbos mokymosi svetainė):

- Dvigubų priebalsių vartojimas įvairiuose žodžiuose, pvz. ποττέ (kipro graikų kalba), ποτέ (šiuolaikinė graikų kalba) – *niekada.*
- **-ν (n)** vartojimas daiktavardžių ir veiksmažodžių gale τραπέζι**ν** (kipriečių graikų kalba), τραπέζι (šiuolaikinė graikų kalba) – *stalas*; παίζουμε**ν** (kipriečių graikų kalba), παίζουμε (šiuolaikinė graikų kalba) – *žaidžiame*.
- Garso „**tz**“ naudojimas „k“ garsui išreikšti, pvz. „**tz**e“ vietoje „ke“, arba „**sh**“ garsui „h“, pvz. „e**sh**ete“ ne „ehete“
- Įvardžio vartojimas po veiksmažodžio. Pvz., Kipro graikų kalba: είπεν μου – *jis man pasakė*, šiuolaikinė graikų kalba: μου είπε – man jis pasakė.

Daugiau informacijos:

- *https://www.justaboutcyprus.com/learn-greek/*
- *https://www.theonlinegreektutor.com/cypriot-language-cypriot-dialect/*
- *https://www.worlddata.info/languages/greek.php*
- *https://www.kiprinform.com/en/cyprus_interesting/the-cypriot-language/*
- *https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-15_en*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Užsienio kalbos Kipre

Kipras laikomas daugiakultūriu turizmo centru, todėl mokėti užsienio kalbų būtina, nes salos ekonomika paremta turizmu. Anglų kalba yra populiariausia užsienio kalba Kipre. Remiantis statistika, net 73 proc. Kipro gyventojų kalba angliškai. Anglų kalba Kipro mokyklose mokoma nuo labai ankstyvo amžiaus, be to, ji dėstoma daugelyje universitetų ir kitų aukštųjų mokyklų. Bazinės anglų kalbos žinios yra būtinos beveik bet kokiam darbui Kipre. Remiantis neseniai atliktu tyrimu, (Kkese& Lokhtina, 2017) kipriečiai mano, kad anglų kalba yra itin naudinga jų karjerai, ir nemano, kad ji kelia grėsmę gimtajai kalbai. Tyrimas taip pat parodė, kad vietos gyventojai vertina darbą daugiakalbėje aplinkoje ir yra to įkvėpti, nes mano, kad tai praplečia pasaulėvaizdį ir pagerina jų išsilavinimą bei mokymosi galimybes. Kipro graikai vertina užsienio kalbų mokėjimo svarbą ir pripažįsta jų reikšmę, susijusią su darbu, žiniasklaida ir švietimu. Kitos populiarios užsienio kalbos, kurių mokosi kipriečiai, yra prancūzų, vokiečių, italų, ispanų ir rusų. Įdomu tai, kad kelio ženklai Kipre yra 3 kalbomis: graikų, turkų ir anglų. Be to, restoranų ir kavinių meniu siūlomi graikų, anglų ir rusų kalbomis, ypač turistinėse vietovėse ir tokiuose miestuose kaip Limasolis, kur rusų bendruomenė vis didėja.

Daugiau informacijos:

- *http://www.heartcyprus.com/about-cyprus/language*
- *https://languageknowledge.eu/countries/cyprus*
- *https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-15_en*
- *Kkese, Elena & Lokhtina, Irina. (2017). Insights into Cypriot-Greek attitudes toward multilingualism and multiculturalism in Cyprus. Journal of Mediterranean Studies. 26. : https://www.researchgate.net/publication/325116116_Insights_into_Cypriot-Greek_attitudes_toward_multilingualism_and_multiculturalism_in_Cyprus*

▣ TBK taikymo Kipre refleksija

Kipras laikomas daugiakultūre sala, nes imigrantai sudaro 13 proc. šalies gyventojų. Apskaičiuota, kad kasmet į Kiprą atvyksta apie 13 000 imigrantų. Užsienio studentų skaičius universitetuose nuolat didėja dėl saugios ir draugiškos šalies aplinkos, idealios vietos ir klimato. Devintojo dešimtmečio viduryje Kipras tapo populiaria imigracijos vieta dėl savo ekonomikos augimo ir darbo jėgos paklausos. Imigrantai Kipre perėmė fizinius ir aptarnavimo srities darbus ir, nors kai kurie kipriečiai tokia padėtimi nėra patenkinti, dauguma vis labiau suvokia daugiakultūriškumo naudą ir pradeda ja naudotis. Nors migrantai sudaro didelę salos gyventojų dalį, Kipre nėra privalomos integracijos programos. Per pastarąjį dešimtmetį įgyvendinta nemažai projektų, kuriais buvo siekiama teikti (nemokamus) graikų kalbos kursus arba pilietinį švietimą jauniems ir suaugusiems trečiųjų šalių piliečiams, taip pat siūlyti integracijos ugdymo kursus darbdaviams, mokytojams, žurnalistams, valstybės pareigūnams ir kt. Be to, šalyje yra keturi migrantų informacijos centrai. Jie veikia vieno langelio principu ir teikia paslaugas trečiųjų šalių piliečiams, tarptautinės apsaugos prašytojams ir gavėjams. Atsižvelgiant į didelį imigrantų skaičių saloje, galima daryti išvadą, kad reikia sistemingiau taikyti tarpkultūrinių kompetencijų ugdymo programas.

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kuo išskirtinė Kipro sostinė?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

2. Kokiame žemyne yra Kipras?
3. Įvardykite civilizacijas, kurios praeityje kolonizavo Kiprą.
4. Kas yra buferinė zona ir kur ji yra?
5. Kaip apibūdintumėte Kipro virtuvę?
6. Kodėl tarptautiniai studentai renkasi studijas Kipre?
7. Kuo Kipro graikų tarmė skiriasi nuo graikų kalbos?
8. Kiek procentų Kipro gyventojų kalba angliškai?

▣ Pagalvokite

- Kas jus labiausiai nustebino Kipro geografijoje?
- Ar Kipre yra kitų lankytinų vietų, kurias, jūsų nuomone, verta paminėti*?*
- Kuo Kipro virtuvė skiriasi nuo jūsų šalies virtuvės? Ar yra panašumų?
- Ar esate susipažinę su kitomis daugiakultūrio švietimo iniciatyvomis Kipre? Kokie jų privalumai ir trūkumai?
- Kokia jūsų patirtis su vietiniais ir jų požiūriu į užsieniečius bei daugiakultūriškumą?
- Aptarkite Kipro ir jūsų kultūros panašumus ir skirtumus.

▣ Sužinokite daugiau

- *https://www.justaboutcyprus.com/geography/*
- *https://www.planetware.com/tourist-attractions/cyprus-cy.htm*
- *https://www.lonelyplanet.com/cyprus/attractions*
- *https://www.visitcyprus.com/index.php/en/*
- *https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/food-drink*
- *https://www.delightfulcyprus.com/en/the-cypriot-gastronomy/*
- *https://www.numbeo.com/crime/country_result.jsp?country=Cyprus*
- *https://www.expat.com/en/guide/europe/cyprus/19629-the-cypriot-lifestyle.html*
- *https://www.chooseyourcyprus.com/9-reasons-why-we-love-cyprus.html*
- *https://johanneslarsson.com/living-in-cyprus-8-reasons-to-move-here-entrepreneur-perspective/*
- *https://www.cyprusprofile.com/articles/cyprus-a-growing-international-education-hub*
- *http://www.highereducation.ac.cy/en/international-students.html*
- *https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/03/Perceptions_FULL-REPORT-FINAL_8March2019.pdf*
- *https://ec.europa.eu/education/study-in-europe/country-profiles/cyprus_en*
- *YOUNG ADULTS AND EDUCATION, 2nd QUARTER 2019: Infographic for young adults and education based on data from Labour Force survey for 2nd quarter 2019DateofRelease:06/11/2019 : https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/all/CBEEABE5CDCFC987C22584A900335998/$file/Cystat-Young_Adults-EN-Nov19.pdf?OpenElement*
- *https://www.cyprusprofile.com/articles/cyprus-a-growing-international-education-hub*
- *http://www.moec.gov.cy/en/annual_reports/annual_report_2019_en.pdf*
- *https://help.unhcr.org/cyprus/integration-support/*

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

- https://www.lonelyplanet.com/cyprus/background/other-features/374f9213-c552-4c29-8caf-f017823f5d5f/a/nar/374f9213-c552-4c29-8caf-f017823f5d5f/358801
- https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/03/Perceptions_FULL-REPORT-FINAL_8March2019.pdf
- https://www.justaboutcyprus.com/learn-greek/
- https://www.theonlinegreektutor.com/cypriot-language-cypriot-dialect/
- https://www.worlddata.info/languages/greek.php
- https://www.kiprinform.com/en/cyprus_interesting/the-cypriot-language/
- https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-15_en
- http://www.heartcyprus.com/about-cyprus/language
- https://languageknowledge.eu/countries/cyprus
- https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-15_en
- *Kkese, Elena & Lokhtina, Irina. (2017). Insights into Cypriot-Greek attitudes toward multilingualism and multiculturalism in Cyprus. Journal of Mediterranean Studies. 26. :* https://www.researchgate.net/publication/325116116_Insights_into_Cypriot-Greek_attitudes_toward_multilingualism_and_multiculturalism_in_Cyprus

Vaizdo įrašai:

- Vaizdo įrašas apie Kiprą: patirkite smaragdinį vandenyną ir smėlėtus Viduržemio jūros Kipro salos krantus*:* https://www.britannica.com/place/Cyprus/images-videos#/media/1/148573/241856
- Geresnės dienos jau čia*:* https://www.youtube.com/watch?v=eCh3rN41_Ng
- Kipras sveikina pasaulį!*:* https://www.youtube.com/watch?v=kb2-6zemmj8
- *Commandaria:* https://www.youtube.com/watch?v=oh8KFGbdYUk
- Kipras | *Discover Humanity* [9 serija]*:* https://www.youtube.com/watch?v=VMaSw5dAGc0
- Tik dar viena jaunystės istorija: Burak Berk Doluay https://www.facebook.com/plugins/video.php?height=314&href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2FOrganismosNeolaiasKyprou%2Fvideos%2F1470966902214612F&show_text=false&width=560

▣ Klausimai įsivertinti

1. Kokius tris dalykus išmokote šiame skyriuje?
2. Ką darėte, kai buvo sunku suprasti naują koncepciją?
3. Kas jums buvo lengva šiame skyriuje?
4. Kas jums buvo sunkiausia mokantis šio skyriaus medžiagą?
5. Kokį vieną dalyką padarėte tikrai gerai mokydamiesi šio skyriaus medžiagą?
6. Ką reikia tobulinti? Kaip tai darysite?

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.